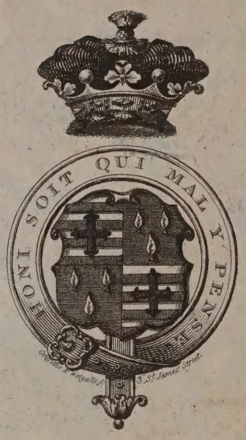

HONI · SOI
AL · Y · PENSE

HONI SOIT QUI MAL Y PENSE
Griffiths & Weigalls, 3, St James's Street.

PROSPERI ALPINI,

MAROSTICENSIS,

PHILOSOPHI, MEDICI,

In celeberrimo Lyceo Patavino Pharmaciæ Professoris Ordinarii, Hortique Medici Præfecti,

HISTORIÆ ÆGYPTI NATURALIS

PARS PRIMA.

Qua continentur

RERUM ÆGYPTIARUM

LIBRI QUATUOR.

OPUS POSTUMUM

nunc primum

Ex auctoris Autographo, diligentissime recognito, editum; atque ex eodem Tabellis Æneis XXV. illustratum & uberrimo Indice auctum.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud GERARDUM POTVLIET,

MDCCXXXV.

JOANNI EMO,

Patritio Veneto, Ædis Divi Marci Procuratori, Bartholomæus Sellari

S. D.

C*um ſæpe cogitarem, Senator Præſtantiſſime, qua ratione quod exoptabam votis omnibus poſſem efficere, ut publica aliqua ſignificatione meam in Te ſummam obſervantiam & Tibi, & omnibus notam facerem, videremque non eam eſſe in me facultatem, ut aliquid ipſe proferre poſſem, quod*

* *Nomi-*

DEDICATIO.

Nomini Tuo dicatum teſtatam faceret hanc meam in Te voluntatem, præſertim cum mea me vitæ ratio ab ineunte prope ætate ſuſcepta alio avocaſſet; dolebam acriter vicem meam, quærebamque aſſidue qui mihi facem præferret, & viam aliquam commonſtraret, qua ad id, quod tantopere cupiebam, aliquando pervenirem. Ecce autem dum perſto propoſiti tenax, occaſio oblata mihi benignitate Viri inter Patavinos non ſolum genere, ſed etiam litteratura nobilis, Ludovici Campolongi, qui cum plurima præſtiterit mihi, & adhuc præſtet ſingularis humanitatis officia, etiam illud addidit, ut copiam faceret Bibliothecæ ſuæ; in qua magna cum voluptate frequenter verſatus, inter alios egregios Codices, Opus Manuſcriptum animadverti de rebus Ægyptiis a Proſpero Alpino compactum, Philoſopho ac Medico magni nominis, in Gymnaſio Patavino olim Pharmaciæ Profeſſore, Hortique Medici Præfecto; quod cum ſemel iterum ac ſæpius libentiſſime perlegiſſem, digniſſimum viſum eſt quod e tenebris erutum lucem aſpiceret; propterea quod & utiliſſima multa contineat & jucundiſſima.

Agit enim de victus ratione Ægyptiorum, eorumque balneis, exercitationibus, cibo, potu, temperamento atque habitu, morbis quibus conflictantur, medicamentis quibus utuntur: Salem exhibet Ægypti-

ptiacum, atque nitrum, chalcanthum, alumen, lapides, plantas, radices, frutices, arbores; de quadrupedibus, piscibus, insectis Ægypti sermonem instituit: Ægyptum insuper describit doctissimorum virorum monumentis adeo celebrem, urbesque præcipuas regionis illius, quas ipse obivit, pyramides ejus, sepulchra, regimen, opes, ludos, populorum mores, ac religionem: Nili præterea fluminis incrementum, dimensionem, incisionem ad agros irrigandos ob oculos ponit, aliaque pertractat, quæ mirum quantum prodesse possint, & inquirentibus eruditionem, & Medicinam facientibus.

Hæc itaque mente reputans enixe rogavi, perpulique Virum cætera comem, deque litterarum gloria apprime sollicitum, ut, quando posset litterariam Rempublicam locupletare, quæ tanto bono careret, hanc mihi veniam daret, ut Codicem Alpini publici juris facerem. Cum impetrassem, nullam moram interposui quin statim opus eximium typis committerem. Id autem eo feci libentius quod mearum partium semper esse duxi, qui Cancellarii munere jam diu fungor in Lyceo Patavino, ea omnia diligenter curare, atque colligere, quæ ad ejus splendorem, famam, existimationemque quocumque modo pertinerent. Quod & feci antea pro virili, cum in moribus legibusque ejusdem colligendis, ac recensendis diu multumque desudavi, cum Profes-

ſorum ſeriem indagavi, ac monumenta perluſtravi, & faciam in poſterum quanta maxima potero ſedulitate, dum vivam, dum ætas valetudo vireſque permittent. Quæ me cauſæ impulerint, ut librum viri Clariſſimi ante hac nunquam editum evulgarem, expoſui: quæ vero moverint ut Te Auſpicem appellarem, multæ ſunt, magnique momenti; quas perſequi ſingulas neceſſe non eſt, ut pote minime obſcuras. Movit inprimis longe lateque diffuſa Nominis Tui amplitudo, quæ exteras quoque barbaraſque gentes implevit; quas cum adiiſſes lectus ab immortali Republica, ut Venetam Majeſtatem pro dignitate ſuſtineres, tanta prudentia & maturitate, tanta fide & integritate, tanta eloquentia & dicendi vi ſuſtinuiſti, ut non ſolum cumulate ſatisfeceris Patribus Sapientiſſimis, quibus nihil probatur niſi ſingulare, ſed etiam nationes illas nihil alioqui præter ſe ſuaque extollentes, in admirationem pertraxeris. Non ignota loquor, ſed omnibus manifeſta, & conſilii orbis terrarum ſapientiſſimi judicio graviſſimo comprobata, a quo virtutis tuæ præmium conſecutus es, in Ampliſſimum Ædis Divi Marci Procuratorum Collegium honorificentiſſimo decreto cooptatus. Movit etiam incredibilis illa bonitas naturæ tuæ, qua in alto licet Faſtigio collocatus, neminem ſoles à te rejicere, omnibus præſto es, omnibus benefacis. Qua factum eſt, ut cum Te potiſſimum Patronum habere cuperem,

rem, cujus se præsidio, & auctoritate tueretur Auctor jam inde ab initio præteriti seculi fato functus, quantum mihi timoris incutiebat Magnitudo tua, ne ad Te accedere auderem, tantum mihi adderet animorum perspecta palam incomparabilis humanitas tua, ne hastas abjicerem, deque bono exitu desperarem: præsertim cum universorum testimonio scirem, Te & litteris probe excultum esse, omnigenaque eruditione instructum, qua emines inter Reipublicæ Proceres, & non modo litteras adamare, sed etiam earum cultores impense fovere, atque, omni ope juvare: quem si boni superi studiorum Moderatorem Gymnasio Patavino aliquando dabunt, præclare secum actum judicabunt, reque ipsa sentient qui se litteris abdiderunt, honestissimæque huic palestræ operam navant. Ita enim mihi persuadebam, fieri nullo modo posse, ut qui optimis disciplinis à prima ætate imbutus fuisses, qui flagrares immensa cupiditate discendi, qui longe a Patria maria terrasque emensus multa notasses, Prosperum Alpinum non benignissime exciperes, natum educatumque in sinu felicissimæ Venetorum Reipublicæ, a Principibus expetitum, Medicinam profectum tanta cum laude in ipsa Alma Urbe Venetiarum, mox datum ab Augusto Senatu Gymnasio atque Horto Patavino ejusdem Scientiæ Præceptorem, illum inquam Alpinum, qui eorum quæ scripta reliquit ad memoriam sui nominis sempiter-

nam, ad utilitatem Reipublicæ litterariæ, ad fructum uberrimum studiosorum, pleraque non ab aliis tradita accepit, sed præsens ipse vidit, præsens observavit, præsens scrutatus est; quæ autem præsens non vidit, a viris hausit peritissimis, ac fide dignis, qui longo temporis tractu iis in locis versati, atque in hoc unum intenti ea detexerunt. Quod si rem altius repetere velimus, & tempora jam pridem elapsa percurrere, alia occurret peculiaris ratio, eaque gravissima, cur opus hoc Tibi præcipue debeatur, tuumque proinde sit; quodque necessario consequitur, non modo Auctorem, sed etiam Editorem in tuam tutelam recipias. Cum enim ex ea Familia ortum habueris habita inter Nobilissimas, ex qua cumplures exiere qui Venetum Nomen rebus præclare gestis domi, forisque illustrarunt, inter quos (ut de aliis taceam, quos nimis longum esset enumerare) is, qui Tibi in eadem Dignitate raro exemplo successit, Angelus, Frater tuus, Byzantium missus turbulentissimis, quæ adhuc durant, illius Imperii temporibus, eadem qua Tu gessisti, sapientia, & dexteritate traditam Sibi difficillimam Provinciam administrat: tum ille prodiit perenni memoria dignus Georgius Emus, qui, cum centum & quinquaginta ab hinc annis in Ægyptum profectus esset, functurus ibi pro Veneta Republica Consulis munere, hunc ipsum Alpinum quem nunc Tibi sisto tanti fecit,

ut

ut eum comitem sibi sumpserit; quocum toto illo tempore splendidissimæ Procurationis suæ conjunctissime vixit, quem deinceps protexit semper validissimo Patrocinio suo. De quo Viro illud hoc loco nequaquam silentio præterire possum, quod idem Alpinus hoc eodem in Opere de illo narrat, tantum illius sapientiæ famam, tantum auctoritatem apud Ægypti Dynastas valuisse, ut cum Hebraimus Bassa, qui tum Ægyptum cum Pro-regis potestate gubernabat, maximam, speciosissimamque Pyramidem evertere avaritiæ causa statuisset, quod ibi ingentem auri vim defossam latere arbitraretur, sententiam mutavit mirifica Georgii facundia permotus, qui, quantum periculi Cairo, urbi propinquæ, totius Ægypti facile principi, imineret, si ea moles indito atque accenso tormentario pulvere disjiceretur, apertissime ostendit. Sed quoniam omnem instituti mei rationem Tibi aperui, reliquum nunc est, ut Te etiam atque etiam obtester: primum quidem ut consilium hoc meum æqui bonique facias: deinde, quandoquidem Auctorem satis Tibi commendat Opus ipsum, respectusque insuper Georgii tui, me, qui etsi nihil habeo quo me commendem, studio tamen, & obsequio erga Te nemini concedo, ne ea spe frustrari patiaris quam cepi, Te mihi propitium futurum vel propter hoc ipsum, quod Majorum tuorum beneficentiam in suos imitari consuevisti. Fac ergo excelsa ista in-

dole

dole tua, & fave clienti addictissimo, votique compotem redde. Ita & beabis cupientem vivere in Tutela, & sub Auspiciis tuis, & ad alia conanda addes stimulos prosecuturo beneficia tua memoria sempiterna.

Patavii VIII. Calend. Maji MDCCXXXV.

PROSPER ALPINUS

BENEVOLO LECTORI.

Cum ego olim magna cupiditate in Ægyptum profectus medicinæ causa, scilicet ad Venetæ Nationis Illustrissimæ valetudinem, publico stipendio per aliquot annos ibi moratus, amplissimam maximeque percelebrem urbem ab Ægyptiis Masvè, & a nostris Cairum vocatam assidue habitaverim, per illud tempus perlustratis sæpius illius Provinciæ urbibus, oppidis, villis, fluminibus, lacubus, agrisque; illud unum mihi evenisse gaudeo; quod ingenue dicam, & fatebor: eam moram plurimis de causis mihi acceptissimam, maximæque voluptati semper extitisse, quod ea occasione facile Ægyptium Regnum, ab omnibus gentibus olim tam miris laudibus haud immerito concelebratum, & videre & cognoscere potuerim;

 nec

nec minus etiam urbes ipſius celebres, templa, ædes, obeliſcos, pyramides, ſphinges, antiqua ſepulcra, quæ mumias vocant; hominumque mores varios, leges, diſciplinas, artes, Nilum flumen, ejusque famoſum incrementum, quaſi miraculo quotannis, ſoli magnam omnium rerum opulentiam, aëris ſalubritatem, medicinam Ægyptiis conſuetam, morbos inibi familiares, medicamenta illis gentibus cognita, nec non magnas illius Regni divitias, merces familiares, atque aromata ex finitimis provinciis adducta, Turcas Ægypti præſides, militiam, animalia inibi viventia, plantas, atque ea etiam quæ in terræ abditis metallica vocant. De quibus id unum dicam, poſtquam ex ea regione abii, patriæ reſtitutus, uſque adeo earum rerum, quæ in Ægypto obſervavi, recordatione me fuiſſe oblectatum, atque eximia voluptate adfectum, ut me continere haud potuerim, quin de iis omnibus hiſtoriam contexerem. Horum verò quædam, & multorum teſtimonio confirmavimus, quædam relatione & Ægyptiorum, & aliorum Exterorum, qui in ea regione longam moram traxerunt, fideliter accepimus. A multis enim nos fatemur in multis fuiſſe in hac re non parum adjutos, præſertimque ab uno clariſſimo Paulo Mariano, cive Veneto, pro Rege Galliarum inibi Conſulatum gerente, quem tunc temporis ſupra triginta annos in Ægypto mercaturæ cauſa conſtat fuiſſe moratum: à Reverendo etiam D. Antonio Palmerio Anconitano altero presbytero, qui à ſecretis cum multis Venetis Conſulibus triginta & ipſe fere annos in ea provinciâ vixit. Sed longe majori plus mihi fuit adjumento Joannes Jacobus Mannus

Me-

Medicus Salodiensis, qui ante me annos septem apud Venetam nationem, & apud proceres tum Turcas, tum Ægyptios, & Arabes medicinam magna cum laude fecerat, potissimumque de multis ad artis medicæ cognitionem facientibus, deque usitatis nonnullis medendi modis apud medicos Ægyptios annotarat. Hunc ipsum celebrem medicum anno 1580. in Cairi civitate inveni, qui post multos menses in Syriam ad Petrum Michaelem Venetum, consulem Illustrissimum pro Veneta Natione in urbe Alepo commorantem, ad medicinam faciendam evocatus est. Quo tempore in ea provincia medicinæ causa Joan. Thomam Minadoum Rhodiginum medicum perillustrem, nunc in Gymnasio Patavino maximo cum studiosorum medicinæ applausu & concursu è prima sede practicæ medicinæ professorem, reperit. Per id temporis quo Cairi mansit, mihi fuit is maxime familiaris, atque adeo, ut medendo ambo una ubique locorum semper fuerimus. Vir fuit doctissimus, in Arabica locutione maxime versatus, qui paulo post ex Alepo Bysantium iter faciens, à Turca milite prætoriano custode suo in itinere occisus est. Dolenda sane amici mors fuit, sed præsertim ab Arabicæ medicinæ studiosis, quod una perierint commentaria ab eo doctissime composita in librum secundum Avicennæ, in quo egit de simplicibus medicamentis. Pollicitus quoque fuerat se totum opus Avicennæ correcturum ab innumeris erroribus quibus semper scatuit, quod sane immatura morte præreptus perficere non potuit. Dominicus etiam à Rege, qui in Ægypto plures annos moratus, pharmacopola Venetæ nationis, & Chirur-

rurgiam exercens, non parum mihi auxilio in multis fuit. Tandem Matthæus Carbonus, qui septennio Cairi magna cum laude & Venetis, & Turcis, atque Ægyptiis medicinam fecit, meam hanc historiam in aliquibus plantis rarioribus, & serpentibus itidem in ea regione familiaribus ad me missis, non parum adauxit. Accipe igitur candide Lector meam rerum in Ægypto observatarum Historiam, nunc studiosis evulgatam. Quod si tibi grata fuisse aliquando intellexero, longe plura polliceor me studiosis evulgaturum, nimirum libros de plantis exoticis nuperrime cognitis, de usu partium in plantis, atque fortasse de Horto nostro Patavino Medicam Historiam. Vale.

INDEX CAPITUM

LIBRI PRIMI

LIBRI SECUNDI

INDEX CAPITUM

LIBRI TERTII

INDEX CAPITUM.

LIBRI QUARTI

PRO-

PROSPERI ALPINI
MAROSTICENSIS
RERUM ÆGYPTIARUM
LIBER PRIMUS.
CAPUT I.
De iis quæ Ægyptum celebrem, plurimumque admirabilem efficere creduntur.

NE complurium rerum maxime admirabilium in Ægypto obſervatarum grata memoria obſoleſcat, merito hic ſcriptis illa omnia conſignanda duximus. Neque ſingula, in ea regione obſervata, narrare inſtituimus, præſertimque à multis veterum ſcriptorum poſteritatis memoriæ conſignata, ſed ea dumtaxat, quæ nos eo tempore quo ibi moram traximus, & ab aliis obſervata, & nobismetipſis cognita, ſcitu digna exiſtimavimus. Pri-

mum autem confiderabimus quæ Ægyptum celebrem, maximeque admirabilem efficere videntur, fcilicet cælum iis gentibus & jucundum, & falubre, Nilum flumen, urbes, ædes, templa, lacus, viridaria, opes, merces, quæ in ea provincia ex conterminis regionibus convehuntur, Pyramides, columnas, obeliscos, balnea, antiquorum fepulcra, bibliothecas, difciplinas, religionem, plantas inibi familiares, terras, lapides, cæteraque foffilia iis nota, atque demum & animalia huic provinciæ & domeftica, & familiaria. Quæ profecto illis, qui & regionum variarum, & diverforum hominum morum cognitione delectantur; haud injucunda fore credidimus. Namque etfi tot fæculis Ægyptus apud omnes nationes maxime celebris extiterit; quippè ob cæli falubritatem, antiquitatem, urbium numerum, regni amplitudinem, fitusque pulchritudinem, fuperba ædificia, Nilum flumen regionem hanc totam opibus ditans, maximèque ob varias difciplinas, & præfertim ob rerum cæleftium cognitionem, quibus Ægyptios cæteros alios nationum homines longe antecelluiffe conftat: non minus tamen & hoc tempore eam regionem plurimi æftimandam nobis fuit perfuafum, tum ob illa quæ diximus, tum etiam quod nova quædam fcitu digna, & ufus complures apud eos populos poftea innotuerint: Quæque animos legentium neque parum delectare poffunt. Jam ad Ægyptum venimus, quæ ideo ab omnibus concelebratur, quia cælo fubjacet ad gradum fexagefimum primum fuæ latitudinis, ufque ad fexagefimum tertium: Ad altitudinis verò gradum vigefimum nonum ad trigefimum ufque fere primum. Salubri autem cælo quamvis calido, neque multum intemperato tota hæc regio gaudet; exceptis diebus fere quinquaginta à Pafchate refurrectionis Domini, quos Ægyptii Champfim vocant, in quibus venti auftrales vehementer calidi fpirant, quique una cum magno caloris æftu arenas veluti à calore inflammatas in aërem levantes plerifque Ophthalmias inducunt. At de iis pofterius. Ab hoc tempore poftea nova æftas effe videtur. Ea gens prole abundat, quæ non folum corpore eft pulcherrima, fed quæ acutiffimo etiam & ingenio & judicio valet. Quo illud

ubique

ubique in adagio fertur, cum promptus quis ad reſponſa invenitur, ipſum Ægyptium eſſe. Optima ferè ſemper valetudine gaudent, ni aliquis externus accidat error, tamque longam vitam vivunt, ut complures nonagenarios robuſtiſſimos, vel etiam ad generationem viros potentes inibi ubique locorum invenias. Ægyptii adverſus peregrinos valde humani ſunt, falſoque illis imponitur, exteros homines ſcilicet hoſpitio non libenter ſuſcipere, cum in nulla provincia homines vivere credam, qui libentius ipſis, honorificentiusque advenas amplexentur, ſuo quemque more, & vivere, & veſtimento uti permittentes. In iisdem quoque pietas inſignis maximis laudibus videtur concelebranda, qualem vel etiam Hippocratem, ut in libro de aëre, locis, & aquis legitur, non latuiſſe, conſtat, cum inibi dixerit, regionem Ægypti Græcia eſſe manſuetiorem, illiusque gentis mores & benigniores, & cultiores obſervari. Eſt & ſitus Ægypti pulcherrimus à multis non immeritò maxime laudatus. Etenim ex una parte Erythræum mare habet, & ſinum Arabicum; atque ex altera Ægyptio mari alluitur, per mediamque regionem à meridie ad ſeptentrionem excurrit Nilus, totamque Ægyptum irrigat. Quo fit ut facillime quotanis ex India omnium aromatum genera, aliæque merces magni pretii convehantur. Nili fluminis navigatio quantum delectet, dictu eſt incredibile; cum ad ipſius ripas innumera ſint pomaria miro ordine conſita, quæ Nili aqua perpulchris artificiis irrigua fiunt. Extant & ſegetes ſuo tempore adprime pulchro proſpectu delectantes, tum & florum varietas, quæ in iis fluminis ſuperciliis copioſa, & quaſi luxurians ſpectatur. Hæc omnia excedunt aucupium, & venatio, & varia piſcationis genera quibus Ægyptii inibi maxime delectantur. Quod ſi hæc in toto Nilo navigantibus grata ſunt, ad Cairum vero Deltamque vocatam Inſulam tantopere ab antiquis concelebratam, in qua proceræ & complures arbores miro ordine conſitæ cernuntur, itidem navigantibus erunt longè gratiſſima; talisque, ac tantus ex variis arborum, aliarumque plantarum floribus odor exſpirat, exhalatque; ut non injuria Nilum è Paradiſi fluminibus originem habere Ægyptiis fuerit

A 2 per-

persuasum. Pro quo cum tantæ illis sit utilitati, & voluptati, grates infinitas quotidie Deo optimo maximo agunt. At de hoc flumine à nobis sermo accuratior futurus est, cum de istius regionis temperie præsertim agemus. De qua nunc dicimus, eam calidam, siccamque esse, minus vero siccam observari in locis mari adjacentibus. Siccior vero aër istiusce regionis est, quo à mare per ipsam remotius itur, atque serenior. Ex quo olim Ægyptii merito ob aëris puritatem, claritatemque omnia astra in cælo vel etiam minima (quanquam ocularia specillo crystallina hac ætate solummodo inventa, non habuerint, quibus à Galileo, Florentino Mathematico, in Patavino Gymnasio perillustri, quatuor sydera errantia nova observata, atque cognita sunt) magna facilitate videre, ac observare potuerunt. Nunquam sane vel hyeme, vel æstate, vel in aliis anni temporibus, per totum illud tempus, quo in Ægypto viximus, cælum ita obscurum visum est, ut Sol, Luna, reliquaque alia astra, vel etiam ex minimis, orientia, aut occasum petentia, commode conspici non potuerint. Cælum itaque in locis à mari remotis, & siccius, & calidius est, unde mirum non videatur, si in iis locis nunquam, vel rarissime modicum pluat, namque pluvia quam semel omnibus annis quibus inibi moram traximus, solummodo videre potuimus mense Novembri, haud major visa est, quam apud nos soleat ros æstivus observari. In locis autem mari proxime positis, veluti in Alexandria, Rassit, & Damiata, mensibus Martio, & Aprili largissimas pluvias è cælo cadentes vidimus, atque multo plures in hyeme. Quibus mirum non est si isthic aër sit longe humidior atque minus calidus. Vereque dictum est in Civitate Cairi aërem esse & ficciorem, & calidiorem, qui (exceptis diebus iis circiter quinquaginta ob ventos Champsinos vocatos à meridie in septentrionem per zonam torridam dictam magno cum caloris æstu, ut nuperrimè etiam meminimus, transeuntes, scilicet mensibus Martio, Aprili, Majo, cum Junii medietate, nimirum quoad sol pervenit ad tropicum Cancri, in quibus aër inæqualis maximè sentitur) fere per totum annum æqualis, & non immoderatè calidus percipitur, inco-

incolifque fatis temperatus, atque falubris exiftit. Verum tamen, ut quicquam peculiare de illiufce aëris inæquali intemperie dicamus, in Ægypto menfe Martio circa vernum æquinoctium ubique locorum aër incipit fieri admodum inæqualis ex ventis Champfinis, à Cambyfis exercitu arenis iis ventis fubactis fuffocato ita vocatis, quafi venti Cambyfis dicantur, à Cambyfis nomine corrupto, Camfi appellati. Hi tunc temporis flare incipiunt perfeverantque quoad Sol ad Tropicum æftivum pervenerit. Aliquibus annis brevius, & aliquibus prolixius durantes, finientefve, nunquam tamen ii venti ultra tropicum cancri, æftivumve permanent. Etenim hoc tempore perpetuo flare incipiunt venti contrarii, fcilicet à feptentrione, & ab occafu aërem refrigerantes, Etefiæ vocati. Hi per totam æftatem jucundiffimè, placidiffimeque fpirantes, continenter diu, noctuque cæli calorem immodicum temperando, aërem maxime temperatum, & falubrem efficiunt. Quo tempore rectè valere folent. O fummam Dei Optimi Maximi Providentiam in Ægyptiorum commodum: namque nifi ii venti, fcilicet Etefiæ vocati, fummè placidi, poft Champfinos fpirare inciperent, & continenter aërem refrigerarent, non abfque maximo Ægyptiorum damno, & fortaffe non fine multorum interitu aër ille fummè æftuofus, maximeque inæqualis, & maleficus adhuc in longius protraheretur, permaneretque. Itaque hic ver ita æftuofus, & inæqualis ab iis ventis calorem immodicum fpirantibus plerumque folet incipere circa vernum æquinoctium, & ufque ad tropicum æftivum perfeverat. Perflant fane hi venti æftuofi continenter diu, noctuque, nonunquam trium dierum intervallo, aliquando quinque integris diebus, & nonnunquam feptem, quandoque etiam novem; quod fi fiat, aër redditur veluti peftilentiffimus, quippe qui innumeros ferè in tota civitate Cairi exitiali eo morbo epidemico quem Demelmari appellant (opthalmiis exceptis quæ ubique locorum peffimè graffari folent) vel etiam unius tantum horæ fpatio, jugulet. His vero ventis Champfinis finitis, poftea per aliquot dies, quippe tribus, aut quinque, aut feptem, aut denique novem, quoad denuo Champ-

ſini æſtuoſi redeant, ſeptentrionales frigidi valenter ſpirant, ex quo ibi maximæ temporum mutationes fiunt, quare mirum non eſt ſi morbi innumeri, exitialeſque hoc tempore graſſentur. De ſimilibus aëris mutationibus & Ariſtotelem, & Hippocratem locutos fuiſſe, nobis haud injuria viſum eſt, cum dixerint, *Maxime aëris mutationes morbos pariunt.* Hicque aëris morboſus ſtatus, ut etiam diximus, permanet uſque ad ſolſtitium æſtivum, ſcilicet quod die nunc vigeſima prima Junii menſis fit. Mox, ſublatis Champſinis ventis, Eteſiæ ex ſeptentrione, atque occaſu placidiſſime ſpirare incipiunt, quæ die noctuque ſpirantes aërem adeouſque contemperant, atque æqualem efficiunt, ut per totam æſtatem in qua hæc placida aëris conſtitutio continuat, cuique jucundiſſimus, & ſaluberrimus evadat. Accedit etiam ad augendam eam aëris benignam, ſalubremque conſtitutionem, Nili fluminis augmentum, quod ſeptima die menſis Junii incipit, atque ad finem ferè menſis Septembris perſeverat. Hiſque Eteſiis ventis placidiſſimè ſpirantibus eo profecto tempore in quo auctio fluminis fit, cum Ægyptii optima valetudine utentes maxime gaudeant, vitam in ludis, deliciis, & voluptatibus ducentes, ab omnibus ſolitis laboribus abſtinent, ipſoſque ſolatii loco intermittunt. Ab aqua fluminis aucta, ferè Ægypti planities utrinque ad flumen poſita uſque ad menſem Novembrem exundata, ac veluti obruta jacet. Hocque menſe ſolummodo, aqua ex toto abſorpta, terra conſpici ſolet. Tanto enim tempore aqua Nili aucti terræ Ægypti ſupernatat, atque ipſam inundat. Qua ex tota abſorpta plerumque in locis multis, nulla ejuſce terræ, quæ veluti limus apparet, præmiſſa cultura, agricolæ triticum, linum, trifolium, atque legumina ferunt. Quæ ſemina terræ ſic commiſſa in aqua naſci, & creſcere ſæpius vidimus. Segetes verò omnes uſque adeo cito creſcunt, atque ad maturitatem perveniunt, ut ad finem menſis Novembris ſeges adeo aucta eſſe videatur, quod linum ubique florés produxerit, trifoliumque ita auctum eſt, ut & equis pro pabulo tunc temporis & metent atque viride exibeant pro tuenda equorum valetudine. Metunt inquam, atque in manuales faſciculos ſiccatum

tum colligunt, atque ad animalium uſum ſervant. Quo pabulo equi Ægyptii non continuò veſcuntur, ſed aliquibus diebus, ipſorum enim hordeum perpetuum illis eſt cùm paleis tritis nutrimentum. Triticum verò perpetuo ad Nativitatem Domini ex toto ſpicas profert, quod initio menſis Martii maturum colligitur. Aër menſibus Novembri, Decembri, atque Januario frigidior eſt, ita ut Itali, & Turcæ etiam in ea regione pellibus utantur, quod nimirum aër per id temporis, etſi vere haud multa in ipſo ſit frigiditas (quando inibi nunquam pruina, nunquam nix, nunquam gelu, nunquamque vel etiam grando ab Ægyptiis fuerit viſa) veruntamen aër eſſentiæ ſubtilitate corporum meatibus die ob aliquem calorem apparentem laxatis; plus frigoris quam habeat partibus corporis penitioribus, calidioribuſque profundius penetrando, inducere videtur. Sed de iis nos diligentius ſcripſimus in libris de Medicina Ægyptiorum præteritis annis editis. Eſt præterea Ægyptus maxime amæna, oculiſque gratiſſima, cum perpetuo inibi arbores complures vireant, ut palma, ſycomorus, paliurus Athenei, Acacia, Caſſia fiſtula, Tamariſcus, Lablab, Limonium, malum Aurantium, malum Medicum, Muſæ, atque ſimiliter aliæ arbores, frutices, atque herbæ, præſertim oleraceæ, cujuſmodi eſt Collocaſſia, quæ uſque adeo foliorum amplitudine, atque jucunda viriditate in vaſtiſſimis planiciebus luxuriat, ut ameniſſimo ejus aſpectu oculi ſummè delectentur, recreenturque. Non minus quam faciat Saccarinarum cannarum viriditas. Exceptis vite, perſico, malo punico, ficuque, & aliis non multis, reliquæ aliæ ſtirpes in Ægypto nunquam ſolent folia abjicere. Ficum vero quæ in horto ædis illuſtriſſimi conſulis Veneti jam annos multos vixit, per illud tempus quo inibi viximus, ſcilicet quadriennio ferè, obſervavimus ſine foliis in hyeme manere ſpatio dierum vigintiquinque, initioque Februarii hæc nova folia ſemper producebat.

Caput II.

De Nili fluminis incremento, dimensione, atque incisione ad agros irrigandos.

Sed ad Nilum flumen venimus, cujus præsentia tota illa regio accolitur, fæcundatur, atque ditissima redditur, sine quo non foret Ægyptus habitabilis, cum primis illis temporibus tota ea regio veluti lacuna, palustrisque fuerit, ut rectè etiam Herodotus, atque alii tradiderunt. Nilus vero quotannis limum continue secum multum longa annorum serie in illiusce regionis solum adducendo, paludes, lacusque limo replendo, siccandoque terram illam siccam habitabilem effecit. Quæ veritas eo argumento præsertim videtur confirmari, quod Herodoto, atque aliis referentibus flumen olim octo vel parum plus cubitis auctum satis fuerit ad totam Ægypti planitem aquandam: Quoniam tunc temporis solum Ægypti longe humilius, quam nunc sit, exstiterit. Hac autem ætate Nilus cum ad irrigandum solum Ægyptiacum non nisi decem, & octo cubitibus auctus sufficiat, nobis indicio est, quod istiusce regionis à limo quotannis ex ipso Nilo adducto plurimum terra aucta sit. De quo quidem flumine tria à nobis considerabuntur, scilicet augmentum, ejusdem aquæ dimensio, atque denique incisio, ad agros irrigandos; etenim Nilus flumen æstate accedit hyeme autem recedit, pinguissimo limo ad ferendum relicto, in quo sane & Dei donum, & naturæ miraculum valdè mirari licet. Nam cum hyeme ubique locorum flumina augeantur, æstate autem ferè exsiccentur: contra Nilus maximè dum in aëre calores vigent, tum ipse augetur, imbrium autem diebus decrescit. Levat etiam Ægyptios à stercorandi labore, arandi, atque oblimandi agros. Sæpe vidimus mensis Novembris principio nondum aqua à terra ex toto absorpta, projectis in aqua seminibus segetes nasci. Antiqua in Ægypto consuetudo est, ut dum Nilus crescit, summa lætitia tota Ægyptus afficiatur, & quod maximè naturæ sapientes admirantur, ex terræ Ægyptiæ gle-

bæ

bæ pondere, etiam ubilibet ſumpta fuerit, quam nunquam Nilus madefecerit, annonæ caritatem copiamve prævideant. De qua ſane obſervatione nos aliàs abundè ſcripſimus in primo libro de Medicina Ægyptiorum. Principium iſtiuſce fluminis incrementi ſemper ab antiquitate uſque ad hanc ætatem incipere die XVII. Junii (non obſervata hic anni Gregoriani correctione) conſueviſſe narrant, nunquam ante, & nunquam poſtea à quoquam hoc principium fuiſſe obſervatum. Patrio more, quoad creſcit flumen, aquæ auctionem quotidie dimetiuntur, ad quod munus domus ad ripas Nili fuit conſtructa quam Beit el Chazar nuncupant, quæ à Cairo quingentos paſſus diſtat, quæque tot gradus ex marmore habet, ut Nili fundum ferè tangat, ſuper quos quotidie mane aquæ incrementum transverſo pollice dimetiuntur. Auctione vero cognita varii præcones, civitatem, nobiliumque domos percurrunt, tot digitis Nilum ea die auctum fuiſſe nuntiantes, omnique accuratione quotidie id faciunt, quoad ſexdecim, aut decem & ſeptem cubitis quotidianam aquæ altitudinem ſuperaſſe offendant. Cum vero aquæ altitudo decem & octo cubitos ſuperaverit, Nilum incidunt, illamque diem, in qua inciſio fit, Jacum el Chazar, ideſt inciſionis diem, vocant, qui quidem adeo ab Ægyptiis colitur, adeoque ipſis Auguſtus eſt, ut in eo vel homicidium fiat impune. Fit autem hodie inciſio hæc eo modo quo apud antiquos Ægyptios fieri fuerat conſuetum. Foderant Ægypti Reges magnum alveum, quo Nili aquam in urbem ducerent. Hic hyeme ſiccatur, & clauditur, clauſumque in hunc uſque inciſionis diem ſervant, quoad inciſionis tempore reſecetur; ex quo Nili inciſio nil aliud quam alvei hujus apertio eſt: quæ triplici de cauſa fit, tum ut Reges oſtendant ſeſe Nili præſtantiſſimi fluminis poteſtatem habere, tum ne quis ante hunc diem Nilo ſuos campos irriget: quod ſi quis facere auſus fuerit, capite punitur: tum poſtremo ut hac aqua adducta totam urbem delectent: ex qua per mediam urbem excurrente magnam voluptatem capiunt Ægyptii, utpote qui aqua cæleſti ut plurimum carent. Ita per urbem magna omnium lætitia Nili aqua primo delabente, incolarum complures

insignem illam voluptatem intus cohibere nequeuntes, variis ludis oblectantur, unde illorum quosdam videas inibi se lavantes, natantes alios, naviculis quosdam flumen transfretantes, canentes alios, aliosque & viros, & fœminas continuò in aquam vestitos se projicientes, atque alios cujusque generis flores aspergendo, quasi flumen ipsum tanquam numen divinum colere, & adorare videantur. Tota urbs hac die ad alveum istum (quem Chalez vocant) spectandum transfertur; unde domus, quæ prope sunt, citius, cariusque multis locantur. Ad locum vero ubi Nilus inciditur Ægypti Proreges, Ducesque pulcherrima in triremi veniunt, per totam noctem incisioni præcedentem se ipsos variis modis oblectantes, quos alii fere omnes milites cum innumeris fere naviculis magno applausu concomitantur. Dictu fere incredibile videtur, quanta illiusce gentis turba die noctuque Nili fluminis ripas illuc impleat, ibique, & fœminæ multæ cum viris pernoctent, gaudeant, atque ut ludis variis, qui per noctem supra flumen in variis, fereque innumeris cymbis ab Ægyptiis nullam aliam ob causam fiunt, quam ut intuitu aucti fluminis oblectentur. Equestres milites eo se conferunt, & aqua denuo dimetita Deo Optimo Maximo datori primum omnes gratias agunt. Tum Prorex, Bassa vocatus, gladio apprehenso, ut incidant, illis imperat. Mandatumque tam citò peragitur, ut factum dicto præisse putes. Prorex cum suis, & ante, & post incisionem, placentas, pepones, nummos, aliaque similia in aquam projicit, perinde ac flumen quasi adorare videatur. Quæ omnia Arabes innumeri, nautæ, piscatores, ac peritiores in arte natandi, intercipiunt, quorum non parva in Ægypto copia est. Adeoque sunt in hac arte periti, ut vestibus in veru impositis, ipsoque capiti adligato, equorum ephippia deferentes, ac equos secum ducentes, in flumen se conjiciant, ipsumque nullo labore tranent, qua arte sæpius Turcas deceptos, præda pleni, relinquunt, qui cum natare haud sciant, eos insequi minimè audent. Multis ante, & post incisionem diebus, scaphæ, cymbæ, omniumque navicularum genus in flumine visitur, quibus huc illucque discurrentibus ignes arte factos, (in qui-

quibus parandis omnes alias nationes Mauri antecedunt) excitant, componuntque, ut ſpectatores maximè oblectent. Ad incisionis locum, neque Hebræis, neque Chriſtianis accedere licet, nulli denique admittuntur, qui ipſorum ſectæ minimè addicti, tanquam profani, aquarumque faſcinatores, quorum præſentia minime bonis, felicibusque auſpiciis incisionem fieri autumant, adeo ut ego, qui incisioni intereſſe maxime desiderabam, habitum mutare, ſectamque mentiri adactus fuerim. Longus nimis ſim, ſi quæ hiſce diebus lætitiæ ſigna eduntur enumerare vellem, quibus ſuos unusquisque agros irrigare, feliciſſimumque annum, ut ita dicam, ſibi comparare licet. Atque hæc de iis, quæ & ante, & poſt incisionem Nili fluminis fiunt, à nobis dicta ſufficiant. Nunc de iſtius fluminis aquæ ſumma præſtantia atque bonitate agamus.

Caput III.

De aquæ Nili fluminis bonitate, atque præſtantia.

Nili aqua merito omnibus aliis præfertur, quod ipſa alvum ſubducat, menſes pellat, ut propterea raro menſium ſuppreſſio in Ægyptiis mulieribus reperiatur. Potui ſuavis eſt, & dulcis: ſitim promptiſſimè extinguit: frigida tutò bibitur, concoctionem juvat, ac diſtributioni auxilio eſt, minime hypochondriis gravis, corpus firmum, & coloratum reddit. Theophraſtus (ut auctor eſt Athenæus) in libro de Aquis inquit, Nili fæcundiſſimam, & dulciſſimam eſſe aquam, & ventrem ſolvere cum bibitur, ob admixtam quandam vim nitroſam; ob fœcundiſſimam vero utriusque aquæ naturam, & uſum ſalubrem Ptolemæum Philadelphum Ægypti Regem Berenicæ filiæ, Antiocho Syriæ Regi nuptæ, usque in Syriam aquam Nili ut ea ſola ad potum uteretur, miſiſſe. Athenæus idem in 2°. libro Deipnoſophiſtarum tradidit. Nonnulli auctore Avicenna Nili aquam laudarunt, tum ob emanationis longitudinem, tum ob locorum, per quæ fluit, bonitatem: Tertio ob ejus copiam;

atque demum quod flumen à meridie ad ſeptentrionem tendat. Neque ii injuria in haſce cauſas bonitatem aquæ Nili fluminis retulerunt: Namque longiſſimo in eo itinere, quod hoc flumen à meridie incipiens in ſeptentrionem ad mare mediterraneum usque perveniens facit, aqua plurimum extenuatur tenuiorque redditur. A multis aquæ non ſolent commendari bonitate, quæ currunt a meridie in ſeptentrionem. Oribaſius tamen de iis ita habet: „ Quanquam autem aquas, quæ ad meridiem fluunt „ non laudem; Nilum tamen ita commendo, ut aquæ bonitate, „ paucis fluminibus comparari poſſe videatur, & quia ipſius iter „ ſit per loca calidiſſima mirum quoque non eſt ſi etiam ab eo „ calore plurimum alteratur, & quaſi ex toto excoquitur." Habet & Nilus (cum & terra ſit rotunda, atque ejus iter ſit ad minus milliarium Italicorum quatuormillium, ſi verum eſt à tropico Capricorni ortum ſuum nanciſci, & ultra alterum tropicum per gradus ſeptem in mare terminari, atque ſic longitudinem illius itineris recta via habere gradus quinquaginta quinque ad minus; ſed iter ejus longius eſt cum non rectam ſemper, at obliquam, tortuoſamque viam habeat) complures ex præruptis locis altiſſimis deſcenſus (cataractas Plinius vocat) in eo longo itinere habet, proximiorque Ægypto cataracta eſt, quæ inter Lybiæ, atque Æthiopiæ montium anguſtias ſit. Quare aqua Nili ex iis cauſis mirum non eſt ſi tenuiſſima, & maxime excocta reddatur. Unde medici Ægyptii eam crudam, at diligenter tamen clarefactam, ægrotis exhibent ad potum, atque ex ea etiam diſſolvunt potiones purgatorias, à quibus etiam eam ad libras magna cum utilitate ſuperbibunt. Ex locorum quoque, per quæ defluit, qualitate bonitas deprehenditur, quando fundum Nilus habeat maxime concoctum, & pingue, nihil cruditatis recipiens. Quo etiam cum iſtiuſce terræ ſubſtantiæ pinguiſſimæ particeps ſit; mirum haud eſt ſi Ægyptiis fuerit perſuaſum ipſam aquam corpora nutrire. Quod autem ejus uſu corpora nutriantur, cuique ibi degenti eſt plane notum, corpora ſiquidem macra, extenuata, ejus uſu bonum habitum nanciſcantur, atque multum pinguefiant. Mihi vero, cum Ægyptum attingerem graciliſſimo corpore conſtanti, ex illiuſce

largo

largo aquæ potu quem ſemper toto illo tempore quo ibi moram traxi, continuavi, bonum habitum, & pinguem fieri contigit; Quod ſi aliquandiu moram longiorem in ea regione feciſſem, obeſitatem in corpore nactus profecto fuiſſem. Quare ab illius aquæ uſu corpora ali non eſt dubitandum. Unde Ægyptii pro certo habent aquam eam ſanguinem in corporibus gignere, ſimilemque vim gignendi ſanguinem obtinuiſſe poſteaquam miraculo à Moſe, ſanctiſſimo Propheta, olim in ſanguinem fuerunt mutatæ. At corpora præſertim calida, & ſicca ob ejus aquæ uſum bonum habitum nanciſci ſanè poſſe & nos quoque affirmamus, ſed non in eo quod ſanguinem hæc aqua gignere apta nata ſit (tametſi fortaſſe haud omnino negandum eam aquam aliqualis ſubſtantiæ alimentalis eſſe participem) ſed in eo quod hepar ſanguinis officinam maximè contemperat ac proinde in bilioſis corporibus jecoris calore contemperato plus ſanguinis gignatur, ex quo plus nutriuntur, & in carne augentur. Nili itaque aqua in frigiditate eſt temperata, & in humiditate eſſentiæ tenuiſſimæ, haud omnino expers alimentalis ſubſtantiæ, unde ipſa, ut cæteræ aquæ, non inſipida, ſed ſubdulcis guſtui apparet: alvum lubricam ſervat, urinam, atque menſes movet, in quam cauſam medici Ægyptii referunt, quod raræ mulieres in Ægypto ſint, quæ laborent menſium ſuppreſſione. Quam ſuavis, & jucunda ad potum ſit, dici ſatis non poteſt, eoque argumento etiam intelligitur, quod homines, vino quoque aſſueti, ipſum ſpernant, aquamque libentius complectantur. Nec mirum eſt ſi Peſcennius Niger in Ægypto exercitui tumultuariè vinum petenti, dixerit. *Nilum habetis, & vinum quæritis?* Hoc ſcripſit Flavius Vopiſcus in ejus vita. Parum quoque nutrit, corporaque ad calidum distemperata contemperat, alimenti diſtributionem optimam facit, atque nutritionem. Renum calorem ita contemperat, ut probè clarefactæ uſus calculorum productionem prohibeat, atque etiam genitos calculos per urinam expellat. Quod nobis calculo renum vexatis contigit, qui ex largo iſtiusce aquæ potu calculum magnum per urinam rejecimus. Addimus, hanc aquam Ptolemæum Philadelphum tanti

feciſſe ad potum, ut Berenicæ, Antiocho nuptæ, ejus filiæ, ex Ægypto perpetuo in Syriam ad ejus uſum miſerit, ſuppeditavetitque aquam Nili fluminis.

CAPUT IV.

De Inſula Delta, atque de Alexandria.

Producit Nilus flumen inſulas multas, & ſinus efficit, atque, ut omittam, quæ ſupra Cairum cingit, tacendum minime duxi illam nunquam ſatis encomiis concelebratam Inſulam Deltam vocatam, quod ſua forma literam Δ imitetur, quam non longe à Cairo duo rami Nili nunquam verſus mare ſe conjungentes conſtituunt. Alter quidem ramus verſus Peluſium delabens, alter vero Canopum, quæ hodie Ruſſit vocatur. Intra hos duos ramos, atque mare Mediterraneum Delta inſula conſtituta eſt. Quæ inſula eſt adeo fæcunda, ut in ea naturam maxime luxuriaſſe dicas. Hanc Arabes Gizirdaabi, hoc eſt Inſulam auream, appellant. Saccharum in magna copia ſingulis annis producit, eoque ſemper abundat. Orizæ ſumma copia in ejus ſolo, & ſelectiſſimæ quidem gignitur, quam profecto per mare Turcæ Byſantium convehunt, atque ad omnes Turcarum provincias, cum ſit in omnibus iis communis, & gratiſſimus cibus. Hanc Turcarum Imperator Uxori Reginæ dono dat. In ea quoque prope mare ſalis albiſſimi copia foditur, quod præ copia non venditur, ſed unicuique colligere quantum libet fas eſt. Iſtius Inſulæ urbs præcipua eſt Fuè. Quæ usque adeo omnibus ad victum attinentibus perpetuo abundat, ut nulla alia ſit in ea provincia abundantior, omitto panis tritici optimi abundantiam, orizam, legumina, animalia pro carnium uſu cujuscumque generis terreſtrium, & volatilium. Ovis usque adeo abundat gallinaceis, ut pro ſextertio argenteo nummo, ſexaginta, & plura quandoque coëmantur. Piſcibus itidem ſcatet optimis. At quid de fructibus? Muſas optimas copioſè illud ſolum producit, uvas, melones, angurias el Mavi vocatas, cucumeres Cathi dictos, quorum uſus iis populis eſt ſalu-

ſaluberrimus, nunquam illis noxius, Perſica mala, citria, li-
monia, aurantia, paliuros, palmas omnium generum, & mala
Punica incredibilis magnitudinis, quæ habent acinos ceraſo-
rum communium magnitudine, dulciſſimos, ex quorum ſucco
paratur ab Ægyptiis ſyrupus ille ſolutivus de granatis, qui in-
ter leniter ſolventia præſtantiſſimus eſt, guſtuique acceptiſſi-
mus. De aliis vero urbibus quæ in Ægypto ſunt, deque ip-
ſarum vetuſtate, atque antiquorum veſtigiis, quæ in iis ſuper-
ſunt, etſi omnibus nota videantur, pauca tamen perſtringen-
da duxi, in gratiam, præſertim illorum qui hæc non viderunt.
Apud Babilonem, Thebasque apparent veſtigia antiquitatis
pulcherrima derelicta, coloſſi, obeliſci, qui hucusque tam hic
quam alibi reperiuntur, qui à Cambiſæ ruinis fuere ſuperſtites.
Extant vetuſta Regum ſepulcra in ſpecubus inſculpta, pul-
chris inciſionibus exarata. Nec non antiquitatem teſtantur,
quæ hucusque in Heracleotica provincia, vel etiamnum ſpectan-
tur, pulcherrimus ſcilicet Labyrinthus, ac domus illa inſignis
ad omnes nationes excipiendas ædificata: pulcherrimum qui-
dem eſt viſere domos illius civitatis ex integro lapide conte-
ctas. Heliopolis magnæ ſacerdotum domus, ubi Platonem,
Eudoxum, eo eruditionis cauſa profectos, quatuordecim annos
manſiſſe ferunt. Id confirmat & locus in quo Eudoxus res
cæleſtes contemplabatur. Philonis villa, Oſiris Aſylum, ubi
multis in locis ſepulcrum eſſe finxerunt, ut Typhoni ipſum
quærenti, abſconderetur. Idem oſtendunt Templi Herculis ve-
ſtigia, quæ in Heraclea ſunt in campo Serapidis. In Tapoſiri
vero Veneris itidem Templi ruinæ: apud Alexandriam Nep-
tuni. Ægyptus rurſus olim maximè celebris reddebatur Muſæo
quod Alexandriæ fuit, quodque ſemiſepultum jacet. Tum non
minus ibidem monumentum, in quo Alexandri cineres recondi-
tæ fuerunt. Non minoris ornamenti fuit magna illa quondam
Bibliotheca quæ Alexandriæ extitit, miris laudibus ab antiqui-
tate concelebrata. Ad hæc Ægyptum illuſtrant veſtigia iti-
dem templi Minervæ, Lucinæ, Apollinisque, & Jovis delu-
bra, Latonæque, quæ Lacopoli extant. At nunc ex illuſtrio-
ribus Ægypti urbibus ad Alexandriam venio, quam Galenus
Per-

Pergamenus, medicorum poſt unum Hippocratem omnium facile princeps, Magnam Alexandriam vocare ſolet. Hæc etſi hac ætate majori ex parte ſemidiruta jaceat, atque ferè ſemiſepulta, tamen ruinæ quæ extant, & veſtigia, ipſius amplitudinem, & majeſtatem declarant, ædificiaque potiſſimum, quæ tam ſuperba extructa fuere, ut tam alte defoſſa, quàm ſupra terram ſuperſtent, appareant. Tota Civitas nunc etiam columnis marmoreis ſuſtentatur, altèque defoſſa loca omnia vacua habet aqua Nili fluminis plena, quæ per ramum (Caliz vocatum) ſingulis annis cum flumen in ſuo eſt augmento, in ea loca ſubterranea defluit. Extant in ea Civitate veſtigia, ut putant, palatii Regalis olim Cleopatræ. Nos vidimus juxta ea veſtigia fuiſſe effoſſa duo capita marmorea, nihilo ab antiquitate vitiata, ſed integra, & omnino perfecta, quorum alterum Cleopatræ effigiem affabrè referebat, alterumque Marci Antonii. Extat & columna, quam Pompei vocant, inſignis profecto longitudinis, atque latitudinis; & pulcherrimus obeliscus litteris Ægyptiis inſculptis (Hieroglyphica vocant) exaratus. Ex latere habet lacum Mareotim vocatum, qui ex dulci aqua à Nilo excurrente marinæ permixta efficitur. Etenim ipſe plurimum auctus mari ita miſcetur ut id ipſum mare eſſe videatur. Antiqua civitas aliud ferè quam ruinæ, & veſtigia urbis antiquiſſimæ non eſt, pauciſſimosque habitatores habet. Unde aër longè inſalubrior quam antea redditus eſt, præſertimque menſe Auguſto, cum ob aquam, quæ ſtagnans, atque ſemiputris eſt (propterea quod cœnoſa & putrida ferè omnino propter ipſius paucitatem effecta eſt, neque prava ejus qualitas prius corrigitur, quoad menſe Septembri ex Nilo aucto renovatur, multa quippe aqua optima ex flumine de novo affluente, ſuccedenteque) tum ob ventos ſemiputridos ex lacu Mareoti, itidem tunc & ſtagnante, & ob corruptam aquam ſemiputri, perflantes, in quam cauſam eo tempore febres peſtilentes ferè Epidemicæ in ea civitate graſſantes ab indigenis referuntur. Cœperunt abhinc plures annos multi à civitate fugientes terræ partem mari adiacentem frequentius habitare, propè ſcilicet Arcem Alexandriæ, in qua parte omnes

nes Hæbrei nunc habitant, unde altera civitas, & ab ipsis, & ab aliis nunc ibi quasi facta est. Viridaria hæc civitas pulcherrima habet, & quædam juxta littus maris in solo arenoso extra mænia civitatis, ut mirum sit quo modo hortensia olera, atque fructus itidem hortenses in sola arena vivant, perfectique reddantur, ut anguriæ, melones, cucumeres, bausia, melochia, lactuca; ficus, mala persica, armeniaca, musæ, & similes alii: Terra capparibus sponte nascentibus non spinosis ita abundat, ut magna ipsorum copia sale conditorum in varias regiones, & provincias quotannis mittatur. Sylvæ dactilorum sunt, Cassiæ catharticæ complures, sycomori, paliuri Habac ab Ægyptiis vocati, cujus poma jucundissimi gustus sunt, magnitudine, & figura plane similia fructibus mespili Aroniæ, at non sunt ita adstringentes. Uvæ crescunt ibi copiosius, pulcherrimæ, atque optimæ, quæ ad cibum in usu sunt, non tamen ad vinum, cum neque Alexandrini eas ita copiosas habeant, ut & ad cibum, & ad vinum sat sint. Hæ mense Majo maturæ fiunt: nos enim die decima quarta Maji in quodam horto ibi, & albas, & nigras uvas probè maturas vidisse meminimus. Hæc pauca obiter de Alexandria dicta sint, quando longè plura ab aliis scriptoribus fuisse posteritati tradita, nos non lateat.

Caput V.

De magna Cairi civitate, deque rarioribus in ea observatis.

An Cairum (quam urbem Ægyptii Masvè vocant) sit illa celeberrima totius Ægypti civitas, quam Memphin à veteribus nominatam olim fuisse constat, à nonnullis dubitatum est, & uno præsertim argumento, quòd Ptolemæus Memphim meridionaliorem quam sit nunc Masvè, vel Cairum, quod gradibus XXVIII. ab æquatore distat, & Memphim habuisse altitudinis ab æquatore gradus ferè triginta constat. Verum neque Babilonem antiquam civitatem esse, quam Ægyptii nunc

Masvè astie, ideft Cairum antiquum, Babilon dictum, nominant, dubitatur, cum & illa antiqua Babilon distaret, Ptolemæo auctore, ab æquatore, gradibus itidem XXX. Utcumque res se habeat, plerique Ægyptiorum non dubitant affirmare Cairum esse antiquam Memphim. De qua civitate illud nunc erit animadvertendum, quippè olim Ægyptios aliam partem soli Ægyptiaci habitasse, scilicet versus Topanà, in pulcherrima planitie, quæ in prospectu erat eam ad montis apertionem, latitudinis fere XXV. Italicorum miliariorum, qua via est ad Sues, & ad montem Sinai, atque ad Mare Rubrum. Ibi enim maximæ civitatis vestigia, atque ruinæ conspiciuntur. Situs enim hic longè amæniorem, sereniorem, & liberiorem aërem habebat. Nunc vero sub monte omnes habitant, qui est terminus Arabiæ Petreæ ad Nilum flumen tendentes. Civitas hæc excurrit per longum ab Oriente in Occidentem, à Nilo flumine incipiens usque ad montem terminata. Nunc duplex cernitur, antiqua mæniis, tamen non ex toto cincta, quæ incipit à porta Babzuele vocata, quæ ad alteram Portam Babnascir nuncupatam (ideſt portam fortunatam, nimirum ita vocatam, quia Selim Turca per eam portam ad Cairi civitatem primum fuit ingressus) recta via terminatur. Istius civitatis mænibus cinctæ magnitudo non minor est quam Patavium esse videatur. Altera vero extra mænia antiquæ urbis cernitur longè amplior, mihique visa est veluti complurium suburbium, villarumque, seu pagorum magna congeries. Hæc per montis radices, procedit ad Nilum flumen fere desinens, mediaque ipsius via latissima, longissimaque longe procedit, cujus longitudo sex milliarium esse creditur, in qua & altera Civitate, seu Civitatis parte, innumeræ plateæ, in quibus à Cadis vocatis causæ litigantium audiuntur, atque merces omnis generis venales habentur, quæ plateæ non nominibus, sed numeris vocantur. Creditum est numero fere ducentas. In hac civitate est arx pulcherrima, & ampla supra montem lapideum posita, in qua olim Reges Ægyptii habitare consueverunt, nunc Prorex, sive Ægypti Præfectus quem Bassa vocant à Turcarum Imperatore pro tempore missus,

fus.,

ſus, ipſam itidem inhabitat. Hæc vero in tres partes diviſa eſt, in quarum prima, ut dictum eſt, Baſſa Domicilium habet, aulamque auditoriam inſigni latitudine, ea autem longitudine, ut à principio ad finem uſque hominem cognoſcere vix facile poſſis. In hac totius Ægypti Prorex audit litigantes, controverſiasque judicat, atque de rebus ſecretis pertinentibus ad iſtius Regni gubernationem cum Turcis proceribus agit; quippe cum Cadi Laſcher, & aliis Cadis, Tefterdaris, Sangiachis, Beïs, & Chiaus itidem multis, qui omnes ibi bis in ſeptimana ea de cauſa conveniunt. Altera pars arcis undique clauſa muris eſt, unamque ſolummodo portam qua ingreſſus patet, habet. In ipſa olim Regum mulieres cum mancipiis, quæ ferè numero quadrigentæ fuerunt, commorabantur. Nunc Prorex ea ad eumdem uſum utitur. Ultima pars militum eſt, quæ adeo eſt magna, ut parva civitas videatur, duas vero portas ferreas habet, eſtque ad iſtius radices viridarium pulcherrimum in quo variæ arbores aluntur, ſcilicet mala citria, aurantia, limonia, poma Adami vocata, mala Armeniaca, perſica, paliurus, muſa, & ſimiles aliæ arbores, aſpectu ſemper virentes. Adſunt & fontes ex aqua limpidiſſima ex marmoreo lapide confecti, quorum aliqui veluti è ſpecu deſcendunt, alii in altum aquam emittunt. Adeſt ibi & pulchra quoque Domus oſtiis eburneis, feneſtriſque permaximis ferro interclusis. Ad viridarium eſt & ſtadium maximum muris cinctum. Stadium autem Midam Ægyptii vocant, atque ad ipſum adeſt & permaxima platea, quam Romele nuncupant, in qua quotidie plurima animalia venduntur; & quamvis arx altiſſima ſit, aſcenſumque habeat difficilem, tamen aqua ex Nilo flumine ſpacio quinque milliarum quibusdam artificiis per murum copioſius deducitur. Mirumque maximè videtur quo pacto poſſit aqua ex imo Nili alveo ita eo rotarum artificio in altum extolli, ut arcis altitudinem ſuperare queat. Hoc illius arcis fortitudini plurimum eſt detrimento, etenim belli occaſione, facilè poteſt, & rupto artificio quo in altum elevatur, & disrupto itidem muro per quem in arcem defluit, aquâ arx ipſa deſtitui. In medio quoque Arcis in loco eminenti extat

prope magnam plateam magnus porticus, ſive deambulatorium quadratum, mira altitudine extructum, cujus tectum columnis marmoreis ſuſtentabatur, ſingulis ſimul quaternis poſitis, quæ numero bis ſexdecim exiſtunt, quarum quatuor ſimul junctæ angulum tecti ſuſtentant, & aliæ quatuor alium angulum, & ſic de aliis duobus angulis. Aliæ verò medium porticum eodem ordine quaternæ ſimul ſuſtinent. Templa complura Cairum ornant, quorum illud maximum eſt, in urbis medio poſitum, quod Giemalazar appellant, in quo tota civitas convenit, & quotidie Mahometana lex legitur, atque interpretatur, maximeque in die Veneris, in qua die multi illorum ab omni opere ceſſant. Ibi etiam libri complures cujusque materiæ venduntur. Hic quotidie prædicatur itidem lex ipſorum, & conveniunt legis periti, quos Talismam nuncupant, atque iſti legem ſcriptam ſemper in manibus geſtant. Hocque templum eſt ubi mortuis juſta perſolvuntur, maxime autem procerum, conſuetudo enim eſt apud Ægyptios, ut cadavera antiquorum more extra urbem ſepeliant: quod antequam faciant, ea ad fani portas ferunt, ibique exequias concelebrant, dein ipſa ad ſepulchra efferunt, quæ præcedunt canendo magnis vocibus dicentes Deum magnum eſſe unum, ejusque Prophetam eſſe Mahametem, ſed ut in antiquo more etiam fuit, parentes mortuorum conducunt mercede Arabas mulieres, quæ & domi mortuos deplorent, & ipſos ad ſepulchra flebilibus clamoribus concomitentur. Proceres mortuos ad ſepulchra deducunt equites, ducesque equitantes. In hoc etiam templo eſt diſciplinarum omnium Gymnaſium celebre in quod ſingulis annis tercentum millia aureorum impendi fama eſt, victusque & veſtitus omnibus Doctoribus in Gymnaſio diſciplinas profitentibus, tum juvenibus ibi ſtudentibus publico ære ſuppeditatur. Eſt & alterum longè majus templum, Arzuele vocatum, juxta arcis radicem orientem verſus poſitum. Circuitus eſt ferè miliaris, cujus muri usque adeo ſublimes, ut vix quæ in faſtigio ſunt, oculis comprehendi queant: cui marmoreæ cornices circumſtant mirandæ magnitudinis, habentque ſummitatem nullo tegumento munitam, adeo ut medium templi ſub dio jaceat; quod

quod ceteris aliis omnibus templis eſt commune. Hujus pavimentum miro artificio ex lapillis marmoreis variorum colorum confectum viſitur. Ab hoc templo paululum verſus occidentem adſunt ædium quarundam regiarum veſtigia, quas plures exiſtimant fuiſſe domicilium Joſephi quondam totius Ægypti præfecti. Maximum apparet Palatium circuitus fere milliaris Italici, muris ex lapidibus magna ex parte marmoreis atque lateritiis ex calce confectis, ita præaltis, ut vix acies oculorum ad faſtigia attingat, ſuperſtant circum faſtigia marmoreæ cornices altitudine quatuor fere cubitorum, nudo perpolitoque lapide. Intra muros vero externos omnia ruinis plena ſunt. Haud procul hinc cernitur Ægypti Horreum Sonè ab iis nuncupatum. Planities eſt muris præaltiſſimis cincta, duorum ferè milliarium circuitu. ſub dio poſita, nullo ſcilicet tegumento cooperta, aërique idcirco tota expoſita. Quem locum ſingulo ſeptennio tritico replent, ex eoque intra eos muros acervi montium inſtar tritici fiunt; qui eminus ſupra muros conſpiciuntur: paucos poſt dies quam ibi triticum fuerit repoſitum, eoque totus ille locus fuerit repletus, tritici ex rore copioſo cælo noctu cadente ſuperficies corrupta, atque à nimio ſolis calore plurimum ſiccata, & indurata, cruſtas duriſſimas contrahit palmi ferè craſſitie, intra quam triticum (quod ad aëre nihilo tangatur, altereturque) ſeptennio incorruptum conſervatur, quo tempore finito Proregis mandato continuo depromitur, populoque diſpenſatur, ac denuo ex recenti locus impletur. Ægyptiorum non paucis perſuaſum eſt, hujusmodi Horreum fuiſſe olim à Joſepho totius Ægypti præfecto ad evitandam annonæ caritatem exædificatum. Mirum profecto non eſt, ſi tantæ frumenti quantitatis in magna Cairi civitate fiat proviſio, ne ſi forte aliquando ex Nili fluminis aquæ nimis pauco, aut immoderato incremento, annonæ caritas ſuccedat, ut iis omnibus ea proviſione proſpiciatur. Etenim in hac civitate hominum vivere ad minus bisdecem centena millia & plures etiam eo argumento, ſive conjectura aſſecuti ſumus, quod anno 1580. peſte Cairi interiiſſe deprehenſum fuerit quingenta millia hominum, qua ſublata continuo cum hanc urbem ſeptimo ſcilicet men-

ſis Julii ingrederemur, vix paucis hominibus civitatem defeciſſe nobis viſum fuerit, ita illam gentibus innumeris repletam vidimus, ut propter hominum multitudinem non abſque magna difficultate per vias regias ire hominibus concederetur. Accedit etiam, Turcas è peſte interemptis in libro mortuorum neque pueros, neque mulieres, neque mancipia adnotare: unde eo anno ex peſte, quæ quinque menſibus urbem fuit depopulata, forte interiiſſe ad minimum decies centena millia hominum, facile conjici queat. Sunt in hac urbe ædes complures magnificentiſſimæ, atque auguſtiſſimæ, quarum pulchritudo, & magnificentia minime foris conſpicua apparet, namque muri ſolummodo quibus ædium loca cinguntur, foris ſpectantur, intus vero præclara illarum & pulchritudo, & præſtantia conſpicua fit. Palatia hæc profecto ſunt auguſtiſſima, in quibus pro mulieribus ſunt ædes ſeparatæ, quarum pavimenta ex ſelectiſſimis lapillis porphyriticis variorum colorum undique ſplendentibus miro artificio extructa ſunt, tecta ædium omnium aurata mirificè ſplendent. Habent Balnea ibidem pulcherrima quibus mulieres, & ad valetudinem conſervandam, & ad ornatum corporis, frequentius utuntur. Habent & fontes marmoreos continue frigidam aquam fiſtulis plumbeis in aerem die noctuque ejaculantes, circum quos æſtate prope dormiunt. Habent & viridaria ſeparata ab iis, quæ in virorum ædibus ſunt, amæniſſima, & lacus magnos, in quibus omnis generis volatilia, aquatilia, atque piſces nutriuntur; unde illis non deſunt piſcationes, & in viridariis aucupia. Ædes vero pro viris pulchritudine, atque magnificentia illis mulierum minime cedunt, in quibus loca etiam habent pro viris mancipiis, & ſtabula equorum, mulorum, & aſinorum, pulchritudine, & munditia nullis aliarum nationum poſtponenda, uſque adeo ea elegantia, & munda ſunt, ut cameris hominum elegantibus comparare queas. Unum addo: quamlibet domum circa medium ipſius habere latiſſimam fiſtulam ligneam, aut ex alia materia confectam, ex toto cavam, & perviam, quæ fere ab imo ædium pavimento incipiens ad ſummum faſtigium, inſtar campanæ latiſſimi oris expanditur; cujus pars ſuprema verſus ſepten-

tri-

trionem eſt aperta, perque eam apertionem ventus ſeptentrionalis frigidus exinde reſpirans excipitur, atque deorſum fertur, ad univerſam domum refrigerandam. Quemadmodum in frigidis regionibus propter inſignem aëris frigiditatem, ut homines à frigore ſe tueantur calida hypocaſta in uſum veniunt, ita in locis magno calore æſtuantibus * hujusmodi fiſtulæ ad defenſionem a calore uſum ibidem habent.

Itaque ex prædictis domibus magnifice conſtructis Cairi complures cernuntur, quas ſolummodo Turcæ primates, atque Ægyptii habitant, ſcilicet Sangiachi, Beï, Cadi, Tefterdari, Chiauſi, atque Chielebi, ideſt nobiles Ægyptii. At de ædibus nobilium in hac civitate ita obſervatis, mirum non eſt ſi eas laudes dixerimus: ſed quid de plebeorum domibus? Tanta eſt in ea urbe habitantium ſuperbia, ut nullus non ſit vel etiam artifex, qui ædem non habitet magnificè extructam, quæ aulam præſertim non habeat amplam, cujus tectum ſit undique auro cælatum, atque pavimentum ex lapillis marmoreis ſeleċtiſſimis variorum colorum ſplendentibus miro artificio confectum, cum fonte marmoreo frigidam aquam plumbeis fiſtulis continuo ejaculante. Balnea in hac civitate multa, magnificentiſſimè extructa viſuntur, miræ pulchritudinis, atque amplitudinis, quæ innumeras ferè cameras habent, in quibus homines lavantur, ſudant, refrigerantur, fricantur, atque ea faciunt, quæ ad conſervandam ſanitatem Ægyptii facere ſolent, atque ad corporis ornatum. Singula habent pavimenta marmorea ex lapillis parvis variorum colorum artificioſe ſtrata, & tecta omnia vitreata ipſis incumbunt. Innumera in hac civitate Balnea publica extant, ad quæ conveniunt, & viri, & mulieres. Ex mulieribus vero hæc balnea frequentant plebeæ & pauperculæ, quæ quid in ipſis agant nos in libris de Medicina Ægyptiorum tradidimus. Nobilibus vero mulieribus, & Turcarum, & Ægyptiorum, & Arabum, non licet ea ingredi, cnm domi habeant quibus uti ſolent pulcherrima. At quandoque ad ea & nobiles voluptatis gratia venire ſolent, cum ſuis mancipiis eunuchis cuſtoditæ. Hæc civitas babet innume-

* Vid. Tab. I. Num. 1.

meras vias, quæ noctu magnis portis ligneis clauduntur ad habitantium securitatem. Unde ipsis tota civitas in tuto redditur. Quo obstaculo ferunt Selimum, Turcarum Regem, quo tempore Ægypto bello potitus est, per tres continuos dies coactum fuisse pugnare antequam ipsam civitatem subigere potuerit. Extra hanc urbem occidentem versus extat adhuc in loco quem Matarea vocant, domuncula, sive Camera quadrata parva, & juxta ipsam fons aquæ dulcis ex quo perpetuo copiosa aqua nascitur, scaturitque, qua proxima viridaria irrigantur, præsertimque ea quæ Balsami plantas alere solent, de quibus nos satis superque scripsimus in dialogo de Balsami planta, & in libro de plantis Ægypti. In hac cella istius domunculæ Beatissimam Virginem Mariam cum Christo Domino nostro infantulo septem annos habitasse constat, quippe, quo tempore Herodis iram fugiens in Ægyptun se receperat. Pro certo habent omnes Ægyptii hic occulte septennio permansisse. Quo tempore illa aqua fontis, & ad victum, & ad pannos eluendos ipsa usa est. Est intra eam cellam in muro ex calce, & lapidibus lateritiis cavitas cubito longior, & semicubito lata, in porphyrite lapide excavata, in qua primum Virginem Beatissimam Jesum Christum Dominum Nostrum infantulum occultasse ferunt. Ex hoc specu respirat odor perquam suavis haud notæ qualitatis, & nos testamur, non semel, sed pluries hujusmodi qualitatem odoris ibi olfecisse, atque cum multis una observasse. Quod miraculum (cum nullo artificio ibi esse queat) cum Christiani omnes, tum Mahometani, pro certo esse prædicant. Hic locus non minus a Turcis, Mauris, Ægyptiis Mahemetes asseclis, quam a Christianis, in magna est veneratione habitus; quod omnes Mahometani omnia de Virgine sanctissima, quæ Christiani credant. Meisir Bassa, Prorex Ægypti, Turca honestissimis moribus præditus, ita eum locum est veneratus toto illo tempore quo Ægypto præfuit, ut bis in hebdomada ad eum locum semper oratum iverit, nullaque alia aqua ad potum toto eo tempore, quam illa quæ ex eo fonte (quod ea Virgo Maria suo tempore usa) scaturiebat, uti voluit. In tanta sane veneratione, & honore maximo eam cellam a

Bea-

Beatiſſima Virgine olim habitatam, ſemper habuit. Quid: annon innumeri ſunt etiam ex Mauris Mahometanis, qui ex longinquis Provinciis, itinere multorum dierum illum locum adoraturi veniunt, quem reverenter colunt, & venerantur, & de aqua illiuſce fontis quantum poſſunt ſecum deferunt, quod apud multas Nationes, & Gentes ad morbos perſanandos maximis laudibus concelebretur, devotèque ad memoriam Virginis ſanctiſſimæ ab iis Gentibus colatur. Eſt inſuper verſus Auſtrum Campus duorum milliarium longitudine, & unius latitudine, figuræ rotundæ ovalis, quem locum olim Theatrum fuiſſe dicunt à Sbech Rege Ægypti factum, unde & vel etiam ad hanc uſque diem Sbechie vocatus eſt. Olim in Nili auctione totus ille locus aqua replebatur, obruebaturque, ſupraque ipſam aquam varia & cimbis, & naviculis & aliis modis ludorum genera Rege, atque Principibus Ægypti præſentibus, ac omni turba Cairi urbis, exercebantur. Hoc tempore terra exinde plurimum aucta campus amænus redditus eſt, qui nunc aqua in Nili augmento haud multum inundatur, quaque abſorpta menſe quippe Octobri, in eo feritur triticum, linum, trifolium, leguminaque, quæ planicies Decembri menſe tota vireſcit, variiſque floribus amæniſſima redditur. Iſtic poſt Nili inundationem in ea terra pinguiſſimo limo à flumine relicto obruta, Cichoreum ita vegetum luxuriare vidimus, ut foliorum amplitudine majori lappæ ſimilis cerneretur, & ipſius radices magnitudine magnum napum æmularentur, quas Turcæ ſaccharo ad uſum ægrotantium condiunt. Eſt etiam locus non tacendus extra Cairi Civitatem ad Orientem in ſolo arenoſo aliquantulum eminente, ubi planities eſt, ut diximus, arenoſa, omnino ſterilis, & nuda, in qua neque ſtirps aliqua, neque domus, vel alicujus habitationis veſtigium uspiam apparet, neque domus aliqua per milliaria viſitur. Hac via eſt & ad Pyramides, & ad Mumias: de quibus ſequenti capite hiſtoriam texemus. In hac planicie arenoſa, ſterili, & omnino nuda, quadam die conſtituta, ſcilicet à meridie diei Jovis ſeptimanæ ſanctæ ad meridiem uſque Veneris ſanctæ qui iſtuc iverunt, & per totam hanc diem, quip-

pe à meridie diei Jovis feptimanæ fanctæ usque ad Veneris fanctæ meridiem pernoctarunt, referunt vidiffe, modo in hac parte illius planiciei repente caput inhumati Cadaveris ficcati, aut bracchium, aut femur, aut totum Cadaver fupra terram efferri, & poftea etiam in alio ejusdem planitiei in qua antea nihil viderunt quippiam fupra terram miraculofe exiviffe. Johannes Emus, Patricius Venetus, qui Cairi mercaturæ caufa tunc agebat, ea communi curiofitate, quæ apud omnes eft, fuafus, illuc, ea die cum aliis profectus eft, ut hoc miraculum obfervaret, qui cum nihil fupra eam planiciem antea offendiffet, paulo poft repente fupra terram Caput mulieris ficcatum capillis vel etiam longis, & multis, non deftitutum, emicuiffe vidit, quod caput domum tulit, mihique dono dedit, & non pauci etiam illorum qui una fuerunt, viderunt & ipfi quasdam alias corporis partes fupra terram elatas. Cophti Chriftiani inibi viventes hoc miraculum effe prædicant, hocque fingulis annis ea die à multis verè obfervari. Dicunt etiam inibi corpora multa fanctorum, qui pro Chrifti Fide vitam martyrio finierunt, fuiffe fepulta; in ipforumque fanctitatem hoc miraculum referunt. Anno MDLXXXIV. Hebraimus Baffa, Prorex Ægypti, iftius admirandæ apparitionis fama & ipfe perfuafus, cum multis aliis Turcis, ut hæc videret, noctem Veneris fanctæ in ea planicie pernoctavit, qui an ipfe vel alii quidquam viderint certo fcire tunc haud potui. Cairi innumera viridaria ampliffima, atque amæniffima extant, quorum terram aqua irrigant quodam Rotarum artificio, ut etiam alias dictum eft, quod fefchiè appellant, è cifterna educta. In his hortis ex arboribus virefcunt mala citria, aurantia, limonia fylveftria, & domeftica, poma Adami vocata, mufa itidem quæ foliorum viriditate amæniffima jucundiffimum afpectum oculis objectant. Hanc arborem in libro de plantis Ægypti accuratè defcripfimus, deque ipfis pofterius etiam quædam dicemus: Eft & Tamariscus domefticus, paliurus Athenei (napea vocant) vitis, malum Perficum, Armeniacum, ficus, fycomorus, Caffia Cathartica, Liguftrum Ægyptium, prunus Sebeftena, palma, acacia, & ex aliis ftirpibus eft faba Ægyptia, culcas appellata,

lata, Cucumeres Cathè dicti, melones abdellavi, anguriæ elmaoui vocatæ, faba Ægyptia leguminosa: Ocymus arborescens cariophyllatus, piper longum, juncus, gelsiminus Arabicus, rosa cujuscumque generis, soffera, sabdariffa, lablab, phasiolus arboreus niger, rubeus, perennis, bis in anno flores atque siliquas ferens. Hæc magna Cairi urbs & tempore, quo in ipsa Medicinæ causa moram traxi, erat totius ferè Orientis locorum Emporium celeberrimum, ad quod trium dierum spatio ex Sues, & Tor aromata, aliæque magni pretii merces ex India per mare rubrum Navibus allatæ Camelis convehebantur; quæ per Nilum flumen Alexandriam, parvis naviculis itidem conducebantur, quæ & ipsa magnum etiam Mundi Emporium fuit vocata, quo Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, & cæteræ aliæ Provinciæ Europæ gemmas, nec non eorum, quæ ad rem medicam faciunt, magnam partem accipiunt. At ad Cairum redeo, ad quam urbem omnium aromatum genera ex India, Arabia, & Æthiopia convehuntur. Ex Æthiopia ferunt arenam auream purissimam quam mercatores commutant in coralia, succina, vitra, hydrargyrum, atque in pannos lineos. Ex Italia vero, Gallia, Anglia panni lanei, sericei, stamnum, hydrargyrum, succina, coralia, atque arsenicum, quod Ægyptii una cum tritico serunt, ne à muribus, quibus omnes agri Ægyptii abundant, triticum absumatur. Abundat quoque hæc Civitas omnibus ad victum attinentibus, carnibus omnium animalium, & sylvestrium, & domesticorum: ex quadrupedibus habent bufalos, boves, capras, hædos, agnos, verveces, quorum caro ibi majori in pretio est quam sit vitulina, hædinaque, neque id injuria, cum ipsa sit odoratior cæteris, atque suavior, unde medici libentius quam cæteræ alius carnis vervecinæ esum ægrotis concedere solent. Habent ex volatilibus columbas, gallinasque variorum generum communes nostratibus, proprias quasdam magnitudine anserum, quas Malissas appellant, quasdam peregrinas ex Abissia convectas (vulgus Gallinas Pharaonis appellat) quæ carnem habent suavissimam, & optimam; videntur Gallinæ Numidicæ, cognitæ Martiali: ex volatilibus sylvestribus illis

non deest copia ingens turturum, passerum, coturnicum, palumbarum, perdicum, & aliarum avium: Ex aquatilibus sylvestribus, dici satis non potest, cujusque generis quanta copia flumina, & lacus abundent, ut ideò vilissimo pretio multa ibi ex iis habeantur.

Caput VI.

De Pyramidibus, atque de magno Colosso Sphinge vocato.

De Pyramidibus etsi à veteribus multis, & à recentioribus sufficienter scriptum fuerit, tamen & nos quoque quæ de ipsis vidimus, atque observavimus paucis hic restringenda duximus. Extra Civitatem Cairi quinque milliaribus Italicis ad orientem extant somosissimæ Pyramides, tantopere à veteribus inter res maximè admirandas concelebratæ, præsertimque tres, duæ majores fundo lapideo in solo arenoso superstant, atque altera minor ab ipsis fere milliare distat. Ex iis altera quæ grandior est primum in itinere offenditur, magnis quidem ex marmorei lapidis glebis quadratis confecta, cujus profecto tanta spectantibus moles objicitur, ut ad eam comparandam lapides montium totius ferè Europæ vix sufficere potuisse non pauci existimarunt: unde meritò inter rerum admirandarum maxime admiranda ea à multis comprehensa est, maximum nimirum Ægypti Regum superbiæ, clarissimumque argumentum, qui hasce ingentes moles pro sepulchris sibi ipsis condiderint. Hæc inquam Pyramis mole ampliori, habet altitudinem, ut nos diligenter simul cum aliis multis dimensi sumus, centum viginti quinque passuum, in cujus fastigio terminat ipsam lapis quadratus latitudinis decem passuum, ad quem cum nos per gradus Pyramidis exterius positos ascendendo pervenissemus, animadvertimus complurium hominum qui quodam tempore illuc venerant nomina ad ipsorum perennem memoriam insculpta, inter quæ legimus nomen Melchioris Guilandini tempore quo ad eam

eam Pyramidem visendam venerat, sculptura rudi notatum. Totius verò Pyramidis quadraturæ basis circuitum extitisse quingentorum passuum deprehendimus, etenim unumquodque latus longitudine erat centum, & quinquaginta passuum. Ab ima base ad summum fastigium ascenditur per gradus ex quibus universa est composita: primum gradum unius passus altitudinis, & latitudinis animadvertimus, & ita reliquorum graduum magnitudo respondet, sed quo altius itur, eo aliquantisper gradus altitudine, & latitudine diminui videntur. At in tam longo sæculorum tractu in quibusdam Pyramidis partibus, gradus, & superficies quoquo pacto vitium contraxerunt, maximeque in parte ad Austrum posita. Namque in Ægypto muri ædium ab austro ita patiuntur, & vitiantur, ut in Italia à septentrione; quod nos non tantùm in Pyramidibus verum esse animadvertimus, sed in universa hac Civitate; quæ Bellonius, contrarium scribens (quippe Pyramidas in parte septentrioni exposita aliquid passas fuisse) construendo illis ex cœlo situm fortasse deceptus est. Sed jam ea quæ intro hanc Pyramidem vidimus, dicamus. Namque nulli visi fuerunt probè descripsisse ea, quæ intus sunt. Unum solummodo ostium hæc per quod pateret ingressus ad annum usque MDLXXXIV. habuit. Quo vero anno Hebraimi Bassæ, Proregis Ægypti, quadam curiositate persuasi, aut potius à quodam viro Afro psychomante, nimirum quod intra hanc Pyramidem ditissimus Thesaurus contineretur, mandato ostium ipsius Pyramidis, quod fuerat angustissimum, & ingressum reddebat difficillimum, usque adeo Pyramidem lacerando, & frangendo ampliatum fuit, ut nunc homo rectus incedens commodè ingredi queat. Decreverat etiam ante, quodam puteo intra Pyramidem posito, pulvere ignifero oppleto, eam ex toto Pyramidem delere. Sed ille à Georgio Emo, hoc tempore pro Serenissimo Dominio Veneto Consule Illustrissimo, dissuasus (quod inquam si id fecisset tota Civitas maximo periculo exponeretur) sententiam mutavit. At de Pyramidis istius ingressu jam jam sermonem institüo. Dixi unum quidem solummodo Pyramidem juxta basim in medio lateris ostium pro ingressu habuisse, per quod cuique ingressus

pateret. Itaque in muro Pyramidis lapideo ad imam basim penes lateris medium foramen extitit quinque fere passibus longum trumbæ quadrilateræ simile, foris ore ampliori, latiorivè, & intus angustiori rotundo. Ex latitudine ampla sensim, ac sensim ita in magnam & declivem angustiam hoc ostium desinebat, atque ita os internum istiusce foramins parvum, angustumque reddebatur, per quod homo humi in ventrem procumbens serpentis modo perreptando vix ingredi poterat, ingressusquè intus, quendam locum spaciosum offendit, in quo ad dextram puteus est satis angustus ferè semper arena, lapidibusque obturatus, cujus profecto putei ex veteribus vel etiam Plinius meminit; At postquam in hunc locum venimus, paululum supra ascendimus, veluti in quendam alium planum locum, à quo incipit scala lata ex lapidibus maxime perpolitis, splendentibusque, tecto alto rotundo ex iisdem lapidibus itidem splendentibus magno artificio elaborato, atque ita, ut lapidum commissuræ vix appareant: pavimentum quoque lapideum perpolitum apparet absque gradibus, unde ascendendo coacti fuimus ad quædam podia instar cornicum parvarum lapidearum utrinque posita ex intervallis quosdam meatus habentia manu eos meatus apprehendo altius ascendere. Hæc scala rectissimè ascendit, longiorque erat quam quæ in Venetis Palatiis observantur. Quem ascensum postquam absolvimus, viam quadratam marmoream humilem longissimamque, scilicet quindecim, aut viginti passibus per quam curvato corpore ire cogebamur, qua finita, alteram scalam priori omnino similem ascendere fuit opus, & post ipsam, alia via quadrata priori omnino simili, transivimus, & in quandam cellulam quadratam ostium apertum habentem pervenimus, cujus tectum ex quinque integris lapidibus constabat, supradicto modo, & perpolitis, & mira arte conjunctis, in ea cubiculi, seu cameræ parte illius quæ juxta parietem erat qui nobis ostium ingredientibus objiciebatur, extabat veluti arca longa ex marmore ophyti nigrescente confecta, sine operculo longitudine pedum XII., & altitudine, & latitudine itidem pedum V. Parietes istius Arcæ marmoreæ erant usque adeo tenues sive subtiles, ut exinde aliqui

ex

ex noſtris dubitaverint an eſſent marmorei, vel potius illud ſepulchrum fuerit non ex lapide, at potius ex quadam maſſa, ſeu materia qua marmorei lapides nobiliſſimi adulterari ſolent. A noſtris ea percuſſa, ſonum inſtar Campanæ edidit. Addo ad hoc cubiculum luminis quoddam ſpiraculum pervenire. Nos vero omnes illas partes internas Pyramidis accenſis luminibus perluſtravimus. Contigit tamen quendam juvenem Gallum, qui una nobiſcum ad viſendam Pyramidem venerat, cum ultimam ſcalam deſcendendo, & manus podiorum ad meatum quendam adhibendo ſerpentem offendiſſet, ejus timore cum podium relinqueret, per pavimentum ex tota ſcala decidiſſe, non abſque multo timore, & ſui corporis damno. Hæcque fuerunt intus hanc majorem Pyramidem à nobis obſervata. At unum ad majorem quoque iſtiusce Pyramidis præſtantiam, atque admirationem habendam haud tacendum duximus, ſcilicet de Puteo, quem ſtatim Pyramidem ingreſſi offendimus, quem paſſus LXX. deſcendere certo deprehendimus, quemque nihil aquæ habere itidem comperimus; dicamque quomodo illud cognoviſſe nobis contigerit. Venerat tum temporis in Ægyptum ex monte Libano vocato Reverendus frater Ordinis Prædicatorum Paulus Bigi (ut audio Janenſis) vir ſane in omni diſciplinarum genere erudítiſſimus, præſertimque in Mathematicis, & in rebus Mechanicis: ex horologiis æneis ſpheram ipſe confecerat, in qua omnes cæli ſpherarum omnium motus, præſertimque errantium ſyderum rectiſſimè obſervabantur. Quo etiam artificio Cairi ad Aſſan Ægypti Proregem naviculam parvam auream fecerat, quæ horologiorum, ut dixi, opera, omnes motus cujuslibet navis ſpontè obibat, nobisque primum, cum fuiſſet abſoluta, eam oſtendit, ipſa enim ſpontè ante, retroque, & in girum movebatur, in ipſa vela expandebantur, atque claudebantur, anchoræ extrahebantur, ænea tormenta ſpontè explodebantur, tubicinarum ſoni audiebantur, & reliqua ſingula faciebat, quæ in navibus fieri ſolent. Erat itaque hic vir eo ingenio præditus, ut omnia diligentius cæteris rimaretur, qui cum forte nobiscum unâ ad Pyramides obſervandas quadam die venerat, ſingulaque intra Pyramidem

poſita

posita eam ingressus diligentius consideraffet, in eam venit sententiam, ut Pyramis tam profunda esset, quàm supra terram extare videbatur, suspicatusque est, illum puteum, non ad aquam excipiendam, at ut esset via potius ad infernas partes Pyramidis adeundas factum fuisse, cujus rei veritatem, ut cognosceret, à rusticis putei foramen, seu meatus, terra, lapidibusque obturatus, ut mundaretur, cavitasque pervia, ac libera redderetur, omnino nullis sumptibus parcendo, curavit, & postea per funem longissimum intro inditum, & ipse, & alii, & ego unà descendimus passus usque septuaginta, & magna etiam commoditate, cum utrinque putei meatus haberet quosdam lapides eminentes veluti podia, quibus facilis etiam, & tutus descensus reddebatur: postquam descendimus passus (ut diximus) LXX. duas vias quadratas iis, quæ in Pyramidis supernis partibus offendimus, invenimus simul conjunctas in loco vacuo ad quem puteus pervenit, quarum altera ad Sphyngem lapideam, atque altera ad alteram Pyramidem, ad quam nullus patet ingressus, ducebat, ad quas inquam profecti essemus, ni vias à lapidibus qui deciderant obturatas offendissemus, similesque futuræ ruinæ nobis timorem magnum etiam injecissent. Quare hic puteus non ob aquam olim operi suppeditandam, ut falsò Bellonius credidit, fuit extructus, at ut esset via ad visendam & Sphyngem illam magnam lapideam, non longe ab hac Pyramide positam, atque alteram Pyramidem, quam Reginæ sepulturam vocant, ad quam introeundam exterius nullus patet aditus. Tam longum illiusce putei descensum vel etiam Plinius meminit, quem expressit esse LXXXVI. cubitorum, cujus testimonio fisus Paulus Bigi ipsius totum descensum rimari voluit. Jacobus Manus Salodiensis, Medicus eruditus, ex quo nos multa de rebus Ægypti audivimus & accepimus, aliquando de Pyramidibus inquit. „ Cum multi anno „ MDLXXVII. tam Veneti quam alii aliarum Nationum ad Py- „ ramides venissent, ostiumque, quo ad majorem Pyramidem pa- „ tet ingressus, ab arenosa terra, qua fere semper clausum est, „ rusticorum (quos Bedovi vocant) opera minus probè mundas- „ sent, atque complures ingressi essent, redeuntesque denuo

„ ostium

„ oſtium arena fere obſtructum cum offendiſſent omnes egre-
„ di nequiſſe, ſed duos ex iis ibi pernoctare coactos fuiſſe,
„ quorum alter Venetus, & alter Siculus erat, neque iſtac die
„ oſtium aperiri potuit, nocte enim adventante, cum longè
„ ab urbe abeſſent, Arabum metu in urbem redire, ſocios-
„ que ibi noctu relinquere fuit neceſſe, quos tamen non citra
„ laborem ſequenti die ſanos eduxerunt, qui ſe à noctuis,
„ aliisque volucribus, veſpertilionibusque tota ea nocte valde
„ laboraſſe retulerunt.„ Sequitur altera Pyramis quæ priori paulo minor viſa eſt, jactu lapidis diſſita, de qua nihil aliud dicemus, quam ipſam exterius gradus per quos fiat aſcenſus nullos habere; quinimo latera ſingula marmorea plana, perpolitaque in ea obſervari, nullumque oſtium exterius hucusque in ea fuiſſe cognitum per quod aliquis ingreſſus pateret. Unde cum ſepulchrum vel Regis alicujus, vel, ut multi exiſtimant, Reginæ cujuspiam extiterit, quod ſane ab omnibus Ægyptiis verè creditum eſt, credibile itidem videtur, ut per majorem Pyramidem intra ipſam fuerit ingreſſus, quippe, ut à Reverendo Bigi primum ſuſpicatum, cognitumque fuiſſe nuper narravimus, per puteum, atque per vias quadratas à profundo putei incipientes, quarum alteram ad Sphyngem proximam, alteramque ad hanc Pyramidem pervenire ex pyxide navigatoria certo deprehendimus. Tertia, longe minor, itidem deprehenſa eſt undique clauſa, nullisque gradibus exterius exornata. Longe plures, & in hac eadem planicie, aliæ Pyramides parvæ, & in aliis Ægypti locis extant, de quibus, cum illas non viderimus, nihil dicemus, uno excepto, quod omnes ſint mortuorum ſepulturæ. Sed tandem ad magnum illum Coloſſum, Sphingem vocatum, prope primam Pyramidem, ex maximo, integroque lapide extructum, venimus. Hoc quidem maximum ſaxum eſt marmoreum, in quo ingens quædam facies, latiſſimaque, Cairum ſpectans, maximo ſane artificio in omnibus partibus ſculpta viſitur, namque ipſius mentum, os, naſus, oculi, frons, auresque ex artis ſculpturâ magno judicio exſculpta videntur: nullum in ipſo lapide apparet oſtium per quod ingredi intus queas, at credibile eſt, ut & à nobis di-

ctum etiam fuit, ipsum Colossum per majorem Pyramidem proximam habuisse ingressum: credibile quoque est ipsam Sphingem, cum olim responsa daret, intus loca vacua habuisse, ad quæ sacerdotes ingrederentur, ut responsa Sphingis vice supplere possent.

Caput VII.

De conditis Ægyptiorum corporibus, quæ Mumias vulgus appellat, deque ipsorum sepulchris.

Credunt Ægyptii, & meritò quidem, Pyramidum usum ad sepelienda, vel conservanda condita cadavera, sepulchris vulgo vocatis multo antiquiorem esse. Unde & aliud (quod Ægyptiis multis creditum est) haud injuria itidem credi poterit, quippe totam illam planiciem in qua & Pyramides, & sepulturæ intus in lapides excavatæ cernuntur, fuisse montes marmoreos, ex quorum lapidibus (etsi hi soli lapides ad illas ingentes Pyramidum moles extruendas minimè suffecerint) ex parte Pyramides illas extructas fuisse, quæ veritas hac una conjectura facile confirmabitur, scilicet quod tota illa planicies decem, & plurium etiam milliarium spacio contenta, quæ videtur arenosa, sit lapidea, non spontè à natura, sed ab arte, sculptura scilicet, elaborata, atque etiam, quod lapideis montibus sit contermina. Itaque post usum Pyramidum pro sepulchris, qui fuit olim Regum, Principum, & Magnatum, invaluisse postea usum conservandi condita cadavera in quibusdam cubiculis intra hanc saxeam planiciem excavatis, seu in parvis quibusdam cellulis lapideis exsculptis. Itaque sepulchra illa innumera fere in ea planicie ad hanc usque diem integra servata offenduntur, atque, ut fuit veterum Ægyptiorum erga parentes, & amicos amor, atque humanitas benevola, ita curarunt, operamque dederunt, ut quemadmodum dum viverent, simul esse gaudebant, ita post mortem non minus usque ad resurrectionem mortuorum simul, unde pa-

TAB. I.

parentes ad ſepelienda ipſorum cadavera cellulas in lapide marmoreo excavatas fieri curabant, quæ amicorum itidem ſepulchris conjunctæ eſſent, & oſtium etiam habebant, per quod ex una in aliam ingreſſus pateret. Curabant ſanè ut in ipſis ad latera in loco eminenti reponerentur cadavera patrum familiæ, ſcilicet mariti, uxoris, filiorum: & mancipia, ſervique conditi humi ſtrati procumbebant, unus ſupra alium, adeo ut in ipſis parvis cubiculis in lapide excavatis fere omnibus quæ vidimus circa ipſarum parietes nobilium cadavera condita in loco eminenti ſpectentur, compluriumque etiam nobilium & pictæ figuræ ex ligno parietibus affixæ pendebant, atque etiam ex gypſo quorundam imagines confectæ, præſertimque mulierum ex pictura coloratæ, habentes ſicas parvas auratas, Ægyptiis quibusdam antiquis characteribus inſignitæ. Dominicus à Rege, qui triginta, & plures quoque annos pro Veneta natione Pharmacopæam, & Chirurgiam Cairi fecerat, ex Ægypto proximis annis Venetias reverſus, complura & virorum, & mulierum defunctarum ſimulacra & ex ligno, & ex gypſo cum ſuis coloribus accuratè configurata, & picturis variis, pulcherrimisque ornata, Venetias tulit, quas cuidam antiquario cum multis aliis antiquitatis monumentis vendidit. Innumera intra eam lapideam planiciem cubicula concamerata extant, alia rotundæ, alia quadratæ figuræ, cadaveribus medicatis plena. Ingrediebamur intra ſepulchrum unum per meatum rotundum deſcendentes, atque ex uno cubiculo per internum itidem foramen rotundum in alterum tranſivimus, & ex his in alia numero ferè infinita. Non ſatis certè hactenus veterum Ægyptiorum ſapientiam in ſuis cadaveribus in hisce ſepulchris perpetuò conſervandis video ab aliquo, ut res ipſa expoſceret, fuiſſe debitis laudibus concelebratam. Eam gentem apud quam olim ille ſepeliendi mortuos modus fuit familiaris, Idololatram extitiſſe, facili, certaque conjectura aſſequimur, quod ſingula cadavera medicata, Mumiæ vulgo vocata, intus contineant aliquod Idolum, aut vitreum, aut lapideum, aut æneum, quæ* Idola in ipſis va-

 rio-

* Vide TAB. I. Num. 2. & 3.

riorum generum esse deprehendimus; nos ex communibus plura habemus intra illorum corpora inventa, hæcque quadantenus in facie, & capite humanam, muliebremque figuram repreſentant, quædam figuras ignotas, quæ bruta animalia ex inſectis quæpiam eſſe conſtat. Nos intra quoddam medicatum cadaver invenimus ſcarabæum magnum ex lapide marmoreo efformatum, quod intra pectus cum libanotidis coronarii ramis colligatum, fuerat repoſitum. Incredibile dictu, rami rorismarini, qui una cum idolo inventi fuerunt, folia usque adeo viridia, & recentia viſa fuerunt, ut ea die à planta decerpti, & poſiti apparuerint. Quæ cadavera ſpacio ad minus duorum millium annorum incorrupta, integraque fuere in hisce ſepulcris conſervata, & duratura quoque in perpetuum ſunt. Sed unum non eſt omittendum, ſcilicet quibus hæc corpora perpetuò duratura olim Ægyptii condire conſueverint: de qua re opinionem vulgarem fuiſſe conſtat, ut compoſitum medicamentum quo condiebantur cadavera, ex myrrha, aloë, croco, opobalſamoque eſſet, quam fortè ſententiam ſecutus eſt Serapio, qui inquit. Mumiam ſepulchrorum eſſe myrrham, aloëmque cum eo quod admiſcetur iis de humiditate corporis humani. Strabo inquit, bitumen Judaïcum olim uſum habuiſſe ad tuenda hominum cadavera. Dioſcorides vero, Galenus, Diodorusque Siculus, atque alii ex veteribus cedriam fuiſſe aptiſſimam ad cadavera conſervanda tradiderunt. Petrus Bellonius credidit biſſaſphalto omnia Ægyptiorum condita corpora fuiſſe, à qua opinione non judico eſſe diſcedendum, cum Mumia, quæ extrahitur ex conditis, ſeu medicatis illis cadaveribus, nihil aliud eſſe videatur ex colore nigro ſplendente, odore, & quadantenus etiam ſapore quam biſſaſphaltum. Non tamen negandum in quibusdam nobilium cadaveribus præter biſſaſphaltum, fortaſſe fuiſſe additam myrrham, aloëm, crocum ad odorem, & in aliquibus opobalſamum. Sed ut ingenuè fatear veritatem; nos in Mumia nobilium cadaverum quæ ex locis eminentibus concameratorum illorum ſepulchrorum, aliis humi ſtratis ſuperſtantia, & ſublimius poſita dignoſcuntur, & in illa plebeorum, & pauperum humi ſtratorum, nullam manifeſtam

nifestam differentiam, tametsi id diligentius fuerimus perscrutati, ex colore, sapore, & odore observare potuimus. Cedria vero ea corpora non fuisse condita, color, atque odor satis testari videntur, cum cedria non sit coloris bituminis, neque odoris, neque vel etiam saporis. Ignoramus etiam unde tanta cedriæ copia, quæ suffecerit ad omnia Ægyptiorum cadavera condienda, fuerit illis suppeditata. Sed de hac re, aliorum quoque esto judicium, hæc enim obiter dixisse voluimus, demum unum aliud quoque duximus animadvertendum, scilicet, Mumias antiquorum non fuisse corpora Ægyptiorum, Arabumque quovis modo siccata; maximeque quæ in deserto ab arena suffocata interierunt, siquidem complura in arena quod sit nitrosæ facultatis quotidie ita exsiccata observantur, ut perpetuo, si in loco idoneo conservarentur, duratura, perinde atque illa quæ medicamentis condita in sepulcris conservantur, forent. Multis in locis in Ægypto propter solum nitrosum, & arenosum, corpora quæ in eo solo sepeliuntur in Mumias siccantur, ex quibus omnes illos qui istorum corporum siccatorum carnem siccatam accipiunt pro Mumia, satis errare liquidò constabit. Hic addo ex Diodoro Siculo, Ægyptiorum usum ad sepelienda cadavera; quippe ea domi plures dies servata, postea à Memphi per lacum naviculis ad sepulcra, quæ X. milliarium spacio distant, deducere fuisse solitum: Ex quo Græci finxerunt animas mortuorum à Charonte per naviculam paludem Stygiam transvehi, ut ad campos Elisios deducerentur. Quod si verum esset, nos quoque lacum Stygium pertransiisse ad Mumias sæpe profectos haud dubitandum erit.

Caput VIII.

De Rassit, atque Damiata Ægypti nunc Urbibus.

Rassit est oppidum ad ostium Nili Canopicum, ab antiquis Canopus dictum, ab ostio per quod Nilus in mare Ægyptium exoneratur quinque milliaribus distans. Alexandria per

diem terreſtri itinere ad hanc urbem itur, quæ omnium rerum ad victum attinentium eſt opulentiſſima: ab hac trium dierum ſpacio per Nilum flumen navigant: Locus eſt viridariis multis adprimè amænus. Ex Civitate Cairi in Damiatam, olim Peluſium vocatam, quatuor diebus per alterum ramum Nili cum illo qui ducit Raſſit, atque cum mare Ægyptio, Deltam inſulam conſtituente, parva navicula pervenimus, atque eundo ſupra flumen coacti fuimus cum latronibus pugnare, quam ob cauſam itinera in Ægypto ſolent eſſe periculoſiſſima. Dum per Nilum navigaremus vidimus planiciem fertiliſſimam, atque amæniſſimam utrinque à natura factam, & quo proprius Damiatæ appropinquaremus, multo amænior viſa eſt, quoniam plus ea pars Ægypti, quod ſit aliis humilior, à flumine, & commodius irrigetur. Parva Civitas eſt, intus ſatis indecora, quæ villam potius æmuletur, opaca, immundaque eſt: portum in oſtio Peluſiaco haud multum diſtantem habet opportuniſſimum, ad quem naves multæ è Hieroſolyma, Syria, Cypro, Creta, & ex aliis locis navigant, quæ piſcibus ſalitis onerantur. Juxta hanc urbem in Nilo ranas, quæ pauciſſimæ ſunt, luteique ferè coloris, offendimus, quas nusquam in alio Nili loco nos audiveramus. Loca extra urbem poſita nobis amæniora viſa ſunt quàm alia in Ægypto videre potuerimus; neque alia ratione id evenire putamus, quam quod habeat ſolum demiſſius, majori fluminis aquæ, quæ ibi copioſior abundat, inrigatione foveatur. Nuſquam viridaria neque numeroſiora, neque pulchriora, fæcundioraque in Ægypto viſuntur, quæ effoſſis ab canalibus circumdantur (perinde ac agri in Italia) Nili aqua plenis, in quornm ſuperciliis Caſſiæ arbores, inſtar nucum juglandium in agro Patavino virentium, pro vitium ſuſtentatione habent; unde caſſiarum racemoſi flores multi aurei coloris in vitium foliorum amæniſſimo colore expanſi, miſtique aſpectum reddunt jucundiſſimum. Hæc viridaria abundant muſis copioſioribus, iisdemque vegetioribus pulchrioribus- ɐ ənbd arborum altitudinem, & caudicis craſſitiem accedentibus quam alibi viderimus; malis itidem citriis, aurantiis, limonibus, liguſtris Ægyptiis, paliuris, atque aliis ſtirpibus,

quæ

quæ ſingula ſimul mixta aſpectum in ipſis viridariis reddunt jucundiſſimum, atque amæniſſimum. Via eſt lata ab hac Civitate juxta Nilum flumen quo Damiata itur ad Villam Menzelavi vocatam, foſſis latis aqua plenis, agris, viridariisque interſtincta, quod eſt ita in Ægypto rarum, ut nullibi alias inveniri queat, quando in hac regione vel campi ſint, vel arena, vel flumen, ita ut nullæ viæ in tota Ægypto exiſtant, cumque in ea via ambularem, videbar mihi eſſe juxta Patavium, in via qua itur ad Reverendos Capucinos per locum Vantium nuncupatum.

CAPUT IX.

De Calice in Templis, domibusque Ægypti picto, atque de ejus hiſtoria.

Nullum Templum, nullaque domus ferè in Ægypto reperitur, maxime vero in Cairi civitate, quæ multis in locis pictum vel inſculptum † calicem cum hoſtia, & duabus tedis utrinque non habeat. In Syria quoque iidem calices picti in multis locis reperiuntur, qui cum Syria ſub Ægypto eſſet, etiam iſthic obſervari cæperunt, quod in Federici Imperatoris ab Rege Ægypti capti memoriam fieri aſſerunt. Inquiunt enim illum Imperatorem, Hieroſolymam ex Mahometanorum dominio liberare cupientem, per ſe ipſum primum eam Ægypti regionem explorare voluiſſe, ut vires tanti Regis Ægyptii, cujus imperio tota Hieroſolyma ſtabat, ejusque potentiam oculatius cognoſcere poſſet: de qua re Alexandrum Tertium Pontificem maximum conſuluiſſe, eique ſoli ipſius deſiderium, inſtitutumque aperuiſſe: illud Pontifice annuente, laudanteque, iter aggreſſum fuiſſe. Quæ tamen omnia quidam à ſecretis Pontificis, Imperatoris odio, ementita ipſius Pontificis manu, & ſigillo ipſius, Ægyptio Regi ſcripſit, eoque Chriſtianorum Imperatorem iturum ſignificavit, ut Ægypti opes, & ſtatum perſonatim cognoſcat, quod Hieroſolymam expugna-

† Vide TAB. I. Num. 4.

gnaturus eſſet, ſignaque præcipua quibus Imperatorem recognoſceret addidit; Quæ omnia Rex Ægyptius libentiſſimè audivit, continuoque cuſtodes poſuit in locis omnibus maritimis ad quæ Naves feruntur; ipſisque imperavit, ut omnes qui ad ea loca pervenerint, ad ſe ducerent. Nec multo poſt Imperator cum ſacerdote appulit ad Ægypti portum, qui ad Ægyptium Regem adductus, probeque ex ſignis recognitus, accuratiſſimeque inrerrogatus quis eſſet, quamobrem Ægyptum adiiſſet. Ad quem Imperator cum reſpondiſſet, ſe eſſe hominem Germanum, qui cuperet ſanctiſſima loca in Hieroſolyma, & videre & adorare. Ægyptius Rex tunc dixit: Non mè latet te Imperatorem Romanum Chriſtianorum eſſe, teque huc veniſſe, ut hæc regna mea videres, atque deinde ipſa bello invaderes: quod cum firmiter negaſſet, ei literas, quas falſo à Pontifice acceptas credebat, oſtendit: quibus lectis, dum annulum Piscatoris; ementitamque Pontificis ſubſcriptionem intueretur Imperator, obmutuit, & quid amplius reſponderet, ut iterum in negatione conſtanter perſeveraret, non habebat, eaque literarum viſione victus, perſuaſusque, ſuum ſecretum inſtitutum Ægyptio Regi à Pontifice proditum fuiſſe, apertè Imperatorem ſe eſſe, faſſus eſt; illuc verò minime veniſſe exploratorem affirmavit; ſed ut ſanctiſſimum Chriſti ſepulcrum inviſeret, ac adoraret: at per Ægyptum viam, iterve ea præſertim cauſa tenuiſſe, ut oculis uſurparet, quæ de illius Regni potentia, atque Regis optima moderatione audierat, miraque quæ in eo Regno eſſe fama erat, conſpiceret, cognoſceretque. Verum multis inter ipſos dictis, adductisque, in eam ſententiam Ægyptius Rex adductus eſt, ut tantum Imperatorem honorificentiſſime exciperet, atque ut totum Ægypti Regnum liberè inviſeret, ſi vellet, conceſſit. Neque enim, inquit, veſtra arma timeo, licet aliis Regibus iſtud non placeret, quippè hoſtilem Regem ſua Regna, potentiamque explorare. Imperator per multos dies in Ægypto moram traxit, perpetuò magno honore ab Ægyptio Rege affectus, cumque vidiſſet tanti Regni, Regisque opes, magnificentiamque, à Rege facultatem petiit Hieroſolymam verſus proficiſcendi, ad

ſuos.

ſuosque redeundi, quod ut facilius obtineret, ſe illi eam auri ſummam daturum promiſit; qua capti Imperatores redimuntur. Quam rem ut libentius (ſubdidit) mihi concedas, tibi pignus relinquam, quo mihi nihil carius, neque in terra, neque in cælo eſt. Ægyptius conditionem accepit, cui Imperator Calicem, ſacroſanctam ſynaxim in arcula clauſam cum duabus accenſis tedis una cum ſacerdote cuſtode reliquit. Verum enim vero poſt multum tempus Ægyptius Rex, quid Imperator pro pignore ſibi reliquerit ſciendi avidus, arculam aperiri juſſit, in ipſaque invenit Calicem cum hoſtia & duabus parvis tedis accenſis, tot diebus minimè conſumptis. Quæ res omnibus fuit plurimum & admirata, & concelebrata: atque exinde cæperunt omnes Ægyptii Calicem cum hoſtia, & duabus tedis accenſis foris in parietibus atque in Templis, ac ædibus depingere, vel ſculpere, deincepsque noſtros ſacerdotes ſummè venerari. Imperator locis ſanctis Hieroſolymæ viſitatis, eaque ſumme veneratus, domum reverſus, inſignem auri copiam, atque longè majorem quam ei promiſerat, muneraque tanto Imperatore digna ad Regem miſit, arculamque cum cuſtode recepit. Poſteaque eò ipſius ira odiumque adverſus Pontificem venit, ut ipſi bellum inferret, quém ſui proditorem crederet; quod magnis collectis copiis fecit, ipſumque Roma fugere coëgit. Cumque Pontifex Venetiis (ubi diu in Cœnobio latuerat) recognitus eſſet, à Senatu ſummis honoribus ſuſceptus, affectusque fuit. Quod cum Imperatori innotuiſſet, claſſem contra Venetos miſit, Othone filio duce, qui quamvis viribus Venetis longè ſuperior eſſet, tamen ejus providentia, quæ innocentiores ſemper defendit, à Venetis ſuperatus, Venetique Senatus opera proditore cognito, Pontifex innocens in ſuum locum magno honore reſtituitur. Hæc eſt hiſtoria Calicis, qui cum duabus tedis accenſis multis in locis pictus, ſculptusve, etiam hac noſtra ætate ſpectatur. De qua hiſtoria illud unum Ægyptiis credendum duco, quippe Regem quempiam, fortaſſe Ludovicum V. non Imperatorem ſed (Galliarum Regem)in Ægyptum profectum ab Ægyptio Rege captum fuiſſe, illique pro pignore relictam Arculam ha-

bentem calicem cum hoſtia, & duabus tedis. Quod vero Federicus primus Imperator, Barbaroſſa vocatus, fuerit ille, qui in Ægyptum fuerit profectus, & captus, & reliquerit pro pignore eam arculam, plane ab omni hiſtoriarum veritate abhorrere videtur, cum nusquam legatur ipſum iviſſe in Ægyptum. Neque verum eſt ipſum, Alexandrum Pontificem de ea in Ægyptum profectione conſuluiſſe, etenim omnium hiſtoriographorum firmiſſimo teſtimonio conſtat, Federicum odio habere cæpiſſe Alexandrum ſummum Pontificem, quam primum ipſe fuerit in Pontificatu electus, qua de cauſa duos Antipapas Imperator contra ipſum ſubſtituit, eosque defendit: nunquam verò conſtat Pontificem hunc fuiſſe allocutum, niſi poſteaquam Pontifici Venetiis fuit reconciliatus, & Pontifex in locum reſtitutus. Credo equidem aliquibus dicentibus in Ægypto ab Ægyptio Rege eo modo quo de Federico Imperatore dictum eſt, captum fuiſſe quendam Galliarum Regem in quem hiſtoria Calicis, & non in Imperatorem conſultius erit referenda.

CAPUT X.

De Ægypti gubernatione, atque de Turcis qui præſunt Ægyptio Regno.

Quemadmodum olim Ægyptus optimè regebatur, triplexque gentis genus antiquitus hanc Provinciam habitabat, ita nunc fere itidem obſervatur, quippe ut una pars iſtiusce gentis milites ſint, altera ſacerdotes, tertia agricolæ, atque coloni. Etenim Turcarum Reges provinciam quam bello ceperint, populumque quem ſubegerint, ſuoque imperio adjunxerint, propriis legibus, ut vivant permittunt, niſi aliquam defectionem, aut tumultuationem ipſum feciſſe præſenſerint. Quod quidem, & in omnibus locis, maximeque in Ægypto obſervatur, ubi adhuc horrea ſervantur, quæ ſanctus Joſeph inſtituit, legesque quas publicavit in agrorum diviſione (quos fame ingruente ab Ægyptiis ſuo Regi emit) poſteaquam

illis

illis illos reddidit, ea tamen lege ut quintam frugum partem quotannis Regi darent, quatuor partibus pro se ipsis reservatis, & pro semine, & pro familiarum nutrimento. Quæ consuetudo inviolabiliter ab Ægyptiis Regibus fuit observata, quoad in Turcarum ditionem redacti sunt, sub quibus non minus eadem ferè aliquantisper mutata servari constat. Horreis quidam præficitur, qui decem aureorum millia in annum quæstum facit; servans etiamnum legem quam Amasim Regem (auctore Herodoto) tulisse ferunt, quippe ut singuli quotannis apud Nomarchen, hoc est Præsidem, ostenderent unde viverent, & qui hoc non faceret, aut genus vitæ Præsidi approbare non posset, huic pœna extremum supplicium esset. At verò qui hac ætate vitæ genus probare nequeunt, inter fures recensentur, sicque morte puniuntur. Hanc legem ab Ægyptiis Solon, Græcorum sapientissimus, ad Athenienses, ut creditur, detulit: hanc & Areopagitæ, ut Athenæus refert, sua in ditione exercuere. Eandem propemodum administrandi rationem nunc in Ægypto Mauri servare videntur, quæ sub Augusto, & Tiberio Imperatoribus servabatur, quippè ut Prorex esset qui totius Ægypti curam haberet, hunc Bassa nuncupant, cui annuum stipendium à Turcarum Imperatore constitutum est ad centum, & viginti millia aureorum. Deinde est qui Græcis Dicæodotes, Ægyptiis Cadi nominatus, in cujus potestate est hominum lites atque controversias judicare, ac dirimere: Sunt & alii duo, unus Baitelmal, qui à Romanis Rationalis dicitur, earum inquam rerum indagator, qui assertorem non habent, atque eorum non minus quæ in Regem recidunt, quæ fisco scilicet obveniunt, non ærario. Alter est Quæstor, quem Defterdar vocant. Quo facile crediderim hos omnes ordines ex Romanis ad Mauros defluxisse. Sunt & in Ægypto viginti quatuor militum duces, quorum quisque stipendium habet quatuor ad minus aureorum millia in annum. Hos Sangiach nuncupant, sunt & quatuor his inferiores, quorum duo militibus equestribus præsunt, duo vero pedestribus, hos Aga dicunt, & equestres milites Spahi appellant. At pedestres duplici nomine di-

F 2 cun-

cuntur, quippe Giannizari, & Afap. Hi ftipendium minus habent, illi vero majus, iique Giannizari funt, qui domi, & foris Regem cuftodiunt, ut plurimum ex Græcis oriundi, ex quorum filiis fingulis annis partem decimam Turca accipit. Horum quatuor ducum unusquisque ad duorum millia aureorum in annum habet. Sunt & Cairi fexcenti milites ab iis Chiavus nuncupati, qui gradus militiæ ficuti ducibus illis quatuor, eft dignitate inferior, atque ftipendio, fic milites equeftres, & pedeftres idem antecedit. His Rex utitur in legationibus; ii funt curfores, & tabellarii. At cum tabellarios meminerimus, non poffum non recenfere antiquiffimam & memoratione dignam Ægyptiorum confuetudinem, quam & adhuc fervant, nimirum de Columba, qua utuntur tabellarii loco. Etenim & Cairi in Arcis quadam turri Columbas alunt, &, in loco ad quem trium dierum fpatio tabellarii perveniunt, non minori diligentia, feparantque has quæ fe mutuo diligunt, quippè mares à fœminis, ita ut mas ad unum locum portetur, & in alterum fœmina, quæque ita affuefiunt, ut fi relinquatur fœmina, ftatim volet ad turrim in qua eft mas, quem diligit; fi vero in altera turri ab ipfa dilectus mas relinquatur, five fo- lis è turri excludatur, continuò ad locum in quo adeft dilecta ejus uxor citiffimè convolat. Hoc modo Columbis multis affuefactis, tabellarii loco utuntur. Siquidem cum ad locum à Cairo diftans trium dierum fpacio, in quo Columbæ intus claufæ, & feparatæ à fuis maribus confervantur, aliquis Tabellarius pervenerit, ftatim qui loco præeft fchedulam parvam fub ala unius Columbæ colligat, veniffeque tabellarium Proregi in ea nunciat, columbaque dimiffa, illicò ad Turrim alteram, ubi eft quem amat, evolat, ficque Tabellarii adventus femper prænunciatur, raroque Proreges imparati offenduntur. Sunt etiam in ea civitate quatuorcentum alii milites fuperiores proximè enumeratis, quos Mutafarracha nuncupant, gradusque ipforum eft honeftiffimus, hique funt ab omni onere immunes, neque ad bellum, neque alio proficifci tenentur, nifi eò & Rex fimul fe conferat. Nec folummodo ad bellnm Regem euntem concomitantur, fed & quocumque Rex fe contu-

lerit

lerit eò & ipsi concedant. Sunt in Ægypto & alii militum, ducumque gradus, quos nunc recensere non est hujus loci, quos omnes Ægyptus brevissimo tempore locupletat. Unde non parvum fit certamen inter Turcarum Imperatoris Servos, uti iis Cairus contingat, multique ideo sunt, qui ut Cairo præficiantur, Imperatori centum mille aureos persolvant, duoque loca præcipuè ambiunt Turcæ, Ægyptum, & Græciæ præfecturam; nec Ægyptum immeritò: Etenim is, qui ejus Provinciæ Præfectus designatur, antequam Cairi urbem ingrediatur, munera, & honoraria ad centum aureorum millia recipit, quæ habet & ab eo qui Alexandriæ Diarchiæ præest, & ab iis qui præsunt Ægypti Provinciis, quas Nilus utrimque, scilicet dextrorsum, & sinistrorsum efficit. Et quamvis Prorex, sive Præfectus, quadringentos homines suo sumptu alat, eisque ex suo stipendia tribuat, prætermissis aliis sumptibus, qui maximi sunt, tribus tantum annis ordinariè quatuorcentum millia aureorum quæstum facit. At quid dixi ordinarie quatuorcentum millia aureos lucrari? Cum Assan Bassa Eunuchus, quem familiariter Medicinæ causa novi, extraordinarie præter reditum quem in annum singulum ad Turcarum Imperatorem miserat, ex Columba commonitus ipsum esse Batal factum, ideft Præfectura à Rege privatum, Hebraimumque Bassa ejus loco Proregem declaratum venire, ut caput ei obtruncet, ex Ægypto abiens, Bysantium ad Regem Turcarum iturus, in via abscondidit bis viginti centum millia aureorum, quorum duobus annis quæstum in Ægypto fecerat, præter decem centum millia cum aliis ducentis millibus aureis, quos pro Casnà, id est pro reditu illiusce anni secum ad Turcarum Regem tulit. Et Hebraimus quidem Bassa, post ipsum Ægypti Prorex, duobus itidem annis quibus præfecturam habuit, decies bis centum mille aureorum quæstum fecit; quæ, cum Bysantium finita Præfectura ad Turcarum Imperatorem perveniret, prudentissimè quidem (quod ipsum non latuerit sæpe auri copiam non paucis apud avarum Regem exitium attulisse) ipsi Regi quæstum in Ægypto coactum totum dono dedit, affirmans, tantam auri copiam ipsum, qui Regis mancipium sit, habere fas non esse.

Rex vero, facile ut eam reciperet inductus, respondit: libenter abs te hoc munus accipio, certus tuum erga me amorem istac pecunia longè majorem esse. Itaque Præfecti in Ægypto magnum auri lucrum in sua Præfectura faciunt, quod Turcarum Imperatores scientes, libentius summa avaritia ducti plerumque huic provinciæ Eunuchum Præsidem creant, ex iis præsertim, quos secum ad mulierum custodiam habent, ut tandem moriente Eunucho res familiaris tota in Regem recidat, namque apud Turcas lex hæc est, ut qui absque filiis decesserint, bona ipsorum, non in suos, sed in Imperatorem recidant.

Caput XI.

De Ægypti Opibus, scilicet de reditibus; de pullitie, de equis, equitibus, atque ipsorum ludis.

Nullam opulentiorem Ægypto regionem esse certò affirmari potest, quæ regio haud injuria rerum parens à multis vocata est, quippe quæ regio fertilissima, ac ita optima sit, ut ab antiquis posteritatis memoriæ traditum sit regnante Aulete, Cleopatræ parente, quem pessimum virum fuisse ex historiis constat, ejus reditum fuisse duodecim mille aureorum. Hoc vero tempore septingenta millia aureorum ex consueto proventu Byzantium singulis annis ad Turcarum Imperatorem Octobri mense mittuntur, & nonnunquam decies centena millia, aucto ab extraordinariis ordinario reditu ab Ægypti Prorege. Ipse enim, ut sibi Turcarum Regem benevolentiorem reddat, plerumque augere studet Casnà, idest Regis ordinarium proventum, nedum ex surreptis, expilatisque ab Ægyptiis, sed vel etiam ex suis propriis pecuniis, aliquando ducenta, aliquando trecenta millia, & sæpe etiam longè plura aureorum addendo. Quinquaginta millia ministri in suos sumptus consumunt: Quinquaginta millia ipsius Regis mandato

to Meccham, Felicis Arabiæ urbem, aſportantur, ut & pauperibus, qui Mahometis eorum Pſeudoprophetæ templo maximo, in quo ſepultum eſſe dicunt, inſerviunt, diſtribuantur, atque ad peregrinos, qui pauperes ſunt, ibi alendos. Reliquum vero reditum, cum in militum ſtipendia in Ægypto impenduntur, tum in nonnullas naves, & triremes, quæ Guès quotidie extruuntur, nec minus etiam in ſtipendia militum, qui quotannis ad Felicem Arabiam mittuntur, ut omittam quod extorquent, expilantque Duces, milites, atque Præfecti, qui illico cum iſtuc venerint, diteſcunt. Ægyptus eam hordei, tritici, fabarum, atque quorundam leguminum copiam producit, ut ad tres provincias nutriendas ſat eſſet, unde fit, ut eorum inſignis copia Meccham, & in Indiam deferatur, hæcque fere ſemper viliori pretio hic venduntur, ut per annum ibi hominem quatuor aureis tritico abundè alas, equum vero totidem hordeo nutriunt. Ex hoc loco Turcarum Rex claſſis commeatum petit, & igniferum pulverem pro bellicis tormentis, non minus, & funes, & ſportas. Pulli in Ægypto, non Gallinæ, ſed fimi equini calore generantur, & in ea quidem copia, ut ipſos, non numero, ſed menſura vendant, ovaque ſexaginta ſextertio, id eſt numo argenteo maidino vocato emas. Sed de pullorum generatione poſterius accuratiorem ſermonem habebimus. Equos pulcherrimos, omnibusque numeris abſolutos hæc regio producit, velociſſimos, audaces, diſciplinabilesque, ut velociores, & qui freno magis obediant, nullum alium alibi reperiri ferant. Horum aliqui duobus mille aureis ſtant, & multo pluris. Inter equos autem deliguntur ſpadices aurei coloris, non minus, & ruffi, quos aſcar vocant. Quemadmodum vero optimos equos Ægyptus habet, ſic & ſtrenuos habet equites, armis, viribus, dexteritateque præſtantiſſimos, ut in Mauritanorum Regno nullum ſuperiorem, & parem neminem habeant: equum equitantes omnia quidem ea Ægyptii præſtant, quæ non modo ab homine fieri, ſed ne animo quidem concipi queant. Arcus, quos pulcherrimos, & varii generis habent, currentes tendunt, & remittunt, atque in velociſſimo curſu ab equo deſcendere, &

ipſum

ipſum conſcendere magna dexteritate valent, hoſteque adventante, cujus ictum effugere nequeunt, ſe ſub equi ventre abſcondunt, ac eo prætereunte, in ephippium redeunt; hocque ſtratagemate vincere didicerunt, atque adeo, ut eorum nonnulli ſint qui hac vafra arte multos occidant. Quidam currentes clavam in altum ejiciunt, eamque capiunt. Alii haſtam è manu emittunt, eamque currendo præveniunt, & capiunt. Alii equo currente ephippium ſolvere, & vincire ſolent: alii ſuper equum recti ſtant currentem, alii ſuper duos, multaque alia præclara facinora faciunt, quæ ad evitandum tædium prætereo. Ad hos ludos videndos ſemel in annum egreditur Prorex cum omnibus militibus, chlamidemque ſericeam, auream, nec non iis ſtipendium dat, qui in ludis præſtantiores ſe gerunt. Inter quos is ludus præcipuus eſt. Erigitur extra Cairum in quadam planicie juxta locum Topana dictum pertica longiſſima, in cujus faſtigio eſt pila ænea, quam qui currendo emiſſa ſagitta attingit, præmium habet, & chlamidem; nihilque pulchrius videtur, quam equites Ægyptios ſimul conſpicere, qui præterquam quod ubique locorum in Turcarum imperio plurimi fiunt, Perſæ quoque equiti, qui ſummis laudibus concelebratur, Ægyptium equitem reſiſtere inquiunt: quo fit, ut, qui ad Perſarum bellum mittuntur duces, ab Imperatore legionem Ægyptiorum petant, ſaltem pro ipſorum propria cuſtodia. Pulcherrimi equitandi modi Ægyptii auctores primi fuerunt, ephippiis utentes, & parvis, & levibus, quæ equo haud oneri exiſtunt, auro, argentoque fulgentibus, nec non frenis, ac ſtapedibus gemmis ornatis. Unumquodque ephippium ſeptingentas ad minimum argenti drachmas habet, ſæpeque ex iis ephippiis Regi Turcæ quædam aliquando dono mittunt, auro, margaritisque ornata, quæ centum millibus aureorum æſtimantur. Equorum pulchritudini, equitum ſtrenuitati reſpondet & induendi ratio; ſiquidem, ut plurimum purpura veſtiuntur, & ſerico, nec non byſſo, auroque. Enſes magni pretii gemmis ornatos, & auratos geſtant: illum vero ex iis equitibus maximo honore habent, qui arcu antecellit, tanti pharetram faciunt, ut cum aliquis alterius ſectæ

ad

ad Mauritanam deficit, ipſum equitando ſagittam manu tenentem per urbem magna lætitia ducunt, & ut propemodum innumeri magiſtri reperiuntur, qui ſagittam emittere docent, ſic nullus reperitur Ægyptius dives, qui unum ex iis magiſtris domi non alat.

Caput XII.

De Ægyptiorum Servis.

Inter Ægyptiorum opes ſervi connumerantur, quibus Ægyptii, & Turcæ maximè delectantur: namque ſervi ferè innumeri Cairi ex variis provinciis convehuntur, ſed omnium maximè ex Nubia, & Abiſſia, cum pueri, tum puellæ. In multis Africæ provinciis, præſertimque in provincia Nubum Decrur vocata, usque adeo miſerrimam vitam homines ob ſoli ſterilitatem ducunt, ut patres, matresque libenter proprios filios venditent mercatoribus, qui eos in Ægyptum ducunt, & tam vili pretio habentur, ut puer, puellavè non plus aureo argenteo apud eos æſtimetur: ſuique parentes vendunt ipſos, ut in alias provincias profecti, commodius, feliciusque vivant, cum in natali ſolo maximè ſterili ii miſerrime vivant. Unum ex Ægyptio Mercatore, ac ex aliis quoque auditum, confirmatumque eſt, puellas virgines octo, decemque annorum Mercatores, ut in tam longo itinere quod ab ipſis in Ægyptum fit expeditius gradiantur, deflorare omnes, quòd iis virginitas ſit ad iter longum expeditè faciendum impedimento. Servæ mulieres triplici colore diſtinguuntur: quædam albæ ſunt, quæ vel ex Italia, vel ex Græcia, vel ex aliis locis captivæ convehuntur, quarum ex pulchrioribus unam centum usque aureis vendunt: quædam oleaginei coloris in nigrum dilutum rubeſcentis, cujusmodi quæ ex Abes, id eſt ex Abiſſia convehuntur, exiſtunt. Hæque cæteris omnibus pulchriores, gratioresque ab omnibus æſtimantur, plurimique venduntur. Una Abes fæmina, quandoque mille aureis propter ejus, & pulchritudi-

tudinem eximiam, & venuſtam gratiam, vendita ibi eſt. Neque immeritò, cum hæ ſint cæteris omnibus, præter corporis elegantiam qua præditæ ſunt, venuſtiores, gratioſioresque, atque ita diſciplinabiles, ut ingenio cæteris præſtent. Ipſarum corpus, boni eſt habitus, ſuccique plenum, præſertimque ſi ſint in urbe enutritæ: ſtaturæ magis proceræ, quam brevis viſuntur: faciem longam habent, oculos nigros, inclinantem, oblongum, venuſtumque naſum, frontem verò magnam, & ut ſummatim faciem illarum dicam, elegantiſſima eſt. Vafræ ſunt, hilares, venuſtæ, unde viris cariores exiſtunt, plurimumque expetitæ. Turcæ idcirco longè pluris Abiſſinam fæminam quàm cæterarum nationum fæminas æſtimant. Demum ſunt quæ ex Nubia omnium maxime indecora forma cernuntur, quæque minima ſumma emuntur, emuntque ipſas ad viliora domus munia obeunda, ipſisque pro veſtitu tunicam ex linea tela cerulea concedunt, & pro victu nihil aliud quam panem triticeum (omnes ibi panem triticeum indiſcriminatim comedunt) cepas, atque aquam pro potu. Usque adeo fideles, ſervi Abiſſini eſſe obſervantur, ut in Domini ſui commodum potius mille mortes patiantur, quam quicquam adverſus ipſum vel agant, vel loquantur. Remonim, Arabum Princeps, vir quamvis Turca, & nobiliſſimus, & ſpectatæ probitatis, quem ego ſæpe ægrotum curavi, quod ditiſſimus eſſet, ab Aſſan Baſſa, Ægypti præfecto, inſidiis aliquando captus fuit ſimul cum ſervo Abiſſino, cujus curæ fuerant Domini opes pretioſiores. Hic à Prorege interrogatus an ſciret locum in quo Remonini theſaurus ſepultus eſſet, cum tormentis cum ipſo ageretur, ut veritatem fateretur, reſpondit: ſi me neſcire ubi ſit aurum, argentum, atque gemmæ Domini mei dicerem, falſum affirmaſſem, ſed etſi ſciam ubi hæc omnia ſint, tamen millies mori potius quam tibi, vel aliis hoc dicam, patiar, ageque ut vis mecum tormentis uſque ad mortem, nunquam de me quicquam de iis audies. Longe plures alios id egiſſe obſervati ſunt. Servis itaque Turcæ maximè delectantur, præſertimque iis, qui militari arte, equeſtrique diſciplina perdocti ſunt, quos ita plurimi faciunt, ut eos manumittant, aut ipſis uxores domi concedant,

ad

ad gradumque & dignitatem eos evehant; quod faciunt omnes, maxime vero divites, duces Sangiachi vocati, Defterdares, Cadi, atque Ægypti Proreges, qui ſemper centum, & plures etiam pueros habent, quibus præficiuntur Eunuchi; hos equitare, ludere, inque armis exercere Ægyptii ſtudent. Ex his duodecim ſeleƈtiſſimos juvenes equeſtris militiæ peritos, elegantiſſimos equos equitantes, anno à Virginis beatiſſimæ Partu MDLXXX. Prorex Ægypti Turcarum Imperatori Byzantium dono miſit, qui ipſi fuerunt acceptiſſimi, cum ipſisque plurimum deleƈtatus, quotidie currere, ludereque obleƈtabatur. Eundem ferè modum in ſervorum cura ſervant Turcæ, cujus in Craſſo Plutarchus ita meminit. „ Servos præterea circiter „ quingentos artis fabrilis, & architeƈturæ peritos emit, nec „ iis tantùm ad propriæ domus extruƈtionem uſus eſt, ſed ci- „ vibus ædificare volentibus eorum operas mercede locabat, „ ac ſimul areæ ſpacium cuicumque pro arbitrio ſuo ad ædi- „ ficandum vendebat. Cumque argenti ſignati maximam co- „ piam, & agros mirificè cultos, in iisque cultorum ingentem „ numerum poſſideret, minimi tamen hæc omnia facienda vi- „ debantur præ maxima turba ſervorum, quos variis artibus „ inſtruƈtos, habebat, leƈtores, ſcribas, piƈtores, argen- „ tarios, procuratores, menſarios, quos ipſemet ſumma „ diligentia curare, diſcentibus aſſiſtere, pleroſque etiam do- „ cere conſueverat. Ajebat enim præcipuam Domini curam „ circa ſervos eſſe oportere, cum ſint rei familiaris tanquam „ animata inſtrumenta. „ Hæc ad hoc transferri poſſunt, multos ſiquidem, ut dixi, ſervos emunt, iis, ut eorum ſeƈtam ſequantur, ſuadent, veſtimentis, & donis alliciunt, voluptatumque, & divitiarum, atque libidinum illecebris eos ad ſe trahunt: ſin refragentur, minis, inedia, verberibus, convitiis cogunt, quibus adhuc repugnantibus, eorum operas mercede locant, ut fit Byzantii. Qui vero eorum dogmata lubentes ſuſcipiunt, manumittuntur, ſtipendium iis decernitur, atque ut varias artes ediſcant, operam aſſiduè dant. Maximè autem Scribæ, ſutores, calcearii, tonſores, ephippiarii, & id genus alii, adeo ut multi reperiantur qui omnes artes domi alant. Omnes

verò illos duo præcipuè docent, literas, & equitandi modum, hunc quidem, quando nullus apud hos magni fiat, nisi ille sit & miles, illud vero, quod cum legere norint, impossibile, quin eorum sectæ omnino addicentur, tum quia nullum alium iis librum legendum permittunt, quam eorum legem, quam memoriæ mandaverint, tum quod liber ille quem Alchoran nominant, multis in locis habet, hæc dixit Deus, & præcipuè in eo in quo à nobis diffident: fitque ut eorum sectam mordicus teneant, qui eam à pueritia imbibunt, cum eas difficultates submoveat in quibus hæret animus, concedatque quidquid libido expetit, ut earum lex in vulgi gratiam videatur conscripta. Ex servis, qui eorum sectam sequuntur, gubernatores creant per Turcarum regna, quos adeo diligunt, ut citò illos ad summum honorem evehant, iisque imperium committitur, non autem Æthiopi, non Indo, neque Nubi, non denique ulli homini nigro cujuscumque nationis, aut gentis sit, sed solummodo albis, inter quos summopere diligunt Illyricos, Liburnicos, quod eos nunquam perfugas, nunquam proditores, nunquamque à Turca defecisse tradant. Epirotas vero armis multum præstare putant, nec non Macedonas, atque qui è Servia, Mysia, Thracia, Iberiaque ortum habent.

CAPUT XIII.

De Nubibus.

Nubes sub Ægypto esse constitutos, aliàs quoque dictum est, qui ab Arabibus incauti capiuntur, atque inde in Ægyptum inferiorem à mercatoribus ea copia adducuntur ut pecudum gregem videas, cujuscumque sexus, & ætatis, qui nudi & vili venduntur, nec minus qui illos emunt sedulò inspiciunt, observant, ac experiuntur, quam facere soleant ementes boves, aut equos, aut alia similia animalia. Horum Cairi proprium, peculiareque emporium est, & proprium vectigal. Ex Nubibus itaque quotannis Cairum multi proficiscuntur, te-

las

las empturi, ſecum ferentes præſtantiſſimas auri glebas, ipſiusque venam ponderoſam, colore vigentem, quæ pluribus auri guttis ſcintillat, in qua vel plures aureæ lineæ intercurſant, ærarioque publico eas vendunt, ut telas, ac veſtes emant, ex lana, ſericove confectas. In ea regione nudi incedunt præ ingenti caloris æſtu ex calidiſſimo cælo in quo vivunt. Mahometes ſectæ veſtigia inſequuntur, atque in contractibus ita ſe gerunt, ut merces, quæ illuc ab Ægyptiis deferuntur, nullo cuſtode ibi relinquantur. Ita ſeverâ Juſtitiâ ea regio à ſuis Regibus gubernatur, ut nullus vel etiam noctu audeat aurum, vel argentum, vel aliud quod ſuum non eſt, ſi in via offenderit, accipere. In iſtiusce gentis emporiis mos eſt, nihil quicquam nummis ut ematur, aut vendatur, ſed omnia ſimul commutentur in alias merces, &, quod admirabilius eſt, nullis verbis fiunt contractus, ſed ſi quis eorum quæ ſunt in emporio, emere vult, quod pro illo dare ſtatuit ad illud admovet, quod ſi venditori commutatio placeat, non loquens emptor rem accipit, ſin minus eam non tangit, ſicque apud hos emptiones, atque venditiones fiunt, &, ut ingenuè fatear, ſi alicubi fides locum habet, in hac gente eſt, eaque talis obſervatur, ut à decem annis ad Ægyptios Nubes quæ ſua non eſſe putant, detuliſſe conſtat. Anno MDLXXXI. Nubum Rex, ab quatuorcentum hominibus deductus, Meccham proficiscens, per Cairi Civitatem iter habuit, Aſſan Baſſæ Proregi glebam venæ aureæ decem mille aureos nummos æſtimatam, dono obtulit: At Prorex ipſum benignè excepit, eique extra Civitatem cum toto Ægypti exercitu obviam venit, & quamplurimis muneribus ipſum donavit. Hæc enim conſuetudo eſt, cum aliquem Regem, vel Principem excipiunt, ut ipſi, milites, equites, & equorum copiam oſtendant, atque per medios armatos tranſeat curent, quod quidem viſu pulcherrimum eſt.

Caput XIV.

De Stragulis, & accubandi Ægyptiorum usu, deque vasis, quæ apud eos in usu sunt.

Ægyptii habent ſtragula pulcherrima, tapetesque, & peripetasmata quibus ubique domos ſternant, ibique etiam magno artificio contexuntur, modo auro intertexto, modo argento, modo ſerico, unde mirum non eſt quod antiqui poſterorum memoriæ tradiderunt, ſtragula Babylonica octingentis millibus ab homine privato parata eſſe. Siquidem, & hoc tempore triclinia ſunt in Ægypto maximè ſuperba, magnique pretii, eorum maximè qui à Turcis non ſunt expilati, ſuper ſtragulaque regia comedunt, ſcribunt, & legunt, quod & antiquitus eos feciſſe patet tum ex multis aliis, tum ex Cleopatræ, ultimæ Ægypti Reginæ, cœna, qua Marcum Antonium excepit, à quo ſtupri mercede acceperat Phœniciam, Syriam, Cyprum, Ciliciæ magnam partem, Judæam, & Nabatheorum Arabiam, in qua ducenta & quinquaginta aureorum millia uno ferculo ſecundæ menſæ conſumpta ſunt, uti Rhodius Socrates auctore Athenæo ſcripſit. „ Cum autem Cleopatra obviam pro-
„ ceſſiſſet Antonio in Ciliciam, ibi Convivium Regium, opi-
„ parumque inſtruxit, in quo aulicum omne inſtrumentum au-
„ reum erat, gemmis etiam confertum, ſingulari vasculariorum
„ artificio. Erant etiam parietes purpureis, aureis peripeta-
„ ſmatis obtenti. Duodecim igitur ad hunc modum tricliniis
„ conſtratis, & inſtructis, Antonium ad convivium Cleopa-
„ tra, quosdamque primorum vocavit, quos ei viſum fuit. Ibi
„ Antonio apparatus magnificentiam cum ſtupore admirante;
„ omnia ſe illi dono dare reſpondit, & ſubindè in diem poſte-
„ rum cænam ei condixit; ad quam cum veniſſet ille poſtri-
„ die comitatus amicis, & proceribus, eo ſplendore Cleopa-
„ tra, atque ea opulentia convivium inſtruxit, ut heſternus
„ apparatus deſpicabilis præ eo videretur. Ac nihilo ſecius
„ parato convivio, omnia itidem donavit, viſenda ſane mu-
„ niſi-

„ nificentia , cum unicuique convivarum permitteretur ,
„ & lectum in quo accubuiſſet, & vaſa aurea præterea au-
„ ferre, ita ut cuique lectiſternio ceſſerint. His peractis ſub
„ ingreſſum Antonii comites, prout dignitate aliqua præcelle-
„ bant, ita partim lecticas geſtatorias cum ſervis lecticariis,
„ partim equos inſtratos argenteis ephippiis referebant, qui-
„ bus omnibus Regina ea, & face prælucentes aſſeclas, digredien-
„ tibus repræſentavit. „ Sumptuoſè adhuc vivunt in Ægypto, epulasque lautiſſimas habent, optimè inſtructas, & cupedias. Odoratis ſummopere delectantur, ut & pauperes induſia ligno aloë ſuffitent. Mosco, & ambaro, nec non Zibeto, & Belzuino abundant. Ut omittam reliqua odoratorum genera, quæ ſunt ſtyrax , blæta Byzantia , ideſt unguis odoratus, multaque alia, quæ apud eos nullius ſunt pretii. Janci odorati pulvere modo ſolo , modo cum aliis ſemper manus lavant , quem è Meccha deferunt. Anaclinteria habent ex holoſerico villoſo, & lodices ſericeas , atque ea quibus eorum cubilia circumteguntur manu docta ex ſerico , & auro ſunt confecta, variis floribus, & animalibus intertextis, in quo quidem opere obeundo mulieres Ægyptiæ omnes alias mulieres antecellere dicuntur. Uſum vaſorum aureorum , & argenteorum Ægyptii rejecerunt, ubi murrhina vaſa adinvenere; quæ ex India afferuntur, & ex ea regione quam Sini vocant, ubi conficiuntur ex variis lapidibus, præcipueque ex Jaspide. Meritoque hæc vaſa omnibus aureis, & argenteis præferuntur vaſis, tum quod mundiſſima ſunt, nec unquam inquinentur, tum quod vim quandam obtineant, & cordis roborandi, & venenis reſiſtendi, cum ex materia conſtent, quæ antidotus eſt ad venena omnia , à qualitate , ut ajunt, occulta. Varii coloris, & generis ſunt hujusmodi vaſa, quædamque præſtantiſſima reperiuntur, quibus utuntur Reges , atque Primates, adeoque à Mauris magni fiunt, ut periti multi inveniantur, qui & fracta reſarciant, hique nulla alia arte vivunt. His vaſis, varia fictilia, quorum apud eos uſus eſt ad potum aquæ addimus. Primum Ægyptii ea ad aquam refrigerandam ex terra alba, nitroque aqua ſubactis parant. In Syria autem ex terra itidem

alba,

alba, & ſale per quatuor menſes à ſole relictis. Nitrum, & ſol ad aquæ refrigerationem facere dicunt, nimirum quia vaſa rara reddit, ſicque aëri frigido ingreſſum præbeant. Mecchæ ad virium robur fictilia conficiunt ex ſpodio Græcorum, atque antiſpodio. Multi Byzantii ex terra Lemnia ea moliuntur, maxime qui Lemno inſulæ præſunt, quæ deinde Regi Turcarum, & Proceribus dono dant, atque hoc modo à peſte, quorum Aulæ nunquam ea carere ſolent, Reges præſervantur. In Meſopotamia, & Armenia, ferè omnia fictilia ex bolo Armeno conflantur. Multi & in iis vaſis lapis Bezahar indunt, cum iis non careant, adeo ut ex ſolis Bezahar nonnulla vaſa conflata viderim, maximè apud eos qui à venenis ſibi cavere ſtudent. Heliopoli diei unius itinere diſtat Villa, quam Chaſagbut vocant, in qua foditur terra rubore pallido adeo odorifera ut pro conficiendis fictilibus ad multas regiones deferatur. Hæc mirificè bibentes delectat, vires recreat. Atqui ut vires ſuas promat fictilia per annum reponi debent, quoad ſcilicet, & duritiam comparent, & aquæ qua ſunt ſubacta vis evaneſcat, niſi aqua roſacea, aut conſimili ſint commiſta, veluti aliqui facere ſolent. Apud Reges reperiuntur vaſcula ex animalis, quod nobis unicornu, Mauris Chartit dicitur, parata; atque multi ex Rhinocerotis cornu ea parant, quod eaſdem vires obtinere credunt. Anno elapſo quidam Princeps Arabum, ut quædam à Rege Turcarum obtineret, ei Paropſides quatuor ex unicornu gemmis magni pretii ornatas, vaſculumque dono miſit; quibus quidem adeo gratiam apud ipſum iniit, ut multa in eum largiſſimè contulerit, ipſumque ornaverit, atque ejus votis plene ſatisfecerit, artifici vero ea extruenti, ne quid furto ſurriperet, aſſiſtebat Arabs, quem cum ægrotantem inviſerem, ea mihi oſtendit, nonnullaque ramenta mihi donavit. In fictilia quibus aquam bibunt, omnes ferè lignum aloë indunt, eaque ſerico artificioſe parato tegunt, atque variæ notæ aquæ occurrunt, nam multa in vini locum ſubſtituunt, ut cinnamomi aquam, & conſimile.

CA-

CAPUT XV.

De itinere ad Meccham, quod quotannis menſe Septembri devotionis, & mercaturæ cauſa fit.

Singulis annis è Cairo quindecim, & viginti etiam Ægyptiorum, Arabum, atque Turcarum millia cujusque ſexus, & dignitatis, Meccham per Arabiam Deſertam orientem verſus ſe conferunt, ut orent, & Mahemetes eorum pſeudo-prophetæ ſepulcrum videant, atque eorum non pauci, ut mercaturam exerceant, quibus præficitur qui cum quingentis militibus eos tutò adducat, & reducat. Quadam igitur die Septembris conſtituta, tota hæc gentis multitudo ordinatim per medium Civitatis transeundo, diſcedit: quem illius multitudinis diſceſſum ut ſpectent, eò omnes ferè Cairini conveniunt. In hac proceſſione ordinatim progrediuntur quini ſinguli procedentes: primo Dux venit, quem milites ſequuntur: poſt milites, quidam Religioſorum, quos Siech Arabes, & noſtri Santoni vocant, ſolo induſio veſtiti gradiuntur, Hi æqualibus intervallis quinque ſimul, aut plures in orbem manibus complexi, continue in eo proceſſu cum clamore vociferantur, Alla Mahemet Reſul Alla, id eſt Deum, atque Mahemetem Dei prophetam, in quo clamore, & vociferatione perſeverant quoad ſpumam ex ore excutiant: Mahemetem ſe æmulari credentes, qui cum Angelum adloqueretur (hoc enim ſtultæ uxori Mahemetes aliquando perſuaſerat) ſpumam in terram proſtratus ex ore emittebat. Innumeri ſanè ex iis peregrinationis gratia viri eum comitatum ſequuntur Meccham profecturi, non minus & innumeræ mulieres cujusque ætatis illud iter eadem cauſa conficiunt; quarum ſi fortè aliqua in eo itinere conceperit, is, quem poſtea pepererit, ex Mahemetes prole declaratur, qui in capite geſtat obvolutum, quod Turpant ii appellant, viridi coloris, quod illiusce coloris aliis qui non ſint ex Mahemetes prole geſtari lege prohibitum eſt. Itaque omnis hæc gentis multitudo Meccham proficiſcitur, ut ſe-

pulcrum Mahemetes pseudoprophetæ ipsorum videant, venerenturque, non minus ut ipsum in suo templo adorent, & orent. Hoc verò sepulcrum est in Civitate, quæ ab illis per antonomasiam Medina dicitur, cùm Medina ad omnes Civitates nomen genericum sit, sed eo nomine ea Civitas vocata est, quod habeat corpus prophetæ illiusce gentis. Neque ipsius monumentum (ut perperam alii dixerunt) ex arca ferrea constat, aut magnetis lapidis vi in aëre est sublatum, sed est in terra, ut nos à multis notæ fidei accepimus, humili loco positum. Quanquam autem Medina è Cairo venientibus primum occurrat, Meccha que longius distet octo dierum spatio, inter quam, & Cairum quadraginta dierum iter interest, tamen Meccham primum recta via simul proficiscuntur, deinde redeuntes separatim Medinam. Quòd si omnes una Medinam venirent, cum aqua careat, unicusque tantùm sit puteus, qui aquam suppeditet, tanta multitudo hominum, & animalium siti periret, quod ut vitent, non omnes simul eò se conferunt. Accedit etiam, quod monumenti locus tantam turbam non caperet. Mecchæ est delubrum maximum, Regiis, & superbis tapetibus ornatum, in quo lumen quoddam cælitus demissum se videre sibi ea gens falsò persuadet. Mecchæ, & Arabiæ Felicis parti quidam, Seriph nomine, dominatur. Hoc autem nomine (ut dixi) omnes à Mahemete oriundos nominant, qui linteis coloris viridis sua capita obvolvunt. Seriph, ubi peregrinos, & duces, qui tres existunt, unus ex alia Felicis Arabiæ parte profectus, alter ex Syria, tertius ex Masvè, sive Cairo, Meccham prope accedere intelligit, quindecim millibus equitum, totidemque peditum se accingit, Meccham relinquit, ad montesque fugam arripit, filios duos obviam Ducibus mittens, sibique cavet ne à Turcarum Imperatore dolo capiatur, quod idem alias frustra tentavit. Aquæductu lapideo aqua Meccham è montibus ducitur, atque in hortum quendam Seriph colligitur, quam quatuorcentum mancipia Æthiopica utribus gerunt, & peregrinis venditant; qui si diutius quam mos est ibi commorentur, eos discedere cogit, aquas aliò avertendo, canalesque claudendo. Mecchæ vero peregrinos viginti dies morari consuetum est, adeoque hoc iter cen-

centum diebus absolvunt, eundo, commorando, atque redeundo. Ultra Meccham unius diei itinere mons offenditur, quem Arabes Arafat vocant, ubi Abraham Isach filium sacrificare Deo voluisse, credunt. Inibi unusquisque agnum occidit, carnem pauperibus distribuens. Inter Turcarum autem Imperatorem, & Seriph hæc antiqua fuit consuetudo, ut Seriph, & ejus filiis, atque iis qui ab ejus secretis sunt, chlamides sericeas, auro, argentoque contextas, equos, arcus, pharetras, ephippia gemmis ornata, Rex Turcarum mittat. Contra Seriph ad Regem dat Agallochum, santalorum genera, cinnamomum quod ab Indiæ regulis habet, margaritas, moschum, ambarum, vasa murrhina, ducenta carbasa tenuissima, quibus Turcæ ipsorum capita involvunt, quorum quodlibet quindecim, & viginti etiam aureis stat. Dat & opobalsamum, cujus planta juxta Medinam Civitatem spontè provenit, & inter Medinam, atque Meccham, & copiosius ultra Meccham nascitur. Quædam rursus plantæ balsami in itinere à Cairo Medinam tribus diebus à Medina offenduntur; ex quo loco, atque è Meccha, ut ex multis audivi, anno a Virginis partu Ægypti Prorex Eunuchus Messir nomine, jussit ut peregrinorum Meccham eo anno euntium Præfectus Halibei vocatus, viginti balsami plantas afferret, quæ eo in loco Cairi insertæ fuerunt, ubi antea balsamum satum fuerat, scilicet in horto Mattarez, quæ postmodum aëris vel injuria, vel soli, aut topiariorum negligentia interierunt. Itaque quotannis Meccham, & Medinam multitudo peregrinorum proficiscitur terrestri itinere, quæ redit centum dierum itinere. Quo tempore innumeræ naves etiam è Sues, & Tor ad Maris Rubri littus Giden appellunt, qui locus à Meccha duorum dierum itinere distat, & præterquam quod multæ naves merces varias habentes eò ex Ægypto navigant, duæ præsertim singulis annis, & tres Liburnicæ regiæ illuc mittuntur, quæ fabam, oryzam, butyrum, caseum, panem, triticum, farinam, mel, & alia hujusmodi in peregrinorum usum deducunt. Quidam illis & equos, & alia animalia vehunt: itineri vero se committunt mensibus Augusti, atque Septembris, cum reliquo tempore id minimè liceat, aut non sine discrimine fiat.

Caput XVI.

De Comœdiis, quæ in Nili fluminis incisione fiunt; de Circulatoribus: de rusticis mulieribus, quæ & saltant, & alia ludorum genera coram hominibus exercent.

Solent Ægyptii inter varia ludorum genera, & lætitiæ signa, quæ post Nili fluminis incisionem variis modis facere consueverunt, etiam Comœdias recitare, scenam supra ramum fluminis, per mediam Civitatem Cairi excurrentem, Caliz vocatum, parantes, atque etiam nonnulli in privatis locis easdem recitant. Institutum eorum recitantium est, ut quam maximè delectent, & cum sciant eam gentem libidinosis præsertim historiis delectari, hinc est, quod suæ Comœdiæ non in nuptias, ut apud nos fieri solet, desinant, sed in venereos cujusque generis libidinis actus obscenos: unde ad hunc finem variis personis in Comœdiis, historias, atque hujusmodi in re venerea exitus sibi acceptissimos representant. Sunt tamen aliqui qui privatim in Comœdiis vel etiam varias historias de rebus honestis recitare soleant, fere Plautinas comœdias imitantes. Ex iis sunt aliqui qui intra scenam ex tenuissimis linteis paratam latitantes, quadam mirabili arte ex umbris in scena productis, faciunt apparere personas varias recitantes, cujusque sexus, & ætatis, atque animalia itidem cujusque generis prout ad historiæ repræsentationem est opus. Memini me Cairi apud Consulem pro Rege Galliarum non sine magna admiratione vidisse repræsentari hujusmodi Comœdias per umbras, varias personas repræsentantes, quæ umbræ ita invicem loquebantur, ut omnibus appareret, voces, & orationes ipsasmet proferre. Si nostri Comici hanc artem callerent, ut quæ volunt, per umbras repræsentare possent, quam admirabiliores Comœdias facerent, admirabiliaque in suarum Comœdiarum intersceniis quam minimo sumptu repræsentare possent, nimirum per umbras fingentes

tes homines quoscumque voluerint, & animalia cujuscumque generis, domos, arbores, locus, flumina, fontes, agros, lucos, & quæcumque illis placuerint. Siquidem, ut mihi relatum à multis fuit (licet Ægyptii ii nunquàm ullo vel etiam magno pretio hanc artem docere voluerint) varias illas umbras Comœdiæ perſonas repræſentantes, ex variis quidem flammarum, vel è lampadibus luminum coloribus fieri, accedente etiam ſimulacro, ſive figura illiuſce perſonæ, vel illius rei quam in ſcena repræſentare ſtudent. Fateor hanc eſſe mirabilem artem, ſed fateor quoque me nunquam quomodo hoc vere ab ipſis fiat intelligere potuiſſe. Jam ad Circulatores descendimus, quibus & viris, & fæminis Ægyptus non minus quam aliæ Nationes abundat, ii etenim ſunt usque adeo hilares, ſcenici, faceti, atque riſum moventes, ut nulli ex noſtris, ipſis in hoc præferri queant. Abundant ſemper jucundiſſimis facetiis, apprimeque ridiculis, ut circumſtantes voluptate eximia afficiant tam ex iis quæ dicunt, quam quæ faciunt. Ita docti ſunt, & prudentes, ut beſtias feras nedum cicures reddant, at quinimo eas non minus diſciplinabiles: illas enim usque adeo probè perdoctas, ac bene inſtructas reddunt, ut facile credas lupum, urſum, vulpem, aſinum, capram, ſimiam, canem, omnia, ut homo, intelligere, & ratione uti. Hæc animalia ſimul vivunt, & pacificè quidem ita, ut nullum ipſorum alterum unquam offenderit. Quid dicemus de artibus, quibus ipſa perdocta, varia, & admirabilia faciunt? fingunt ſe ebria ex vino epoto dormire, exultant, tripudiantque, variis modis ambulant, equitant, currunt, fingunt ſe loqui, & reſpondere ex propoſito circuitori. Particularia omitto brevitati ſtudens, atque etiam quod ab aliis hæc fuerint diligentius in hiſtoriis Africæ narrata. Sed quid iſtuc? cum vel etiam ſerpentes cicures ita reddant, & perdoctos ut mira facere cum iis videantur. Sæpe mihi evenit, cum iis qui ſerpentes oſtentant, & cum ipſis fabulas ridiculas agunt, interfuerim, ut ſerpens ad me veniret, magno ſane meo cum timore, etenim Circulator qui ſerpentum ridiculis, ſimulque admirandis geſtis homines delectabat, cum inter alios haberet magnum ſerpen-

tem decem pedibus longum, brachiali hominis craſſitie, capite magno, oblongo, atque lato, ore magno, dentibus longis multis acubus ſimilibus, oculis non parvis ſplendentibus, colore totius corporis ad anguis vulgaris colorem accedente, qui id proprii habet, ut colli partem capiti ſubjacentem cum ventris portione, dum incedit in veli rotundi modum expandat, figura, & cavitate vulgaris Gatini, atque eo modo ita celeris eſt curſus, ut eo velo volare videatur, eo modo quo velis naves à ventis moveri ſolent: de quo poſterius ſuo loco agam accuratius. Itaque hic ſerpens ita perdoctus eſſe à Circuitore videtur, ut intra hominum coronam, quæ à multis ſpectatoribus fit, in terra liberè expatians, ſerpensque, ad eos ſpecialim moveatur ad quos vir circumforaneus ei juſſerit, pluriesque ad me ibi ad hoſce ludos videndos adſtantem, cum dixerit ei, Rha el Achim frangi, ideſt, i ad medicum Italum, continuò veniebat, quod ſi locum ſæpe mutaverim, tamen ſi circuitor ei jubebat ad Medicum Italum venire, ſtatim greſſus ad me movebat, qui, cum ille vir cognoſceret me ab ipſo ettimere, & fugere, ſerpentis cauda comprehenſa à me ipſum retrahebat. Idem faciebat ſi ei indicaverat circuitor, mercatorem Italum, vel alterius nationis virum, ut conveniret. Sed jam ad fæminas ſaltatrices, & circuitores nunc venimus. Hæ ſunt ruſticæ, quas Bedovi appellant, planè ſimiles vulgo Cingaris. In Ægypto haud licitum eſt mulieres agere de ſe ipſis, quæ volunt, ad libitum, quinimo, quæ absque Proregis licentia rem veneream cum aliquo egiſſe deprehenduntur, capitali pœna puniuntur, unde innumeræ ſunt mulieres, quæ à Præfecto impetrata facultate, quicquid de ſe ipſis volunt, liberè agere, atque deliberare poſſunt; in quodam eæ libro ſcribuntur, ſolvuntque quotannis Regi modicum vectigal pro iſtac recognitione. Hæque poſſunt, ad libitum vivere, artemque meretriciam agere, per urbemque quicquid volunt impunè facere. Scriptæ mulieres quandam civitatis partem habitant, quam Babeluc vocant, quo in loco artem meretriciam liberè cum Mauris exercent. Ex ſcriptarum numero ſunt etiam ruſticæ Bedovi vocatæ, quæ circulatorum modo per urbem ſal-

tus

tus varios faciunt, exultant, tripudiant, ut populum delectent, atque exinde mercedem, ut vivant, lucrantur. Hæ, tametſi pleræque caſtè vivant, nihilominus in ſuis tripudiis id propriè agunt, ut corporis omnes inhoneſtiſſimos motus, atque actus venereos, in terram procumbentes repræſentent, quibus Turcæ ad movendam libidinem apprimè delectantur, & hæc tripudia palam in via exercent, coram & nuptis mulieribus, & virginibus, ex feneſtris hæc omnia videntibus, absque ullo pudicitiæ, & honeſtatis rubore, & pudore. Ita apud eas gentes venereæ libidinis delectatio invaluit, ut id quod maximum dedecus eſt, virtus iis eſſe videatur, adeo ut plures illorum inhoneſtius, quam beſtiæ effrenes vivant. Sed ceſſo de iis amplius præ pudore loqui.

CAPUT XVII.

De cibis quibus Ægyptii utuntur, atque de potibus.

Poſteaquam multa de Ægyptiis hactenus in noſtra Hiſtoria ſcripſimus, reſtat, ut priusquam ulterius in ipſa progrediamur, de cibis, & potibus quibus Ægyptii familiarius utuntur, ſermonem faciamus. Sed tamen plura in iis tractandis omittemus, quæ in Libris de Medicina Ægyptiorum conſideravimus. Itaque Ægyptiorum cibi, ut plurimum frigidi, & humidi ſunt; namque ut ex oleribus, quæ ad victum illis ſunt familiaria, cum potiſſimum ab ipſis præcipuus eorum cibus depromatur, exordiamur, variis, crudis, atque in magna copia ii veſcuntur, atque ſe ingurgitant. Lactucam ex iis maximè expetunt, quam ſicuti & olim tota orientis regio, plurimum, & laudabilem ſanguinem gignere ſibi perſuaſit, ita & nunc illiusce opinionis omnes indigenæ exiſtunt, putantque omnes, lactucam eſſe probi alimenti. Mirum certè eſt, Galenum, tantum Medicum, in Libro tertio de Temperamentis dixiſſe, lactucam deleteriam habere frigiditatem, perinde atque cicutam, unde ſi ejus ſuccus penetraret, ut cicuta, refrigerando interimeret. Quod ſane viſum

ſum nobis ſemper fuit ab omni veritate alienum, neque enim tantam ineſſe lactucæ frigiditatem eo colligimus, quod, & ipſo Galeno non negante, ipſa copioſius eſitata calidam corporis ſubſtantiam augeat, atque exindè calorem quoque innatum. Sunt qui in Ægypto decem, & plures etiam dies vixerint ſolis lactucis copioſius aſſumptis, nullam differentiam in calore ipſorum corporum ab eo tempore quo aliis cibis aliàs uſi fuerunt obſervantes: Quibus quidem conjicitur lactucam eſſe naturæ humanæ amiciſſimam, & corporum ſubſtantiæ quam ſimillimam, cujus & amicitiæ, & ſimilitudinis clarum argumentum eſſe exſtimari debet, quod guſtui hominum lactuca ſit acceptiſſima, atque eſui jucundiſſima: cum ea quæ facultatem habent deleteriam, uti cicuta videtur, maxime humana natura abhorreat, ita ut ſtomachus illa ſemper cum abhorrentia, & quandoque cum tremore, atque nauſea quadam, ſi coactus recipiat, admittat. Quibus deprehenditur lactucam ex tota (ut ajunt) ſubſtantia humanæ naturæ eſſe amicam, proptereaque merito Ægyptii eam eſſe temperati nutrimenti atque probi ſanguinis effectricem ſibi perſuaſerunt, ſed de ea re, Deo favente, etiam in libro quarto accuratius ſcribemus. Sed redeo ad id à quo diverteram. Inter lactucas, quoddam genus eſt Ægyptiis proprium, præſertim iis qui Cairum habitant, quod ſupra omnes bonitate laudant, & præferunt, haſque nullo alio in loco inveniri tradunt; longa eſt, ei ſimillima quam Patavini Romanam appellant: Cairi magna diligentia ſeritur, cæteris aliis bonitate præſtat. Multæ urbes reperiuntur in quibus fere omnes per quindecim dies lactucam crudam comedunt: deinde per venam ſibi ſanguinem mitti jubent abſque Medici conſilio, ea opinione decepti, quod ex eſu illiuscc oleris plurimum ſanguinis genitum ſit, hocque faciunt mulieres precipuè, virgines, viduæ, aliive viri multi qui à negotiis non ſunt impediti, vitamque in otio degunt, quo quidem modo ſe diu inculpatam valetudinem ſervaſſe affirmant. Sed de his lactucis poſterius accuratius quoque, ſcilicet cum de plantis Ægypti ex propoſito agemus. Sic & in victu concedunt endiviam, portulacam, melochiam, bammiam, colocaſſiam, atriplicem, ſpina-

chiam, betam, blitum, vitis folia, quibus ubique coctis, & crudis veſcuntur, Devalique vocantur, Braſſicam item, canabith, lapathum, ſolanum, apicem, ſium, ſmyrnium, erucam, urticam, gingidium, ocimum, fæniculum, aſparagos, bulbos, tubera, fungos, cæpas, allium, porrum, ampelopraſſum, rapum, cichoreum, palmæ verticem, quem cephalonem, ſive caput nominant, qui quidem eſui gratiſſimus eſt, & à noſtris avidè comeditur, magnoque pretio venditur, clamque ipſum vendunt Arabes pœnæ metu illis adjunctæ, quod cephalone exciſo, arbor ſterilis redدatur. Trifolium quoque virens comedunt Arabes, mentham Judæi crudam, maximè die ſeptima: mala inſana, ſtaphilinum, paſtinacam, cucumerem Chettam vocatum, quo nomine Arabes ſignificant quoddam cucumeris genus, quod quidem eſt autumnale, de quo nos in libro de plantis Ægypti ſcripſimus, & aliàs etiam Deo volente, quædam de ipſo dicemus. Malva quoque maximè delectantur, eamque quotannis ſerunt. Fructibus tam horariis, & fugacibus, quam Autumnalibus, quibus Ægyptus abundat, ſe replent, ut ex iis ſolis ſæpe cænam, vel prandium perficiant, cujusmodi ſunt præcocia, cucurbitæ, pepones, melopepones: quorum quidem nomen genericum eſt Batech, iſtoque nomine ſimpliciter prolato comprehenduntur anguriæ communes, quæ alio nomine Gibes dicuntur. Peponem autem noſtrum, qui eſt ejus ſpecies, Batech de Homeri vocant, at anguriæ quædam eſt aquea, optima, ab iis in pretio adeo habita, ut ſingulæ aliquando aureo emantur. Hujus aquam ægrotis tribuunt, quæ Batech Indi, & Batech etiam Maovi vulgo dicitur. Hanc ſæpe memorat Avicenna. Hæc non facilè putreſcit, imo ejus aqua vel etiam ad hyemem incorrupta ſervatur, atque in deliciis habetur: indigenæ enim cum aliquem domi excipiunt, maximè autem Proceres, in eam per medio ſectam, vel in ipſa foramine facto, ſaccharum unà conjiciunt, atque ut pretioſum quid nectaris propinant, vulgo Batech el Maovi, & à ſcriptoribus Medicis Batech Indi, vel anguria Indica dicitur. Habent & aliud peponis genus noſtris ignotum, quod vocant Abdellavi, ipſumque utilitate Batech de Homeri præferunt, ejusque ſemina ægrotis, maximè morbis calidis vexa-

tis plurimum prodeſſe experientia comprobatum eſt, ita ut Medici praxim facientes cum ſemina melonis præſcribunt, ſemper Abdellavi addant: Quod ſi quis noſtratium Medicorum, cui hic fructus eſt ignotus, noſtri communis peponis ſemina præſcribat, ſtatim imperitus, vel & mulieribus etiam, artis medicæ judicatur. Innumera præcocia producit Ægyptus, atque aliunde deferuntur quoque alia genera, ſcilicet, Amavi, Armenum. Azami duo ſunt genera præſtantiſſima, quæ in aqua macerantur, ipſaque aqua tutò, & jucundè ægrotis conceditur: perſica vero, pira, poma, mala Punica, quæ in Ægypto multa ſunt, atque maximè in Inſula Delta, in qua ad eam molem creſcunt, ut ſingula ad ſex libras pendeant. Quibusdam in locis quisque menſis ſuos proprios fructus habet, atque ita ut groſſis ficisque ſuccedant dactyli, dactylos excipiant mora, mora ſycomorus, ſycomorum muſæ, muſas uvæ, uvas ſebeſten, ſebeſten pruna, pruna napeha, napehis ruborum fructus, cui ſuccedit capparis, à quo amygdalæ, à quibus Zazur; quos omnes excipiunt ſacchari arundines, quæ cum palato ſummam ineunt gratiam, atque eædem ſub cineribus calefactæ iis qui tuſſi vexantur, plurimum adjumenti afferunt. Horum fructuum plurimi publicè venduntur in aqua macerati: conſueverunt enim Arabes fructus omnes, quos poſſunt, reponere ſiccos, quos poſtea toto anno aqua præmollitos aſſumunt, eamque aquam bibunt. In quo quidem non parum mihi videntur laudandi, cum hujusmodi fructus hoc modo parati non parum, & ſanis & ægrotis ſint utiles, atque etiam esui jucundiſſimi exiſtant. Publicè etiam venduntur & iidem fructus aceto conditi, & olivæ, & mala medica, ſtaphylina, mentha, fæniculum, apium, raphanus, rapa, betaque, quæ duplicis eſt generis, altera ut noſtratis radice longa, atque altera radicem habens, ut rapa rotundam, inſignemque: ſic & capparis non modo fructus, ideſt flores, ſed vel etiam ejus germina tenera, vel cauliculi, quibus magis delectantur, quam floribus conditis: cucubæ itidem, aurantia, limones, paſſulæ, cydonia, aliave mala, & pira. At inter omnia ſummopere arrident loti, Ægyptii crediti, radices, quas per tres menſes per urbem venditores circum

cumferunt, easque coctas perinde atque colocaſſiam comedunt. Vocant hanc Rais el Nil, de qua poſterius nos accuratius. Cerealibus quoque ſeminibus affluit Ægyptus, & iis ex quibus panis conficitur, præterea milio, panico, olyra, typha, avena, & alica, & aliis, ut puta, fabis, piſis, ciceribus, lentibus, lupinis, phaſeolis, aphace, crobo, atque aliis ſimilibus, quibus quatuor modis utuntur, quippe coctis ferè omnibus, multis crudis, quibusdam igne torrefactis, aliquibus in panes conjectis, nonnullis & ſaccharo tectis, ut bellariis, præcipuè autem ſimul venduntur ciceres, avellanæ, amygdalæ, ſeſami ſemina, & alia torrefacta, quæ vulgus avidè comedit: Tragemata Græci vocant: Galenusque eorum plurima, quæ in libris de Alimentorum Facultatibus ſcripſit, ab Ægyptiis deſumpſiſſe viſus eſt, probe omnia ſcribens inibi quæ faciunt Ægyptii circa esculenta, ut, qui eos tres libros diligenter perlegerit, Ægyptiorum victus rationem non ſecus animadvertat, ac ſi ipſum ſenſibus ipſis conſpiceret. Quanquam autem tragemata nunquam non comedant, attamen minimè iis accidit quod de juvene illo qui medicinæ operam navabat, refert Galenus, * cui hujusmodi tragemata quatuor annis ſat fuerunt, tenuique victu, & frugali delectabatur, quod ignem per totum illud tempus non accendere ſibi propoſuerit. Galeni verba hæc ſunt: „ Atque in Alexandria juvenem quendam no„vi arti medicæ deditum, qui per annos quatuor ſingu„lis diebus ſolis his pro obſonio utebatur, phaſeolos dico, „ fænugræcum, erviliam, & lupinos, attigit autem interdum „ & olivas ex Memphide, & olera, & paucos fructus eos, „ qui citra coctionem manduntur: propoſitum enim ei erat „ ignem nunquam accendere: omnibus certè illis annis ſanus „ fuit, nec ulla in re habitu corporis fuit deteriore, quam ab „ initio: mandebat autem fructus hujusmodi cum garo, ſcili„cet oleum aliquando ſolum ei adjiciens, nonnunquam etiam „ vinum, alias acetum, interdum vero ſalem tantum, ſicut „ & lupinos. „ Verum non accidit dico iis illud, quoniam

 etſi

* In primo de Aliment. Facult. cap. 25.

etsi plurimi minime ignem accendant, tamen fercula cocta cujusque generis illis comedere licet, cum ubique fere locorum in quavis urbis parte veneant, nec multo vendantur, cum nullius rei penuria fere unquam affligat Ægyptum, lignis exceptis, quod tamen non facit, ut majori pretio vendantur, ea namque igne ex bubulo stercore arido, quod per urbem ubique locorum ad eum ignis usum vendunt, accenso decoquunt. Papaver album ubique per domos circumfertur, ejusque semina communiter comedunt, innoxiè, maximè autem æstate, à quo quidem se refrigerari, sibique somnum promoveri dicunt, neque ipsum timent in regionibus calidis, neque cætera opiata, neque ab iis ullum periculum impendet, sicut apud nos, Chaschas, & Abunum Mauri vocant. In panem multa semina conjiciunt, scilicet lini, sesami, atque alia multa, & etiam aromata, ut piper, sed inter omnia melanthii seminibus libenter eo modo utuntur: hæc enim unusquisque in panes addit, multi per se torrefacta comedunt, tineas pellit, alii ex eo oleum conficiunt ad multa utilissimum, quod Hapelbarache, hoc est semen fortunatum, alio nomine Suniz nuncupant. Lens, & oryza duo sunt præcipui Turcarum cibi, quibus absque dispendio multos alant, maxime autem oryza, quam adeo n delitiis ubique, præsertimque Byzantii, habent, ut in eorum conviviis, quæ opiparè parant, passim adhibeatur; modo vero ei petroselinum addunt, modo apium, modo crocum, modo piper, interdum ciceres, ut varia videantur eduliorum genera, cum tamen reipsa sint unum. At modus ejus parandæ, quo in cibis nihil magis delicatum habent, est, ut oryza à jure in quo incocta sit, auferatur, eique piper, & cinnamomum, aliave aromata misceantur. Hujusmodi cibo pinguescunt, roburque nancifcuntur. Leguminibus omnibus præfertur Mas, quod tanti faciunt, ut eo non tantum utantur sani, sed & febricitantibus, aliisque morbis detentis Medici tribuant, illisque maximo auxilio esse certum est: atque apud eas gentes, panis madefacti loco est in usu ex Avicennæ sententia, qui in passivis qualitatibus ipsum temperatum esse tradidit, maximeque qui est citra corticem, neque ipsum ut fabas esse flatulentum, frigi-

dita-

ditateque à lente relinqui, fucci præterea laudabilis, facilisque defcenfus. Semen hoc Arabibus omnibus Mas dicitur. Quod num fint pifa, mihi haud notum eft, cum Galenus fuis pifis fegnius quam fabas per alvum fecedere tribuat: Avicenna autem fuo Mas contrarias penè facultates ineffe dicat. Atqui Mas Avicennæ fuiffe notiffimum credendum videtur, cum in illius regione magnus ipfius fit proventus, ibique fit in frequentiffimo ufu. Ejus radicem, in Giemen Artam vocari prodidit Serapio: per Giemen autem Nicolaus Mutonus Syriam intelligit. At Giemen Arabibus eft Arabia Felix fexaginta dies à Syria diftans: optarem igitur, ut & Medici Itali hujusmodi cibo jucundiffimo uterentur, quem tota Arabum fchola fummis laudibus extulit: nuncque adeo eft in ufu, ut proximis his menfibus, cum eorum qui à fecretis Turcarum Imperatoris funt primus Byzantii ægrotaret, reliquaque ciborum genera faftidiret, Masque optaret, nuntium Æliopolim usque, quæ Byzantio triginta dierum itinere diftat, accipiendi Mas gratia miferit, qui cum urbem currens ingrederetur, magnusque hominum concurfus effet, omnesque fpe incerta alicujus novi penderent, eorum expectationem decepit, in emporioque equo defcendit, atque ubi Mas modicum emit, ftatim difceffit, & Byzantium commutatis equis octo dierum fpatio rediens Mas fecum ferens quafi pervolavit. Habent quoddam cibi genus Seratie ab ipfis vocatum, & aliud quod ex amylo dulci, amygdalis, & faccharo; aliud ex fructibus quibusdam, & hoc modo ipfum parant, præcipuè æftate: accipiunt etenim pifa ficca, præcocia armeniaca, perfica, quæ in aqua decoquunt, ac deinde faccharum addunt, atque hos fructus refrigeratos comedunt, qui cibus gratiffimus eft, refrigerat, vires recreat, corroborat, fitim extinguit, bilem reprimit, halitum commendat, dignusque eft ut à noftris in ufum revocetur, Cuffaf ipfum vocant. Cibus etiam quam communiffimus illis eft triticum aqua elixum, quod Chamaie nuncupant. Ex pane vero lacte fubacto, & exficcato aliud cibi genus parant, Chifch vocatum, non quidem verum Chifch, de quo poftea: quod cum multum nutriat, & facile concoquatur, non modo domi ipfis utiliffimum eft, fed

& iter agentibus. Quin qui pro obſonio habeat domi, & in itinere, absque origano, & ſatureia, nemo reperitur. His enim cum ſale avidè pro obſonio utuntur. Polenta ex hordeo recenti veterum modo adminiſtrata communiſſimus eſt multorum cibus: Alexandriæ etiamnum victu utuntur, quem Galenus Alexandrinorum vocare fuit ſolitus, ſalſis ſcilicet porris, & zytho, ſed nunc zythum non fit in Ægypto, ſed hujus loco ex dactylis vinum parant, quod Subia appellant, multo quidem quam zythum præſtantius. Verum etſi Ægyptii hos potus habeant, nihilominus omnes libentius aqua Nili fluminis optima ad potum utuntur, & quandoque ex ea cum acido limonum, & ſaccharo potum jucundiſſimum parant, quem Sarbet vocant. Divites eadem utuntur aqua, ſed in qua varia ſyruporum, & conſervarum diſſoluta ſint genera, ut violaceum, roſaceum, & alia, de quibus nos ſatis in libris de Medicina Ægyptiorum ſcripſimus. Caſeum ferè ſemper cum oleo comedunt, vel oleum cum melle, aut mel cum ſapa, aut ſapam quam Dips vocant cum ſeſamini olei amurca, quam Thaine appellant, quæ iis eſt ſuavis cibus. Mane ut plurimum à cibo abſtinent, & ut quisque maximè dives eſt, ita maxime mane frugali cibo utitur, paucique ſunt quamvis potentes, qui mane domi comedant, ſed per ſervos aliquid parant ex Emporiis, in quibus omnia reperiuntur, placentæ, Joviorum genera, Rhyemata, & lagana, quæ Sairie, & Riſte vocantur: caro bubula, hædina, caprina, hircina aſſæ, & elixæ, ouilla itidem: nullus hodie aſininam carnem comedit, ſicut Galenus ſcripſit illos ſuo tempore comedere ſolitos fuiſſe. Multi camelinam eſitant: à bubula abſtinent, & hædina, ſiquidem vitulos in ſpem ſegetum alunt: ovilla magnopere delectantur, aut omnium maxime, ut & ſuperius diximus, vervecina, quam omnibus præferunt, ipſamque tritico inter grana comparantes temperatè calidam, atque humidam faciunt: quo fit (inquiunt) ut ipſa nunquam ſaturentur, nunquam ipſam faſtidiant. Ex morbis convaleſcentes, quamvis aviculis; pullis, & aliis delicatioribus carnibus nutriantur, nunquam tamen carnem comedere fatentur, niſi ovilla caro vervecina illis concedatur. Unum hac occaſione de eſu carnium apud Ægyptios iterum repetimus,

illud-

illudque eſt, quod Ægyptii ſunt parciſſimi, paucosque eorum eſſe qui eſui carnium indulgeant, de qua parſimonia ſuperius accuratius locuti fuimus. Omitto varia lactis genera ex quibus varia edulia parant, atque lac ipſum acidum, quod illorum guſtui eſt acceptiſſimum. Quid de piſcibus? An non & ipſi variis & ex Nilo flumine, & ex mari captis veſcuntur, ſed omnium libentiſſimè iisdem fumo ſiccatis utuntur. Serpentes etiam quosdam comedunt, quod eos antiquitus quoque feciſſe in hiſtoriis traditum eſt. Teſtacea animalia, ſetacea, cruſtata, echinos, ranas, turtures, & ea quæ ſuffocantur, illos edere lex vetat. In primis autem à carne ſuilla abſtinent, quam eorum pſeudopropheta interdixit, verumtamen ſues alunt, quos equis uſui ita eſſe putant, ut non ſit eques, qui cum ſuis equis unum vel duos ſues non alat: Hi pane ferè omnes veſcuntur, tam apud pauperes, quam divites triticeo: etſi ibi cujuscumque generis conficiatur, quippe Siligineus, Secundarius, Typhaceus, Antopyrus; Dulciarius, Focarius, Setanius, aliusque quem Chac appellant, optimum ſanè panis genus, quod coquunt in fornace ad ejus parietes rubentes, eſſe affirmant.

Caput XVIII.

De Ægyptiorum temperamento atque habitu.

Quanquam in libris de Medicina Ægyptiorum de indigenum Ægypti temperamento, deque habitu illorum corporum atque de morbis quibus ea regio ferè continuo conflictari ſolet, abundè ſcripſerimus, nihilominus de iisdem & in hac noſtra hiſtoria, ne in ipſa hac etiam deſiderentur, agere inſtituimus. Verumtamen hæc brevi tractabimus, quædam addendo, quæ faciunt magis ad hiſtoriam, quam ad medicinam, de qua quidem in libris de Medicina Ægyptiorum agere noſtrum præcipuum fuit inſtitutum. Ægypti vero indigenarum triplex genus eſſe diximus, urbanum unum, Arabum alterum, atque tertium ruſticorum. Urbanorum corpora vel ſanguinea ſunt, vel pituitoſa, quæ ita, etſi ex cælo calida, & ſicca eſſe debe-

deberent, evafere adfcititium temperamentum frigidum, & humidum, ex vento frigido, ex augmento Nili fluminis, atque ex continuo aquæ refrigerantis, humectantisque potu, & ciborum frigidorum ufu, illud nacta. In Arabibus melius & temperamentum, & habitus refpondet calido, ficcoque cælo fub quo vivunt, cum ipforum corpora gracilia fint, macra, atque calida, & ficca, omniumque maximè rufticorum corpora folis caliditate eximia maximè, & ficcata, & ferè ufta. Verum enim vero nos addimus, Ægyptum dividi in duas partes, fcilicet in inferiorem, quæ mari proxima eft, atque in fuperiorem à mare maximè remotam: In hac parte habitantes defcripfit Galenus deque iis * animadvertiffe vifus eft cum dixerit, „Intelligere nos enim oportet, omnes, de quibus fcrip-
„ fit Hippocrates conftitutiones in locis terræ habitabilis tem-
„ peratos fuiffe: exceptis ab hoc fermone Thraciæ locis, quæ
„ à mari diftant. Hæc enim in frigiditate, & humiditate mo-
„ dum excefferunt, ficuti & quæ ad Ægyptum, & Lybiam
„ attinent, loca calida funt, atque ficca, exceptis & hic illis
„ quæ mari adjacent locis, quoniam æftate à ventis ab Arcto
„ flantibus refrigerantur, idcirco minus funt calida iis, quæ ad
„ mediterranea recefferunt. „ Itaque corpora Ægyptum fuperiorem habitantium, calida funt, & ficca, macra, fqualida, duræ, nigræque carnis, quæ vero Ægyptum inferiorem ad Mediterranea verfus pofitam incolunt, funt temperatiora, etfi cælum & ipfi fummè calidum, & ficcum habitent, tamen, uti diximus, ex ventis etefiis æftate frigidum fpirantibus, ex augmento Nili fluminis, ex potu aquæ affiduo, atque ex efu frigidorum ciborum adfcititium hæc corpora nacta temperamentum ad temperatum inclinant, & proinde pleraque multo fanguine abundant: Nonnulla vero, & ad frigidum, & ad pituitofum: Hincque effe, in libris de medicina Ægyptiorum diximus, quod vel etiam in hac parte Ægypti complura corpora valdè pinguia, & carnofa cernuntur. Nos vero fpeciatim de temperamento corporum illorum egimus, qui habitant Memphim,

* In Tertio Aphor. Hippoc. Com. aph. 14.

phim, & cætera loca inferioris Ægypti ad mediteraneum haud ita longe posita. Unde ipsorum temperamenta tripliciter distinximus, quippe in urbanorum temperamenta, quorum esse temperata, atque ad pituitosum etiam in multis inclinare, esseque propterea boni habitus complura, quædam vero nimis carnosa, & pinguia ex causis nuperrimè dictis fieri. De Arabum ea loca habitantium temperamento, & habitu, diximus illos ad biliosum temperamentum inclinare, proindeque ipsorum corpora esse macra, & urbanis ficciora, & calidiora. Rusticorum vero maxime omnium sicca, dura, nigra, squalida, ac veluti usta observari. Regio igitur Ægypti calida est, & sicca, frigida tamen, atque humida frigiditate, humiditateque adscititia ex causis sæpius dictis, ut plurimumque ipsius constitutio est stabilis, eo tempore excepto in quo venti austrini summè calidi respirant, qui fere diebus quinquaginta continuè perflare solent, quo tempore aëris constitutio redditur maxime inæqualis, ac proindè non immerito plurimum morbosa, ut in Libris de Medicina Ægyptiorum exacte ostendimus.

Caput XIX.

De morbis quibus Ægypti regio affligitur.

Cum morborum alii sint communes, alij diversi, quos Sporades Græci appellant, & communium alii regionem unam aut plures eodem tempore vexent, qui vulgares, & populares dicuntur, aliique aliquam regionem, vel provinciam, vel urbem perpetuo affligant, patrii, vernaculique nuncupati, vulgariumque quidam itidem perniciosi existant, & lethales, hosque epidemicos, seu vulgares pestilentes medici vocant, utpote quando lethales morbi epidemice, seu vulgariter grassantur, ita ut complures eodem tempore & invadant cujuscumque conditionis homines, ætatis, & sexus, & interimant: pestilentes enim ii dicuntur à quibus spes vitæ in ægrotis tollitur:

maligni vero ſunt à quibus, ut Galenus * docuit, ægroti, etſi omnia opportunè agantur, ægerrimè ſanantur, vel qui periculum mortis minantur, ſpem tamen ſalutis non adimentes. Omnia vero hæc morborum genera in Ægypto obſervantur. Epidemici ſcilicet primo vulgares dicti, quorum variæ conſtitutiones ſæpius fiunt: modo enim innumerabiles angina detentos invenias, modo dyſenteria, quandoque tuſſi, ſynocho, interdum febre tertiana, quandoque ardente, & aliquando ephemera. Sæpe etiam Ægyptum peſtis invadit, quæ paucis omnino horis, ne dicam diebus plerosque homines cujusque ſexus, ætatis atque temperamenti interficiat, adeo ut anno MDLXXXI. Memphi, Cairive à Novembri ad Julium menſem uſque circiter quingenta hominum millia dira hac ſtrage obiiſſe conſtet, inter quos fuere octoginta millia virgines, omiſſis ſervis, pueris, Chriſtianis, Hæbreis, omnibusque illis, qui patresfamilias non ſunt, qui à Mauris minimè dinumerantur, ſed tantum qui alicujus auctoritatis ſunt, & virgines. Numerum vero exquiſitum cadaverum ſcire poſſunt Ægyptii, tum ex cuſtodibus qui portis præſunt, tum etiam ex eo quod patrum familiarum mortuorum bona in Regem Turcarum recidant. Qui plura de peſte loca Ægyptia invadente ſcire deſiderant, legant noſtros libros de Medicina Ægyptiorum, in quibus de ipſa longe plura, & curioſius quidem diſputavimus. Morbi autem Ægypti patrii, ſunt herniæ, & ramices cujuſque generis: ſemper enim umbilici deligationis multiplex ſolutio vagatur, quem affectum omphacocelen Græci dicunt, & in inguinibus ramex, bubonocele dictus, maximeque in mulieribus, cum laxatur foramen illud per quod ligamentum uteri ad internam inguinis partem deſcendit, aut diſrumpitur peritoneum propter fætus magnitudinem, aut multitudinem. Nec non ramex inteſtinalis dictus, ſcilicet cum inteſtinum in ſcrotum devolvitur, anterocelen vocant; perpetuo vero vagatur omenti ramex epiplocele nuncupatus, atque hernia aquoſa, quam hydrocele itidem vocant, & flatulenta, & carnoſa ſarcocele dicta, varicoſaque. Quandoque vero hic affec-

* In primo Prorret. com. 14.

fectus eſt complicatus ex multis, ita ut in aliquibus deſcendat cum aqua flatus, aut ſimul cum omento inteſtinum, modoque aqua continetur inter membranam erythroidem & arthroidem, modo extra membranam. Herniæ vero carnoſæ adeo in Ægypto ſunt frequentes, ut magna illorum pars ipſis detineatur, ad eamque magnitudinem, & incrementum deveniunt, ut vitulum magnitudine æquent: quidam reperiuntur, qui ob id ſe erigere nequeant, qui ſi erigantur, & ſtent, ramices tamen ea ſunt longitudine, ut ii non erigantur, neque à terra attollantur, perpetuo augentur, nullisque medicamentis cedunt. Hujusmodi tres magnitudine inſignes mihi videndæ occurrerunt; qui his laborabant tres fuerunt, unus Turca, alter Judæus, atque tertius Ægyptius natione, qui quidem eas in ſaccis, & culcitris abſcondebant, ut primum pueros juxta illos dormientes eſſe exiſtimaverim, easque eſſe hernias non facile crediderim, herniæ tamen erant, & qui iis laborabant optima valetudine fruebantur, reliquoque corpore bene ſe habebant, ut nihil in ipſis cacochimi appareret, cum excrementa omnia ſuperfluentia eo delaberentur. Duos illorum herniis correptos ob hæmorroidum ſuppreſſionem referebant, unum vero ob errores in victu commiſſos. Mille aureos eorum unusquisque ſe daturum illi affirmabat, qui ipſos à ramice, tantoque pondere liberaſſet, quo ſemper cubare, nunquamque ſe erigere, aut incedere cogerentur. Nunquam tamen Medicus qui eas ſanaret, & non modo has, ſed ne minores quidem præſto fuit. Ex quo minime mirum eſt, Campſonem Gaurum Zuelem, ultimum Ægypti Regem, non longe ab Heliopoli cum Turcarum Imperatore commiſſo prælio ob ramicem carnoſam ex equo cecidiſſe, ſicque uno, eodemque tempore vitam, & tam pulcherrimum Imperium amiſiſſe. Ægypti rurſus morbi patrii itidem ſunt, qui oculos infeſtant, ut ipſorum oculorum dolor, pterygium, quod Arabes Ditrè vocant, non autem Zeber, ut Rondeletius aſſerit: phlyctena, oculorum ulcera, cicatrices, albugines, ſuffuſio, midriaſis, viſus obſcuritas, nyctalope, oculi procidentia, lachrymæ ægilops. Nec non ventriculi imbecillitas, intemperies frigida, ejusdem inflatio, dolor, nauſea, vomitus, ſitis immenſa, ap-

petentia canina, cibi faſtidium, pica, ſingultus, cholera, morbus, morbique à flava bile ortum ducentes; quippe cauſus, phrenitis, dolores inteſtinorum, eryſipelata, ſacer ignis, herpetes, cutis defædationes, atque ulcera, duplexque ſynocha. Ægri ut plurimum ſunt inſomnes, ſitibundi, eaque ſiti infeſtantur, ut niſi continuo aqua iis offeratur, in animi deliquium incidant. Quin & ex ſanis multi, maxime vero mulieres ex iis quæ ſunt calidiori temperamento in eam affectionem incurrunt, ni aquam, & eam frigidam ad manus habeant, qua quidem, ut plurimum absque alio præſidio recreantur. Quod ſcientes Ægyptii, ſemper eorum ægris ut aſſiſtant curant, qui aquam paratam habeant, expertumque eſt apud eos, quosdam obiiſſe bilis vi os ventriculi, & præcordia petente, quibus aqua non fuerat in promptu. Alios vero tardius à lipothymia liberatos, & alios in febrem hecticam incidiſſe. Hæc omnia eveniſſe in hac civitate multos annos medicinam faciendo potuimus obſervare; juvenemque aliquando vidimus illuſtri familia natum calidiori præditum temperamento, febre bilioſa continua laborantem, ab Ægyptiis medicis inique tractatum variis profecto medicamentis, cum internis, tum externis refrigeratoriis, quippe decoctis, aquis cordialibus, ac variis epithematibus, quæ cum ad magnum illiusce caloris incendium nihil profuiſſe viderim, cum Arabe alio medico ego juſſi ut ter quaterque hora ſingula Nili aqua probè clarefacta copioſius etiam exhiberetur, quo potu ille, & ab eo calore febrili, & à ſævis aliis accidentibus fuit liberatus: unde fit, ut qui ægris temperamento bilioſis ejusmodi morbo laborantibus aquæ potum interdicit, eos proculdubio interficiat: ſitim enim in calida regione, & ſicca, uti eſt Ægyptus, nedum ſani, ſed quin etiam multo plus ægroti absque magna noxa ferre non poſſunt, ſicuti in noſtris regionibus ferunt. In ægris apparent horribilia ſymptomata, veluti ſunt ferina deliramenta, dementiæ, ſopores vigiles, inquietudines, anxietates, æſtus caloris intolerabiles. Morbi etiam, præter hactenus enarratos, patrii ſunt, elephas, qui & Galeni tempore vigebat, dico Græcorum, ſed non minus quoque elephantiaſis Arabum apud eam gentem graſſatur.

Iſti

Iſti habent pedes usque adeo magnos, duros, inæquali craſſitie, ut cogantur non pauci, iisdem capſulis ligneis impoſitis, magna cum difficultate ambulare, ſimilesque pedes magnitudine, craſſitie, & quadantenus figura pedibus magnorum Elephantum, unde hoc malum nomen invenit, apparent. Leproſi itidem ibi magno numero perpetuo in ea regione obſervantur. Adde albam vitiliginem, & nigram, quæ cutim ſeu nummi figura, & magnitudine occupat. Vitiliginem Arabes vocant Bach, eam inquam quam Græci Alphos dixerunt, unde ſicuti apud Græcos eſt Alphos albus, & niger, ſic Arabes vocant Bach Abiad, & Bach Aſued. Neque Morphea nomen Arabicnm eſt, ſicuti viri non pauci exiſtimaverunt, ſed ut dixi Bach, quem quidem diſtinguunt à Baras albo, quod Bach ſit in cute, & Baras in carne. Leuce eodem modo ibi in multis graſſatur, Alopeſia, Ptiloſis, Mirmeciaque. Unum non omittendum duxi, plerosque laborare ſtomachi cruditate, & dolore, mulieresque dorſi dolore, quod cum ſciant Medici Ægyptii, licet ignari ſint medicinæ dogmatum, tamen cum vel domi, vel in via, ut mos eſt, petantur à multis an rectè valeant, tangunt pulſum in carpis manuum, & poſtea dicunt eos habere ſtomachum male affectum, & mulieres quæ præſertim carnoſiores, & pinguiores ſunt, dorſum atque uterum ægrum habere. Quod ideo illis vaticinium videtur, propterea que illis medicis quicquid de medicamentis ad eos dolores dicunt, magna fide credunt. Totque affectus patrii ſparſi per urbem obſervantur; peſtilentes vero epidemici ſunt febres peſtilentes, variolæ peſtilentes, Dem el muia, id eſt phrenitis exitialiſſima duabus, vel tribus horis interimens, quæ quotannis ferè graſſatur epidemicè, licet quodam tempore plus, & aliquando minus. Est denique peſtis quæ ſæpe eam regionem, maximèque Cairum depopulatur. Qui horum affectuum cauſas cognoſcere cupiunt, atque alia etiam de iis curioſiora, dignentur legere noſtros Libros de Medicina Ægyptiorum olim in lucem editos.

Caput XX.

De Arabibus Ægyptum habitantibus.

Priusquam de Ægyptiorum ſcientiis ſcribamus, atque de religione eorundem (de qua quædam non injucunda dicturi ſumus) priori loco de Arabibus quoque ſermo haud injuria habendus eſt, cum hæc gens unà in Ægypto ſub tentoriis habitet loca, & plana, & montoſa, ſibique Ægyptiam arroget nobilitatem, ingenio, & armis longè Ægyptiis præſtet: ſunt homines agreſtes, feri, loca, ut dictum eſt, campeſtria, & deſerta, montesque habitantes, ſub tentoriisque degentes, qui propriè Arabes ſunt, à quibus Mahemetes ortus eſt, cum tamen Arabum nomen ita latius ſit, ut de omnibus Mauris quandoque intelligatur: iis præſunt Principes, quos campeſtrium locorum Reges appellant, qui quandoque in urbes fide publica veniunt. Dixi fide publica, quoniam Arabes, & Turcæ mutuo capitali odio ſe proſequuntur. Victum armis quæritant Arabes, mortem potius oppetunt, quam inhoneſtè vivant, dedecus ſummum æſtimantes Turcis ſeſe addicere, in quorum poteſtatem ſi qui veniunt, in ipſo vitæ extremo ne vocem quidem emittunt, nedum à morte liberari petunt. Domi eos mori turpe eſſe exiſtimant. Illum prædicant, qui armis, aut alia vi multos occidit. Eorum lege ſancitum eſt, ut ſi quis eorum dum cum hoſtibus congrediuntur, terga dederit, à ſuis interficiatur. Iidem mulieres, quæ non minus pulchræ, quam honeſtiſſimæ ſunt, prælium inituri, ſecum camelis ducunt, ut coram ipſis, qui audaces ſunt, audaciores fiant: timidi vero, animum ex earum præſentia recipiant: multique à mulieribus diſcedentes, inquiunt: Hodie aut Turcam ad vos captum adducam aut emoriar. Mulieres camelis conſcendentes in itinere lapidè molari farinam molunt, atque ex ea quotidie panem recentem focarium, quem Fitir appellant, conficiunt. Arabes vero ſe ipſos ſolos nobiles eſſe exiſtimant, nullumque magni faciunt, niſi illum, quem ab antiquiſſimis, & nobiliſſimis oriundum eſſe cer-

certo fciunt. Nulla arte, aut exercitii genere delectantur, præterquam armis. Ad Turcarum villas fe conferunt, ut quicquid illis opus eft, ab eorum agricolis extorqueant, qui eos adeo formidant, ut, quamprimum illos adventare fentiant, hordeum pro equis, quibus & meliores, & majoris pretii nemo habet, atque cætera omnia ipfis neceffaria parent, & quemadmodum ipfi fibimet nobiles videntur, fic nullum equum confcendunt, aut emunt, nifi quem à nobilibus originem duxiffe intelligunt. Equas maribus præferunt, tum ob futuram fobolem, tum etiam quia eas ad labores magis aptas effe putant. Arabes ut plurimum funt corpore pulcherrimi, macri, graciles, agiles, leves, qui indifcriminatim connubio non junguntur, fed pulcherrimas uxores feligunt: Quod fi quæ puella agreftium illis placet, eam à patre petunt, quam nifi det, vi abripiunt. Equitandi peritia omnes & Turcas, & alios antecellunt. Haftam teretem, longam equitando gerunt, cum qua mira arte cum hoftibus præliantur, cum unus plures invadere, & ab iis fe recipere confuefcat. Impetum vero Turcarum aliquando ob ignifera tormenta fuftinere nequeuntes, ad montes, & defer- ta loca confugiunt, ubi aqua minimè reperitur: unde Turcis ad aquam redire neceffe eft, alioquin ipfi, & eorum equi fiti perirent: quod incommodi equi Arabum non patiuntur, tum quia laboribus, & triduo aquam non bibere funt affueti, & quod etiam fi à triduo aqua deficiat, camelarum lac bibunt, ipfumque equis potui tribuunt. Camelæ vero quinque dies ab aqua abftinent, quod in locis defertis apprimè eft neceffarium. Nullum profecto animal illius magnitudinis invenitur, quod minus quam camelus comedat, & bibat, parum enim, & femel in die comedit, quatuor, aut quinque fabarum libræ ejus cibus funt, aut paleæ, aut herbæ virentes. Sexcentas, & octingentas libras ferunt, dumque onerantur, proni in terram oneri fe fubmittunt. Sed ad Arabes redeo, qui elegantiffimi funt, fummaque in illis ingenii fuavitas deprehenditur, & quam in fimili hominum genere vix credi queas: eorum vero humanitas quanta fit, dici fatis non poteft. Hi venatione nimiopere delectantur, unde & canes optimos habent, accipitres,

atque

atque animalia rapacia quibus capiunt multos lepores, gazelas, cervos, onagros, juvencos sylvestres, agros, glires, mustelas, volucres cujusque generis, & alia animalia, maxime autem animal quoddam pumile, cuniculo non dissimile, quod Agnum filiorum Israël nuncupant. Quamvis autem ipsi sylvestribus animalibus abundant, ex quibus multa cicura educant, tamen eorum carnibus camelarum lac anteponunt, tum quod hoc animal quasi venerentur, cum falso credant Mecchæ camelam eorum prophetam Mahemetum allocutam, & quod male à suo Domino tractaretur cum ipso conquestam fuisse, idque evenisse inquiunt, ut ex Brutorum animalium quoque testimonio ipsum prophetam esse constaret, tum vel etiam quod præter alia emolumenta, quæ ex camelis capiunt, vestes quoque, & tentoria sub quibus degunt, ex iisdem habeant: ex eorum pilis multa fiunt, maximè vero pannus à quo ne vel etiam Principes abhorrent, nec minus quam sericeum æstimatur. Quod autem Arabes, & ingenio valeant, ex eo deprehendi potest, quod de ipsis dici possit, quod profecto veteres non pauci de Romanis posteritati tradiderunt, quippe alias Nationes servitutem pati posse, populi vero Romani propriam fuisse libertatem, siquidem Arabes, magis quam Romani libertatem retinuerunt, quàm quidem omnibus divitiis, omnibusque commodis ipsi prætulerunt. Hos per tot secula nullus unquam subegit, ne Romanus quidem populus, neque vel etiam Turcarum Imperatores, qui ipsos ipsorum imperio subigere tentantes, sæpe Arabum vires frustra, & magna suorum clade experti sunt, atque non sine dedecore cum iis bello infeliciter gesto domum redierunt, neque eorum quenquam cepere, nisi dolo, & fraude. At contra Arabum extant multa facinora, & præclara, ut si idoneum scriptorem nacti fuissent nullis fortè rebus præclare gestis judicarentur secundi. Inter multa, illud quod nuper accidit, dignum maximè memoria videtur. Agris Syriæ, Phœniciæ usque ad Babylonem in Asia, per multa profecto secula Arabum Princeps viribus, & consilio insignis, antiquissimus, nobilissimus dominatur, qui centum millia Arabum sub se habet, inter quos multi sunt equites strenuissimi;

mi: decem vero millia pro ejus custodia selectissimi. Hic equas habet, quarum quælibet duobus millibus aureorum æstimatur; illasque quas bello idoneas fore judicat, camelarum lacte tantùm, quarum quæque quotidie ad libras quindecim præbet, per unum, & alterum mensem nutrit, nihil aliud pro cibo, & potu iis exhibens, non hordeum, non herbam, non aquam: quo victu eæ adeo agiles, & promptæ ad omnia fiunt, ut non modo currant, sed perinde ac volucres volent. Ab eo omnia loca circa Euphratem, &. Tigrim flumina occupantur. Hyeme versus Babylonem, utpotè loca calida castramentatur. Vere autem, & æstate inter Damascum, & Heliopolim. Omnes per ea loca transeuntes vectigalia persolvunt, omniaque aromata, atque aliæ merces, quæ ex India in Syriam, Persiam, Mediam, & Armeniam convehuntur, ei tributum dant, non minus quam faciant villæ omnes, atque vici: quod ni faciant, eorum filios Princeps surripit, eosdemque obsides tenet, quoad, quod vult, ii persolvant. Ut hunc per insidias Turcarum Imperator, quando vi non posset, caperet, Heliopolim venit in Syriam, atque ei fide data, muneribusque ad eum missis simulata amicitia, ita per Legatos cum eo egit, ut ad ipsum una cum filio robustissimo, in armis exercitatissimo, atque matre veniret. Cumque ii tres ad urbem accessissent, filius, & ejus mater ingredi recusarunt (sic aliquo numine inspirante) dicentes neutiquam convenire Turcæ, natura infidi, fidei sese omnes committere. Pater igitur solus urbem ingressus honorificè fuit exceptus, chlamyde aurea ab Imperatore donatus, aliquibusque præfecturis datis, deinde discedens, ab aliquot in insidiis positis occisus est. Quo facto, cum se nihil fecisse Imperator sciret, nisi & juvenis filius, atque mater occiderentur, tria hominum millia extra urbem per varias portas misit, ut utrumque occiderent. Quos conspicatus juvenis, id suspicans quod patri acciderat, matrem equo imposuit, atque & ipse equam conscendens adeo strenuè se gessit, modo matrem ut festinans fugam arriperet compellendo, modo hostes repellendo, modo huc, modo illuc in matris, & nonnullorum suorum qui sex numero non excedebant

 sub-

ſubſidium occurrendo, ut illæſus triginta Turcas occiderit, matremque ſervaverit. Duæ equæ ſub eo ea die præ labore corruere, in quarum locum & tertia ei ad manus fuit ex ipſius ſervis: conſueſcunt enim in his regionibus omnes, non modo ad bellum ſed & alio proficiſcentes, plures equos ſecum ducere, quos aut pueri conſcendunt, aut alii manu ducunt. Tandemque Turcæ quoniam ipſum ad multum itineris fuerant ſecuti, eo deducti ſunt, ut metu multi in aquam ſe conjecerint: quod præclarum facinus hunc juvenem apud Turcas formidabilem reddidit: Turca autem ne continuè ejus loca ab Arabibus devaſtarentur, ipſi juveni ultro ſtipendia detulit, multorumque locorum præfecturam ei conceſſit. Hodie vero hujus gentis conſuetudo eſt, ut ad jusjurandum omnes eorum filios adigant, ne unquam locum muris cinctum ingrediantur, neque Turcarum fidei, aut juramento credant, cum revera omnium gentium, quarum memoria ad nos pervenit, ſint maxime perjuri, omniaque dicta inſidiis & perjuriis conturbent, & quemadmodum nullum vinculum ad ſtringendam fidem jure jurando majores arctius eſſe voluerunt, ſic hi nihil juramento majus ad decipiendum invenere, idque non modo publicè, ſed privatim. Hujus contrarium ſervant Arabes, ut nullus unquam fuerit inventus qui fidem violavit, quod noſtratum multi, qui ad Arabes ære alieno, aut alia de cauſa fugiunt, experti fuerunt. Adde hic aliud Arabum fortitudinis exemplum, quo illorum & fortitudo, & contra hoſtes pugnandi peritia, & ſtrenuitas melius intelligitur. Anno MDXXXI. quo tempore ego Cairum veneram, Arabum princeps alter (caput Arabum vulgus vocat) qui ei Ægypti provinciæ quam Sait vocant, cum aliis multis, dominabatur; huic Turca in ea provincia aliquot præfecturas locabat centum mille aureis in annum. Cui tamen aut parum, aut nihil ſolvebat, neque Rex Turcarum tota ſua potentia ipſum ſubigere potuit, neque à præfecturis, & dominio illorum locorum depellere: ſi enim maximis viribus ipſum quandoque oppugnare tentaret, ille ad deſerta, & montana fugiebat, ubi vero aliquando cum Turcis congrediebatur, magnam inter ipſos cædem faciebat. Hinc Turcarum Rex ipſum magno

odio

odio habuit, attamen cum impoſſibile ei videretur ut in poteſtatem habere poſſet, ad Turcarum proprium divertit, ſcilicet ad inſidias, quibus per aliquot annos miniſtris Proregibus Ægypti uti cæperat. Quisque Prorex ſtatim cum in Ægyptum veniſſet, omni arte, atque ſtudio conabatur, blanditiis, & muneribus illi perſuadere, ipſum Turcarum Imperatori eſſe cariſſimum, eundem plurimum ſuis virtutibus tribuere, & venerari, & cupere eſſe illi amiciſſimum: quod cum per multos annos diſſimulato odio à multis ſuis Proregibus magna dexteritate fuerit actum, tandem Eunuchus Aſſan Baſſa Pro-Rex Ægypti, quod Proreges egerant, ipſe abſolvit, perſuaſit enim tandem Arabum Principi Turcarum Imperatorem ipſum plurimi facere, & amare, ejuſque amicitiam maximé expetere, atque ita Pro-Rex cum ejus Legato, qui ipſum nomine Arabum Principis viſitatum venerat muneribus, & ſimulata amicitia ita amicè egerat, ut ſuus Legatus Chiagia vocatus non amplius ſuſpicatus dolum, ſuo Domino perſuaſerit, ut Proregem Ægypti ſecurus Cairum viſitatum veniret: qui credens ſuo Legato, venit, & cum Bulach ſuburbium Cairi pervenisſet, in Nilo flumine offendit multos Chiauſos in ornatiſſima navicula ſedentes, qui ſimul comedere fingebant, invitatusque ut ſecum accumberet (ſummum enim eſt dedecus in Ægypto à prandentibus, vel cænantibus quendam invitatum ſaltem non ſimul ad menſam ſedere) equo illico deſcendit, ſoluſque multis ex ſuis in litore relictis cymbam ingreſſus, ac cum ipſis ſimul ſedens, ab iis, & ab aliis qui in inſidiis ſtabant (erant enim qui in inſidiis locati fuerant ad duo millia ſparſim in variis locis latentes) ſubito comprehenditur, qui cum ad ſuos qui erant ad triginta in litore fluminis exclamaſſet, ſtatim illi equis ſuis Nilum ingreſſi ita ſtrenuè in ſui Domini auxilium ſe pugnando geſſerunt, modo cum illis qui in cymba ſuum principem ligatum tenebant, modo alios Turcas illuc contra ipſos venientes repellendo, ut è manu illorum Arabem vi magna, multis in cymba occiſis eriperent, qui cum illis equam ſuam conſcendens ita viriliter haſtis adverſus Turcas ſtrenuiſſimè pugnavit, ut quinquaginta occiſis, illæſus cum ſuis in deſertum proximum

 ſuga

fuga se receperit. Hic postea justa ira contra Turcas inflammatus, quoscumque Turcas habere exinde potuit, omnes trucidabat: vixque Prorex dissimulans hæc non ejus jussu Turcas fecisse, concessis illi antiquis præfecturis, atque novis etiam tributis sibi denuo ipsum reconciliare potuit: qui tamen, & alii Arabum Principes posthac nunquam infidæ Turcarum fidei se committere amplius voluerunt. Prorex Aegypti loca campestria omnia Arabibus quibusdam quodam pretio locat: Turcæ enim non audent Arabum timore præfecturas illarum villarum, & vicorum à Prorege locatione accipere: quos Turca cogitur Arabibus locare, quorum pauci sunt qui illi debitas pecunias persolvant, neque tamen ii ad solvendum, nisi sponte velint, à Turca cogi possunt, neque minus Prorex ab ipsis eas præfecturas auferre potest: sunt tamen aliqui qui sponte, etsi non totam debitam pecuniam, saltem partem persolvant. Turcarum vero Imperator non potest vel totis suis viribus eos subigere, quoniam ipsi si suas vires simul conjungant, plusquam centum millia equitum armatorum habebunt qui in armorum studio sunt exercitatissimi. Qui, si Turcæ potentia Arabibus major visa sit, ad solitudines, & montes fugiunt, ad quæ loca Turcæ eos persequi nequeunt, quod, uti etiam dictum est, ea loca aquam non habeant. Et hæc obiter de Arabibus à nobis dicta sint.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

Caput I.

De scientiis quibus Ægyptii delectantur.

Ægyptii disciplinarum studiis, ut nos etiam in libris de Medicina Ægyptiorum tradidimus, maximè delectantur. Primum enim Linguæ Arabicæ, Persicæ, atque Turcicæ operam dant. Nec non variarum disciplinarum studiis, quippè Logicæ, quam Mantich vocant, Philosophiæ, Metaphysicæ, Rhetoricæ, Theologiæ, Mathemathicæ, Magicisque etiam scientiis generis cujusque. Arabicæ verò eloquentiæ plurimum studii adhibent, pro quo studio complures libros conscriptos habent (ibi libri omnes sunt manuscripti, nondum enim Ægyptii libros imprimere noverunt, aut voluerunt, quod illorum innumeri vivant libros transcribendo, proinde Imperatoris jussu libri in Ægypto typis non mandantur) qui tamen magno labore inibi inveniuntur, præsertimque de eloquentia compositi. Duos (ut nos observare potuimus) ad tyrones vulgatos habet, quorum alter Agiromia dicitur, qui regulas eloquentiæ continet, & alter verborum declinationes prosequitur, hunc Jesrif appellant. Duo vero alii habentur pro eruditioribus, quorum unum Caphie, atque alterum Mogni appellant. Dictionaria quoque complura vidimus, quorum unum maximum est, absolutissimumque Chamus vocatum, quod sexaginta aureis venditur. Alterum Sahael Giauhari nuncupatur, aliud Mocreb, aliud Giemat el-Logha, hoc est verborum collectio, vocatur. Jacobus Manus Salodiensis, qui ante me septennio magna cum laude Medicinam apud Nationem Venetam fecerat, vir in lingua Arabica etiam doctissimus, quem ego Cairi offendi, retulit aliquando mihi se habuisse Arabicum Dictionarium omnium nominum quæ usui medicinæ facerent, ipsumque Latinitate donavisse, additis

ab ipſo nonnullis obſervationibus, ut ſtudioſorum animos ad majora excitaret, tum ut nomina Arabica quæ in Serapionis, & Avicennæ indice ex Bellonenſe depravata leguntur, emendarentur, quando illorum ne verbum quidem à noſtris prolatum Arabes intelligant. His addo, ut de Arabum litteris aliquid in ſtudioſorum gratiam proferam, ipſos habere litteras principales tantùm numero ſeptendecim, ex quibus deinde additis modo ſuperius, modo inferius punctis, tot alias conſtituunt, ut omnes ſint viginti novem, quas ex ſeptendecim locis educi volunt, at illis ommiſſis in quibus nobiſcum conveniunt, in ſex remanet difficultas, quas gutturales vocant, quæ niſi à gutture proferantur, & ex earum parte propria, minimè intelligas quod dicitur, ſenſumque, & ſignificationes evariant. G. igitur habent, & gutturale, & non gutturale, quod ut noſtrum ſcribitur. Gutturale vero hoc modo ſcribitur Gha. H. triplex habent, omnes gutturales, quæ in hoc differunt, quod unum à pectore educitur, quodque ſic ſcribunt He: alterum paulo à gutturis medio inferius, quod hoc modo ſcribam HA: Tertium vero à gutturis medio, quod ſic invenies HH. Addo etiam hoc modo ſcribi CH. quæ littera & ipſa è gutturis medio educitur. Sexta itidem eſt pectoralis, quæ à principio quidem pectoris effertur, quam ſuo charactere ſic ſcribam C. omitto, quod ipſi habent triplex T, triplex D. atque triplex S. Hoc ſolum addam quod thita græcum hoc modo ſcribam TH, cùm & illud habeant. Atque hæc pauca de Arabum litteris obiter in ſtudioſorum gratiam dixiſſe voluimus. Redeo nunc ad id à quo paululum diverteram, quippè ad ſcientias quibus Ægyptii maxime delectantur. Dixi aliàs cum de templo Cairi celebri ſermonem inſtituerem, quod vocant Gemelazar, in eo univerſalem fere omnium diſciplinarum Academiam magnis ſumptibus ali, in qua Profeſſores, atque ſtudioſi, victum, veſtitum, & ad libros etiam, gratis nutriuntur. In hoc inquam celebri Gymnaſio omnes diſciplinæ docentur, quippe logica, naturalis, & ſupranaturalis philoſophia, Rhetorica, Mathematica, Medicina, & Magia tum naturalis, tum ſupranaturalis: ſed omnium maximè aſtrologiæ judiciariæ dant

dant operam, atque artibus omnibus divinatoriis, cujufmodi eft phyfionomia etiam eodem modo, quo philofophi ex faciei præfertim lineis, & aliis accidentibus ipfam tractare folent, & Chiromantia ex manuum lineis, quæ divinandi occafionem præbet. Omnibus vero præferunt Geomantiam, quæ ars fupra punctorum varios, quæ ab ipfis formantur figurarum afpectus, fuum habet judicium, quam eo certiorem per eas punctorum configurationes fieri exiftimant, fi cælefti fchemati (vulgus genefim vocat) Aftrologica arte fupputato illius de quo, five in cujus gratiam Geomantica figura facta eft, fuerit conformata. Sed quid de Necromantia arte dicemus? omnem illius fpeciem in Ægypto abunde, neque clam exerceri, qua, mira quidem, & ab Ægyptiis, & ab aliis fieri deprehendimus. Habent ad eam artem docendam varios libros, fed præfertim, quem vulgariter Solomonis Claviculam appellant. Plurimum admiranda ea arte à quibusdam præmonftrata fuiffe ex quodam Reverendo viro (cujus alias meminimus) fæpe audivimus. Hic vir in omnium difciplinarum ftudiis doctiffimus, maxime delectatus fuerat iftiusce vaniffimæ, & Diabolicæ artis cognitione: aliquandoque faffus eft amore iftius artis fe in monte Libano cum aliis moram traxiffe, ad eamque artem perdiscendam, & tractandam biennium confumpfiffe: quo tempore cum ab uno fociorum, qui toto illo tempore inibi cum ipfo fuerunt, & liber, & multa ad id parata inftrumenta fuerint fublata, qui una cum iis in Indiæ loca fuga arrepta quafi pervolavit; inde fuit coactus illinc difcedere, à quo cum in Ægyptum feceffiffet, & fortè eum ego medicinæ caufa, quod in morbum ibi incurrerit, cognoverim, & tandem mihi admodum familiaris evaferit, plura, non absque tamen magna admiratione ab eo de hac arte accepi. Hic vero poftquam & in Ægypto, & alibi magnos labores, atque ingentia pericula paffus fuit, tandem prorfus ea arte derelicta, eamque maximè deteftatus, ubi plurimum pænitentiæ ob id agendo de illiufce peccato apud Deum ingemuerit, in Æthiopiam ad Abiffiæ Regem profectus eft, qui an incolumis illuc pervenerit, an in itinere perierit, nondum certè cogni-

tum

tum fuit. Dubitandum potius, ut à quibusdam relatum fuit, fame, & siti, in sitientibus iis locis desertis miserè ipsum interiisse. Sed ad Ægyptios redeo, qui plurimum istius artis vanitate delectantur: ita enim quibusdam imaginibus etiam astronomica arte confectis, atque characteribus fidunt, ut innumeri ferè sint qui in ea urbe vivant solis sigillis, quæ illa arte faciunt, quæque ad varia deliramenta Ægypti indigenæ coëmunt, præsertimque ad morbos tollendos, quando credant ferè omnes morbos ea arte hominibus induci, unde & ad se ipsos à morbis præservandos, atque non minus etiam ut ab iisdem divexati liberentur, varia sigilla ea arte comparata gestant, atque ipsis variis modis utuntur. Sunt qui vendunt Veneris sigillum ad amorem alicujus acquirendum. Alii Martis gestant, ut in bello evadant fortunati. Alii Jovis ad divitias acquirendas, & ad honores: alii Saturni: alii Mercurii: alii Lunæ ad similia deliramenta. Quid amplius? An non faciunt sigilla ad mures, ad cimices, ad pulices culicesque, scorpiones, phalangia, atque ad serpentes non minus fugandos. Plerisque Ægyptiorum creditum est, ob Crocodilum ea arte cum variis characteribus olim ab aliquibus Magis confectum, atque supra Memphim meridiem versus unius diei itinere in Nilo flumine sepultum, Crocodilos non amplius potuisse ultra eum locum in quo Crocodilum Magicum sepelierunt transire, atque hinc esse quod Crocodili, ultra eum locum in Nilo flumine versus Cairum, & exinde Damiatam, atque Rassitum versus non visuntur, neque familiarius conversantur, sicut supra Cairi locum (in quo dicunt illum Crocodilum Magicum sepultum olim fuisse meridiem versus in Regno Sajetico, atque Thebaico) facere solent, ita enim in iis locis copiosi vivunt, & familiares ii sunt, ut necesse sit & in flumine, & in lacubus, & in terra homines, animaliaque sibi multam curam habere, ne ab ipsis interimantur, atque esitentur. Sed de Crocodilis posterius longè accuratius scribemus.

CAPUT

Caput II.

De Mahemetana Religione, atque de Lege in qua plerique Maurorum vivunt.

Jam certè in Ægypto, ut veteres tradiderunt, Bos capite albo non adoratur, non Apis, non pecus, ut Sahit olim consuevit, neque latus piscis, ut Jacopoliti populi faciebant, neque Lupus, ut Licopolis, nec Canis, ut Cynopolis, non Capra, ut Mendesii, non Arena, ut Atribiti, non Crocodilus, ut Arsinoe, non Ichneumenes, ut in Herculis urbe, non Oxirinchus, non Pan, non Minerva, non Lucina, non denique alii antiquorum Dii. Hos enim gens Ægyptia minimè esse Deos existimat, antiquorumque Ægyptiorum, qui similia animalia, & alia pro suis Diis quodam tempore coluerunt, maximè nunc reprehensione dignos putant. Hujusmodi vero Deos quondam habuisse, & à multis veteribus traditum nobis est, atque argumento ex conditis corporibus vulgo Mumiis vocatis, de quibus in primo libro scripsimus, hoc idem confirmatur, quod scilicet singula ea condita, seu medicata corpora, intra pectus figuratum animal, quod pro Deo olim habuerunt, contineant. Non igitur hæc Ægyptus hac ætate pro Diis colit, sed unum Deum adorant, Sacrosanctæ Trinitatis individuas personas negantes Ægyptii: Christianos vero tres Deos colere censent, & quanquam Evangeliis aliquam fidem adhibeant, Christumque Prophetam, atque Dei Spiritum esse fateantur, tamen Dei filium, verumque Deum impiè negant, Mahemetemque verum Dei Prophetam, omniumque maximum, ac ultimum, falsò asserunt, cujus nomen ex Evangelio nos delevisse credunt; Bibliorumque libros, quos Thorat nuncupant, credunt, nec non David Psalmos, quos vocant Zabur. Qui tamen Servatorem nostrum Jesum Christum, aut Beatissimam Virginem ejus Matrem, aliosque Sanctos blasphemare au-

fus fuerit, feverè plectitur. Eorum etiam lege fancitum eft ut nullum Hebræum in fide recipiant, nifi prius Chrifti fidem receperit. Quinquies in die adeo devotè orant, ut venienti Pro-Regi non affurgant orantes: Deum femper laudant; nulla in ore illorum unquam blafphemia audita eft. Summa inter ipfos concordia eft, qua profecto res fuæ crefcunt, nullumque inter eos homicidium nifi à latronibus committitur. Qui vero hæc verba digito indice elevato protulerit, Quippè non eft Deus nifi Deus, Mahemetes eft propheta ejus, Maurum effe vi compellunt. Ex eorum lege ter in die alterius legis homines, admonere, rogareque ut in eorum pfeudoprophetam credant, tenentur: quod fane mordicus fervant. Apud hos, quatuor uxores legitimas accipere licet, licetque & fervas innumeras pro uxoribus habere, ex quibus ubi filios fufceperint, neque eos, neque matres amplius vendere poffunt, fed manumittere coguntur. Filios vero tam ex fervis, quam ex uxoribus legitimos ex lege habent. Conjuges uxoribus, non uxores maritis dotes dant. Summum jusjurandum exiftimant cum dicunt: Remittere, uxori mihi contingat, fi ita eft, fi hoc faciam, adeoque apud eos folemne eft, ut qui id non fervat, ut perjurus feparatione ab uxore puniatur. Quod fi quis à feparatione mulierem rurfus accipere voluerit, id non conceditur, nifi prius cum alio ea cubuerit, quam infamiæ notam, ut effugiant, ut cum puero coeat, efficiunt. Triginta dies in annum (de quo jejunio poftea) jejunant, nihil tota die, neque bibentes, neque comedentes; fed noctu omni eduliorum genere fe ingurgitant. Principio dum Mahemetes leges inftituit fuas, quatuor ejus affeclas prohibuit, quippe animalium primum cujufque generis fponte occiforum, ne fanguinem comederent: omnia animalia aquatilia, quæ in terra fpiritum, & vitam ducere valent, fcilicet amphibia à Græcis dicta, ficut cancri, teftudines, & hujusmodi alia. Omnia itidem à quibus natura humana abhorret. Deinde cum inter ejus domefticos ob vini temulentiam homicidium fuiffet perpetratum, eisdem & vinum interdixit

hac

hac conditione, ut eo coƈto uti liceat, aut ſolo, aut cum aromatibus. Idcirco omnes aquam ex lege bibunt, aut vinum ex daƈtylis, aut ex paſſis, aut quid ſimile. Habent, & leges quibus populum gubernant, quæ quatuor ſunt generis, Saffei, Malachi, Hhnefi, & Chanefi. His quatuor tot legum periti in quacumque urbe, vel oppido præficiuntur, quorum conſilio utriuſque juris lites dijudicantur, nec rem in dies trahunt, ſed tribus diebus vel damnant, vel abſolvunt, nullis tamen intercedentibus Cauſidicis, Advocatiſve: lites enim ibi non ab Advocatis traƈtantur, ſed ab iisdemmet ad quos lites pertinent coram judicibus res traƈtantur. Unde non eſt, ut Cauſidici Ægyptum lucri cauſa petant, quando ibi ipſorum eloquentia nihil poſſit, cum aliis, quam illis ad ad quos res attinent, cauſas traƈtare coram judicibus non concedatur. Qui vero alteri diem dicit, atque in jus vocat; quod petit, hoc triduo teſtibus, aut ſcriptis probare debet: ſin minus, cauſæ jaƈturam facit. Inſuper eorum lege cautum eſt, ne ſcorta admittantur, quæ ſi comprobata fuerint, mulieres lapide ad collum appenſo in aquam immergentes interimunt: eas enim quando ſi cum aliquo cubuiſſe, remque habuiſſe compertum habeant, nulli miſericordiæ locus apud judices eſt, quin eæ aqua ſuffocatæ moriantur: Chriſtianis vero, atque Hebræis, ſi cum Turca, ſive cum Maura de ſcorto convincantur, igne ſuppoſito exitium pro pæna ſtat; neque mortem effugere ullo paƈto queunt, ni fidem renuerint, & Mahemetes Legem acceperint. Teſtes falſos vel minimo pretio ibi invenias: quo fit, ut noſtrates in Ægypto aut mercaturæ, aut peregrinationis cauſa moram facientes, à Turcarum Imperatore petant, ut ſibi per eum liceat in ejus regno manere, non tamen à quolibet judice lites quas cum Mauris habent dijudicari, ſed tantum in urbe Metropoli coram Rege, ſicque cum Mauri litem noſtris inferre volunt, è converſo Aƈtorem Byzantium vocant, quo adire cum unicuique haud facilè ob ſumptus immodicos ſit, litem illi relinquunt, atque ita noſtri ab omni faſtidio liberantur.

rantur. Insuper à Rege id quoque obtinuerunt, ne contra nostros Mauri, neque Christiani, neque Hebræi illiusce regionis examinati quicquam valeant: Quo fit ut Nostri nunc quietius in Ægypto vivant, quam antea, quo tempore cum has leges à Turcarum Rege nondum obtinuissent, undique illis insidiæ paratæ erant. Mulieres templa ne ingrediantur, lex vetat, nimirum propter ipsarum immunditiem id fieri inquiunt, quamobrem neque ipsas dignas fieri, ut post mortem Paradisum ingrediantur, ipsoque fruantur: sed earum animas extra Paradisum in quibusdam locis amœnioribus esse mansuras, juxta quæ loca & Christianos, qui propter infidelitatem haud digni Paradiso facti sunt, unà mansuros credunt. Quo ego aliquando à quadam nobili muliere Turca persuasus, ut Mahemetis fidem reciperem, Maurusque fieri vellem, sic respondi; Cur vis me tuam sectam recipere? cui respondenti: ut post mortem Paradisum ingrediaris? dixi: melius erit me extra Paradisum cum mulieribus unâ mansurum, quam cum viris Paradisum ingredi, quando sic jucundius fore mihi sperarem cum Mauris mulieribus pulcherrimis extra Paradisum manere, vivere, atque cum ipsis eximiam voluptatem percipere. Quibus auditis, Turca rem in risum solvit, & nunquam amplius ausa est mihi suam legem commendare.

CAPUT III.

De orandi modo quem Mauri observant, atque de Viris Mauris Religiosis.

Quinquies in die, ut diximus, Mauri devote orant, omniumque maximè die Veneris, quem diem veluti festivum plurimi venerantur. Mirum certè est quod Alexandrini ea die faciunt, namque, quod illis fuerit quondam à quodam viro (ut ajunt) sancto prædictum, eam urbem rursus Christianos exteros die Veneris capturos, eo timore compulsi

pulſi eo tempore quo in Templis ea die orantes morantur, claudunt omnes Italos, Gallos, Anglos, & alios omnes Chriſtianos exteros intra ſuas ædes mercatorias, ſecumque claves retinent, neque ante orationem finitam ſinunt ipſarum aedium portas aperiri, eosque domum egredi, idque faciunt quod ab ipſis timeant ne eo tempore quo ad orandum ſunt occupati, urbs capiatur, è Turcarumque Imperio adimatur. Habent & Mauri complures religioſorum ab ipſis cætu comprehenſos. Primum, ex iis quidam ſunt, qui ſacra adminiſtrant, Mahemetis Legem interpretantes, pſalmos canentes, & aliis modis in Templis ſervientes, qui uti & noſtri Presbyteri magnos reditus habent quibus commodè vivant. Hi uxores, ut alii homines ducunt, atque etiam ſervas pro uxoribus multas habent. Habent & Monachos habitantes in Cænobiis longius ab hominum commercio poſitis (Dervis hos vocant) qui vitam cœlibem ducere profitentur: omnesque litterarum ſtudiis operam dant, præſertimque Philoſophiæ, atque Theologiæ. Habent viridaria amæniſſima, in quibus tota die morantur, varios libros legendo. Unum cænobium extat extra urbem paulò infra locum, qui Sbechie nuncupatur, in quo habitant monachi ferè quadraginta, viri ſanè perhumani, præliberales, atque noſtris Chriſtianis perquam familiares, qui inter omnes doctiſſimi ab omnibus æſtimantur. Illi vero & Dominico à Rege Nationis Venetæ Chirurgo, & Pharmacopeo, atque mihi Medicinæ cauſa fuerunt, dum inibi viximus, admodum familiares: libentiſſimè diſputant, atque etiam de Mahemetes vita, & lege, atque liberè cum iis ſæpius de multis diſputare potuimus. Mirum certè videtur, illos (etſi Mahemetanam ſectam ſequantur, ut ipſorum aliqui mordicus eam ipſam teneant, ac defendant) eſſe variarum opinionum: nonnulli Atheiſtæ videntur: alii diſputant de mortalitate animæ inſiſtentes Epicureorum dogmatis: alii piè immortalitatem defendunt: complures ſpontè Chriſti fidem Mahemetis ſectæ præferunt, vitamque & mores obſcenos Mahemetis maximè deteſtantur, adeo ut non pauci fateantur ipſum neutiquam Deum Opti-

mum Maximum ſibi amicum habere potuiſſe, quinimò potius Deo ſuis pravis moribus, atque vita execrabili maximè inviſum eſſe oportere. Hi cum egrediuntur Cœnobium ſinguli bini ſimul ſemper ambulant, raro per urbem, ſed loca ferè ſemper ſolitaria frequentant; ſemper ſecum geſtant librum legis ipſorum, quem Alcoran nuncupant. Tertio plures ſunt, quos Mauri Siech vocant: Noſtri, Santoni. Siech nomen Arabicum hominem quaſi ex ſanctitate, atque ex inſania mixtum exprimit. Hi per urbes, oppida, & villas ſolummodo uno induſio ex panno lineo veſtiti diverſantur, tanta vivendi libertate, ut quæcumque facere ad libitum, vel injuſta, vel inhoneſta illis permittatur, nullumque improbitatis genus reperitur, quod ſi libet non faciant. Ubicumque panem, carnem aſſatam, eduliaque in foro offendunt, liberè iis veſcuntur absque impendio; ad libitumque omnia quæ volunt, gratis comedunt: quin imo tantum abeſt, ut qui vendunt, hæc ad victum de iis ſua comedentibus conquerantur, ut potius Deum ſummè laudent, quod Vir ſanctus dignetur apud ipſos ali. Iſti etiam Sanctones mulierem quamlibet, quam in via offendunt, ſi placet, aliquò manu ducunt, & coram hominibus cum ipſa omni pudore poſito, ut beſtiæ, coeunt. Quæ mulieres, vel etiam ipſarum conſanguinei, minimè de eo actu illicito conqueruntur, ſatis illis eſt dixiſſe, illi parcendum eſſe, quod vir ſanctus ſemiinſanus ſit. Unum ex iis à prima die in qua urbem Cairi ingreſſus ſum usque ad meum diſceſſum ſemper habui infeſtiſſimum, ut ferè ſemper in ea maxima urbe ubique locorum ipſum offenderem, a quo ſemper aliquid moleſtiarum, & contumeliarum accipiebam, atque ita aliquando, ut mihi inſidiæ illius cauſa à Maratris facilè paratæ fuiſſent, niſi Prætorianum militem ſecuritatis cauſa mecum habuiſſem, cujus bactria ipſe timebat: Nonumquam miracula coram multis me vidente facere inſtituit, quod ut faceret, fruſtum terræ manu altera accipiebat, populoque ipſum oſtendens petebat quid id eſſe ipſis videretur, qui cum ſtatim terram eſſe ſinguli reſpondiſſent, continuò oculis ſuſpectans cœlum, quædam ore ſuſurrando aſtantibus inquit: Ve-

rum

rum quidem refpondiftis iftud terram effe, fed qui noftro Prophetæ Mahometi fidem habuerit, me orante, in faccharum mutabit, atque ita eo modo quo circulatores decipere folent, loco terræ quam oftenderat, facchari fruftulum illis tandem oftendit. Quod miraculum cum omnes magno clamore laudaffent, ad me converfus ait, quid tibi videtur? cui cum refpondiffem optime factum, & magnum meritò videri miraculum, & intellexiffet me ejus deceptionem rectè perfpectam habere, ut me ignominia aliqua afficeret, detracto indufio, pudenda mihi detexit, magnasque hernias, quæ ex cole turpiter pendebant. Ego vero tandem antequam Cairo difcederem, fortè cum quadam die ipfum in Hebræorum via folum offenderem, usque adeo pugnis deverberavi, pedibusque proculcavi, ut talem memoriam fic de me ex Ægypto abeunte illi reliquerim. Demum non pauci in deferto proximo funt ex Mahemetis affeclis, qui Eremum religionis ergo incolunt, ibi vitam afperrimam ducentes, perinde atque ex Chriftianis multi ita vivunt Deo toto fpiritu fervientes. Miferi quidem, & iterum miferi, qui cum in hoc mundo vitam miferrimam ducant, poft mortem quoque luent pænas fuæ infidelitatis: quod eo miferius videtur, cum vitam innocentiffimam vivant, femper admirantes mirabilia quæ fecit Deus, & ipfum collaudantes, laudesque perpetuò canentes, & affiduè orantes, jejunantes: Quam erga etiam Chriftianos benigni, humanique fint, feque nobis præbeant, dici fatis non poteft, atque ego ipforum eximiam benevolentiam fæpe cum iis verfatus expertus fum. Deus illorum ignorantiæ mifereatur. Habent Mauri omnes quovis anno jejunium triginta dierum, quod vocant Rhamadam, in quo nihil in die, fcilicet ab ortu folis, usque ad occafum, comedunt, nihilque bibunt: Nocte vero tota edulia varia ingurgitant plebei. Non pauci vero nobilium etiam noctu feverius jejunium quam alii multi faciant exequentes, modicè & comedunt, & bibunt. Affiduè noctu orant, collaudantes Deum magnum, & fuum Prophetam Mahemetem. Singulis ferè duabus horis turres afcendunt Sacerdotes, mirum in modum Deum,

Deum, ut dixi, collaudantes. Alius vero ex Sacerdotibus ſingulis ferè horis noctis in vicis ſingulis urbis cum multis inſtrumentis muſicis mutum, ſurdumve, atque ingratum ſonum edentibus, & clamoribus populum excitant, ut audiat ſuas clamoſas orationes ad Deum magnum, quem vocant Allacubar, & ad Mahemetem, quem itidem vocant Reſul Alla, & Abibi Alla, id eſt Dei prophetam, & Dei amicum: poſtea hortantur Mauros audientes cavere à peccatis, & rectè ſecundum ſanctam Legem Mahemetis ut vivant, & quæ præcipuè debeant in ea ſervari ab ipſis particulatim exprimunt, inter quæ præcipuum illud eſt, ut viri ſuis Uxoribus ſatisfaciant: quod mulieres audientes ſi tunc ipſarum mariti dormiant, illicò eos expergefaciunt, dicentes, Com, Com; id eſt, ſurge, ſurge, & audi præcepta legis. In Templis ſingula unaquaque nocte publicè Sacerdotes Theologi concionantur, quam ſane concionem plerique Maurorum, maximeque Nobilium, quos vocant Chiclebi, aſſiduè frequentant, habentque Concionatores doctiſſimos, qui inſtituunt diſſertationes elegantiſſimas, & utiliſſimas pro illorum ſecta, & comprobanda, & confirmanda. Mirabile dictu eſt quot, quantæque Lampades in tota Urbe noctibus iis accenduntur: usque adeò enim iis luminaribus, quæ non habent numerum, nox clara redditur, ut non minus quam die homines noctu Templa adire queant. Habent, & inter dies præcipuè feſtivos quosdam in quibus faciunt commemorationem Sacrificii Abrahami. Vocant hos dies Baieram; unusquisque qui poteſt occidit illa die arietem, vel agnum, vel vervecem in illius ſacrificii memoriam, unde innumera in parietibus domorum, atque in oſtiis manuum hominum ex ſanguine occiſorum animalium conſpurcatarum veſtigia à multis relicta. Hæc ſufficiant obiter dicta de iis, quæ ad Mahemetanam ſectam faciunt. Nunc de vera in Deum religione, quam ibi Chriſtiani ſervant, ſermonem inſtituamus.

CA-

Caput IV.

De Christianis qui Ægyptum habitant, & primo de Græcis.

EX Chriftianis Ægyptum habitantibus, primo loco dicemus Græcos, qui habent pro fuis Sacerdotibus Caloyeros, quique & Alexandriæ, & Cairi, & in Monte Synai nunc vivunt, feparati à Romana Ecclefia, quod fchifmatici fint. Illorum Patriarcha olim Alexandriæ refidebat, nunc Cairi manet. Vivunt vitam innocentiffimam, afperrimamque, fere femper jejunantes, magnaque devotione, fanctitateque cultum divinum exercentes. Ex iis Sergius & ipfe unus fuit, qui cum non, ut in ejus fuerat optatis, in Patriarcham Alexandriæ à fuis Caloyeribus eligeretur, iratus, Mahometanæ fectæ auctor præcipuus creditus eft. Ipfe enim fuit qui Mahemetem perdocuit, & adjuvit: Mahemetes enim ne vel etiam legere, aut fcribere noverat; fua quidem placita confirmabat fubfcriptionis loco manu atramento denigrata chartæ adhibita, ac fua manu figillando. Legem, quam Mahemetes promulgavit, Sergium fcripfiffe affirmant. Dicunt plures, cum Mahemetes effet prope Sues, civitatem penès Mare Rubrum pofitam, cum magna hominum turba ipfum infequentium, in loco à Sues femidiei itinere diftante, ubi puteus erat profundus fine aqua, ut videretur veluti Mofes à Deo in monte Synai legem accepiffe, eamque fuis poftea publicaffe, eundem, Sergio Monacho, librum, in quo Mahometana lex ab ipfo fuerat perfcripta, fecum habente, clam demiffo in fundum putei, coram turba exclamaviffe. Videte librum in quo à Deo fcriptam legem habebitis, & ftatim illis oftendiffe librum ex toto fimilem ei, quem Sergius in fundo putei ftans habebat, hoc excepto, quod in ejus chartis nihil prorfus fcriptum erat, quem funiculo parvo ad Sergium demifit, qui eo a funiculo detracto, alterum eidem funi adligavit, in quo lex fcripta legebatur, quem è

puteo poftea extractum, Mahemetes populo publicavit, juravitque coram illis hanc legem à Deo in eo libro fcriptam fuiffe, foreque propterea ab ipfis religiofius obfervandam: quumque vidiffet illud turbæ placere, inquit: quicumque meus frater dici cupit, in mei memoriam lapidem in hunc puteum projiciat, quo dicto, ftatim finguli lapidem projecerunt in puteum, quibus puteus momento temporis oppletus eft, intufque in fundo putei Sergius lapidibus obrutus vitam finivit. Nunc etiam omnes qui illuc tranfeunt, lapides in puteum projiciunt in Mahemetis memoriam: Unde fæpe in anno coguntur vicini populi lapides è puteo extrahere, ipfumque pervium facere, ut peregrini poffint ad libitum lapides more folito in ipfum projicere. Non me latet alios alio modo hæc de Mahemete fcripfiffe, nihilominus Ægyptios ferè omnes Chriftianos hoc modo Mahemetis hiftoriam conftantiffime retuliffe, non femel ab ipforum primoribus, fed fæpe audivi. Illis vero Monachis Caloijeribus è quibus fuit Sergius, Mahemetes immunitatem de fingulis, & ad victum, & ad veftitum attinentibus, conceffit, quam ipfi in charta pergamena fcriptam ufque ad illud tempus habuerunt in quo ego Cairi fui, quamque & manu propria fcriptorio atramento infecta inftar figilli imprefferat, atque fubfcripferat. Hanc anno MDLXXXIII. Hebraimo Baffæ tunc Ægypti Pro-Regi coacti fuerunt oftendere, cum Alexandriæ Malem quidam, id eft publicanus, qui mercium inibi introeuntium, atque exeuntium vectigalia exigit, illos Reverendos Monachos coegiffet de quadam vini quantitate ex Creta infula ad ipfos navi convecta vectigal folvere, nunquamque illi amplius vectigal ob eam immunitatem fibi olim à Mahemete conceffam folviffent, Pro-Regem adierunt fupplicantes fupplicantes ei, ne cogeret illos folvere, cum femper immunes fuerint à quacumque folutione propter illis conceffam à Mahemete immunitatem, quam cum Hebraimus coram aliis multis in auditorio publico legiffet, & recognoviffet impreffam manum Mahemetis fui prophetæ, Hebraimus illicò ipfius capiti eam, ut Turcarum moris eft, honoris caufa fuperpofuit ac dixit: Dedecus eft, & magnum fanè, hafce fanctas

noftri

noſtri prophetæ reliquias in manibus infidelium relinquere: ex quo Pro-Rex eam retinuit immunitatem, alteramque ejus loco ei ſuffecit, omniaque quæ petierunt libentiſſime in Mahemetis memoriam conceſſit. Illorum multi habitant in Cœnobio, quod habent in monte Synai, quodque muris altiſſimis, fortiſſimisque metu Arabum undique cingitur. Ab hoc Cœnobio ad milliare Italicum diſtat locus in quo fuit inventum corpus Beatæ Catharinæ, Alexandriæ martyrio ob Chriſti amorem interemptæ, cujus quidem corpus, ea mortua, Alexandriæ numquam amplius conſpectum eſt: quod poſtea per ſomnium quidam Sanctus ex Caloyeribus, monaſterium montis Synai cohabitantibus, commonitus, ſub quodam lapide invenit, atque in illiuſce monaſterii templum repoſuit, quod profectò à nullis quam ab Angelis miraculosè illuc in altiſſimum illum montem, ab Alexandria mille milliarium ſpacio diſtantem, deferri potuiſſe nemo inficias ibit. Omnes quidem eos Monachos ſanctiſſimè ſemper inibi vixiſſe apud omnes Ægyptios conſtat; illosque, Sultanorum Ægypto imperantium ætate, maximè in religione Chriſtiana floruiſſe, ipſorumque quendam olim Patriarcham, ajebant, & vita innocentiſſima, religioſiſſimaque, & miraculis in ea urbe celebrem fuiſſe: de quo inter alia miracula hoc cuidam Regi Sultanorum olim illuxiſſe affirmabant: quippè cum a Rege Hebræi cujuſdam illis Monachis inimici ſuaſione perſuaſo, ille Patriarcha interrogatus, an verum ſit, Chriſtum in Euangeliis dixiſſe; Quicumque Chriſtianus ſit, non debere timere, etiamſi quid mortiferum biberit: cui ſtatim cum reſpondiſſet, veriſſimum eſſe, tunc inquit Rex, te ut tali die coram me cum te volueroo, venenum bibas, parato; ille, cum annuiſſet ſe, quod voluerit, lubenter facturum, dimiſſus eſt. Qui poſtea cum aſſiduè ad Deum oraſſet ſimul cum omnibus ſuis Monachis, ne Dominus pateretur quicquam adverſus veritatem Euangelicam dedecoris ab inimicis fidei Chriſtianæ fieri; quadam poſtea die ad Regem evocatus, coram Rege Hebræoque, qui ipſum ad id, ut experiretur Chriſtianam veritatem, Regem permoverat, cum oblatum ſibi calicem cryſtallinum exitiali veneno

N 2 ple-

plenum Regis juſſu bibendum, accepiſſet, atque ea etiam conditione, uti Hebræus Regem prius inſtruxerat, ne Crucis ſignum ſuper calicem bibendo venenum, facere Patriarchæ liceret, Sanctus Patriarcha fidei Chriſti planè confidens, accepto calice, ad Regem verſus, manu ſignum Crucis ſuper venenum faciens, inquit: non vis etiam ut hoc crucis ſigno me muniam? & continuò venenum bibit. Poſtea Rex poſt multum tempus videns Patriarcham à veneno nequidem mortuum, ſed neque ullam ab eo ſenſiſſe moleſtiam, plurimum admiratus eſt, præſertimque cum ſciret illud fuiſſe ex ſummè mortiferis. Interim Patriarcha petiit à Rege, ut illud vitrum diligenter abſterſum plenum optima aqua ipſi Hebræo concederetur, quod acceptum Rex Hebræo obtulit, ut ejus aquam biberet: Hebræo vero renuente eam aquam bibere, Rex ſummopere ob id iratus ei dixit: ille bibit in hoc vitro venenum, & tu times puram, optimamque aquam in vitro diligenter deterſo, & abluto bibere? qui, cum Rege jubente aquam bibiſſet, paulo poſt quaſi veneno jugulatus coram Rege interiit, non absque magna, & Regis, & aliorum, qui interfuerunt admiratione; ſicque veritas Euangelica in Reverendo Patriarcha coram Rege magno miraculo confirmata, atque aucta eſt: Et hæc de Græcis Chriſtianis.

CAPUT. V.

De Chriſtianis Cophtis, & de Reverendis Jeſuitis qui in Ægyptum miſſi fuerunt à Pontifice Maximo Gregorio XIII., *ut Natio Cophta Eccleſiæ Romanæ conciliaretur.*

IN Ægypto Chriſtiani partim ſunt exteri, partim patrii. Exteri ſunt, qui ex variis mundi regionibus in Ægyptum mercaturæ cauſa veniunt, cujusmodi præcipui Veneti ſunt, Galli, Angli, Rhaguſini, Florentini, & Siculi. Ad hos vero quo-

quotannis duos Fratres Francifcani è Hierufalem veniunt in Ægyptum, ut ipforum curam fpiritualem habeant, quorum unus Confeffor eft, alter Prædicator. Patrii vero Chriftiani Cophti dicuntur, qui propter hærefim Eutychis, quam fecuti funt, negantes in Chrifto duas naturas, fcilicet humanam, & divinam, ab hinc mille fortè, & ducentos annos ab Ecclefia Romana Orthodoxa feparati, & in Ægypto, & in Æthiopia vixerunt fub difciplina Chriftiana unius Patriarchæ, quem Abuna nuncupant. Huic vero Cophtorum Patriarchæ Æthiopiæ Rex (Regem Abaffiæ vocant) unoquoque anno duodecim millia aureorum, atque munera mittit, Cophti autem in Ægypto habitant ad quinquaginta millia; qui fi Romano Pontifici obedientiam præftarent, noftris Chriftianis in omnibus antecellerent, cum fidem noftram adeo acriter defendant, ut probra quæque pro Chrifti nomine fuftinere parati fint, qui quamvis fub infidelium imperio vivant, & ab eis quotidie injuriis, contumeliis, verberibus, atque magna ignominia divexentur, bonifque fæpius fpolientur, nihilominus Chrifti fidem neutiquam mutare velint in turpem Mahemetis fectam: quod fi facerent, ab iis moleftiis liberi evaderent, quietamque, & tranquillam vitam fibi pararent. Sed ipfi mundi divitias præ fide contemptui habent, maluntque Chriftiani in maxima fervitute effe, quam ea derelicta imperare. Sæpe ipforum aliqui pro fide martyrio extincti funt, cujufmodi fuit ex ipfis quidam qui propter fcortum comprobatum morti damnatus, fidem noftram in Mahemetis fectam fragilitate vitæ una die mutaverat, atque altera cum illud feciffe plurimum & pœnituiffet, & ad Deum ingemuiffet, adiit Pro-regem in publico auditorio, eique cum dixiffet, heri ebrius, & fatuus renui Chrifti fidem, nunc folutus ebrietate, atque fatuitate, Mahemetis falfi Prophetæ fectam itidem renuo, illicoque magno clamore, ut ab omnibus Mauris in aula aditorta audiretur; cœpit Chrifti fidem fupra omnes magnis laudibus concelebrare, qui cum alia multa ad confirmandam Chriftianam fidem viva voce intrepidè dixiffet, continuò ferreis uncis ad portam Babzuelis appen-

ſus eſt, ut moreretur; qui tribus diebus ibi appenſus vixit, ſemper vel etiam moriens Chriſti fidem laudando. Cophti primum quod ipſorum filios docent, atque ut eorum inſideat mentibus ſtudent, hoc eſt: veram ſcilicet, ſolamque in toto orbe terrarum eſſe Chriſti fidem, quem Meſiha appellant, adeo ut, ſi à puero bimulo cujas ſit quæras: Mendil el Meſiha, ideſt ex lege Chriſti, reſponſum habeas. Nos meritò derident, atque maximè redargnunt, quod ex noſtris nonnullos tam facile fidem relinquere, atque falſam illam Maurorum amplexari, videant, nec multo poſt ei ſeſe adeo deditos oſtendere, ac tyrannidem in eos exercere obſervent. Turcæ, ut plurimum Chriſtianis, qui fidem renuerunt, quod ſuis fideliores ſint, cuſtodibus utuntur. Quàm omnes Cophti Sanctos ſingulos colant, ipſorumque feſtos dies, atque aſperis jejuniis utantur, crebrioribuſque, ſatis quidem dici non poteſt: quinimo ſi Cophtorum jejunia noſtris comparentur, noſtra lautiſſima convivia abſque dubio videbuntur. In Patriarcham illum ſolummodo eligunt quem verè cælibem eſſe norunt. Hic cum decem millia aureorum cenſum in annum habeat, eos omnes, ut notum eſt, pauperibus, & cœnobiis diſtribuit, ſibique neque neceſſaria ſervat, ſed quotidie è mendicatis vivit. Duo monaſteria Cairi habet, alterum virorum, atque alterum mulierum. Sunt & illic quatuor alia Monaſteria, Divi Antonii unum, alia Divi Macarii, de quibus poſtea: quæ omnia alit ex iis reditibus, quos ex Chriſtianis colligit. Aſſiduè per totam provinciam Chriſtianos viſitat, Aſinum conſcendens, baculumque manu gerens; nec non & Crucem argenteam pulcherrimam, quam Æthiopum Rex ei dono miſit: multos Epiſcopos, & Archiepiſcopos ſub ſe habet. Seſe libentiſſimè Romanæ Eccleſiæ conjungeret, ni plebem timeret, quæ tot annis in antiquorum erroribus vixit. Multis enim novum eſt cum audiunt eſſe Pontificem eorum Patriarchæ ſuperiorem. Sperabatur tamen noſtra ætate omnes illos Romanæ Eccleſiæ obedientes futuros, opera præſertim Reverendi Patris Johannis Baptiſtæ Æliani, Sacerdotis religioſi è Societate Jeſu, viri innocentiſſimi, & omni

omni fanctitate fpectandi, à Gregorio XIII. Pontifice Maximo ad Cophtorum cum Romana Ecclefia reconciliationem in Ægyptum primo miffi, qui toties fefe, vitamque propriam periculis, mortique pro fide Catholica committere non dubitavit, atque cum ipfe Linguæ Arabicæ peritiffimus effet, meritò hoc illi onus impofitum fuit, cui poftea Socius Reverendus Francifcus Saxus, theologus è Jefuitarum itidem focietate doctiffimus, adjunctus eft. Primum namque Ælianus una cum Johanne Bruno, Theologo fpectatiffimo, Maronitas, montes Libani in Syria habitantes, Sacrarum Litterarum in hiftoriarum cognitione celeberrimi, cum à multis quidem in fide autiquis erroribus primum expurgaffet, atque ad Romanæ Ecclefiæ gremium reduxiffet: impiè enim ii credebant Spiritum Sanctum ab uno Patre procedere, humanasque animas, ubi è corporibus evolaffent, certis in fedibus ad extremum usque judicii diem detineri; licere nuncium uxori remittere, infantesque ante quadragefimum diem baptifmate luftrari non debere: in Ægyptum venit Anno MDLXXXII. atque in Cairi urbe perpetuo quoad difceffit, manfit in domo Pauli Mariani civis Veneti, atque pro Rege Galliarum Confulatum agentis: viri fane non minori in Ægypto auctoritate quam liberalitate fpectatiffimi, qua omnes peregrinos domi libentiffimè recipiebat, atque præter modum honorabat, fummam illis oftendens benevolentiam. Tunc enim Cophtorum Nationis fpeciatim protector erat, virque ingenio maximè verfatili, Linguæ Arabicæ, Turcæ, Græcæ, & Gallicæ peritiffimus. Apud ipfum Marianum Ælianus femper hæfit cum fuo focio Mario Romano, qui poftea Alexandriæ, febre tertiana peftilente interiit. Paulò poft venit ei in auxilium Francifcus Saxus Neapolitanus cum fuo Socio Francifco Bona Mediolanenfi, qui omnes in ædibus Mariani fuere benigniffimè fufcepti: quin imo illis partem fuæ domus ceffit, & pro illorum habitatione, & pro templo etiam conftituendo. Itaque cum Johannes Baptifta Aelianus primùm Mariano fummi Pontificis defiderium aperuiffet, rogaffetque ut illis protector effe vellet, & in tam utili, & honorabili

Rei-

Reipublicæ Chriſtianæ opere obeundo ipſis ſuum auxilium (quod maximum quidem auctoritate ſua apud Cophtos ſibi dum vellet pollicerentur) non denegaret, tantumque beneficium ſuffragationem à ſummo Pontifice perpetuo plurimi æſtimatum iri, & non absque digno etiam præmio ab eodem Pontifice fore compenſandum: Marianus promptiſſimè conditionem accepit, & omnem favorem ad eam rem, quoad vires ipſius extendi poſſent, pollicitus eſt. Quod & fecit; antea enim duo Sacerdotes, à Pio IIII. ſummo Pontifice in Ægyptum ad Cophtorum Nationem Eccleſiæ Catholicæ reconciliandam olim miſſi, vix cum Patriarcha Cophtorum loqui potuerunt; nam ſæpe audivi à Reverendo Presbytero Antonio Palmerio Anconitano, qui & Capellanus multorum Conſulum & à ſecretis illorum triginta, & plures annos Cairi vixit: Cophtorum Patriarcham iis Sacerdotibus impiè reſpondiſſe: Non poſſe, qui Sacerdos eſſet pauperrimus, & è mendicatis viveret, cum Pontifice Maximo, tot Civitates, & Provincias, divitiaſque in mundo poſſidente, conciliari, cum eſſet inter utrumque proportionis nulla convenientia: Quo reſponſo eos Sacerdotes remiſſos fuiſſe, & non abſque magno vitæ periculo ex Ægypto abiiſſe: Itaque Mariani favore factum eſt, ut cum Cophtorum Patriarchâ complures Epiſcopi, & alii Sacerdotes Cairi in domo ipſius ſæpius ad tractandum de eorum hæreſi fuerint convocati: qua occaſione innumeri ferè ſemper ex Cophtorum Religioſis apud Marianum, atque apud Jeſuitas familiariter verſabantur. Ego enim huic negotio ſemper interfui, atque quoad potui, ipſum, quando medicinæ faciendæ occaſione ſæpiſſimè cum ipſis, ægrotos eos viſitando, de præcipua illorum hæreſi egerim. Quod negotii, etſi primo cum cœptum eſt, ſuas habuerit ex multorum Cophtorum ignorantia difficultates, qui dicebant in hæreſi de duabus naturis in Chriſto, licere *bieltamis*, ideſt eas mente contemplari poſſe, illas vero duas naturas, humanam quippe, atque divinam eſſe, affirmare, blaſphemum eſſe. Verum tamen ut Reverendi ii Patres, qui omni ſtudio, & dili-

diligentia ſtudebant illorum mentes ab antiquis his erroribus expurgare, ſcripſerunt de eorum hæreſi libellos quosdam Arabica lingua exaratos, in quibus quoque Sancti Cyrilli (cujus doctrinæ omnes, cum ex ſuis is fuerit, aquieſcunt) aucto-ritate declarare, & illuſtrare veritatem hanc, ſedulò ſtudu-erunt. Quos poſteaquam compluribus Cophtorum, iiſque maximè qui in Theologia eruditiores æſtimabantur, Reve-rendi Patres communicarunt, atque publicarunt, res tam facile fuit reddita, ut ex eorum libellorum lectione veritatem fuerint ita aſſecuti, ut præcipui apud eos faterentur, omnia Ro-manæ Eccleſiæ modo intelligere, nihilque aliud obſtabat ne illi ſe ſubmitterent omnes Romano Pontifici, quam ipſorum Patriarcha, qui nondum veritatem Catholicam probè intel-lexerat, qui orabat Deum, & orare ſuos Sacerdotes aſſiduè curabat, ut de hac ipſa veritate illuminaretur, ut crederet ea, quæ in rem Chriſtianæ Eccleſiæ eſſent. Unde ipſius mors (ille enim ſupra annos octoginta natus erat) pro tanti negotii expeditione, ſcilicet pro agnitione Catholicæ verita-tis à nobis, & pluribus Cophtis expectabatur: interimque plures illorum, qui Romano modo fidem Chriſti intellige-re à Reverendis Jeſuitis fuerant inſtructi, ad Roma-num Pontificem proficiſci tunc parabant, & præſertim Pa-triarchæ Vicarius, qui nondum omnia ſecundum Romanam veritatem intelligebat, ſed cæteros alios eo modo erudire aſſiduè operam dabat, isque, poſt mortem Patriarchæ, omnium deſtinatione ſucceſſor ſperabatur. Quæ omnia cum munus reconciliationis Cophthorum ad Romanam Eccleſiam finem ex-optatum attingere nobis modo promitterent, eoque certius, quod Patriarcha ipſorum, cujus ſolummodo incredulitas exitum retardavit, tunc mortem obiit, à quo cum certè ejus Vicarium in futurum Patriarcham eligendum (qui in omnibus cum Romana Eccleſia ſentiebat) omnes affirma-rent, ipſumque futurum Patriarcham pro certo haberent, tunc ex Cacodæmone magna oborta procella, conjunctio hæc planè impedita eſt, atque à nulla alia cauſa, quam ab ea, quam nos modo dicemus illud evenit. Paulus Marianus,

abhinc multos annos emerat Consulatum Gallorum à quodam, ut ajunt, viro Gallo, qui Gallus solus in causa extitit, quod tam amplissima Christianorum Natio, quæ jam à Reverendis Jesuitis perdocta Romano Pontifici se submissura erat, ad Ecclesiæ Romanæ gremium non reduceretur. Is inquam, cum Consulatum quem olim Mariano vendiderat, redimere sibi denuò, Marianusque emptione receptum Consulatum nunquam relinquere vellet, per multos annos ipsum eo Consulatu spoliare frustra tentavit, cum profecto Marianum & honestatis, & justitiæ jura maximè tuerentur, atque etiam unà cum his magna ipsius apud Turcas proceres, ac Mauros esset auctoritas, plurimi enim semper magna sua liberalitate in Turcas, & in Ægyptios fuit æstimatus ab Ægyptiis. Cum igitur is contra Marianum in lite diu ab eo agitata nihil se profecisse videret, nactus occasionem opportunissimam ex negotio quod in domo ejusdem Mariani de reconciliandis Cophtis cum Ecclesia Catholica quotidie tractabatur (cujus occasione semper domus Mariani Cophtis hominibus, & religiosis, & secularibus compluribus referta erat, à quibus de hæresibus ipsorum cum Sacerdotibus Jesuitis disputabatur, & consultabatur) cœpit Byzantii apud Turcas eo auctore disseminari, quod Cairi apud Marianum in ejus domum omnes Ægyptii Episcopi cum Patriarcha quotidie consultationis gratia simul cum Arabibus multis convenirent, non ad tractandum de Christiana fide solummodo, ut fingebant, sed forte, ut Arabes Cairi urbem à Turcarum imperio eripiant: Marianusque de iis per litteras Byzantio certior factus, bonam occasionem nactus, Pro-Regem Ægypti, qui fuit Hebraimus Bassa, visitando, illum certum reddidit de iis, quæ in ipsius æde quotidie à Jesuitis cum Cophtis tractarentur, & quæ Byzantii contra ipsum evulgari cœperint: ad quæ Hebraimus, qui Marianum plurimi faciebat, subridens, ait: Nunquam ex te quicquam mali in me fieri credam: Marianusque dimissus est, atque abiit. Ipsius vero adversarius ab inceptis haud desistens, non cessavit Turcarum menti inprimere, fore opera Mariani Consulis in Ægypto,

gypto, ut ab Arabibus urbs magna Cairi citò obſidere-tur, & eriperetur è manu Turcarum, ni citò provideretur. Quod Calumniatoris illius opera, etiam ad Imperatoris aures pervenerat. Unde cum Hebraimus Byzantio à Turcarum ipſo-met Imperatore juſſus eſſet, ut huic rumori occurreret, quod fortè, etſi nihil ab Arabibus videretur timendum, non minus futuram in fide Chriſti Cophtorum cum Romano Pontifice unionem ſuſpectam haberet. Cum fortè ea die qua Pro-Rex Litteras de hoc rumore Byzantio acceperat, in ædes Mariani plures Cophtorum Religioſi quam ante conſueverat, atque alii eadem de cauſa ſimul conveniſſent, noctеque ſubſecuta ante auroram Judæus larvatus in Arcem ad Pro-Regem admiſ-ſus, dixiſſet: Prorex, quid dormis? quid ſtas? Heri apud Paulum Marianum innumeri Arabes cum Chriſtianis ſimul convene-runt, &, ut ego verè exploravi, ab ipſis de nulla alia re actum, conſultumve eſt, quàm de introducendis Arabibus ad hanc urbem occupandam: quibus dictis, Judæus dimiſſus eſt, & paulò poſt aurora luceſcente Pro-Rex contra Marianum valdè iratus, juſſit Subbaſſi, ideſt urbis præfecto, ut Sacerdotes quoſcumquė Chriſtianos apud Marianum offendiſſet, ipſos cum Mariano vinctos ad ſe duceret: qui cum multis Chiauſſis, at-que aliis Turcis ad domum Mariani profectus, tres Jeſuitas cum uno Fratre Franciſcano Sacerdote, qui cum ipſis in-ventus eſt, qui proximis, paucisque ante diebus Hieroſolymis in Ægyptum venerat, prehendit, quos omnes vinctos ad Hebraimum, qui ſe in inſulam Mechias nuncupatam recrea-tionis gratia contulerat, duxit. Marianus vero, quod pluri-mum à Turcis ſua liberalitate æſtimaretur, etiam atque etiam, ut vidit Turcas, Sacerdotes Chriſtianos vincientes, illis clara voce dixit: quicquid de his religioſis erit deliberatum, volo ut de me quoque fiat, continuòque cum duobus Gia-nizzaris Prætorianis militibus, ſuis cuſtodibus equitandò ſecu-tus eſt eos eminus. Cum itaque Subbaſſi ad Pro-Regem eos vinctos deduxiſſet, dixit ad ipſum: tibi ſacerdotes quos in æde Mariani offendimus, vincti adſunt: proinde quid tibi de iis videtur faciendum imperato. Qui reſpondit, quid de

 Mariano

Mariano Confule ? an & ipfum vinctum cum ipfis habetis ? Refponderunt : ipfum , ftatim ut nos ad comprehendentes Chriftianos religiofos adcurrere vidit , dicere audivimus ; quicquid deliberatum erit de Chriftianis religiofis, de me quoque futurum volo , itaque minimè prehendimus, præfertim cum eos fecutus ipfe hic adfit; proinde imperato quid de eo fieri vis , placet ne ut & ipfum una vinciamus? Pro-rex obftupuit , quod illos Marianus effet profecutus, & poftea juffit, ut Jefuitæ in Carcerem Arcanà dictum conjicerentur, & Marianum abire finerent, neque ipfum tunc audire voluit. Die fubfecuta ipfum Marianum in aula auditoria declaravit Mazul, id eft omnibus Confulatibus fpoliatum. Ex captivitate Jefuitarum, omnes Cophti & feculares, & religiofi, maximèque Epifcopi magno terrore perterriti extra urbem ad fua loca illicò abierunt. Propter hunc cafum timoremque vereor ut per multa fecula Romanis Pontificibus amplius aditus detur denuo tractandi cum ipfis de ipforum ad Romanam Ecclefiam reconciliatione. Hæcque caufa extitit quamobrem tam utile ad rempublicam Chriftianam negotium, ferè ex toto confectum, fuerit diffolutum. Mirùm eft, cur Johannes Boterus, hiftoriographus noftra ætate nunquam fatis laudatus, in fuis Relationibus anno MDLVII. Ferrariæ impreffis, hanc veram caufam, quà Cophthorum negotium diffolutum fuit fcripferit; & poftea in iisdem Relationibus, quæ Venetiis impreffæ fuerunt anno MDXCVI. mutata fententia in aliam caufam illud referre voluerit, fcilicet in Patriarchæ Vicarium, qui dubitaverit ex facta unione Ecclefiæ Cophtorum cum Romana & Pontifice Romano, ii cum fubditi evaferint, Patriarchæ electionem, non à Cophtis amplius Epifcopis, fed à folo Pontifice Maximo futuram. Hoc unum certè fcio , ipfum Vicarium ex iis , qui omnia à Jefuitis perdocti fecundum Romanam Ecclefiam intelligebant, fuiffe præcipuum, atque non minus auctorem , ut aliis Cophtis veritas Romanæ doctrinæ perfuaderetur, atque aperiretur. Accedit, quod etiam non me latuit, interim fcilicet quoad tempus Patriarcham eligendi effet (quando ante annum integrum à mortuo

Pa-

Patriarcha eligi non ſoleat) ſe ipſum, una cum nonnullis aliis Cophtis eruditioribus Romam iturus, ad iter parabat, ut pedes ſummi Pontificis oſcularetur: nulloque modo dubitare poterat, quod ea unione facta Pontifex alium in Patriarcham electurus eſſet, cum is cæteris aliis in Catholica doctrina & eruditior eſſet, & auctor, ut dixi, quod Natio Cophta ſecundum Romanum ritum erudiretur, præcipuus, & maximus. Addo, omnes uno ore futurum illum Patriarcham tunc pro certo habuiſſe. Sed quid amplius. Cum Patriarcha nunquam veritatem edoctus, hæreſim de duabus naturis rectè non cognoverit, Jeſuitarum deſiderio ad imponendum huic negotio finem nihil æquè obſtitit atque Patriarchæ pertinacia, ſpes enim erat, eo mortuo, Vicarium ſucceſſurum, qui perceptis doctrinæ Catholicæ dogmatis, flagrabat deſiderio, ut Cophti ad ſummum, maximumque Pontificem Romanum redirent. Quod vero Mariani adverſarius, ut eo modo Marianum, quem aliter vincere nequiverat, Conſulatu deturbaret, ſolus moræ cauſa fuerit, ut tam utilis Cophtorum unio cum Romano Pontifice penè affecta diſſolveretur, eo argumento certum eſt, quod à publico Cancellario Veneti Conſulis Antonio Palmerio Presbytero requiſiti plures id faſſi, quò iſtius opera tam utile negotium diſſolutum fuiſſe Romæ poſtea, atque alibi liquidò conſtaret, & etiam nunc memoria probè teneo rogatos, omnes tunc affirmaſſe, hoc tam grave Chriſtianæ Reipublicæ damnum in illum, ad capiendam de Mariano vindictam, retuliſſe.

Caput VI.

De Paulo Mariano Consulatu à Pro-rege Ægypti spoliato: deque Rev. Jesuitis carceratis, quid fuerit deliberatum.

Die altera postquam Reverendi Jesuitæ fuerunt carcerati, Paulus Marianus Gallorum, Ragusinorum, Tuscorum atque aliorum Consul à Pro-rege Mazul factus, dignitate spoliatus, nec unquam ad Pro-regem admissus est; sperabat enim si ad Hebraimi colloquium veniret, ipsum fortè sententiam mutaturum, seque eum benigniorem experturum. Hebraimus vero Bassa verebatur, ne, si ipsum audivisset, sua eloquentia, & de se ipso, & de Reverendis Jesuitis omnia ex voto impetraret, sibi persuarum iri. Unde Marianus domum reversus per multos dies privatus Mercator vixit. Interim de carceratis Jesuitis Georgius Emus, ibi pro Serenissima Veneta Republica Consul Illustrissimus, vir quidem omni laude dignus, sæpius Pro-regem adiit, ut carceratos Jesuitas liberaret. Frustra vero illud ab eo tentatum est, unde necesse fuit eos in carcere, ad meliorem eventum relinquere. Interim cum ab omnibus Consulatibus Marianus vacaret, Johannes Wrotus Anglus, vir nobilis, & scientiarum studiis eruditus, qui cum in Syria Elisabethæ, Angliæ Reginæ, mandato primùm Consulem pro Anglis creasset, in Ægyptum itidem venit, ut Paulum Marianum, si posset, (quando ejus famæ, virtutumque celebritas ad Elisabethæ Angliæ Reginæ aures pervenisset, ipsaque tantum virum sibi Consulem habere, desiderasset) in Consulem suæ Nationis Anglæ eligeret. Qui cum Alexandriam nave appulisset, & à quibusdam Marianum omni Consulatu exutum intellexisset, desiderio summo contendebat, ut pro sua Regina ipsum Con-

Consulem haberet, ratus illud si obtinuisset, se rem gratissimam suæ Reginæ facturum. Itaque Mariano, omni Consulatu tunc vacuo, opportunissimam hanc occasionem nactus, Cairum evolavit, & cum omnes ferè peregrini in domum Mariani non minori liberalitate, quam benevolentia exciperentur, ipse quoque Wrotus ab eo invitatus est, planè inscio, quod fortuna, sibi reconciliata, aliunde non minoris nobilitatis, atque utilitatis quam antea, Consulatum ei pararet. Eadem die Wrotus Anglus Mariano indicavit se ipsius alloquium exposcere: benignè à Mariano exceptus aperuit suæ Reginæ desiderium, scilicet ut conditionem Anglici Consulatus sibi à Regina Angliæ oblati reciperet. Is vero, hactenus adversâ fortunâ divexatus, cum dubitaret id ne opera sui adversarii ad ipsius etiam contemtum fieret, Reginæ voluntatem literis firmatam produci petiit, unaque mandatum Turcarum Imperatoris de ipso eligendo pro Angliæ Regina Consule. Quibus omnibus perspectis, hilari animo oblatam sibi conditionem Consulatus recepit, ac postridie ab Hebraimo Pro-rege Turcarum Regis mandato obediente, Gallis mercatoribus coram Pro-Rege mordicus contendentibus cum Anglis, Angliæ Consulatum sub Galliarum Consulatu comprehendi, animis sic utrinque concitatis, ut fere ad arma inter ipsos deventum esset, Paulus Marianus Angliæ Consul creatus est. Consul denuò pronuntiatus, paucos post dies Jesuitas, termille aureis Pro regi solutis, è carcere eduxit, nec Hebraimo Mariani olim amantissimo displicuit ipsum rursus Consulem evasisse. Unde in publico Divan, idest in Aula regia auditoria, à Pro-rege examinatis diligenter scripturis, libris, & aliis omnibus quæ una cum ipsis Jesuitis deprehenderat Subbassi, tandem Reverendi Patres liberati sunt. Unum non ommittam ex quo propensio Hebraimi in Christianos quædam observata est, quippe cum in Auditorio omnia Jesuitarum ab Hebraimo Pro-rege, Cadi Lascar, Patriarchis Turcis, atque aliis pervestigarentur, si forte quicquam esset ex quo Turcæ Imperatoris inimici cognoscerentur, cum Hebraimus Capsulam Jesuitarum ligneam aperiret, atque in ea

Cru-

Cruces parvas, habentes reliquias Sanctorum locorum, Hierosolimis receptas, coronas, atque alia Christianæ religionis ornamenta, offendisset, surgens quidam ex suis Patriarchis Siec Ramole vocatus, visis iis crucibus ad Pro-regem inquit: Vides ne Pro-rex quam adversarii ex iis appareant Mauris religiosi Christiani, cum hæc secum teneant à nostra lege damnata? Cui Hebraïmus subridens respondit: nunquid quæ in hac capsula lignea habentur, sunt gladii, enses, vel militaria tormenta, quibus nobis bellum inferre queant? Quid mirum eos hæc habere, sucumque tenere ea quæ suæ fidei congrua sunt. Ad quæ Siec Ramole tacuit. Priusquam autem ego ex Ægypto discederem Anno MDLXXXIII. Cairi in carcere Arcanà vocato Reverendos Jesuitas nondum liberatos visitavi. Carcerem Arcanà vocant, quod cæteris carceribus aliis, qui in Urbe Cairi sunt gravior habeatur, quia in eo innumeri ferè sunt carcerati. Est vero locus is figura, & amplitudine mediocris Cameræ, terreno solo, quod tamen non humidum est, optimaque sanè videtur habitatio, portam unam ligneam habens, quæ & clavi lignea munitur. Carcerati inibi vivunt nulla parte vincti, etiamsi ipsa illa die supplicium subituri sint. Quid multa? ipsis ad libitum carcere egredi conceditur, atque foris in larga planicie etiam liberè spatiari, unusque solus custos illorum à me observatus fuit, gerens manu baculum subtilem ex palmæ ramis: vide ut hic carcer cæteris atrocior æstimetur. Ego vero ut eos Patres visitarem, custodem Carceris conveni, & rogavi ut me ad Reverendos Patres in Arcanà admitteret cum aliis, qui mecum unà fuerunt: qui libens ostium carceris aperuit, & apertum ipsum reliquit, quoad cum illis hæsimus: nos multum in carcere unà cum illis loquentes præsente custode illo fuimus, sed postea in longum sermones producebamus, namque custos permisit eos carcere egredi, & nobiscum in area ampla proxima diu spatiari, nosque solos ita relinquens, diu abfuit. Neque credendum eo modo custodiri solummodo eos, qui ob leviora facinora accusati comprehenduntur, sed etiam qui pœna capitali puniri debent. Reverendus Johannes

nes Baptiſta Ælianus vitam hilarem ducebat, quod aliàs hujusmodi carceres fuerat expertus, mihique ſubridens oſtendit quendam Maurum, qui nobiſcum una egreſſus carcere aſſiduè in genua procumbens orabat, quòd intra paucas horas ipſo illo die vitam laqueo finiturus eſſet; qui nihilominus liber, nullis vinculis adſtrictus, etiam extra carcerem cuſtode permittente exſpatiabatur, imo etiam neutiquam fugeret. Tanti faciunt Mauri ſuo Regi, ſuiſque legibus obedire. Putant enim continuò ad Mahemetem eo modo vitam finientes in Paradiſum evolaturos. Ceſſent igitur aliqui, carcerem Arcanà vocatum amplius culpare. Patres, poſt meum ex Ægypto deceſſum, liberati, Romam poſtea profecti ſunt.

CAPUT VII.

De Cophtis Chriſtianis, qui in deſerto divi Macarii aſperrimam vitam ducunt.

Inter Cairum, & Alexandriam haud longe à lacu nitroſo (de quo ſuo loco) in Deſerto ſunt quatuor Cœnobia Divi Macarii vocata, in quibus Reverendi Monachi Cophti reperiuntur, antiquorum patrum more vitam ſanctam, & cœlibem ducentes. Primum Deir el Seide nuncupant, in quo quadraginta Reverendos Monachos inveni una cum eorum Epiſcopo. Secundum Deir el Siriam vocatum, quod Syrii patres habitant. Tertium verò Beatæ Virginis cœnobium eſt, & quartum divi Macarii, in quo ſanctiſſimus ille vir olim habitavit. Hi Patres corpora quædam quorundam Sanctorum habent, quæ Babiſoi appellant, adhuc integra, colore vivido, perinde ac ſi in vivis eſſent, coriis quibuſdam involuta, quæque incorruptibilia ſervata dicunt, quod Domini noſtri, quem benignè hoſpitio ſuſceperant, pedes laverint. Inter mira autem quæ de his dicunt corporibus, hujuſmodi eſt. Quendam Patriarcham ea integra eſſe minimè credentem,

illa cum detexiſſet, morbo correptum ſtatim mortem obiiſſe: unde qui ipſius loco ſubſtitutus eſt, foras coriis inſcripſit. Quicumque corpora hæc integra eſſe non crediderit, anathema ſit. Iſti omnes Reverendi Patres, quos dixi, in victu ſemper abſtinent à carnibus, & ovis: jejunii vero tempore ne oleum quidem, aut piſcem comedunt, ſed pane, & leguminum quodam genere ſunt contenti, atque modico mellis. Reliquis autem diebus eorum cibus eſt, mel, oleum, legumina, & cerealium ſeminum quædam. Quotidie pſalmos David canentes altare circumeunt, lignum ligno pulſantes. Cœnobia vero muris præaltis ſunt cincta, portas ferreas habentia, humiles tamen, ut illis Arabum impetus ſuſtineant. Qui cum ſæpe in ſolitudine & ipſi, & ipſorum equi fame pereant, ad Monachos confugiunt, ut hi illis ſuccurrant. Atque cum nonnulli pro equis hordeum petant, alii pro eorum uxoribus puerperis farinam, alii oleum: aut hujusmodi aliud, Patres quicquid petunt, deorſum fune demittunt, neminem eo fruſtra veniſſe permittentes. Camelos quibus neceſſaria ducuntur ad monaſteria, ne furto ſurripiantur, proſtratos in cænobia recipiunt. Monachi ſucceſſivis horis, quibus ſcilicet non orant, fiſcellas contexunt. Eorum cænaculum noſtratia æmulatur: paropſides iis ſunt ex fictili fiſcella contectæ, atque mappæ ſtoreæ, ſive mattà, cervical lapis: nunquam veſtes pelliceas, ſeu rhenonem induunt. Hi habent corpus divi Macarii integrum, nihil antiquitate corruptum, extra cænobium veluti in quodam ſacello parvo repoſitum, quod habet portam ligneam ſera lignea clauſam. Anno MDLXXXII. quidam reverendus Presbyter ex Italia in Ægyptum profectus peregrinationis gratia, Cairique aliquantulum, ut peregrini ſolent, cum moraretur, & fortè ad Divi Macarii ſe cum aliis contuliſſet devotionis cauſa, & eorum Monachorum vitam ſanctiſſimam, Monaſteria, & alia ſedulò obſervaſſet, præſertimque corpus divi Macarii contineri in loco extra monaſteria poſito, non ex toto clauſo, nec eſſe difficile noctu illud ſurripi, & illinc per Nilum flumen ad quod paucis horis itur, per Alexan-

xandriam navi inpositum in Italiam deferri posse, eo modo quo corpus Sancti Marci Venetias olim devectum fuit: una cum comitibus explorato loco, simul Sancti Macarii corpus noctu surripere deliberarunt: quod ut exequerentur cum naviculam conscendissent, fingentes redire Alexandriam, atque ut melius omnia explorarent, rursus ad cœnobium profecti, finxerunt se acuratius iterum ea Sancta Corpora videre velle: At Rever. Patres à quodam Cophto Christiano interim de ea re admoniti, timentes, die, noctuque continuè excubias facientes, sacellumque custodientes, irritam, atque inanem eorum spem effecerunt. Reverendusque ille vir cum aliis Cairum reversus, paulo post ex Ægypto discessit.

Caput VIII.

De Hebræis in Ægypto habitantibus.

In Ægypto non minor Hebræorum quam Christianorum numerus esse observatur, qui aut ex mercatura vivunt, aut variis artibus instructi. Ex ipsis multi maximè divites mercaturæ negotio efficiuntur. Plerique vectigalia, præsertim portoria pro Turcarum Imperatore mercium in Ægyptum & introentium, & inde exeuntium habere student, (nostri Publicanum vocant, & Arabes Malem) Hi omnes citò ditescunt, atque adeo, ut thesauros cumulent. Hujusmodi fuit Hebræus Natan Cohen vocatus, qui multos annos cum portoriorum in Alexandria exactionem obtinuisset, ita ditatus est, ut Assam Bassa Prorex Ægypti cum insidiose esset à quodam Hebræo edoctus de Hebræi Natan Cohen Malem, qui exactionem plures Annos Alexandriæ portoriorum vectigalium habuerat, maximis divitiis, ùt ab ipso eas extorquere, expilareque posset, mandavit ut in Carcerem ipsum conjicerent; at ille antea illud suspicatus, ita to-

 tum

tum thefaurum fuum occultavit, ut nunquam Pro-rex ipfum, etfi magno ftudio diu fuerit perfcrutatus, potuerit reperire. Verum tamen in ligneæ capfulæ, cum merces omnes extractas abfcondiffet, angulo, pyxidicula lignea fmaragdus claufus, inibique oblitus inventus eft, hic feptuaginta millia aureorum fuit æftimatus, ex quo judicent quot gemmas pretiofas alias ille habuerit, quantumque auri, argentique: nihilominus ipfe antea (ut dixi) infidias fibi à Pro-rege parari fufpicatus, ita probè abfcondit, ut non fuerit poffibile eas divitias detegere, etfi omni ftudio, & diligentia id Baffa procurarit, quin imo in Carcere mortuo Natan Cohen Hebræo, paulo poft Cairum accerfivit ejus filium, annos, fi bene memini, quadraginta natum: coram quo vafer Pro-rex fimulavit, magnum fe de parente ejus mortuo dolorem fenfiffe, quod illum fuis virtutibus atque illius cognita vitæ innocentia, & præfertim de eo in quo fuerat accufatus, plurimum amare cœperat, qui fi fupervixiffet, inquit, mea quanta erga illum futura fuiffet benevolentia, maximè expertus fuiffet; at, cum ita voluerit Deus, oportere & filium, & confanguineos, & amicos ejus voluntati acquiefcere. Cumque hæc, ut filium confolaretur, dixiffet, fubjunxit, & ut tu privatim cognofcas illiufce memoria, meus quantus erga te ipfum, & tuam familiam amor, benevolentiaque fit futura, tibi primum concedo eandem exactionem quam tuus pater tot annos habuit, tibique præterea polliceor, me te, tuamque familiam omni benevolentia in patris memoriam femper profecuturum, tibique perfuadeas volo, me tui præfertim & protectorem, & fautorem femper & hîc, & alibi futurum. Hisque verbis filius Natan perquam benignè ab Affan Baffa Eunucho Ægyptique Pro-rege fopitus, gratias ei egit primo, poftea conditionem accepit, fcilicet onus exigendi pecunias redituum recidentes in Turcarum Imperatorem. Itaque Malem, ideft exactor, ab eo in locum Patris fuffectus, &, ut confuetudo eft, vefte nova fericea fibi à Pro-rege donata indutus, dimiffusque à Pro-rege, domum magna pompa à multis comitatus, reverfus eft.

eſt. Neque inſidiæ ei ſtruebantur, Prorege ſperante iſtum filium potuiſſe ſcire, ubi Patris theſaurus abſconditus eſſet, & hoc modo facilius ab eo ſe inventum eundem theſaurum poſſe eripere. Nihilominus neque filio pater indicaverit locum in quo fuit, neque ipſe unquam invenire ipſum potuit, ſed paulo poſt in paralyſim incidit, quem cum quadam die ego conveniſſem, ut ab eo morbo ipſum curarem, ita jubente Conſule Veneto Illuſtriſſimo, cui multam pecuniam mntuo datam debebat, contigit, dum ibidem eſſem, ut, juxta cubile in quo decumbebat, audita vox à quibusdam ſit, Ibi Subaſſi, qui viſitatum ipſum nomine Pro-regis venerat, ſtatim (tantum eſt apud omnes hoc nomen Subbaſſi formidabile) ex eo ingenti oborto timore, coram me, atque aliis multis expiravit: Subbaſſique cameram ingreſſus, mortuum vidit; unde neque Pro-rex vafer ſua aſtutia, calliditateve compos voti effectus eſt, nullo modo enim ſcire potuit ubi theſaurus fuerit ſepultus. Innumeri ferè ſunt ex Ægyptiis ditiſſimis, qui cum magnos theſauros habeant, Pro-regis inſidias timentes, ſic abſcondere ſolent, ut ne vel filii iis mortuis inveniant. Sic ſolent Turcæ miſeros ſubditos expilare, præſertimque ſub avaris Imperatoribus: quo tempore enim Imperatores probi, juſti, non avari vivunt, cavent ſibi Baſſa, & Præfecti ſubditis malefacere. At ex omnibus Ægypti Pro-regibus, nullus ditior factus eſt quam Aſſan Baſſa Eunuchus, qui ſpatio duorum annorum in Ægypto, (illicitis tamen artibus) plurima centena millia aureorum lucratus eſt, quorum duodecim centena millia, per illud tempus quo Pro-rex ibi egit, Byzantium Matri Imperatoris, Sultanis ejus Concubinis, & aliis fautoribus dono miſit: reliqua centena millia in itinere, abiens ab Ægypto, & Byzantium proficiſcens occultavit. Is enim, quod per columbam admonitus ex juſſu Imperatoris Turcarum matre, quæ illum ob magna dona accepta plurimum diligebat, quod Hebraimus Baſſa Pro-rex Ægypti creatus brevi venturus eſſet, brevique expectaretur, ut Aſſan Baſſa primo Imperatoris mandato, in Ægypto Maſul declararet; ideſt à Præfectura privatum, & obtruncaret, atque ma-

 gnum

gnum thesaurum ab ipso, per fas (ut ajunt) & nefas cumulatum, invaderet: fuga arepta Assan Bassa per desertum iter, antequam Hebraimus adventaret, cœpit Byzantium versus: mox per legatum, illi in deserto missum, postera die ab Hebraimo, qui Cairi in arcem jam pervenerat, Imperatoris nomine revocatus, respondit, se nolle redire, &, si Turca Rex quicquam ab eo vellet, se Byzantium ad ipsum Imperatorem profecturum.

Caput IX.

De Medicina Ægypti, deque Medicis Ægyptiis.

Posteaquam de gente quæ Ægyptum habitat, deque ejus temperamento, victu, atque de morbis qui eam vexare solent, in hac historia hactenus scripserimus, pauca de eorum medicina quoque non omittenda duximus: pauca tamen de ea dicemus, quando in Libris de Ægyptiorum medicina plura dixerimus. Verum si nos de ea medicina qua veteres Ægyptii olim usi fuerunt, loquamur, profecto illud unum affirmabimus, eos quippe nullis fuisse postponendos, cum Hippocraticam artem ii optime calluerint, atque medendo exercuerint, atque, si quid est hac nostra ætate quod in hac arte bonum esse videatur, id totum antiquorum illorum medicorum doctrinam redolere videtur, & quasi hæreditate ad illos pervenisse est credendum. Veteres itaque dogmaticam Medicinam probè tenuerunt, multaque multi de ea doctissimè scripserunt, & quæ perpulchra sunt; quæ omnia contirere videtur liber utilissimus, elegantissimusque eo idiomate scriptus (Sife) nuncupatus ab Ægyptio compositus, quem Turcarum Imperator cum Ægyptum subigeret, inter preciosa quæque reconditum invenit. Nec multo post Turcæ qui inter eos primas tenent, plura exemplaria conscripserunt. Hunc-

Huncque jure optimo magni faciunt, magnoque Avicennæ canoni præferunt. Neque eorum, qui ad Civitates regendas mittuntur, ullus reperitur, qui ſecum hunc librum non ferat, quo quidem & valetudinem tueantur, & morbos absque ullo Medici conſilio depellant. Cujus libri exemplar nunquam ibi aſſequi ab illis potui. Habent & Librum quem Ebnagel ducam appellant, in quo omnia medicamenta cum ſimplicia, tum compoſita ſcripta habent ad omnes ſanè morbos tollendos opportuna, qui liber eſt maximè omnibus familiaris, cujus exemplar ad me non absque magno labore pervenit. Ex antiquis habent omnes medicos Arabes, quippè Avicennam, Albumazaram, Raſim, Averroem, Abimbetar. Habuerunt igitur antiqui Ægyptii medicinam quondam maximè excultam, neque immeritò, cum & Cyrenem haud procul ab Ægypto habuerint, in qua Dogmaticam veram medicinam multum claruiſſe conſtat, & Hippocratem ab iis, non minus quam à Crotonienſibus præcipua medicinæ dogmata accepiſſe, aliquibus creditum eſt. Nunc vero hæc ars apud ipſos haud parum defeciſſe à ſua perfectione videtur. Dogmaticam enim etſi ipſi fateantur habere, nihilominus, ut & in Lib. de Medicina Ægyptiorum diximus, admodum imperfectam: majori etenim ex parte empiricam exercent. Neque enim ibi Medicus totam artem ſe habere profitetur, ſed quandam illiuſce partem, vel aliquot partes ſolummodo, minime integram. Namque quidam medici febrium curationem iis pollicentur, & alii ſingularium quorumdam morborum. Unde alii Chirurgiam exercent, in qua parte longe noſtris antecellunt, & in ſanandis vulneribus, ulceribusque & in chirurgicis operationibus faciendis, præſertimque in mittendo ſanguine ex variis venis perfectis, atque non minus etiam exſectis arteriis. Secant enim arterias non minus ſecurè, quam venas. Exercent in pueris, in mulieribus, in Eunuchis crurum ſcarificationem, tantopere ab antiquitate concelebratam, quæ apud nos planè obſolevit. Habent etiam modos varios partes inurendi, ſed unum præſertim ex involuto linteolo ad ignem accenſo, ex qua inuſtione vix (ita magna dexteritate, at-

que

que artificio fit) aliquem dolorem ſentiunt. Arabes inuſtionibus in capite factis à variis morbis homines & præſervant, & ex toto obortos morbos, vel etiam noſtris, qui videntur inſanabiles, tollunt: antiquos enim dolores capitis ea uſtione ſanant, catarrhos firmant; ad os ſtomachi inuſtio facta coctionem juvat, mirum in modum ſtomachum roborando: ab antiqua tuſſi, orthopnea pectus inurendo eo modo liberant: non minus lienis, hepatisque tumores eo præſidio ſanant, & coxendicis dolores, cæterosque alios articularios morbos his uſtionibus tollunt. Ad lapides ex veſica, & ſectione, & absque ſectione extrahendos præſtantiſſimi ſunt. De quibus omnibus nos in Libris de Medicina Ægyptiorum accuratiſſimè ſcripſimus. Præter hos medicos, ſunt medici auricularii, dentarii, ocularii, bechici, uterinarii, qui ſolummodo harum ſingularum partium ægritudines ſanare profitentur. Uteri vero morbis ſanandis medicæ Mulieres præferuntur: putant ſanè viros non poſſe mulierum morbis (quod eas partes ignorent, neque liceat eas videre) recte ſed mulieres mederi.

Caput X.

Quibus modis Ægyptii Sanitatem tueantur: qua occaſione de victus ratione, de evacuationibus, purgationibus, deque exercitationibus, balneis, & partium quarundam præſervatione, agitur.

Etiamſi in Libris de Medicina Ægyptiorum de arte medendi apud eos populos uſitata abundè ſcripſerimus, atque de modo quo ſeipſos à morbis præſervant, nihilominus non abhorrebit à noſtra Naturali Hiſtoria, ut hoc loco de modis quibus ſanitatem conſervant, pauca etiam perſtringamus.

Si-

Siquidem plurimi illorum ſalubri diæta, moderato cultu, & victu tuendæ valetudini incumbunt. Atque horum alii cum delectu tantùm in ciborum adminiſtratione, alii nullis Legibus ſe ſubmittentes, ſed quotannis ſe purgantes: quidam caſſia Saccharo condita non ſemel aſſumpta: quidam ſero caprino: plurimi tamarindis, nonnulli camelarum lacte: Quidam ſunt qui per totam æſtatem polenta utuntur ex recenti hordeo mediocriter toſto parata, atque farinæ, ut ſuave olentior fiat, aquam roſaceam addunt. Hæc autem duobus modis in uſum venit, vel enim ipſam in aqua linteo ligatam macerant, expreſſionemque addito Saccharo bibunt, vel in aqua modicum ebulliunt, & cum Saccharo itidem eam aſſumunt. Cibus utilior, gratior, & magis conveniens in regionibus calidis inveniri nequit. Hac utuntur, qui temperamento calidiori præditi ſunt, ſitibundi, nauſeabundi, maximè autem mulieres, quæ ob ventriculi mordicationem in animi deliquium incidunt. Quod & Hippocrates in Epidemiis docuiſſe viſus eſt, dicens. „Mulier cardialgia „torquebatur, nec prius malum eſt ſedatum, quam polenta „ſucco punici aſperſa ſemel in die uteretur, reliquis cibis „abſtinens, nec amplius vomitu reiciebat, qualia Chevion „Charitonis filius.„ Qui tamarindis ſe purgant, his in aqua quotidie ad quatuor uncias infundunt, atque ſaccharum addentes, abſque ulla moleſtia eorum alvi ſolvuntur, biliſque ea purgatione educitur: ad quam quidem bilem purgandam magis conveniunt quam caſſia, aut manna, præſertimque in regionibus calidis, ubi dulcia facilè in bilem vertuntur. Non ſecus atque in India fieri accepi, multi à purgatione per quindecim dies aſſumunt nonnulla grana lapidis Bezahartici cum aqua bugloſſi, aut machalef, per eumque annum, ſic facientes, à morbis ſe præſervatum iri putant. A multis morbis præſervantur exercitiis, frictionibus, & balneis, quorum genera, atque uſus optimè norunt: partes enim omnes; & ſanas, & ægras exercent, eo penitus modo, quo id faciendum eſſe docuit Galenus ita dicens. " Hæc igitur omnia „exercitationum genera ſunt, quæ & modo dictas differen- „tias

In 2°. Epid. 2°.

In 2° de tuend. valetud.

Q

„ tias habent, & ſupra has, quod alia lumbos magis quàm
„ brachia, crurave exercent: aliæ ſpinam totam, aut pul-
„ monem tantum, aut thoracem, quippè itatio, curſuſque,
„ crurum exercitationes ſunt acrochriſmi, & ſciamachiæ bra-
„ chiorum, ac manuum propria, lumborum autem aſſiduè ſe
„ inclinare, ac rurſus revocare, idque aut pondus aliquod à
„ terra tollentem, aut aſſiduè in manibus ſuſtinentem. Sunt
„ & qui depoſitis ante ſe halteribus uno intervallo diſtantibus,
„ poſtea medii ipſi ſtantes inclinant ſe, atque attollunt „. Pedes ergo greſſu, & curſu exercent, acrochriſmis manus, lumbos flexione, thoracem & pulmonem maximis reſpirationibus voce, & dieta, & ipſius inſtrumenta, maxime vero, qui propter frigiditatem excalfieri deſiderant, atque pro variis morbis, variis exercitationibus utuntur, ut in ſuſpirioſis, orthopnea laborantibus, quartanariis, capitis affectibus, vociferatione utuntur. Morbo vero comitiali obnoxios, aurium dolori, geſtatione, ambulatione, curſu mediocri, vehiculiſque exercent. Nec non qui facilè incidunt in tonſillarum inflammationem, aut vitia, quæ antiades vocant, collumellam, gangrænas, dentium vitia, qui imbecillis ſunt cruribus, & ejuſmodi vitiis conflictari ſolent, ſuperiorum partium exercitia, veluti cheronomia injungunt. Qui vero abſolute imbecilles exiſtunt, leves exercitationes tantum ſuſtinent: validiores autem, qui pluribus diebus febre carent, aut qui nonnullorum morborum principia ſentiunt. Vocem plurimi exercent, non modo ad ſanitatem, ut dixi, ſed etiam ad quæſtum. Qui enim elegantiori modulatione, graviorique vocis ſono cæteris præſtant, ii magna præmia ferunt. Cum enim nolis, & tintinnabulis horariis Mauri careant, nonnulli ante lucem per tres horas, terque in die, ſemelque ad noctis horam, voce pollentes, turres in templis extructas, ceu & noſtras ſacras, conſcendunt, atque antelucano tempore in omnibus templis per horam declamant, canentes, hortanteſque, ut omnes ad orandum de ſomno ſurgant, melius eſſe dicentes orare, quam dormire, ut eorum quorum ſunt Oratores, exoratores exiſtant: Deo enim gratiſſimum eſſe, ejus

ſervum

ſervum ſibi diluculo gratias agere, quo tempore ipſum è Cælo deſcendere ajunt, ut videat, num quis pro tot beneficiis ei grates perſolvat. Pſalmos quoque David canunt, atque etiam ex eorum lege multi ſunt, qui concinunt, cantare, & reſpondere parati: quod ſummopere delectat, cum Arabes præſtantiſſimi ſint Muſici, non arte, ſed natura. In quacumque urbe reperitur templum inter reliqua maximum, à quo incipit cantus, atque ubi præclari Muſici hinc fuerint auſpicati, ad alias arces, ſeu turres proficiuntur. Ad hujuſmodi voces ferè omnes, & mulieres ipſæ conſurgunt, ut orent: alii ad templa ſe conferentes, alii verò domi. Qui autem cantu antecellere ſtudent, ad vocem expediendam ſemper aliquid ore detinent, ut liquiritiæ ſuccum, ejusdem decoctum, Myram, ſtiracem, iridem, tragacanthum, gummi genera multa, hyſſopi vinum, quo quidem, & cum aliis, & ut medicamento uti poteſtatem habent, rerum pectoralium decoctum, oleum è nucibus Indicis, oviſque ſorbilibus, & multis aliis, quæ brevitati ſtudens omitto. Sed ex vocis exercitatione ad frictiones, atque ad balnea, quibus tuendæ valetudinis cauſa omnes ferè utuntur, redeo. Frictionibus citra Medici auxilium in balneis, & domi opportunè in quantitate & qualitate utuntur, qualitate, ut dura, molli, mediocri, quantitate vero, ut mediocri, multa, & pauca. Earum uſus optimè norunt, dura enim ad adſtringendum, mollia ad ſolvendum, modica ut impleat, multa ut minuat, utuntur. Frictio præparatoria, quæ fit ante exercitationem, primum blandè, deindè valentius, quoad corpus rubeſcat, iis familiariſſima eſt. Similiter apoterapia, ſeu recuratoria, ut recentiores vocant, quæ fit, ut ea, quæ in muſculis ab exercitatione detenta ſunt, evacuentur. Eaque duplex eſt, altera, ut exercitationis pars, altera vero, ut ejuſdem ſpecies. In his membra modulantur, & contrectant, his à laſſitudinibus præſervantur. Divites dormituri, ut leviter pluribus manibus perfricentur curant: hoc enim modo ſibi ſomnum promoveri, corpuſque recreari aſſerunt. Ad quem uſum etiam balneis utuntur, quippè pro illorum corporum præſervatione, de quibus cum in Li-

bris de Medicina Ægyptiorum poſtremæ editionis accuratè ſcripſerimus, non eſt iterum ut eadem repetamus. Utuntur itidem in balneis præter fricationes, ſudatione, & vomitione, de quibus etiam à nobis in iisdem libris commodè actum eſt. In balneis variis pſilotris, quæ ad manus habent, pilos in inguinibus, & aliis partibus expilant; inter quæ vulgatiſſimum eſt quod ex calce, aut chali, & ſandaraca conficiunt. Alii thithimali ſucco, alii urina canina, atque aliis utuntur. Eodem modo ad canitiem retardandam multa medicamenta in promptu habent, cujuſmodi eſt decoctum myrobalanorum, oleum de coſto, de melanchio, nec non oleum de ſinapi, & de colocyntide. Cedria quoque multorum capillos illinunt per quatuor horas, & poſtea lavant. Mulieres in balneis multa faciunt, & ut ipſarum lavent corpora, & ut caput ſpeciatim detergant, ad dolorem tollendum, atque ad capillorum quoque conſervationem, ablutionem, & pulchritudinem comparandam. Pro quibus Balneatores multa medicamenta parata in balneis habent: Inter quæ eſt terra Beilum vocata, qua multæ capillos obvolvunt, eoſque pulcherrimos reddunt, &, ut dicunt, etiam longos. Ad quem uſum itidem habent oleum amygdalinum dulce, & myrteum. Sed hoc iis eſt valde familiare medicamentum, quod componunt, accipientes hordei ſine cortice ℥ xxx., chebuliorum, aut emblicorum mirobalanorum ℥. v. ex aqua coquunt, deinde addunt oleum violaceum, ladanum ad ℥ iij, foliorum althææ, ſeſami, & cucurbitæ ana ℥. x., coquuntur quoad oleum tantùm ſuperſit. Quoniam autem tota Mauritanorum ſecta, quin imò omnes mulieres plagam orientalem incolentes, albedinem in capillis damnant, colore atrorubente delectantur: idcirco ad eum uſum in balneis parantur medicamenta, ex quibus non parum quæſtus iis accedit. In frequenti uſu ſunt liguſtrum Ægyptiacum, quippe ejus folia quandoque ſola, quandoque miſta roſis: modo nucum aquam, modo cariophyllos addunt, ne cerebrum lædatur. Vel gallas aſſumunt in fictili cum modico olei torrefactas, deinde contuſas, cum liguſtro miſcent, addentes modo modicum aluminis,

aliàs

aliàs ſal armoniacum, alias æs uſtum, quod Ferretum Hiſpanicum vulgus vocare ſolet. In multis autem regionibus mulieres liguſtri foliis pulveriſatis (Archenda Ægyptii vocant) atque aqua vel ſimplici, vel roſacea ſubactis, capillos rufo colore inficiunt, caputque, & cerebrum hoc medicamento ſanum conſervant, cum adſtrictionis non paucæ ſit particeps. Ad febrium ardorem, & vehementiam nullum aliud remedium validius invenere, quo refrigerentur, quam Nymphææ pulverem ſi liguſtro miſceant, vel ſi liguſtri pulverem, Archendam dictam, ejusdem Nymphæ ſucco, aut aqua ſubigant, aut alio conſimili ſucco, aut aqua refrigerante manuum, & pedum volas tingant, & illinant: quo etiam medicamento ad uſtas partes, & inflammatas uti ſolent, nec non ad oris ulcera. Liguſtri florem maximo cum emolumento olfaciunt ægri, nec non frontem illinunt, quod Mauri cognoſcentes ipſum familiariſſimum habent, nullumque ibi ægrum invenias, apud quem hujusmodi flos non reperiatur: ex eo etiam aquam extrahunt ad fluxum ventris, gonorrhœam, & uteri profluvium ſummè utilem, atque ad ſanguinis rejectionem. De liguſtro autem Ægyptio, nos in libris de Plantis Ægypti ſcripſimus, atque longè accuratius poſterius in hac noſtra hiſtoria de eodem acturi ſumus. At his obiter dictis, rurſus ad præſervationem redeo, unumque non omittam pro puerorum præſervatione, quod quamvis Ægyptii calidam habitent regionem, nunquam puellos vel nuper natos, vel etiam pueros adultos lavant, adeo frigus timent, ut multi vigente æſtu veſtes pelliceas induant. Pro infantibus vero multa in balneo medicamenta inſtructa reperiuntur, inter quæ primas tenent myrti pulvis, & ſantalorum, atque curcumæ radices. Ipſos octavo quoque die lavant, diligentiſſimè educunt, nutricis, & lactis magnum delectum habent: lac ſuper ſpeculum an probum ſit experiuntur: ante ſeptennium pueros equitare aſſueſcunt: eorum legem ut diſcant, ſumma diligentia curant: eorum moribus ſummè ſtudent, atque optimo cantu eos delectant. Mulieres verò, puerique eunuchi, quibus abundant Ægyptii, nunquam vi-

Q 3 num

num bibunt, quod si qua mulier vinum bibere deprehendatur, eam in carcerem adigunt, atque inter meretrices recensent: eandem pœnam subeunt omnes alii, quod vinum biberint accusati, qui cum ad judicem deducti sunt, eorum naribus clausis, num vinum biberint, expiratione explorant: qua perspecta veritate, hominem humi prosternunt, ejusque pedes in laqueum ligno alligatum conjiciunt, quod utrimque attollentes, pedesque, & crura sursum elevant, caput deprimunt, ab utroque latere hominem detinentes, ipsum multis verberibus, fustibus & nervis bubulis super pedes, & nates plectunt, ut quandoque ungues decidant. Ab hoc tamen immunes sunt, qui à Rege stipendium habent. Præservationis quoque gratia Ægyptiorum plurimi, ne omnes dicam, quotannis, non modo semel, sed bis vere, & autumno sanguinem sibi detrahunt, & hoc faciunt tam urbani, quam agrestes homines. Unde quandoque omnes unius Villæ incolas ad quatuorcentum una urbem petere, ut sanguis ipsis mitteretur, vidimus: quidam è brachiis, quidam è cruribus, multi ex venis frontis, nonnulli ex occipitio, prout vel alias consueverant, vel ab eorum medicis iis præscriptum fuerat. Chirurgi autem hujusmodi hominibus sanguinem educunt, non in pelvim, aut in vas aliquod illum colligentes, sed in terram effundentes, quantitate conjectura æstimata. Ob sanguinis vero abundantiam ipsum Ægyptii extrahunt, quod ni faciant, febribus sanguineis corripiuntur, in plethoramque quoad vires & quoad vasa incurrunt, aliisque morbis, à quibus periculum impendet, corripiuntur, quo probè ab iis cognito, sanguinem educendo morbos præveniunt. Sanguine autem multo Ægyptios abundare, sicuti certum est, sic qua de causa fiat, illis incertum. Dicam verò (licèt hanc rem in Lib. de Medicina Ægyptiorum satis, superque consideraverim) quod à doctioribus Ægyptiis accepi. Inquiunt ii, aquam Nili magnam copiam sanguinis gignere, non qua aqua, sed ob sanguinis vim quam adhuc ex eo tempore retinuit, quo vir sanctus, & propheta Moises Dei jussu Israëlitas ex Ægypto, ex Pharaonis tyrannide liberare studens, a-

quas

quas Ægyptias in ſanguinem convertit, quas licet denuo poſtea in aquas mutaverit, tamen ſanguinis vim hucuſque retinuiſſe, omnes exiſtimant. Quod utcumque ſit, hoc veriſſimum eſt, ſanguinem ibi abundare, ægroſque eo ſuffocari, niſi citiſſimè venæ ſectione occurrant, aut aliis præſidiis ſanguinis abundantiam tollant: & hoc pace tanti viri Galeni dicatur, qui in libro de Sectis, ſi tamen ipſius eſt, inquit, Ægyptios non pati largas ſanguinis evacuationes. Nos alibi, ſcilicet in Lib. de Medicina Ægyptiorum, diximus, cauſam multi ſanguinis in Ægypto præcipuam eſſe aquam Nili, qua ii ad potum largè, aſſiduèque utuntur, quæ jecur illorum corporum ex calidori cælo calidius quaſcumque venas ſua tenuitate partium permeans, uſque adeo contemperat, ut ad gignendum ſanguinem opportuniſſimum fiat: quam utilitatem in nobiſmet ipſis ibi ex largo, continuoque ejus aquæ potu experti ſumus; de qua re alibi accuratius, ut dictum etiam eſt, egimus. Quemadmodum in iis quoque libris exactiſſimum ſermonem habuimus de variis modis quibus Ægyptii mittunt ſanguinem, quippè de variarum, & venarum, & arteriarum pro miſſione ſanguinis ſectione, de ſcarificationibus malleolorum, deque cucurbitulis apud eam gentem obſervatis. Sed de hac præſervatione, quæ ab evacuatione ſanguinis fit, hæc obiter dicta nobis ſufficiant. De ea vero præſervatione qua illi oculorum probam ſanitatem conſervant, nunc pauca quoque à nobis ſunt dicenda. Sibi ipſis enim de oculorum præſervatione magnam curam habere ſolent, quando intenſa illiuſce regionis caliditas, pulvereſque ſalſi, & nitroſi, arenæque aliquando ex ventis copioſius illuc delatæ oculos maximè inflammant, atque iis aliàs noxas inducunt. Ad id & domi, & in balneis multa medicamenta ad manus habent. Domi aqua ſimplici, vel ſtillatitia ex herbis frigidis utuntur quavis die oculos abluentes, in ipſoſque largè aquam projicientes: hæc enim & ab oculis pulveres calidos detergendo, & refrigerando maxime ne inflammentur oculi præſtat. Qua oculorum ablutione, qui ſpirantibus ventis auſtrinis (Campſinis vocatis) maximè æſtuoſis, arenaſque copioſas ſummè in-

flam-

flammatas deferentibus (quo tempore ophthalmiæ innumeræ epidemicæ grassantur) usi sunt, aut nihilo oculi eorum, aut parum læsi fuerunt. In nobis vero metipsis istius præservationis utilitatem, toto illo tempore quo in Ægypto moram traximus, experti sumus, nunquam enim oculis in ea regione laboravimus. Habent & aquas varias stillatitias ex herbis frigidis, quibus eodem modo utuntur. Alii in oculos lac Camelinum, aut Asininum, aut Humanum, aut istorum defectu Caprinum sæpe (iis flantibus ventis) instillant. Sunt, qui oculis inflammari incipientibus saccharo in tenuissimum pollinem in ipsos injicientes utuntur. Plerisque vero familiarissimum est, decoctum collyrii modo instillatum, quod ex antimonio fit, quod cum ii cognoverint oculos maxime roborando plurimum ad tuendam oculorum, & sanitatem, & gratiam, & pulchritudinem valere, omni tempore illius usum ideo ii frequentant, atque etiam ad nigrorem oculis, atque ciliis conciliandum, quomodo olim Matronæ Romanæ, & aliarum Nationum mulieres eo uti consueverunt. Quo Græcis meritò γυναικεῖον dictum est, quod tingendis nigrore ciliis mulierum expetitur, & à Plinio platyophthalmon, quod picturæ nimirum mangonio dilatare oculos quodammodo videatur. Aliàs à nobis dictum est, experientia cognitum esse, nullam ex Ægyptiis mulieribus inibi vasculo parvo eo ex antimonio linimento confecto pleno ad usum oculorum carentem invenias. In Ægypto puerulos oculos albos habentes longo illius linimenti ex antimonio parati usu, nigrum colorem nancisci constat. In balneis vero ad manus quoque sua collyria habent od oculorum usum, quibus utuntur: balneo enim egredientes ferè omnes, palpebras collyrio tingunt, & non modò à balneo, sed quotidie id faciunt. Proinde multi medici ocularii nuncupantur, cum tamen nihil aliud in eorum officinis vendant, quam collyria, quibus eorum, qui ad eos accedunt palpebras illinant, ad eosque concurrit multitudo magna. Sunt & mulieres ocularìæ, quæ urbes percurrunt, collyria admoventes, quibus oculos præservari, tum à lachrymis, tum à flu-

fluxione dicunt. Accedit, quod palpebrarum pilos hoc modo nigros reddentes, quandam oculis gratiam conciliant, præfertim in mulieribus, quæ eo longe formofiores redduntur, quod ut affequantur, nonnullæ etiam collyriis fupercilia connectunt: ex multis autem collyriis, quæ funt in ufu frequentiffimo, duo referam, ut magis familiaria. Alterum conftat ex thuris mafculi, & cofti, oleique fuligine: alterum vero conficitur, ut nuper dictum eft, ex antimonio in tenuiffimum pulverem redacto, & cum aliis decocto. Jam hæc de confervanda oculorum fanitate obiter dicta fint: Nunc de eadem ad dentes confervandos pauca à nobis etiam dicenda funt. Nullum in hac regione, quod mirum maximè eft, unquam dentium aliquo affectu correptum vidi, ficut apud nos frequentiffimè dentes vitiati, ac læfi nobis occurrunt, idque fit, quod Ægyptii dentium maximam curam gerant: nam à fomno furgentes, ubi fe laverint; oraverintque, per horam dentes fricant, vel Ban, de quo poftea, vel granati, aut ejusmodi ligno, maximè vero quodam Mefuag nuncupato, quod è Mecha afferunt, eorumque prophetæ lignum vocant. Hujus ramuli alterum caput contundunt, aqua macerant, mandunt, molleque reddunt: dein dentes fricant, ficque eos purgant, à dolore, erofione, putredine, carieque præfervant, & quominus labantur efficiunt, oris halitum commendant, gingivas roborant, earum erofionem, & fluxionem inhibentes. Multi ad id Faufel ore detinent, quo & Indos adeo fuos dentes fervare dicunt, ut dentium dolorem India non noverit. In maximo Mechæ delubro ex Mefuag dentifricia quotidie venalia, aquamque in pelvi parant, vanè populo perfuadentes, Mehemetem quacumque nocte eo venire, feque lavare, nec non ejus dentes eo ligno fricare. Hæc, atque alia lucri caufa fingunt. Verum enim vero hæc dentifricia utiliffima funt, ob caufas nuper dictas: fed de ligno Mefuag poftea accuratius. Unum demum non omittam, quod eft, quia omnes ibi immoderatius Veneri incumbunt, ut quædam dicamus de iis, quæ illis maximo ufui

 funt,

ſunt, ad venerem ſcilicet in viris promovendam, augendamque ad ſobolis conſervationem.

Caput XI.

De prolificæ facultatis in Viris præſervatione, proindeque de iis, quæ ad augendam Venerem Ægyptiis ſunt familiaria, Medicamentis, agitur.

Non omittendum duxi, quin de iis medicamentis etiam ſcriberetur, quæ eos, qui ad procurandam prolem impotentes, imbecilleſque ſunt, relevant. Hi enim veneri neceſſariò multum indulgent, cumque plures ipſi habeant mulieres, illis ad copioſiorem prolem à lege conceſſas, ipſam venerem omnibus modis ciere ſtudent: ad quam quidem ciendam utuntur aromatibus, oleribus multis, radicibus, fructibus, atque aliis multis medicamentis, & ſimplicibus, & compoſitis: quæ priusquam ſingula referam, decrevi hic tranſcribere, quæ de iis medicamentis quibus frigida venus calefit, ex libro quodam Arabico, qui dicitur Artis Perfectio, à Medico doctiſſimo olim conſcripto, accepi. Ille enim ita ſcribebat. „ Venerem ſtimulant in frigido tempe- „ ramento, paſtinaca, ſilveſtris eruca, raphanus, eorum ſe- „ mina, lini ſemina, terebinthi baccæ, apium, & ſemina, „ ſeſama, cyperus eſculentus, faba, cicer, faſeolus cum cin- „ namomo, macis, nuclei pinei, avellana, piſtacia, traga- „ cantha, aſſa, quæ calida eſt, & inflat, ejuſque ſeſqui- „ drachma ex vino ſummopere prodeſt. Utrumque ben, ſci- „ licet album, & rubrum, coſtus, ſatyrium, ſcincus, gingi- „ ber, præſertim melle conditum, galanga, buzeidan, her- „ modactylus, mogad, ſcinci cauda, renes, & ſal, colum- „ barum, paſſerum, & perdicum ova, ova gallinacea ſor- „ bilia cum gingibere, tauri virga arida cum luteo ovi ſor-

„ bilis,

„ bilis, aut cum carne cocta, omnia cerebella, præfertim „ pafferum, gallinarum, anatum, & ejufmodi cum fcinci fa- „ le, Cameli lactentis coagulum ciceris quantitate ex aqua tepi- „ da maximè fubvenit, quod fi lædat, aqua frigida lavetur. In „ temperamento temperato, lac concretum decoctione, atque „ quotidie ad cyathum epotum, aqua mellis in qua ferrum „ candens fuerit extinctum, uvaque recens, erucæ fuccus „ cum vino dorfum validum reddit, illicoque fubvenit. Paf- „ ferum affiduo ufu, & lactis potu aquæ loco femper viget „ libido, femenque augetur. Ex compofitis vero, Mithri- „ datum, diamofchus, atque quatuor cum dimidia drach- „ mæ confectionis ex feminum erucæ, aqua medicamentum „ de fcincis, atque Philofophorum electuarium locum habet. „ In cibis erit caro arietis, ciceres, cæpæ, triticum, rhye- „ mata, faba vel fola, vel cum feminibus, vel cum cinna- „ momo, & galanga, fcinci fale, & gingibere. Præftat hæ- „ dus mas pinguis, nec non gallinæ, & pulli pingues. O- „ ryza cum lacte, & præfertim cum carne, caro cum a- „ fparagis, porra, ova forbilia, pifces recentes. In tempe- „ ramento calido, utilis erit cucumis, chetta, perficus, lac, „ cancri fluviatiles, uvæque recentes. Ab acidis, & acri- „ bus, ut acetum, abftineant, & falfis, & à ftupefacienti- „ bus, ut lactuca. Menta, feminis vafa roborat, atque fti- „ mulos addit. Fructus erunt piftacia, avellana, radicula „ cyperi efculenti, vel dulcis, nuclei pinei, femina pafti- „ nacæ, & erucæ ex oleo frixa addito melle, quod fat fit, „ atque erucæ electuarium præftantiffimum eft. Cervi ge- „ nitale in pulverem tritum, caryophilla in lacte, dauci fe- „ mina, vitis nigræ radix, id eft uva taminia Plinii, hor- „ minum, gladioli radix fuperior, afphodeli itidem radix, „ dracunculique majoris radix. Potum fit vinum ex paffis, „ & vinum novum dulce. Sumatur itidem paftinaca, eru- „ ca, ficus, napus, coquaturia aqua, quorum decocti pars „ una fumatur, atque vini ex paffis pars faccharo mifceatur, „ & affumatur. Inungatur pecten, & genitale, ejufque ra- „ dix oleo balanino, liliorum alborum, & fambacino, nucis

„ myristicæ, Indicæque oleo, nec non cicino cum moscho,
„ vel zibetho, oleove sinapino, cum benzuino, vel oleo pi-
„ staciorum, & similibus. Ex medicamentis itidem vene-
„ rem moventibus fiunt clysteres, & balani, qui magnæ sunt
„ utilitati. Nam ex Columbi adipe suppositorium mirificè
„ eos juvat: fit vero clyster hoc modo. Passerum caput,
„ & pedes, & triticum, partes æquales sumantur, mogad,
„ buzeidan, scincus, & semen nuclei pinei quarta pars, co-
„ quantur per noctem in furno, quoad dissolvantur, quibus
„ addatur lac, & butyrum, nec non renum scinci adeps,
„ oleumque de spica, & fiat clyster. Quod si veneris de-
„ fectus fuerit ob genitalis debilitatem, si in calidam aquam
„ injectum, & moratum aliquandiu roboretur, moveaturque,
„ spes erit ut curetur oleis prædictis, sin autem in aqua
„ non moveatur, curationem non admittet. „ Hæc liber qui dicitur Artis Perfectio habet: quibus profecto nos subjungemus, quæ hac nostra ætate Ægyptiis ad movendam Venerem sunt in frequenti, familiarique usu. Itaque inter aromata illis usui est, gingiber conditum, caryophylla, zedoaria, zurambet, piperque condita, nec secus nux Indica, nux myristica, mirobalani omnes conditi, maximè autem Bellerici vocati, radicis chinæ conserva ex melle, galanga, & multa alia condita, quibus abundant Ægyptii, maximè autem mercatores, ad quos hæc omnia per Mare Rubrum Liburnicis ab eorum procuratoribus gratis mittuntur. Inter domestica vero ad eum usum commendantur, eruca, bulbus, Belbus vocatus, satyrium, urtica, buzeidam, pastinaca, loti radices, Rais el nil vocatæ, secacul, sesamum, quo summopere delectantur. Oryza cum lacte, pistacia, nuclei pinei, napæ, rapæ, ciceres, mala insana, & fructus castaneis similes, qui ex Nubibus afferuntur, ipsosque ad id plurimi faciunt. Inter animalia vero, ut alia omnibus nota omittamus, scincus laudibus multis concelebratur, de quo suo loco nos accuratius, & crocodili caro, quam summopere extollunt, ipsamque vires recreare, totumque corpus, & dorsum roborare, asserunt, idque vel semel comestam præstare. Ex composi-

tis

tis etiam omnia de quibus Avicenna Lib. quinto ad eum ufum meminit, fcilicet tripheræ variæ compofitiones, Theriaca magna, atque Mithridatium, electuarium philofophorum, quod Magion el Filefefe. Illis vero ad id communiffimum eft Bernavi electuarium vocatum: Quo nihil præftantius ad Deam opiparam refovendam, infectandamque Mauritanorum fchola invenit. Philonium, & Perficum, & Græcorum in ufu quoque eo eft, Opium, Bers, atque Affis. Et quemadmodum innumeræ funt officinæ, quæ nihil aliud vendunt, nifi horum unum, vel plura, fic non defunt medicorum fectæ, & aliorum, qui hoc magis, quam illud laudent. Inter antidota vero, quæ omnibus funt maximè familiaria, Theriaca magna, atque Mithridatium exiftit; quæ tamen magna fraude componunt, multisque modis. Etenim pro Regibus exactiffimè eas componentes, optimis, omnibusque fingulis ingredientibus fimplicibus medicamentis, ea perficiunt. Pro plebe vero minuta alia componunt, magno cum fimplicium eam perficientium defectu. Theriaca vero, de qua compofitione in quinto Libro de Medicina Ægyptiorum ultimæ editionis nos exactiffimè fcripfimus: omnibus numeris abfoluta Cairi paratur à viro peritiffimo, & doctiffimo Seridim nominè, cui mortuo fucceffit Mahemet Ebneferidim, utpote fuus filius: hic enim omnia fimplicia medicamenta habet. Ex hac Theriaca Morat, hodie Turcarum Imperator, modicum quotidie affumit, qui quandoque & Bers comedit, quamvis epilepfia laboret. Qui Magion el Filefefe utuntur, optimè vivunt, inculpataque valetudine fruuntur, nec fecus, qui Theriaca, Mithridato, atque Tripheris. At qui Opium affumunt (multi enim funt, qui per fexaginta annos quotidie ufque ad drachmas duas comederunt) tandem atrophia laborant, eorum concoctio depravatur, ventriculus labefactatur, calor naturalis ferè extinguitur, dormitabundi fiunt, facile oblivifcuntur, inconftantes funt, cogitabundi, quod promittunt, minimè facientes. Eorum os fere femper ad partes trahitur, ut eos oris convulfione, aut tortura laborare dicas. Eorum alvus fæpè fiftitur, ut clyfteribus uti neceffe habeant. Qui vero Philonio delectantur, quod va-

riè componunt, dum ipſum in corpore ejus vires prodit, multa loquuntur, facetiis, & leporibus, venuſtateque affluunt, legunt, ſcribunt, laborem non ſentiunt, aſſurgunt, ſedent, moventur, quamvis ſenes ſe robuſtiores, & leviores, magisque agiles evaſiſſe ſibi videntur: omnia pollicentur, ab iis omnia impetres, ut quidam Gemmarii, in eos philonio agente, ſæpe gemmas noſtris minori pretio, quam ſtarent, vendiderint. Alii, eo veluti temulenti, Servos manumittunt ſcripto, cujus Philonii vis ubi evanuerit, ſe id feciſſe, & jurejurando perjuriovè negant, eosque iterum vendunt, quod ſæpe eveniſſe in illis vidimus. Bernavi, & Aſſis utentes, ſicuti pejus ſe habent, quam qui Theriacæ, & Mithridatio ſe dant, ſic minora incommoda ſentiunt, quam qui Philonium aſſumunt. At omnes in eo antecellunt, quod majora oblectamenta capiunt: nam lætitia hi ſumma afficiuntur, ad venerem non modo concitantur, ſed & robuſtiores fiunt, per quatuor horas ſe in amæniſſimo loco eſſe ſibi videntur, pulcherrima pomeria, prata, viretaque vident, eorum oculis & menti obverſantur viſa, ſpectra, phaſmata, phantaſiæ, & omnia fere quæ per ſomnum videri ſolent, ſicuti ſomnium, inſomniumve iis oraculum videtur. Cum Angelis ſe loqui dicunt, multasque, & varias rerum imagines ſe videre affirmant, quæ non recenſeo. Hinc amplam occaſionem Mahemetem nactum fuiſſe ferunt, qui ab ineunte ætate huic electuario aſſuetus erat, quo tempore primum in uſu venit, ut & prophetam eſſe, & ſe cum Diis loqui Arabibus perſuaderet, cum id & nonnulli ejus domeſtici, quibus fidebat, hoc aſſumentes, in ſe ipſis experirentur, id ſibi evenire cenſebant, quod eos diligeret Deus, ut prophetæ ſocios. At poſtmodum cum id innotuiſſet, eſſetque in communi conſuetudine, factum eſt, ut à plerisque doctoribus non modo non credatur propheta, ſed prorſus nullam ei fidem habeant, quamvis id facere ſimulent, aut metu, aut fortunæ bonis, quæ iis eorum ſectæ credulitas affert. Non ab re autem eſſe duxi, dicere quid ſit Bernavi & Aſſis, &, quia Aſſis Bernavi iſtius electuarii eſt præcipua baſis, de Aſſis ideo primum dicendum puto. Aſſis igitur nomen

men ad omnem herbam genericum eſt: verum cum herba hæc adeo ab omnibus propter ipſius vim eximiam, & non parum admirandam expetatur, celebrisque apud eas gentes ſit, per quandam veluti antonomaſiam generis nomine dicta eſt. Alii vero eam Cheles etiam nuncupant. Hæc vero, ut ex plantis quid ſit intelligatur, à nobis canapis fœmina eſſe viſa eſt, de qua poſtea longe accuratius agemus, & an ſit canapis diſputabimus. Ex hac inquam herba, ideſt foliis ejus ſiccatis, & in pulverem detritis Bernavi electuarium componunt, variè tamen pro aromatum varietate, & pondere, quæ in eo ad libitum injiciuntur. In communi uſu parata, fit hoc modo, accipiendo aſſis pulverizatæ ʒv. piperis nigri, albi, longi, ana ʒv. pyrethri ʒiij. croci ʒij. calami aromatici ʒj. galangæ ʒv. Mellis depurati q. ſ. cum vino aromatico fit electuarium: cujus doſis eſt à ʒij. ad ʒiiij. Quidam addunt & caſtorei ʒij. alii euphorbii modicum, atque alii alia. Plurimi Aſſis ſola herba utuntur tenuiſſimè trita, deglutitaque, aut ex ſimplici aqua ſubacta. Arabumque ritus eſt, ut eo modo ipſam aſſumant. Qui hanc ipſam ſumunt, ſemper colore citrino conſpiciuntur, eorumque oculi vivido colore deſtituti: ut plurimum graciles ſunt, ſenectutem accelerant, & canitiem. Quod de iis dixi, idem & de Bers ſentiendum eſt. Quod recipit euphorbii ʒxx. maſticis ʒx. ſpicæ Indæ ʒxxx. piperis ʒc. pirethri ʒxv. Apii, hyorcyami albi ana ʒLx. caſtorei ʒxv. his pulverizatis ex melle deſpumato cum vino odorato mixtis paratur electuarium, quo utuntur Turcæ in regionibus frigidis, & in Ægypto Mauri hyemis tempore. Iis vero, qui Opio, Philonio, Aſſis, Bernavi, atque Bers aſſueti ſunt, nunquam ea intermittere poterunt, quod ſi aliquando faciant, in magna, ſævaque ſymptomata, & vitæ periculum incurrunt. Johannes Jacobus Manus, olim Medicus in Ægypto apud Venetam Nationem maximè celebris (ex cujus viri relatione multa quidem alia accepimus) retulit duos, qui ab intermiſſo Opio in ſæviſſima ſymptomata incurrerunt. Alter (inquit) nauclerus fuit, cui cum Cairum iter habenti, Opium, cui aſſueverat, defeciſſet

ſuper

ſuper Nilum, horaque qua illud aſſumere ſolebat, adventaret, nempe à ſolis ortu, primum ventriculi languore corripiebatur, deinde animi deliquio, & ſudore frigido, tandemque vox ei intercipiebatur, cumque per aliquod ſpacium male ſe habuiſſet, neque merum, aut quid ſimile eorum, quæ ad manum in navigio erant, ei opem ferret, in aquam, ut furens ſe conjecit, atque tranans per deſerta fugam arripuit, liburnicam linquens, nobisque non parvum metum incutiens, verentibus ne inde Turcis locus eſſet nos culpandi, atque ejus mortis culpam omnem in nos transferrent: quod ſæpiſſimè ii absque ulla cauſa ita nobis inſidias ſtruere ſoleant. Alter autem, Camelorum ductor, & viam præmonſtrans, qui cum in Arabia Deſerta in via, quæ Hieroſolymam ducit, Philoneo careret, quia totum illud quod ſecum tulerat conſumſerat, de Camelo decidit, neque pes, aut manus ſatis ſuum officium faciebat, graviſſimis ſymptomatibus vexabatur, ambulareque minime poterat, neque equo inſidere, ut ejus ſocii, ne feris præda eſſet, ipſum ſuper Camelum, ut furentem vincire coacti fuerint. At ſtatim recreatus ubi opiati electuarii conſueti aſſumendi fuit poteſtas. Alii rurſus fuere, qui cum ejuſmodi medicamenta intermittere, & eum uſum prorſus relinquere ſibi propoſuiſſent, morte immatura perempti ſunt. Qui Theriacæ uſui indulgent, Tharachì, qui Opio delectantur Affiunì, qui Affis, Afsì dicuntur, & ſic de aliis. Nos vero quoſdam ab hac Opii ſervitute liberavimus, per plures dies illa hora qua opiatum medicamentum aſſumebant, vinum merum antiquum, præſertim Creticum cum pipere, zinzibere, atque aliis aromatibus ebullitum, largius exhibentes, atque ad minus quater in die repetentes. Atque hæc de iis, quæ ad prolem augendam venereos actus movent, atque roborant, & ad deliramenta quibus illa gens non minus oblectari ſolet, plurimum faciunt.

Finis Libri Secundi.

LIBER TERTIUS.

Caput I.

De tractandis in hoc tertio Libro, & primum de Terris, quas Ægyptus producit.

Universa Ægypti terra eſt nitroſa, nimirum quæ nimio calore ſolis quaſi uſta; minus verò quæ juxta Nilum; eaque maximè limoſa, nigra, quæ fluminis inundatione unà in Ægyptum defertur: quaque Ægypti ſolum, ut Herodoto, atque aliis viſum eſt, à ſuis primordiis humillimum quotannis à flumine ità auctum eſt, ut Nilus in agros modò exundare nequeat, niſi decem & octo cubitibus creverit. Hæc inquam, quæ ab eo flumine per æſtatem aucto in eam provinciam devehitur, ut dixi, limoſa eſt, mollis, nigra, ita pinguis, ut ea quaſi oleoſum quiddam exſudare videatur, ſaporeque obdulceſcat. Ea inibi agri ita pinguefiunt, ut ſtercoratione non egeant: ſtercora enim animalium, boumque præſertim, ſubigunt, in placentasque formant, ad ſolem ſiccant, atque per urbem ad uſum ignis vendunt, cum Ægyptus lignis non abundet. Hanc inquam terram ſiccatam Ægyptii reponunt, pro exploranda Nili fluminis auctione, quæ fit menſe Junio, uti ſuperius dictum eſt: ipſam ſingulis diebus bis, terque expendentes, lanceque ponderantes, & principium augmenti Nili fluminis animadvertunt, & quantum ejus incrementum futurum ſit, cognoſcunt. Hæc, etſi frigida ſit, & ſicca, tamen à quadam ſibi mixta aerea pingui ſubſtantia minus refrigerat, & ſiccat, cum quadam molliendi facultate. Altera terra in Ægypto eſt nitroſa, & ſalſa, utpotè quæ longè à Nilo abeſt, ſqualens, ſicca, arenis mixta,

quæ plurimum ſalis, & nitri exſudat. Habent Agricolæ ſuam terram pinguiſſimam à pinguiſſimo limo, qui quotannis à Nilo in ſuo incremento deducitur, effectam: quam margam Ægyptiorum eſſe conſtat, ex qua Ægyptium ſolum ad ſegetum productionem adeo fœcundum fit, ut propterea nullibi locorum agri ad frugum abundantiam fertiliores exiſtant. Habent varias quoque inibi argillas, quibus fictilia varia parant, lapides lateritios, quibus ſole ſiccatis utuntur ad muros conficiendos pro ædium multarum fulcimento, ex qua etiam viliori argilla muros cæmenti loco exædificant, qui multis ævis illæſi durant. Nec non cretis diverſis fullones ad veſtium, atque aliarum rerum deterſionem, & circumlinitionem in ea regione abundant; iisdemque & medici utuntur ad uſum medicinæ. Vaſa verò in quibus aquam refrigerant Ægyptii, ut ſupeus quoque dictum eſt, ex terra alba, & nitro ſubactis parant, in illisque ipſam aquam continuè bibunt. Quemadmodum in Syria, ut à Syris accepimus, eadem fictilia ex terra alba itidem, atque ſale conficiunt. Nitrum vero, & ſal ad aquæ refrigerationem facere dicunt, quod hæc reddant vaſa rara, ſicque frigido aëri ingreſſus ex raritate illiuſce materiæ pateat, ſed aliis viſum eſt in iis vaſis per antiperiſtaſim aquam refrigerari, quod nimirum frigiditas ad centrum aquæ retrahatur, à nitri nimirum qualitate calida fugiendo ſeſe ad aquæ centrum recipiat. Atque hinc fortaſſe fit, ut illorum vaſorum etiam ſoli expoſitorum aqua refrigeretur. Ex villa, quam Chſagbut appellant, haud procul ab Heliopoli poſita, convehunt terram ibi effoſſam colore rubro pallido, adeo odoriferam, ut conficiendis fictilibus utiliſſima, & omnibus jucundiſſima ſit. Ex qua Ægyptii figuli cum nitro fictilia multa parant, præſertimque vaſa potatoria multarum figurarum. Inter multas vero terras, quibus Ægyptus abundat, quandam habent admodum ad uſum mulierum familiarem, quam Beilon nuncupant. Magnis glebis viſitur, gravis, friabilis, ad argillam accedens, atque colore flaveſcente, aliquantulum ad ochram declinans, guſtui lenteſcit, non expers alicujus qualitatis calidæ, quo merito deterſoria eſt, cum vi-

em-

emplaſtica. Mulieres in balneo hac terra trita, & aqua ſubacta capillos illinunt, & obvolvunt, ſæpè illos manibus tractantes, ut in pannis fit à fullonibus detergendis, mundandisque, poſteaque cum fere per horam caput ea terra fricarint, & capillos ſæpiſſimè manibus contrectarint, eos calida aqua detergentes, caput lavant. Hæc terra capillos maximè detergit, flavos colore efficit, firmat, atque longos itidem reddit. Eſt & altera terra, quam inibi effodiunt, quæ cinerei eſt coloris, levis, lubrica, ſplendens, atque guſtui molliſſima, quæ ſapore, & odore Lemniam imitatur, viſu vero ſaponem æmulari prorſus videtur, non minusque lubricitate: unde & ipſi ea ad linteamina dealbanda Ægyptii utuntur ſaponis loco, & in medicinæ uſu ad multos morbos tollendos ab iis non negligitur, præſertimque ad ſanguinis ſputum, & ad quodcumque aliud ſanguinis profluvium cohibendum, non minus & ad ſudores immoderatos firmandos. Ad oculorum lachrymationem itidem collyria parantur ex ea utiliſſima: hanc terram credimus eſſe lapidem Morochtum à Dioſcoride vocatum; lapidem à lapidis figura, & conſiſtentia, quamvis terra quædam ſit argillarum genere comprehenſa. Habent Ægyptii terram Lemniam ſigillatam, bollum Armenium, Samiam, Erythræam & albam, & purpuream, nec non ad uſum venenorum, & venenatorum morſuum lapidem bezahar, ac vel etiam unicornu non carent. Vaſa quædam vidimus è lapidibus bezahar ad Regios uſus confecta, quæ in magno pretio apud eos ſunt, & ad venenorum præſervationem, atque in peſte, & in peſtiferis febribus plurimi æſtimantur, ſi in ipſis antidota, vel aquas, vel ſuccos ad eos morbos abigendos accommodatos bibant. Hæc vero ex Orientali India habent. At de his fortaſſe nos poſtea etiam diligentius.

Caput II.

De Sale in solo Ægyptiaco proveniente, atque de nitro.

Sale optimo, candido, ut nix, omnium profecto salium præstantissimo Ægyptus abundat, non fossili, non marino, sed qui in terræ illusce superficie concrescit. Nos enim mense Julio è Rassit Cairum navigantes universam eam planiciem sale copiosissimo, candidissimoque conspersam, ac veluti obrutam conspeximus, proinde ac in Italia quodam tempore, hyeme, nive copiosa à cœlo cadente, terra obruta apparere solet. Rustici eum colligentes in acervum componunt, qui ita vili venditur, ut cuique inde impune accipere liceat. Servus à supellectili nostri Consulis, plures sportas eo sale plenas in cymbam pro usu domus gratis accepit, secumque Cairum detulit. Gignitur vero tanta salis copia à terra, quæ per summos æstatis calores à sole insigniter eam adurente, ità salsa efficitur, ut postea ex Nilo aqua ipsam inundante, liquefiat, & solvatur, quæ ita liquata, & soluta, superveniente postea æstatis calore, eam cogente, siccanteque, in sal mutatur, candidissimum, tenuissimum, optimumque, quo Ægyptii in victu utuntur. Nitrum, quod Arabes Natron vocant, copiosum in Ægypto effoditur, ubi tanto est usui, adeoque ad multos usus tam medicos, quam alios, præsertim in telis dealbandis ab ea gente affectatur, ut singulis annis centum millibus aureorum nitrum vendat ille Arabs, qui parti Ægypti præest; quam Nilus ejus vadum alluens à sinistra relinquit. Ibi tercentum & sexaginta Villæ sunt, pro quibus in annum tercentum sexaginta millia sestercia Turcarum Imperatori solvit: inter illas duæ sunt maximæ, quarum alteram Demenor, atque alteram Laux nuncupant, in qua Arabs princeps habitat. Ex hoc loco

bidui

bidui itinere in Deferto eft lacus aquæ ftagnantis, in quem lacum quicquid conjicitur, fivè lignum, fivè animal mortuum fivè aliud, ficcatur, atque in nitrum convertitur. Nitrum vero quotidie quindecim homines effodiunt, & in frufta ferramentis frangunt, & dividunt in parvas glebas, quod quidem nitrum erutum, in glebafque redactum, quinquaginta camelis, nihil aliud portantibus, ad Villam fupradictam defertur, exindeque liburnicis Cairum vehitur. Ejus duo funt genera, unum rofei coloris, grave, glebofum, durum; alterumque album, atque leve. Primum Sultanì nuncupant, fecundum Lafultanì: primum fecundo præferunt, quód citius, cariusque venditur: atque ut plurimum Cairi ejus ufus eft. Lafultanì vero dictum in Syriam, Heliopolim, & Damafcum defertur. Centum libras optimi, aureo vendunt, alterum dimidio ejus dant. Nitrum itaque quod ibi eruitur, magna gleba eft, lapidi non diffimilis, minus tamen gravis, aut albicans, aut rofei coloris, omnis falis modo nitens, fapore falfo acri, in amarum definente. Rofeum, & falfius, & acrius, & amarius albo eft, unde &, quod pertinet ad qualitatem calidam, & fubftantiam, & calidius, & fubftantia effentiave tenuius eft. Tractu temporis circum ipfum exfudat veluti farinà alba, quam fpumam nitri appellant. Cæterum nonnulli dubitarunt, an hoc genus nitri veteres cognoverint, cum ipforum nitrum, non falfum, fed amarum folummodo fuiffe conftet. Siquidem per nitrofum faporem amarum intellexerint & Theophraftus, & Plato, & Galenus. Hi enim omnes fapores feptem numero effe voluerunt, quippè dulcem, acrem, falfum, amarum, acidum, aufterum, atque acerbum, per amarum nitrofum intelligentes. Idem, & Galenum fenfiffe conftat, fcilicet per amarum nitrofum intelligi voluiffe, præfertimque in Lib. tertio Simplicium cum dixerit: „ Quibus fapor aut acris, aut nitrofus, aut falfus. „ Quibus quidem dubitari poteft Ægyptium nitrum, cum fit falfum, acre, atque amarefcens fimul, an fit antiquorum nitrum. Verum enim vero ifti minimè de Ægyptiaco nitro dubitare debent, quod propterea antiquorum non fit, nimirum fapore præditum mix-

In primo Simpl. Cap. 36. Cap. 15.

to ex falfo, acri, atque amaro; cum apertiffimè conftet, faporem, nitrofum vocatum, non effe ex fimplicibus, fed ex compofitis faporibus, qui ex falfo, acri, atque amaro conftat. Qua ratione Plato, Theophraftus, Galenus, atque alii, qui tantùm feptem numero fapores effe docuerunt, fimplices folummodo intelligi voluerunt, &, ne verbum quidem de nitrofo, quod effet compofitus, dixerunt, veluti nec etiam de acetofo, & pingui, quod & ipfi fint compofiti. Eft itaque fapor nitri meritò mixtus ex fapore falfo, acri, atque amaro. Quam veritatem ex Galeno confirmamus, qui Betam, & Braffícam nitrofam effe tradidit: harum enim herbarum fapor mixtus eft ex iis tribus faporibus, quippè ex falfedine, acrimonia, & amaritudine. Ita & in nitro Ægyptio primum falfedo guftu fentitur, mox acrimonia, atque demum manifefta amaritudo. Eo utuntur Ægyptii & ad telas dealbandas, atque ad carnes tardioris coctur æ citius concoquendas, atque ad frictionum, pro evocandis ad cutem malignis humoribus, ufum. Quod & ipfum in puerorum variolis, malignisque exanthematibus, & in aliis in fatis frequenti ufu habent; atque non minus etiam ad alios ufus, quos fuperius diximus.

In 8. Simpl.

Caput III.

De Lapidibus Ægypti.

Si de Lapidibus infignem duritiem habentibus, qui tamen inciduntur, & perpoliti nitorem habent, Marmora Lapidarii appellant, fermo fiat, profecto Ægyptus marmoribus cujusque coloris maximè abundat. Ex candidis primò copiofius fert Alabaftritem vocatum, & eum qui marmoream habet duritiem, & qui fragilis eft, quique inter Gypfa potius reponi debet: etfi Alabaftrites uterque, & durus fcilicet & fragilis ex loco Ægypti circa Thebas Alabaftrite olim vocato,

to, nomen invenerit, fcilicet candidus fed varius, ad unguis colorem inclinans, unde ab aliquibus onyx dictus eft, Thebani montes abundant, & eo qui mellei coloris eft, maculofi, non translucidi. Ex hoc præfertim vafa parantur, in quibus, & Nobiles Ægyptii, & pharmacopolæ medicamenta compofita confervant. Habent hujusmodi Lapides fuos ufus ad medicinam, qui Ægyptiis funt familiares: diffolvunt illos fucco Limonum in tenuiffimum pollinem, & utuntur cum ovi albo ad Jecoris calidam intemperiem, & ad renum inflammationem compefcendam, maximè vero ad partium contufiones fanandas. Habent, & nigerrimi coloris lapides, qui perpoliti maximè nitent, quales Alalandici dicebantur, inter quos habent optimos Chryfites, quibus aurum, argentumque examinant. Ex Numidia habent, & lividum duriffimum, atque ex Æthiopia duriffimum ferrei coloris, quo olim pro incude utebantur: Spectantur ibi & mixti ex colore nigro, & albo, fed Ægypti videtur magis proprius qui niger maculis lividis infectus vifitur. Virides quoque multi in ea regione gignuntur, quique colore Jafpidem imitantur, & qui in colore viridi maculas habent rubentes, veluti fanguinem fufum æmulantes, atque etiam virides totos translucidos punctis fanguineis infectos, heliotropium lapidem planè imitantes. Porphyrites, vulgo Porfidum vocatum, in Ægypto copiofius reperitur, præfertimque qui rubet candidis intercurfantibus punctis, vel maculofis. Habetur etiam rubens cum maculis nigris ex Syene Thebaidis convectus: ex hoc quidem lapide omnes obelifci, qui & Cairi, & Alexandriæ funt, extiterunt, non minus & Columnæ marmoreæ, quæ & Alexandriæ, & Cairi extant, ex ifto lapide fculptæ fuerunt, maximèque ex columnis illa maxima quam Pompeji columnam vocant in medio urbis Alexandriæ pofita, atque fepulcrum, feu Arca, in majori pyramide pofita. Ibi quoque vifitur rubens punctis aureis infectus ex Thebaide itidem convectus: atque tales lapides marmorei in Ægypto obfervantur. At de gemmis, quæ ibi vifuntur, pauca quoque dicamus, à Smaragdis exordientes.

C A-

Caput IV.

De Smaragdis, qui in Ægypto nafcuntur.

In Ægypto omnes gemmarum fpecies copiofius inveniuntur, majori ex parte ex orientalis Indiæ locis delatæ, aliquot vero in hac regione nafcuntur, quippe Smaragdi præftantiffimi, Chryfolitæ, Chryfopraffi, Heliotropii, Jafpides, Cyanei lapides, atque alii. Quod Smaragdi pretiofiffimi omnium in Ægypti provincia Gait vocata effodiantur, omnibus, qui Ægyptum habitant notiffimum eft. Itaque in Gait, fub Ægypto meridiem verfus pofitâ provincia, vel regno, ubi olim Inarum regnaffe ferunt, Smaragdorum puteus eft, quem Bir el Smerud vocant, in quo quotidie pro Turcarum Imperatore fodiuntur Smaragdi, &, quamvis foffores fummo ftudio obferventur, ne lapillos hos pretiofos fuffurentur, tamen adeo vafri, & callidi funt, ut fæpe præftantiffimos lapides occultent, quos noftris mercatoribus vendunt. In eo puteo, quo tempore Meffir Baffa Pro-rex in Ægypto fuit, Smaragdus pulcherrimus, quatuor fupra triginta drachmarum pondere, inventus eft, ad eximiam perfectionem, & commendationem accedens, quem fæpius Ægypti Pro-rex Clariffimis Confulibus Venetis, illic pro Veneta Natione morantibus, oftendit, cujus Smaragdi pretium, fi nunc in pretio ita effent hi lapides ficuti antea fuiffe conftat, quatuorcentum mille aureis nummis procul dubio æftimaretur. Ex Smaragdo confecta vafa ferè innumera, & varia inveniuntur apud Turcarum Regem, nonnullaque pulcherrima, anno eo, quo Cairum venimus ad ipfum Pro-regem ex Ægypto, à quodam ejus Præfide, ex regia ftirpe oriundo, delata funt qui diu Thebarum provinciæ præfuit, atque apud hunc ea fuit Smaragdorum copia, quæ fidem fuperet, eamque aliqui ex noftris mecum una viderunt. Ægyptii,

Ara-

Arabesque ipſum vocant Smerud, non autem, ut perperam Garcias ab Ortu credidit, Zamarut. Hujuſce gemmæ haud probam is cognitionem habuiſſe viſus eſt, præſertim cum ſcripſerit, Smaragdorum locum natalem ex quo effodiuntur vix cognoſci, nullis fragmentis remanentibus: cum notiſſimum omnibus Ægyptiis ſit, Smaragdorum verum natale puteum eſſe, in regno Gait vocato, ſub Ægypto, quem, ut dictum quoque eſt, Bir el Smerud appellant. Atque etiam quòd apud Mauros quamplurimi reperiuntur Smaragdi, nedum fragmenta, quæ minimi precii ſunt, ſed plurimo pretio æſtimati Smaragdi. Veruntamen unum, quòd animadvertit, non eſt ad medicamentorum uſum negligendum, ſcilicet eos errare, qui in compoſitione electuarii de Gemmis, ex Meſues mente, Smaragdum præſcribi putant: cum Meſue Ferure habeat, & non Smerud, ut Jacobus etiam Mannus auctor eſt: per Ferure vero Arabes lapidem Cyaneum intelligunt, non autem Smaragdum, quem, ut dixi, Smerud vocant. In iisdem locis, in quibus Smaragdi effodiuntur, Chryſoprasi, & Chryſolitæ abundantius inveniuntur.

Caput V.

De Vaſis Murrhinis, & variis Conchiliorum generibus.

Ægyptii vaſa aurea, & argentea rejecerunt, ubi Murrhina vaſa adinvenere, quæ ex India afferuntur, (neque enim in Æypto, ut perperam Petrus Bellonius credidiſſe viſus eſt, quædam illorum fiunt) ex ea præſertim regione, quam Sivì vocant. Ibi enim ex variis (ut multi mercatores affirmant) lapidibus conficiuntur, gemmarum genere comprehenſis, maximeque ex variis Jaſpidibus. Namque ex iis, atque aliis ſimul mixtis materiam parari ajunt, ex qua vaſa

T hæc

hæc fiunt. Antonius Pigafeta in Narrationibus ſuæ navigationis ad inſulas Molucas, ſcribit, ea vaſa fieri ex terra alba, ſpacio quinquaginta annorum ſub terra excocta, atque præparata, ſed &, ut probè apta reddatur, ſepeliunt in terra, & in ipſa terra obruta centum, & pluribus annis, ut purior efficiatur, à calore concoqui ſinunt: meritoque hæc vaſa omnibus aureis, argenteisque præferuntur vaſis, tum quod mundiſſima ſint, nunquamque inquinentur, tum quod vim quandam obtineant & cor roborandi, & venenis reſiſtendi, cum ex materia conſtent, quæ eſt antidotus ex occulta facultate ad omnia venena. Etſi hæc vaſa varii ſint coloris, in pretio tamen majori habentur alba ex toto tranſparentia. Quæ non ità ſunt perfecta, ſolent variis coloribus infici, atque ornari. Quædamque ex iis præſtantiſſima ibi reperiuntur, quibus utuntur Reges, & Primates, adeoque magni fiunt hæc à Mauris, ut plures ibi periti inveniantur, qui & fracta reſarciant, eaque arte ibi vivant. Abundat Ægyptus ex Rubro Mare variis Conchiliorum generibus, & præter Margaritiferas, quibusdam Margaritiferis longè majoribus, & ex omni parte amplioribus, materia, lapidea duricie, intus candida, & translucida, colore, & ſubſtantia vaſis Murrhinis ſimili. Ex iis torno varia vaſa fiunt, quibus perindè ac Murrhinis utuntur: ex iis quoque innumera ſanè cujusque generis, in magna copia à multis exinde in Italiam convehuntur, ad eos qui in hortis, fontibus, atque caveis agreſtibus delectantur.

CAPUT VI.

De Lapidibus aliis quibus Ægyptus abundat.

Occurrunt in Ægypti Montibus Silices omnis generis, & albi, & nigri, & alterius coloris, qui ſunt in uſu ad ignem excutiendum, at inter hos eſt Silex Silvifera, in quo

lapi-

p. 147.

TAB. II.

lapide filvæ, herbarum, fruticum, atque arborum variarum quafi pictæ imagines cernuntur, proindeque omnibus funt amæniffimi afpectus. Varii item Jafpides cujusque generis ibi nafcuntur, atque ii præfertim nobiliffimi tota fubftantia transluci-di, amæniter cum punctis fanguineis tota fubftantia virentes. Hos vulgus Gemmariorum Heliotropios appellat, in magnoque pretio apud omnes habentur, Magosque maxime, qui iis fuperftitiosè utuntur. Inter Jafpides, quibus Ægyptus maximè abundat, eft parvus lapillus, viridis coloris nigrefcentis, totus lineis multis inæqualibus albicantibus infectus, unde ab iis maculis, plures Lapidem Serpentinum appellarunt, vel ex eo, quòd hic lapillus fucco limonis tinctus, fpontè ferpentis inftar hinc inde moveatur. Quod experimentum ex me Melchior Guilandinus olim Præceptor meus nunquam fatis laudatus, magna cum voluptate vidit, quo tempore ego ex Ægypto redieram: namque lapillo in vafe ftanneo plano pofito, unàque modico fucci limonis affufo, ipfe paulo poft à fucco limonis alteratus per vafis fuperficiem inftar animalis variè movebatur, femper tendens ad centrum vafis, in quo aderat fuccus limonis, ad quem fuccum delatus, ipfoque imbibitus, omni motu caruit. Geftant hunc lapidem idcircò fuperftitiosè non pauci, quo putant ipfos tutos à ferpentum morfibus vivere. Jafpides verò alios, qui viridis funt coloris, quique habent vel maculas rubri fanguinis æmulas, vel puncta fanguinea, geftant ad fanguinis profluvium cohibendum. Nafcitur & in ea regione lapis * Ætites, aquilinus à quibusdam vocatus, eo quia Aquilæ absque eo minimè parere queant, aut quod in Aquilarum Nidis inveniatur. Minera horum lapidum in deferto Divi Macharii haud procul à lacu Nitrofo cernitur, in qua innumeri producuntur Ætites lapides, variarum fanè figurarum, funt majori ex parte oblongi, rotundi, plerique compreffam rotunditatem habentes, fed aliqui etiam funt (quanquam pauciffimi) quafi perfecta rotunditate extuberantes, magnitudine vero varia fpectantur, fiquidem aliqui funt usque adeo parvi, ut ciceris magnitudinem non excedant; plerique caftaneis fimiles cernuntur, fed multi usque adeo

* *Vide. Tab. II. Num.* 1. 2. 3.

adeo magni exiſtunt, ut magnitudine ſimiles panibus triticeis oblongis ſpectentur. Multi ipſorum intus alium lapidem habent, unde Dioſcorides meritò dixit: Ætites lapis eſt veluti prægnans, cum quatitur, alio in utero ſonante. Verum non omnes ſi quatiantur obſtrepunt, ſed ſolummodo minimi, qui intus cavi ſunt, vel alium lapillum, vel pulverum, aut luteum, aut nigrum continentes. Exterius veluti corticem habent duricie lapidea, ſed tamen fragili, colore ferrugineo: externa ſuperficiei ſubſtantia nigra eſt, ac veluti ſplendens; quibusdam arenulis lapideis nigricantibus, luciditatis non expertibus, mixta, atque hic veluti iſtiuſce lapidis cortex viſitur, cujus craſſities major eſt latitudine ſemidigiti minoris, atque minor unguis humanæ, digiti pollicis craſſitie cernitur. Ex iis vero intra corticem habent alii alium parvum lapillum, alii modicum terræ luteæ cretoſæ, & alii pulverem nigreſcentem: atque hi lapides cum quatiuntur, ſonant, & ſtrepitum faciunt. Qui vero non ſonant, & ſunt cæteris graviores, intus repleti ſunt terra vel lutea albicante, vel alba friabili, linguam ſiccante cum obſcura excalefactione, atque odore ad cretam inclinante, qua terra plures utuntur ad ulcera ſordida detergenda, & lota ex aqua in febribus peſtiferis, atque in pueris vermibus vexatis. His lapidibus coxis adligatis in puerperis Obſtetrices partum accelerant: veluti ad fœtum retinendum eosdem brachiis adligatos geſtare utero gerentes cum utilitate ſolent. Cum conſtet Ætitis lapidis longè plures ex terra natali reperiri differentias, omnes tamen hos, quos Africanos vocant, cæteris ad uſum Medicinæ ſcriptores prætulerunt.

Eſt & juxta radices montis Sinai lapis parvus, ovi majoris magnitudinem non excedens, oblongus, aut ovali, aut triquetra figura, inæqualisque figuræ ſuperficiei undique viſitur, denſus eſt, gravis, ſilicis duricie, colore pallido nigricante, ſuperficiem totam veluti parvulis vermiculis obtectam, infectamque habens, ex quo † Scolecitis dictus eſt, quaſi ſit inæqualiter a vermibus corroſa, & ſuperficie tenus excavata, quæ ſuperficies tota eſt lenis, ac veluti arte perpolita.

† *Vide Tab. II. Num. 4.*

lita. Geftant hunc lapidem ad amatoria, & ad valetudinem confervandam fatis fuperftitiosè. Detritus ex cote, albo colore tingit, & amarefcit, unde ad ocularia collyria paranda ufum habet detritus ex cote cum aqua rofacea, potiffimumque ad ophtalmias oculorum. Eodem ferè in loco in iis montibus Sinai paffim proveniunt lapides multi, magni, duriffimi, graviffimi, ea figura, magnitudine, & colore efformati ut quartæ parti orbiculati cafei Ovilli omnino fimiles videantur, unde in publicis conviviis hic lapis menfæ ludi gratia apponitur, ad quamplures fcilicet decipiendos, pluresque ex epulantibus aliquibus Noviciis dicunt joci gratia, Cur non comeditis de illo cafeo ovillo Italico, qui optimus eft? qui, quum ut portionem ex eo fecturi, ipfum acceperint, continuò apud omnes rifus oboritur. Cyaneus itidem lapis in Ægypto magnis glebis pulcherrimis effoditur, ftellis quidem, vel punctis aureis emicans: quo Medici etiam utuntur, à fece tamen purgato, & ex aqua rofata probè loto, per os ipfum exhibentes, ad cordis tremorem, & palpitationem, & ex eo quoque purgatorias potiones, & catapocia parare folent. Non minus ii abundant lapillis parvis oblongis olearum nucleis fimilibus, quos quòd in Judæa quoque nafcantur, lapides Judaicos nominant, fcilicèt Hagiar el Judi. Triplicis funt figuræ, quidam oleis planè fimiles exiftunt, habent vero per longum innumeras ftrias ab una extremitate ad alteram, per longum æqualiter porrectas: ipforum omnium materia eft lapidea, duriffima, ad filicem colore inclinans, intusque in fuperficie translucet. Alii pyriformes funt, non excedentes oleæ magnitudinem, & craffitudinem: eodem itidem modo perpulchre ftriati. Ab iis & rotundi exiftunt cerafis & magnitudine, & figura fimiles. Diofcorides perbellè ipfum Judaicum lapidem ita defcripfit. „ Judaicus lapis in Judæa nafcitur glandis effigie, albus, „ fcita admodum configuratione, lineis æqualiter inter fe di- „ ftantibus quafi de induftria detornatis. „ Ægyptii hoc, ex cote cum aqua ftillatitia ex ononidis radicum corticibus detrito, utuntur ad calculos in renibus, & in vefica comminuendos, atque ad urinam movendam. Morochtam vocatum lapidem, quem

In Lib. 5. de Med. Mat.

quem alii leucographidam à lineis albis quas ducit, etiam vocant, habent copiosum, qui lapis etiam ab ipsis vocatus est à quadam veluti lapidis duritie, licèt terra sit, de quo in capite de terris egimus: aliqui terram saponariam ipsum nominant, quoniam dealbandis linteis usum apud eas gentes habet, & quod etiam saponem colore, figura, mollitie imitari maximè videatur.

Caput VII.

De Chalchanto, Alumine, Pompholyge, atque aliis metallicis medicamentis, quæ in Ægypto observantur.

Ægyptii omnia genera Chalchanti, & naturalis, & arte facti habent. Naturalis est cæruleus, purus, translucidus, in tessellas hexagona, vel septagona, aut nonagona figura formatus; cujusmodi est Cyprius. Habent & candidissimum Chalchantum, flavum, subluteum, viride, & nigrescens. Parant & ipsi factitium viride, cæruleumque quo utuntur ad colores, atque ad alios usus. Eodem modo iis sunt familiaria Alumina cujusque generis, scilicet fissile, rotundum, atque humidum: factitiaque etiam omnia, inter quæ Rupeum vocatum longè est efficacius in adstringendo, eo quod in Italia fit. Habent Spodium, Antispodium, quod ex ligustro Ægyptio parant, quibus ad virium robur uti solent. Spodium Tabaxir vocant, quo nomine vulgus pharmacopæorum Spodium factitium, quippè metallicum, intelligit. At eruditiores viri eo nomine lacrymam quandam ex caudice arboris proceræ in India nascentis, albicantem, odoratam, facultatis refrigeratoriæ, & cor maximè roborantis itidem intelligunt. Quibus commonitos Medicos nostri temporis esse volu-

volumus, ut ubi apud Arabes Medicos in compofitione medicamentorum Tabaxir, fiveSpodium legerint, non metallicum Spodium ad ufum eorum componendorum recipiant, fed gummi Indicum Tamaxir vocatum, quod tutò per os affumatur. Metallicum vero, quod eft Græcorum Spodium, omnibus fufpectum effe merito debebit, ut quod fit metallicum, proindeque nunquam ufum habere poterit ad ea medicamenta componenda, quæ per os affumuntur: fed folummodo iftius ufus erit, exterioribus corporis partibus ulceratis medicandis, præfertimque probè loti, quod emplafticæ fit facultatis ad ulcera cicatrice claudenda, atque ad partium externarum roborationem. Habent & puriffimam myfin, optimam chalcitim friabilem, foryn, cæteraque alia omnia fimplicia medicamenta, quæ ex æris materia fiunt. Addo, eos ita cineribus, quos ex Kali herba, inibi copiofiffimè proveniente, ufta parant, abundare, ut quotannis Naves iis onerantes ingentem copiam Venetias, atque ad alias urbes mittant. Planta Kali ex qua ufta cineres fiunt, eft fruticofa, lignofa, ramulis multis tenuibus prædita, quibus foliola parva oblonga trina fimul, aut quina rutæ fimilia, infunt, & aliquando unicum foliolum oblongum, geniftæ fimile. Demumque in Mare Rubro vocato nafcuntur proceræ arbores, quæ extra aquam extractæ coralliorum modo lapideam duritiem nancifcuntur, adeo ut caudices cum totis ramis lapidefcant, coloreque nigro cernuntur; qui nullius apud eas gentes ufus exiftunt.

C 4

CAPUT VIII.

Stirpes, quæ in Ægypto proveniunt.

Posteaquam nos ea fossilia, sive mineralia, quæ in Ægypto observata sunt, breviter fuimus complexi, non injucundum studiosis Medicinæ fore existimavimus, si etiam stirpes Ægyptiis familiares perspectas cognitasque brevi sermone redderemus, atque non minus ipsarum & facultates, & usus ad medicinam cognitos. Nunc verò paucis dicemus de illis plantis, quæ familiarius in Ægyptio solo proveniunt, exordientes ab esculentis, ad eas, quæ medicinæ apud eas gentes usui sunt, transeundo. Itaque eæ stirpes sunt, quæ ibi familiarius proveniunt: quippè lactuca longa, endivia, cichoreum, portulaca, malva, beta radicis rotundæ, brassica florida, petroselinum, apium, coriandrum, ocymum, pulegium, eruta, piper, junci folium, menta, atriplex, spinachia, chali esculentum, staphilinum; pastinaca, carduus, cinnara, papaver, bammia, melochia, capparis, porrum, allium, cæpe, sinapi, blitum, gingidium, fœniculum, asparagus, sesamus, rapa, napus, trasi, lotus Niliaca, arundo saccharifera, cheta, cucumeres alii, cucurbita, melo, pepo, anguria. Malus punica, medica, aurantia, limonia, pomum Adami, naphea, palma, vitis, ficus, persicus, musa, sycomorus, sebesten. Atque ex leguminibus, pisum, & pisi genus parvum quod Mas appellant, inter legumina apud eas gentes majori in pretio æstimatum: Cicer, lens, faseoli multa genera, faba, bammia, ervilia, aracus, ervum. Ex stirpibus vero non esculentis, papyrus, nenufhar, ocymum, chali non esculentum à quo cineres fiunt, secamonè, periplocam vulgus herbariorum nominat, melilotus, trifolium, linum, achaovan, artemisia. Marina, soffera, sesban, marù species sclareæ: gra-

graminis genera multa, far, cujus fructus beidelfar vocant. Hyofciamus albus, hermodactilus, urtica lini femine, cana-bis, cyperus, liguftrum, cujus foliorum pulverem archenda vocant, balfamum, licium, agiahalid, lignum Mefuag, aca-cia, tamarix fativus, caffia cathartica, tamarindus, calaf, bon, bahobab, goffipium arboreum, jafminus Ara-bicus, ftratiotes aquatica, pfyllium, melanthium, folanum fomniferum, conyza, nux metella. Hæ funt ftirpes fub cælo Ægyptio nafcentes, quarum plerasque in libro De Plantis Ægypti cum tractaverimus, de aliis, de quibus in eo libro vel non egimus, vel imperfectè quidem egimus, in hoc libro fcribemus, ipfarumque hiftoriam contexemus, exordientes ab iis quæ Ægyptiis ad ciborum ufum familiares exiftunt.

Caput IX.

De fingulis plantis efculentis apud Ægyptios na-fcentibus, atque primum oleraceæ, her-baceæve confiderantur.

Quoniam Ægyptii fub cælo calidiffimo viventes cibis fri-gidis maximè delectantur, hinc eft, quod iis gentibus lactuca eft efui acceptiffima, atque unum præfertim lactucæ genus longum; quæ illi lactucæ eft vifu fimillima, quam Veneti Romanam appellant, guftu verò longè eft fuavior, & videtur Memphi propria, cum in hac Civitate præfertim feratur, magnoque ftudio colatur: per urbem eam Afinis ve-nalem ferunt, vilique pretio vendunt, ea copiofius omnes vefcuntur cruda, feque magna copia affiduè indigenæ ingur-gitant, nec immeritò, cum noftrates fuavi guftu longè antecel-at. Multæ urbes, oppida, atque rura reperiuntur, in quibus ferè omnes incolæ quindecim diebus, folis lactucis iisque crudis,

V va-

valetudinis conservandæ gratia, vescuntur, intermissis aliis solitis cibis; deinde per venam sectam sibi sanguinem absque Medici consilio mitti jubent, quum putent se plethora laborare: idque faciunt præcipuè, mulieres virgines, viduæ, aliive multi, qui procul à negotiis agunt, vitamque in quiete, otiovè transigunt. Quem vivendi modum quotannis servantes inculpata valetudine se diu vixisse plures nobis affirmarunt. Hoc genus lactucæ, quod cæteris lactucis bonitate maximè præstet, optimum sanguinem in iis corporibus generare haud injuria existimant, sibique ipsis persuadent; nimirum quia eorum corpora calidioris sunt temperamenti, ex quo plus amaræ bilis, quam sanguinis generari ratio suadet, ab usu lactucæ refrigerata, ipsorumque calore immodico à lactucæ refrigeratoria facultate diminuto, plus sanguinis, quàm amaræ bilis gignunt. Mirum est, quod de lactucæ temperamento Galenus aliquando affirmavit, quippe ipsam lactucam liberalius esitatam, vel ejus succum copiosius assumptum, non secus hominem interimere, quam faciat cicuta; aut papaver. Unde lactucis facultatem inesse intensè refrigeratoriam, idcircoque & deleteriam affirmasse visus est. Quam facultatem non tamen interimere illos inquit, qui copiosius lactucis vescuntur, quoniam cum sit ipsa crassarum partium, diu retinetur in stomacho antequam ad cor feratur, ejusque calorem extinguat, in quo tempore à calore alterata excoquitur, atque in nutrimentum vertitur. At, pace Principis Medicorum Galeni, dixerim ego, atque istud ipsum auderem etiam affirmare, ut in primo quoque libro diximus, nullam lactucæ inesse facultatem deleteriam cicutæ similem, neque immoderatè esse refrigeratoriam ut cicuta, aut papaver, quod & ipsemet Galenus non negasse visus est, cum ipse in 6°. Lib. Simplicium dixerit: „Lactuca frigidum est, humidumque olus„ non tamen extremè (siquidem edendo non foret) verum maxime secundum aquæ, ut dicam, fontanæ frigiditatem. Quod vero nihil facultatis refrigeratoriæ mortiferæ habeat lactuca, eo facilius argumento deprehenditur, quod ipsa liberius esitata, nihil molestiæ ferat. Nos vidimus quosdam Ægy-

In lib. 3°. Simp. cap. 18.

In 3°. de Temp. cap. 4.

Cap. de Lactuca.

Ægyptios viginti usque & plures etiam lactucas comediſſe, & probè eas concoxiſſe, nullam vel etiam leviſſimam moleſtiam ſentientes, & nos quoque aliquando ad ſitim coërcendam plures ſimul eximia cum guſtus voluptate ingurgitavimus, à quibus nullam moleſtiam ſentientes, probè nutriebamur, easque citius in ſtomacho, quàm fortaſſe alii cibi, qui celerioris coctionis æſtimantur, fuiſſe concoctas obſervavimus: Addimus quod ſi particeps eſſet illiuſce facultatis refrigeratoriæ cicutæ ſimilis, liberalius aſſumpta, refrigerationem, & ſtuporem hominibus induceret, ac vel etiam partes exterius adhibita ſtupefaceret, quod non facere, ne dum Ægyptii, ſed vel etiam Itali, lactucis copioſius veſci conſueti, facile deprehenderunt. Demum natura ipſam in guſtu non leviter abhorreret, quemadmodum ſtomachus ab omni veneno abhorret. Guſtui vero lactuca eſt jucundiſſima, eſuique gratiſſima. Quibus comprehendimus lactucam eſſe temperaturæ moderatè frigidæ, atque ſubſtantiæ naturæ humanæ non modo nihil contrariæ, ſed quam ſimillimæ, qua ſimilitudine à calore noſtro tota excoquitur, & citò in optimum vertitur nutrimentum. Abundat Ægyptus omnibus cichoraceis, præſertimque Endivia, atque Cichoreo, quæ plantæ usque adeo ex ſoli illius pinguedine augentur, ut ad lapam in quibusdam locis, maximè poſt Nili fluminis augmentum, foliis fere cichoreum accedere videatur, unde radices craſſiſſimas, atque teneriſſimas habent, quas ſaccharo condiunt ad uſum ægrotantium, & rectè valentium, qui eas radices, ut à caloribus non lædantur, ſeque ipſos præſervent, atque tueantur, frequentant. Ad eundem uſum portulacam eſitant omnes familiarius. Non minus & malva magni uſus eſt apud eas gentes, ea enim ſummoperè delectantur, eamque quotannis ferunt, ex ea plurimum lucri facientes, coctam enim, & crudam eſitant. Memini me anno 1581. quendam familiarem meum Horrem Bei vocatum, qui ſuburbia multa, villas, atque vicos habebat, ubi Nilus deſinit, & mari conjungitur, Canopi malvæ copiam quingentis aureis vendidiſſe. Ad uſum medicinæ malvæ ſemina plurimi faciunt, præſertim ad

 tuſſim

tuſſim ex calida diſtillatione obortam, familiariſſimi ſunt apud illos ſeminum cremores ex ejusdem vel aqua, vel decocto parati, ut & ad ardorem urinæ, ejusque difficultatem, & ſuppreſſionem. Althææ quoque folia, caules, ſemina, atque radices familiarius ad medicinæ uſum apud eos ſunt in uſu: germinaque recentia, ad pectoris, atque pulmonum, & veſicæ affectus calidos, ex aqua decocta, non ſecus atque malvam comedunt. Lignum malvæ, ſiccatum in umbra, publicè venditur, Cadmieque nuncupatur, eſtque in frequentiſſimo uſu ad dolorem ſtomachi, pectoris, ex frigidis humoribus, vel à flatibus excitatum demulcendum: ipſum lignum contundunt, in aquaque maceratum exprimunt, tepidumque ægrotis præbent. Multi hoc ſolo utuntur cum fœniculi aliquanto, atque ſaccharo, ad ſedandosque hoſce, atque alios dolores, hoc expreſſum, omnia medicamenta antecellere longa experientia apud eas gentes eſt comprobatum, undè aſſiduè per urbem venale hoc lignum circumfertur, guſtui eſt gratum, nec calefacit, meritoque ab Ægyptiis (utpote quibus ſæpe dolor ventriculi accidit, ex multorum fructuum fugacium eſu, atque uſu) maximè æſtimatur hujusmodi planta, & ad prædicto dolores, & quod renum, & veſicæ doloribus à calculis etiam obortis ſuccurrat, atque urinæ ſuppreſſæ opem ferat. Nullus hortus & in urbe, atque extra urbem eſt, qui althææ plures plantas non alat. Semina ejusdem plantæ ad eosdem affectus itidem, & utiliſſima, & in frequenti uſu ſunt. Ea contundunt in Mortario cum modico fœniculi ex aquaque lac exprimunt, quod dant tepidum cum modico ſacchari. Coriano, ſivè coriandro horti Ægyptii abundant, in uſuque frequentiſſimo herbam viridem habent, ad fercula potiſſimum paranda, & ita eſt apud eas gentes familiaris uſus, ut in adagio apud eos dicatur, ſine coriano non fit ferculum. Quod maximè mirum nobis viſum eſt, cum hæc herba non parum fœteat, nihilominus ipſa & juſcula, & fercula condita guſtui ſuavia apparent. Quibus quidem liquidò conſtabit, verum fuiſſe, olim ſumme etiam fœtida, cujusmodi apud antiquos fuit laſer, ideſt aſſa fœtida, fuiſſe in uſu ad ci-

bo-

borum condimenta. Quam herbam moderatè aſſumptam, quicquam facultatis deleteriæ habere non conſtat, quod Græcis perperam fuit perſuaſum, immoderatius autem eſitata, inter exſtatica venena haud injuria erit adnumeranda, cum homines cum ſopore deliros, amentesque reddat. Fructus, ſive ſemina, eosdem uſus habent apud Ægyptios, perinde atque apud nos. Bammiis, & melochiis Ægyptii maxime abundant, ex iisque fercula ipſorum guſtui ſuavia parant, quibus frequentiſſimè in prandio, atque cæna veſcuntur. Mihi tamen ea fercula ob inſignem viſciditatem, qua prædita ſunt, nunquam accepta fuerunt, etſi ſapore ſuavia ſint. His ſimile Blitum viſum eſt, atque etiam ferculum, quod ex viridi ejus herba ex aqua decocta conficiunt. His addimus Braſſicas, inter quas duas ſolummodo fuiſſe apud eos populos in frequenti uſu obſervavimus, ſcilicet rapoſam, atque floridam, quam & Cypriam, & Syriacam nonnulli vocant, quod in Cypro Inſula, & in Syria nata, & grandior, & guſtui præſtantior ſit. Sed in Ægypto tum rapoſa vocata, tum florida copioſius naſcitur. Rapoſam in fruſtula parva diſſectam, & in jure pingui Caſtrati decoctam comedunt, at nonnunquam ex aqua itidem percoctam, cum oleo, ſale, & aceto. Floridam vero vocatam eſſe, cognitum eſt ex multis floribus, quos albos, teneros, guſtui ſubdulces, cum ramulis veluti in unum globum congeſtos profert, quibus ſic conglomeratis, congeſtisque fit veluti globus rotundus, magnitudine, atque forma noſtratis braſſicæ capitatæ, atque hoc caput ex floribus, ramulisque candidis, tenellis, conſtitutum, in jure pingui percoctum avidius eſitare ii ſolent. Verum, ut liberè dicam, meo guſtui hujusmodi braſſica quadantenus inſipida, & eſui haud admodum accepta viſa eſt. Hoc vero evenire potuiſſe à multis creditum, quod ſolum Ægyptiacum præ multa humiditate (etenim terra hæc niſi largiſſima aqua irrigata plantas non producit) omnes plantas paulo inſipidiores ferat. Betam & albam, & rubram (betarapam) noſtris vocatam) in hortis copioſius ferunt, atque in cibis perindè atque noſtri iis familiarius utuntur. Atriplicem legitimam Theophraſti iti-

 dem

dem copiofius ferunt, qua in ferculis utuntur, non fecus & fpinachiam vocatam, & erucam: Apium nafcitur copiofius, vegetiorque hæc planta ex multa foli humiditate crefcit, crudaque ejus radice, & teneris caulibus cum fale, atque pipere ad venerem movendam libentiffimè vefcuntur, vocantque hanc plantam Carafs, atque hanc effe legitimum Apium antiquorum, Græcis Selinon vocatum, in Libro quinto de Medicina. Ægyptiorum, cum hac Hiftoria evulganda, fatis probè à nobis demonftratum putamus, fcilicet hanc plantam, quippe vulgo Selinon vocatum, effe legitimum Apium antiquorum, atque noftrum vulgare petrofelinum nequaquam (etfi perperam plerisque fuerit perfuafum) poffe effe apium antiquorum. Bagdunez vulgare noftrum petrofelinum vocant: cujus plantæ, non caulibus, radicibusque ad ciborum condimenta utuntur, fed tenerrimis foliis. Apii vero, cruda radice, atque caulibus teneris propè radicem, crudis libentius vefcuntur. Eodem itidem modo utuntur carduis multis, quibus Ægyptus abundat, fpeciatim vero Judæi iis & crudis, & coctis libentius vefcuntur, quod ipforum ufum fciant ad augendam venerem maxime effe accommodatum. Cinaris quoque in quibusdam locis (vulgus artichiochum appellat) non parum hæc regio abundat, quibus & crudis, & coctis avidiffimè vefcuntur, præfertimque Chriftiani, atque Hebræi: nunc audio longè abundantius cinaras five artichiochos ibi haberi. Afparigique altiles in hortis non defunt, neque menta, neque fæniculum, neque ocymum, quæ planta ibi arborefcit, & odore cæteris plantis præfertur, unde Riham, quafi odorem, per excellentiam quandam Incolæ vocarunt: neque melanthium, neque pulegium, etfi rara planta fit, ibi haud omnibus locis humentibus conceffa. Hæc ad condienda fercula ufum familiarum habent: finapi quoque coctum aliquando comedunt, ii præfertim qui frigidiori ventriculo laborant, medicinæ potius, quam nutrimenti caufa. Inter genera Kali (quibus omnibus Ægyptus maxime abundat, ex quibus igne ufus cineres conficiunt, quos ut fuperius quoque dictum eft ma-

magna quantitate in varias Provincias mittunt, præfertimque Venetias) unum genus habent efculentum, quo cocto, aliqui perinde ac Crithmo, cum oleo, fale, atque aceto vefcuntur. Sefami planta ibi ubique locorum copiofius feritur, atque abundat. Semina ufum habent in bellariis, atque ad oleum conficiendum, quod ad ufum ciborum cum fit guftui acceptiffimum, apud omnes in magno pretio habetur, & majori pretio venditur quam oleum olearum: quo etiam utuntur ad incruftandas carnes affas. Habent & plantam quam piper longum appellant, quæ piperis acrimoniam majorem in foliis habet, ufumque aliquando habet in exigua quantitate piperis loco in ciborum condimentis. Eft hæc planta junco rotundo quam fimillima, unde piper juncorum appellari meritò potuit: ex foliis emanat fuccus flavus, valdeque acris. Habent & Zatarhendi plantam, cujus folia ficcata cum fale, & pane comedunt, non fecus quam Græci in Creta infula origanum. Capparorum, quorum in Alexandria multus eft proventus, flores prius quam dehifcant fale condiuntur, ex aquaque decocti cum oleo, & aceto condiuntur; omnium optimi creduntur ad ciborum ufum, qui ex Alexandria ad nos convehuntur. Aceto conditi ex Liguria habentur, guftui fuaviffimi, fed longe Alexandrinis minores funt, quoniam & frùtices capparis, qui in Alexandria Ægypti proveniunt, majores exiftunt, foliaque habent majora, & minus fpinis horrent. Commendatur falitorum ufus ad eos qui ftomachum pituitofis, craffisque humoribus oppletum habent, proindeque ad debilem ftomachum, inappetentiaque laborantem, & ad vifcerum obftructiones, præfertimque lienis, ad paralyfim, ad convulfionem ex iisdem humoribus factam, ad febres omnes longas, & chronicas maximè laudatur. Nafcitur in Ægypto papaver, & nigrum, & album: hoc in familiari ufu eft, quippè ipfius femina alba, funtque hæc puerorum bellaria: eft ipforum lac expreffum aqua tepidum exhibitum utile ad fomnum vigilibus conciliandum, ad renum inflammationem compefcendam, atque ad urinæ ardorem, non minusque ad acrem, falfamque diftillationem ex capite ad pulmones, ad tuf-

tuſſimque exinde ſævam obortam. Per os quoque ſemina cum ſaccharo ad eosdem affectus, atque ad ſputum etiam ſanguinis, contuſa ſæpe cochlearis menſura ſumma cum utilitate devorantur, præcipueque cum ægroti eunt dormitum. Nigrum verò naſcitur in Thebaide Ægypti, ex quo capitibus ſcarificatis exit lachryma, quam ii Affium, & noſtri Opium nuncupant, atque ex iisdem papaveris capitibus contuſis, & prelo expreſſis, ſuccum colligunt, Meconicum Græcis dictum, quod pro opio ad nos mittunt; at opium in iis locis magna quantitate conſumitur apud Ægyptios, Turcas, atque Arabes, quorum multi ipſum fere quotidie ad ſemidrachmam, & usque ad drachmam, & geminam etiam ejus eſui aſſueti devorant, ut hilares, atque animoſiores, præſertim in bello efficiantur: ſed plura de opii eſu, atque uſu, atque de ſingulis operibus, quæ in aſſuetis ipſum aſſumere fiunt, nos ſuperius in ſecundo libro, & in libris noſtris de Medicina Ægyptiorum ſatis accuratè ſcripſimus; frequentant in uſu ad cibum germen palmæ, Cephalonem vocant, crudumque, & coctum libenter eſitant. Ubique locorum in agris ſeruntur arundines ſacchariferæ, quæ eſui quod ſint jucundiſſimæ, ab omnibus crudæ eduntur, ex iisdemque torcularibus ſuccum exprimentes, atque poſtea ad ignem coquentes, optimum ſaccharum conficiunt, quo tota ea regio maximè affluit, præſertimque Inſula, Delta vocata, ejus quidem eſt fæcundiſſima: atque hujusmodi eſt, quod nos aliquando offendimus ſpontè circum quasdam arundines concretum ſalis modo, quod Dioſcorides mellis genere comprehendit, qui de ipſo ita ſcripſit. „ Eſt & aliud concreti mellis genus quod ſaccharum nominatur: in India vero, & fælici Arabia in Arundinibus invenitur. „ Avicenna ſalem Indicum vocavit, & Arrianus in Navigatione Maris Rubri, itidem ſaccharum. Antiquos fortaſſe latuit ſaccharum fieri contuſis arundinibus, atque expreſſis, ſucco eo dulci extracto, igneque excocto. Atque hæc de ſtirpibus oleraceis totis eſculentis in Ægypto naſcentibus, nunc de iis plantis ſermonem habituri ſumus, quæ habent radices eſui accommodatas.

In 2°. Lib. de Mat. Med. Cap. 92.

C A-

Caput X.

De Loti radicibus, quibus Ægyptii quotannis familiarius vefcuntur.

Cum inter radices efculentas, Ægyptiis familiares, ex iis quas Nilus flumen producit, duæ fint admodum illis gratæ, nempe Lotus, atque colocaffia: de Loti radicibus primum fcribemus: etenim ea gens iis Loti Nilotici radicibus & crudis, & coctis admodum familiariter delectatur, præfertimque Hebræi, quam plantam Arais el Nil appellant. Hanc, cum Librum de Ægypti plantis fcriberemus, nobis fuiffe planè ignotam fatemur, & cum Loto, quam eatenus minimè agnoveramus, Nympheam (Nuphar Arabibus vocatam) confudimus, Lotum fcilicet, Nympheæ effe fpeciem fufpicati, tum ob alia multa, tum quod præfertim habere & ipfam eas mirabiles ad folem converfiones obfervaverimus, quippè cujus, occidente Sole, in aqua flos comprimatur, occludatur, atque eo oriente ex aqua emergat, quod de tota planta, præcipuè vero de ejus flore, & capite obfervatur. At, evulgato Libro de plantis Ægypti, poftea à Dominico à Rege, Nationis Venetæ in Civitate Cairi, & Chirurgo, & Pharmacopæo, complures loti radices ex Ægypto miffas accepimus, quæ nucem juglandem magnam magnitudine æquant, in longumque rotundæ funt, cum multis radicibus parvis tenuibus longis, ceu fibris, à radice nafcentibus: radix intus eft lutei coloris, extra nigrefcentis. Qua radice recenti, & cruda, & cocta, æftatis tempore, quo, accedentibus aquis Nili riguis, provenit, perque tres menfes, in quibus in Urbem ruftici deferunt, libenter vefcuntur: addiditque fe audiviffe ab eo viro ex quo eas radices coemerat, eam plantam Nymphææ minori effe fimilem, hoc excepto, quod flores cærulei coloris effent.

Quæ ſi vera ſunt, hæc lotus Niloticus erit Athenæi, & non Dioſcoridis, qui ſcripſit, florem lotum ferre lilio ſimilem, ex totoque candidum, cujuſmodi nymphææ majoris eſt. Quod vero hæc planta Nymphææ quoque genere comprehendi debeat, non eſt quod dubitare debeamus, quoniam lotus cum Nymphæa ferè omnino conveniat, quippè & foliis, & caulibus, & floribus, atque fructibus: quinimo non injuria olim nos dubitaveramus, Nymphæam majorem fuiſſe lotum Dioſcoridis, cum ipſum ita deſcripſerit. „ Eſt & in Ægypto lotus, quæ „ aquis provenit plana irrigantibus, caule fabæ, flore parvo „ candido lilio ſimili, quem tradunt occidente ſole comprimi, occludique; ad ortum autem aperiri: adduntque caput „ veſpera aquis condi, & ad exortum ſolis emergere. Caput „ quale papaveris maximum, & intus grana, ceu milii, quæ „ Ægyptii ſiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotus „ hæc habet mali cotonei ſimilitudine, quæ cocta, crudaque „ manditur: decoctaque lutei ovi ſpeciem exhibet. „ Qua deſcriptione confirmatur opinio, quod lotus ſit Nymphеæ ſpecies, cum ille caules, flores, & capita ſimilia capitibus papaveris, intus ſemina, ut milii, continentia habeat. Quid amplius: an non cognitum eſt loton cum Nymphææ radice convenire? Nos enim prope Venetias in Margheræ lacunis invenimus præter Nymphæam longa radice, etiam albam itidem Nymphæam radice rotunda mali cotonei ſimilitudine. Radix vero longa luteæ Nymphææ magis propria eſſe nobis viſa eſt, cum lutea Nymphæa omnis, ut hactenus cognitum eſt, longam radicem habeat. At albæ nymphææ, cæteris grandioris plantæ, quædam longam, & quædam rotundam loti corſiam habet: cujuſmodi eſt, quam nos olim, ut diximus in Margheræ lacubus offendimus, cujus figuram * hic expreſſam damus. Ambibetar Arabs medicus, qui diligentiſſimè ſcripſit de plantis provenientibus in Ægypto librum, tantopere ab herbarum ſtudioſis hactenus deſideratum, quemque vidimus apud quendam Medicum Hebræum ex Arabico idiomate in Hiſpanicam linguam verſum, ut ingenuè dicam, non rectè, neque fideliter, ut deſideraſſem, quem ſi fideliter etiam

In Lib. 4. Mat. Med. Cap. 115.

** Vide Tab. II. num. 5.*

in Hiſpanicam Linguam verſum intellexiſſem, omni pretio ab eo Medico Hebræo ipſum emiſſem. Hic auctor in eo Libro, poſteaquam hanc plantam, quippè Lotum, ex Dioſcoride deſcripſit, ipſum itidem hunc in modum expreſſit, dicens,
„ Dico ego Biſnim copioſè in Ægypto provenire, atque re-
„ ctè ibi cognitum eſſe, præſertim ubi aqua Nili augetur,
„ atque terram contegit, quæ planta Nymphææ æquè ſimi-
„ lis videtur, & duas ſpecies Ægyptii cognoſcunt, unam
„ quam el Hanziri vocant, atque alteram el Arabi vocatam,
„ quæ melior eſt. Ex hujus floribus, non ſecus quam ex lilii,
„ & Nymphææ itidem floribus, oleum apud eos confici ſolet
„ maximè ab illis in phreniticis per nares attractum lauda-
„ tum: & ejus radix dicitur Biaron., & radix el arabi eſt
„ præſtantior quam ſit el Hanziri, quæ eſt minus odorata,
„ & odor videtur cypero ſimilis. Cum ex jure carnis de-
„ coquitur, colore efficitur ſimilis ovi luteo cum modico al-
„ bumine, & ſapore inclinat ad Chama ſi deguſtetur, &
„ eſt inclinans aliqualiter ad calidum, & auget venerem, &
„ ſtomachum calefacit, & confert dyſenteriæ. „ Hæc de Loto Ambibetar, quæ etſi videantur convenire cum iis, quæ & Dioſcorides, atque alii de loto ſcripſerunt, nihilominus ea deſcriptio loti admodum imperfecta deprehenditur, cum neque folia, neque flores, neque fructus, neque radices, neque etiam admirandam eam ad ſolem circumverſionem, quam de loto omnes meminere, expreſſerit; hæc fortaſſe ſingularia de induſtria tacuit, cum dixerit eſſe Nymphææ ſimilem, ſcilicet foliis, caulibus, floribus, capitibus, radicibus, & ſingulari ea ad ſolem converſione. Quod hunc virum non latuerit, nymphæam reperiri habentem radicem rotundam mali cotonei ſimilitudine, quam nos quoque in Margheræ lacunis invenimus, cujus quidem & ad ſolem miram eam converſionem ſedulò olim in Nymphæis Margheræ lacuum obſervavimus, eamque recognovimus, ut nos quoque in Libro de Plantis Ægypti teſtatum fecimus. Addimus, vires, atque uſus ad medicinam ipſius loti ex Ambibetar deſcripti eſſe ferè eosdem cum Nymphææ uſibus, quippè

 cum

cum dixerit, conferre oleum ex floribus ad phreneticos per nares attractum, & radicem conferre ad dysenteriam tollendam. Itaque quoad in Nilo flumine planta reperietur, quæ fit Nymphææ similis, & omnes notas loti habeat, credemus lotum Dioscoridis, esse Nymphæam albam radice loti corsia præditam. Accedit etiam, ut magis hæc nostra sententia confirmetur, Dioscoridem de Nymphæa dixisse duo, quæ faciunt ad credendum Nymphæam albam rotundæ radicis esse loti speciem: unum est quod dixit, Nymphæam ferre florem lilio similem candidum in medio crocos habentem; atque alterum, producere in capitibus semina nigra: quæ si vera sunt, cum flores nymphææ sint ex toto candidi, nullum croci colorem in medio habentes, & semina etiam sint flavescentis coloris, non nigra, videtur non parum dubitandum, hanc esse Nymphæam Dioscoridis, sed ejus potius lotum, quem expressit habere florem candidum, & capita continere semina non nigra, ut de Nymphæa dixerat, sed ut milii semina. Quibus profecto omnibus, satis constare arbitror, Nymphæam, habentem flores candidos, & semina non nigra, radicemque loti corsiam, & cujus flores occidente sole clauduntur, & capita intra aquam conduntur, atque ad exortum solis flores aperiuntur, & capita extra aquam emergunt, pro loto nos aliàs recognoscere non injuria potuisse. Quod vero lotus, cujus radix Arais el Nil Ægyptiis dicitur, sit & ipsa Nymphææ species, ex caulibus, florum figura, & magnitudine, & capitibus, non erit dubitandum. Esse verò lotum Athenæi facile conjicitur ex floribus cæruleis, vel ex ipsomet etiam Athenæo, qui in Libro decimo quinto Deipnosophistarum scribit, coronas olim ex loto contexere Ægyptios consuevisse, alias ex floribus rosei coloris, quas Antinoias itidem refert Athenæus fuisse nominatas, alias ex floribus cyanei coloris, quas itidem Lotinas coronas appellarunt. Retulit etiam à quodam viro Ægyptio, Adriano Imperatori Alexandriæ agenti, florem loti roseum, velut ingens ostentum ac miraculum, spectandum fuisse latum: esse vero lotum vel Theophrasti, vel Plinii non est credendum ex

flore

flore non albo, ac vel etiam quod radix non habeat magnitudinem mali cotonei, cum, ut à nobis dictum eft, nucem juglandem magnam magnitudine ipfa æquet, non autem malum cotoneum. Verum enim vero quòd loti cognitio non fit nobis ex veterum monumentis, præfertimque ex uno Theophrafto, Diofcoride, & Plinio planè certa, caufam referendam effe crediderim, quod Theophraftus, & alii ea omnia ex aliorum relatione de loto fcripferint, minimeque ex illiufce plantæ vera notitia. Ægyptii igitur per tres menfes comedunt radices coctas, quæ intus verè quidem luteum ovi, colore, ac fere fapore, æmulantur, non minusque etiam & crudas, omniumque maximè Hebræi, in quorum foro, Nilo flumine augefcente, quippe menfibus Julio, Augufto, atque Septembri, Arais el Nil venalis reperitur. Unde Plinius cum errore inquit: Loti herbam apparere recedentibus aquis Nili riguis: cum aquæ incipiant recedere menfe folummodo Octobri. Retulit mihi olim Jacobus Manus Medicus in Ægypto, qui plures annos medicinam fecerát, ex iis feminibus, quæ loti capita intus habent, Ægyptios ex aqua, vel lacte ipforum farina fubacta, panes conficere folitos effe. Quod tamen an verum fit, non leviter dubitarem, quod omnes Ægypti incolæ, vel divites, vel pauperes, vel urbani, vel ruftici, nullo alio panis genere vefcantur, quam triticeo, non enim aliud genus panis eam gentem edere confueviffe, nos fatis fuperque cognovimus, nifi in tempore penuriæ: quo tempore folummodo, quippe caritatis, penuriæve, Ægyptios iis panibus ad cibum ufos fuiffe eruditè Diodorus Siculus pofteritati tradidit. Poftquam hæc de loto fcripfimus, litteras accepimus ex Cairo Ægypti cum Arais el Nil, ideft, loto flore albo liliaceo, de quo loto Difcurfum refervavimus in Libro fecundo de Plantis Exoticis faciendum, quo in loco loti Diofcoridis, Theophrafti, atque Plinii veram & indubitatam imaginem affabrè delineatam dare pollicemur.

CAPUT XI.

De radicibus, quas Ægyptii Culcas appellant, atque nostri Colocasias, quibus coctis familiarius vescuntur.

Scripsi aliàs in Libro de Plantis Ægypti eam gentem inter radices, quibus in cibo frequenter coctis ex jure, aut alio modo utuntur, primum in honore habere illas quas Culcas appellant, quæ sunt majori ex parte radices longæ, crassæ, cannarum radices æmulantes, aut melius, cum magnitudine, tum figura chinæ radicibus vulgo vocatis similes, intus albicantes, exterius nigricantes, sapore acri, cum quadam adstrictione, quibus nituntur folia multa suis pediculis crassis longis adnexa, nymphææ foliis similia, sed longe ampliora. Ex iis radicibus etiam multæ orbiculari figura, & crassitie ibi & copiosius proveniunt. Unde fit, ut Culcas Ægyptiorum duplicis differentiæ, scilicet longæ radicis, & rotundæ existant. Rursus rotundæ quædam radix est depressa, quædam ex toto orbicularis, quæ tamen radices figura variæ, eædem sunt substantia, colore, atque gustu. Diximus vero in Libro de Plantis, de hac radice scribentes, ejus plantam esse sterilem, ita ut neque caulem illum ferat, neque florem, ac neque fructum, aut semen: quod nunc etiam affirmamus, eorum omnium qui hactenus Ægypti loca perlustrarunt, qui multi fuerunt, uniformi testimonio. Nemo ex innumeris, qui ab eo tempore quo ex ea regione discessimus hactenus inibi fuerunt, inventus est, qui vel viderit unam ex Colocasiis, vel audierit, cum flore, vel fructu visam fuisse. Non me latet tamen (etsi ea planta in Ægyptio solo omnium consensu nativo, & patrio nunquam visa sit cum caule, flore, atque fructu) alibi in alio solo peregrino aliquando colocasiam floruisse, à multis esse affirmatum, at-

que

que etiam à viris & ingenius, & doctiſſimis, inter quos fuerunt Ferrantes Imperatus, non minus eruditione, & doctrina, quam probitate, & ingenuitate clarus, atque Fabius Columna, vir & ipſe omni laude dignus. Ambo per litteras ad me miſſas affirmarunt, Neapoli vulgarem colocaſiam ſæpè floruiſſe, treſque flores ari floribus ſimillimos juxta quolibet folium productos fuiſſe, à quibus poſtea piſtillus cum fructibus etiam profilierat, ſed qui nunquam maturitate perficeretur: quin imò Imperatus unum florem ex colocaſiæ planta decerptum ea liberalitate, qua & alia, proximis menſibus ad me miſit, quem apud me ſervo. Quo ſane Fabius Columna, vir, omni diſciplinarum ſtudio clarus, in eam venit ſententiam, quod vulgaris hæc colocaſia ſit legitimum Aron Ægyptium Plinii, præſertimque quia hæc planta habet radicem orbiculatam bulboſam, florem ari producit, & piſtillum, & ejus radix editur & cruda, & cocta. Quæ notæ videntur ſatis convenire Aro Ægyptio, à Plinio deſcripto, qui inquit: " Eſt inter genera, quod in Ægypto Aron vocant, *In lib. 19. Cap. 5.*
„ ſcillæ proximum amplitudine, folio lapathi, caule recto
„ duorum cubitorum, baculi craſſitudine, radice mollioris
„ naturæ, quæ edatur & cruda.„ Profecto magnitudine, & figura, quadantenus orbiculari ſcillæ, rotunda radix colocaſiæ ſimilis viſa eſt, non minus & folia lapatho rotundi folio, per quam plantam fortaſſe Rhaponticum intellexiſſe potuit, quam ex Rhodope Thraciæ monte ab hinc quatuor annis nos accepimus, quamque itidem Diſſertatione, in Scholis Gymnaſii Patavini habita ad Medicinæ ſtudioſos, demonſtravimus, lapathum eſſe, & ex foliis ad orbicularem figuram accedentibus lapathum rotundifolium etiam appellavimus. Hujuſmodi planta foliorum amplitudine, & figura ſimilis colocaſiæ omnibus viſa eſt. Forſan Plinio haud fuit ignota planta, Rhei nomine, lapathi rotundi folio. Redeo unde diſceſſeram, & colligo vulgarem colacaſiam, & quod radix ejus orbiculata ſit, ſcillæque quadantenus ſimilis, mollioris ſubſtantiæ, unde etiam cruda edatur, folia vero ampla ad lapathi rotundi folii folia figura accedentia, nec non quod caulem ha-

habeat rectum baculi craſſitudine, viſam fuiſſe multis Aron Ægyptiacum, cujus opinionis primus fuit Andreas Mattheolus, vir ſua ætate in ſimplicium Medicamentorum cognitione nulli fortaſſe ſecundus, qui verè quidem (dummodo fabæ Ægyptiæ Planta delineata fictitia non ſit) colocaſiam eam, quæ habet radicem rotundam, eſſe Aron affirmaſſe videbitur, ex ſimilitudine quam cum Aro, & foliis, & radice habere videtur; Colocaſiam vero Ægyptiorum, non eſſe Arum Ægyptiacum, vel eo argumento demonſtratur, quod majori ex parte, bonitateque eſt apud Ægyptiam gentem præcipuè æſtimata, radix eſt macroriza, id eſt radicis longæ, craſſis arundinum radicibus ſimilis. Non nego tamen etiam rotundæ figuræ radice veſci illos copioſius quoque ibi, in nullis præterquam in radicis figura à macroriza differente. Si itaque ex Mattheolo rotundæ radicis colocaſia erit Aron, in quem ſenſum fortaſſe & Plinium eam pro Aro Ægyptio, ex ea ſimilitudine quam cum Aro habuiſſe viſa eſt, recepiſſe aliquis ſuſpicari poſſit; quid erit Colocaſia longæ radicis? an non erit faba Ægyptia antiquorum? & ſi faba Ægyptia ſit, numquid erit Aron macrorizum, id eſt longæ radicis? Nequaquam: cum Colocaſiæ cum Aro ſimilitudo in radice rotunda præcipuè conſiſtat. Quid de fabæ Ægyptiæ figura à Mattheola tradita? Abſque dubio ſuſpicor deceptum fuiſſe à ſuo Augerio de Busbeke, qui illam imaginem Conſtantinopoli allatam dederat. Ego certe ſemper ſuſpicatus ſum eam fabæ Ægyptiæ figuram eſſe fictitiam: cum ego, inquam, qui in Ægypto quatuor integros annos Medicinæ cauſa moram traxi, numquam eam Mattheoli plantam in Nilo flumine offendere potuerim, tametſi ſummo ſtudio in multis Ægypti locis eam perquiſiverim, ab oppido Roſetta vocato ad Cairum uſque, per Nilum flumen, & à Cairo in Damiatam, ad quam civitatem æſtatis tempore per Nilum navigavi, quo tempore per totam Deltam inſulam, omnium Ægypti Provinciarum fæcundiſſimam, in qua agros colocaſiis refertiſſimos conſpeximus, & omnia alia plantarum genera ibi obſervavimus, non tamen eam fabæ Ægyptiæ plantam un-

unquam videre potuimus, nec minus aliquos qui eam plantam alicubi in Ægypto offenderint. Non paucos quoque lacus vidimus, percurrimusque, in quibus eam plantam amplitudine foliorum infignem fruftra perquifivimus. Quid amplius? An non, fi in Ægypto ea planta fabarum fæcundiffima copiofius, ut antiqui tradidiffe vifi funt, vigeret, etiam fabarum illarum efculentarum copia, indigenæ quibus vefcerentur, abundarent? veluti leguminofas fabas toto anno virides familiarius efitant. An non in Civitate Cairi, aut alibi in aliquo oppido, vel vico venales fabæ Ægyptiæ reperirientur, fi inibi producerentur? Sed fi hæ ab Ægyptiis perquirantur, nos derident, dicentes nusquam in Ægypto plantam fe cognofcere, quæ hujusmodi fabas ferat. Plantam, quam pro Aro Ægyptio pictam dedit Mattheolus, non effe Colocafiam rotundæ radicis, etfi radix rotunda videatur, nos, qui plurimum Colocafias pertractavimus, facilè cognovimus: namque Colocafia rotundæ radicis, habet radicem orbiculatam rapæ fimilem. Illius vero Colocafiæ figuræ radix rotunda, nota eft longæ radicis in noftra regione, quæ cum non habuerit terram fibi convenientem, fed ab ea, in qua rectè viveret, diverfam, magna ex parte confumpta, in parvam eam rotundam radicem definere folet. Cum Venetiis olim Medicinæ caufa viveremus multos annos, ad nos lignea capfula ex Ægypto, eadem terra Ægypti plena, cum multis Colocafiis macrorizis, ideft longæ radicis infitis, hyeme perlata eft, in qua Vere ineunte vidimus, Colocafiis in ea capfula germinare incipientibus, ipfarum radices omnes longas, geniculatas, arundinum cannis fimillimas effe: quibus per æftatem magna ex parte confumptis, fingula longa radix tandem in parvam radicem rotundam mutata eft. Quare haud injuria credidimus eam fabam Ægyptiam, ferentem caulem, florem, atque fabas illas efculentas, quando neque planta, neque fabæ eæ in Ægypto ab aliquo cognofcantur, effe fabulofam, & cum radix illiufce plantæ, colocafia antiquitus ab iis gentibus fuerit nominata, idque proprii habuiffe etiam conftet, quod apud eas gentes, & cruda, & cocta, familiarius,

frequentiusque ederetur, haud injuria eos laudamus viros, qui radicem eam in Ægypto sponte nascentem, maximèque ibi in aquis lacunosis luxuriantem, colocasiæ nomen usque nunc servantem, habentemque usum familiarissimum in cibo & crudam, & coctam, antiquorum fabam Ægyptiam esse voluerunt. Nihilominus, cum omnium stupore nobis Ægyptia Colocasia in hortis floruit anno MDCXII. de qua legito quæ nos scripsimus in Libris de Plantis Peregrinis: neque est quod Theophrastus, atque ab eo Dioscorides, atque ab iis alii cum errore scripserint, hanc plantam ferre caulem, flores, & fructus, quos à similitudine, ut aliquibus visum est, fabas appellarunt, easque usum habuisse quondam apud eas gentes familiarem in cibo, quippè quæ & crudæ, & coctæ familiarius ab iis esitarentur. Qui vero fieri potest, ut credamus, plantam sponte olim in Lacubus Ægypti ita copiosè nascentem, nunc prorsus interiisse? & si non interiit, cur non cognoscitur, atque ipsius non minus fabæ edules, tantopere ad cibum, cum ejus radicibus ab omnibus frequentatæ? Si quis vero objiciat nobis, plantam quam Mattheolus ait se ab Odoardo Polono Tridenti ex Ægypto allatam vidisse, cujus imaginem ab Augerio de Busbeke acceptam in suis commentariis inseruit, esse pro antiquorum faba Ægyptia recipiendam, unico argumento hanc falso dici facile demonstrabimus, scilicet quod si hæc admitteretur, non duas radices olim apud Ægyptios in Nilo nascentes ad ciborum usum fuisse usitatas, atque ab iis populis cognitas, veluti omnes veteres Scriptores tradidisse visi fuerunt, sed longè plures, dicendum esset, quippè primo fabam eam Ægyptiam à Mattheolo creditam; deinde Lotum Ægyptiam, atque Colocasiam longam, & rotundam. Quod vero duæ tantùm fuerint cognitæ radices ad usum ciborum in Nilo nascentes, plerique veterum scriptorum nobis innuisse visi sunt. Herodotus, antiquissimus scriptor, duas plantas in Nilo nascentes memorat, quarum alteram orbicularem radicem habere tradidit, quæ erit, non Lotus, ut perperam Petrus Bellonius credidit, ignarus in Ægypto Colocasias majori ex parte habere radices longas, crass-

In Lib. 2°.

crassas, arundinum radicibus similes, etsi Colocasiæ nomine etiam radices rotundas habentes inibi nascantur: alteram vero quidpiam olivarum nucleis simile in capite habere, quæ idcirco esse à multis credita est faba Ægyptia vocata. Post Herodotum, Diodorus Siculus in Libro primo de Fabulosis antiquorum gestis, ita de iis Plantis inquit. „ Lotum præ-
„ terea fert plurimam, ex qua panem conficiunt ad victus
„ indigentiam, ciborum insuper abundantius fert, quod appel-
„ lant Ægyptiam fabam. Quid de Theophrasto*, atque de Dioscoride dicemus? an non de duabus solummodo plantis in Nilo nascentibus egerunt? scilicet de faba Ægyptia, cujus radicem dixit Dioscorides vocari Colocasiam, atque de Loto itidem Ægyptia? Quid itaque dicemus? Si faba Ægyptia diversa erit à Colocasia, non duæ plantæ erunt in Nilo nascentes, scilicet, Lotus, & Faba Ægyptia, sed etiam præter has Colocasia; quod si Colocasia rotundæ radicis esset, uti aliis visum est, Aron Ægyptium, plantæ in Nilo nascentes essent quatuor, cum tamen antiqui uniformiter duas solummodo eas fuisse mortalium memoriæ prodiderint: scilicet fabam Ægyptiam, per quam plantam nullam aliam intelligere potuerunt, quàm Colocasiam ipsam, atque Lotum Ægyptiam. At quid dicemus de Aro Ægyptio? An in Ægypto nascitur? Neminem ex veteribus legi, qui Ari Ægyptii meminerit, uno Plinio excepto, qui Ægyptium Aron nominat, atque describit, dicens habere folia ampla lapatho proxima, caulemque rectum bicubitalem, baculi crassitudine, & radicem scillæ similem, naturæ mollioris, quæ & cruda edatur: Si Colocasia rotundæ radicis caulem in Ægypto produxisset, Plinius eam non immeritò Aron appellare potuisset: sed cum in Ægypto neque florem, neque caulem ferat, idcirco Colocasia Aron esse non poterit: & non modo non in Ægypto, sed neque in Cypro, neque in Creta Insula, quibus in locis fluvii sponte ferunt innumeras Colocasias strongylorizas, idest radice rotunda præditas, in quibus nunquam flores fuere producti. Quod si eæ aliquando floruissent, flores fuissent ab aliquibus observati, præsertimque ab Honorio Bello Vicenti-

no Medico illuſtri, in herbarum cognitione maximè exercitato, qui plures annos in ea Cretæ Inſula Medicinæ cauſa vixit, præſertimque cum mordicus contra nos tenuiſſet, Colocaſiam eſſe Aron Ægyptiorum. Cujus quidem opinionis defendendæ cauſa, Johannes Vincentius Pinellus, vir & genere, & diſciplinarum omnium ſtudio maximè illuſtris, ad Honorii Belli opinionem confirmandam, planè, ut illi omninò faveret, mihi ſæpe pollicebatur integram Colocaſiam cum flore Neapoli procuraturum, mihique eam oſtenſurum, ut veritatem in ea planta cognoſcerem: tandemque, nullis ſumptibus parcens, eam cum Neapoli convectam recepiſſet, ocius me, atque Jacobum Antonium Cortuſum, nobilem Patavinum, Horti Medici Patavini præfectum, accerſivit, ut eam cum flore ambo recognoſceremus, ſed contra ſpem evenit, ſiquidem cum ego fortè eam diligenter inſpexiſſem, ejus florem eſſe Ariſari plantæ cognovi, quod & Cortuſus illico faſſus eſt. At cum Pinellus conſtanter negaret, ecce, à me bona fortuna, revolutis Colocaſiæ ſiccatæ foliis, apparuit Ariſari folium etiam cum flore in principio conjunctum, negligenter ab iis qui eam plantam Pinello miſerant, inter folia latens, relictum. Quo viſo omnes obſtupuerunt, & faſſi quoque fuerunt florem eſſe fictitium, omnisque Diſputatio de Colocaſia continuò ceſſavit, facileque & hinc creditum eſt, Lucam Ghinum in Bononienſi Gymnaſio medicamentorum Simplicium Profeſſorem celeberrimum, ut oſtentaret & ipſe Colocaſiam eſſe Arum Ægyptium, in terra in qua planta Colocaſiæ fuerat plantata, ſimul etiam ab ipſo inſerta Ari radice, quæ poſtea in medio foliorum Colocaſiæ floruit, & piſtillum quoque è terra excluſit, plures decepiſſe, qui idcirco putarunt, Colocaſiam eſſe Arum Ægyptium. Hanc hiſtoriam dedit Aloyſius Anguillarius in ſuis Simplicium Medicamentorum Diſcurſibus. Sed quid tandem ad Ferrantem Imperatum, atque ad Fabium Columnam, viros ingenuos, qui ad me ſcripſerunt, ibi Colocaſias ſæpe cum floribus ſimilibus Ari floribus conſpexiſſe, dicemus? ſi verum ſit quod ibi ea planta floreat, non tamen fatebimur eſſe Aron, cum in

multis

p. 173.

TAB. III.

multis Colocafia ab Aro differat, præfertimque foliorum amplitudine, & foliis non maculofis, omniumque maxime radice, atque ejus facultate, quæ Colocafiæ eft infarciens meatus, & Ari meatuum deterforia. Abimbetar Ægyptius, in capite de Colocafia, apertè & ipfe tradidit, Colocafiam caulem non ferre, neque florem, neque fructum. Quod fi ibi etiam antiquitus Colocafia aliquando flores Ari produxiffet, veteres fcriptores eam tanquam diverfam plantam à faba Ægyptia, quæ eft Colocafia Macroriza, defcribere non omififfent: non enim duas folummodo plantas Nili familiares effe dixiffent, fed Arum quoque recenfuiffent inter Niloticas plantas. Neque credi poteft à quoquam, Herodotum per plantam, quæ habet radicem orbicularem, Arum intellexiffe, at potius Lotum, cujus radix, ut Theophraftus auctor eft, rotunda eft, malo cotoneo fimilis. Andreas Cæfalpinus fcripfit in Libris de Plantis, quandam plantam Colocafiæ fimilem, quamque & Siculi Colocafiam appellant, nafci in Sicilia, habentem folia fermè amplitudine Perfonatæ, non fine maculis quibusdam effigie undarum lætè virentium, radicemque ferre rotundam, fed tamen hanc & ipfam plantam, neque florem, neque caulem ferre tradidit. Hanc Arum magnum effe tradidit. Fortaffe nos, qui alias Colocafias ex Ægypto expectamus, cogemur hanc eandem difficultatem longè accuratius in Libro fecundo de Plantis Exoticis tractare, quo loco ultimam manum pro hac veritate cognofcenda ponere † operam dabimus.

In Lib. 5°. de Plant. Cap. 38.

† *Vide Colocafiam rotundam Abimbetaris & Colocafiam longam Tab. III. num. 1. & 2. atque aliam fpeciem Tab. IV.*

Caput XII.

De reliquis radicibus esculentis in Ægypto nascentibus.

Ægyptii abundant & aliis radicibus esculentis, quibus crudis, & coctis vescuntur, interque eas est vulgaris Pastinaca, & sylvestris ea, quam nostri vocant Carotam, tum nigræ radicis, tum albæ flavescentis, quibus crudis familiarius quam coctis vescuntur. Has frequentant mulieres, quæ non liberalius purgantur, & ad movendam urinam, atque ad venerem excitandam haud ipsarum usus est spernendus. Vescuntur & raphano crudo prima mensa, non secus quam faciunt Itali, at non in ultima mensa, quod fætidas eructationes moveat. Betam raposam, & cauli rapam coctam ex jure, aut cum cæpa, petroselino, atque sale libentius edunt, non minus quam rapum, napumque. Habent & cæpas albas, ac rubras ascalonias, porra, allia. Hæc sunt (scilicet allia) ita apud omnes in usu familiari, & frequenti, ut absque allio nullum ferculum paretur: eo optimo incolæ non abundant in proprio solo, quod propter calorem insignem nucleos vel non producat, vel valde exiles. Itaque & ob hanc causam, quod optimum Ægyptus non producat, & quod eo omnes cum Ægyptii, tum Arabes, atque Indi ad cibos frequentissime, atque ad medicinæ usum non minus, utantur, optimum magna quantitate ex Italia navibus convehitur in Ægyptum, ibique magno pretio venditur, atque aliquando tanto pretio æstimatum vidimus, ut pro allio æquo pondere tantundem optimi piperis rotundi mercatores habuerint. Apud eas gentes allium complures medicos usus obtinuit: namque utuntur ejus succo calido in aurem instillato ad surditatem antiquam,

quam, ad tinnitusque in iis obortos. Allio recenti contrito, vulnera recentia, effatu digna ſanant : dolores ventris, ubi non ſit febris, eo eſitato diſcutiunt : ad vermes felicius ipſum eſitant : ad acores capitis in pueris uſto cum melle illiniendo utuntur: ad tuſſim antiquam coctum utiliſſime devorant. Ad venena, atque ad venenatos morſus ferarum venenoſarum, copiosè crudum eſitant, ſuccumque ejus per os aſſumunt, vel vinum in quo fuerit decoctum, merum, generoſumve liberalius bibunt. Hirundines alicui parti interius adhærentes, allio vorato expellunt : ad urinam movendam ipſum eſitant, non minus quam ad ventrem emollienḋum, laxandumque. Inſeſſio decoctionis allii ſicci cum ejus caulibus ad movendos menſes mulieribus eſt utiliſſima, præſertimque in puerperis ad ſecundas expellendas, idemque præſtare obſervant mulieres, ſi iſtius decoctionis vaporem in uterum exceperint, ad quem uſum ſuffitum ex allio cum ſuo caule ſuper carbones uſto utiliſſimè frequentare ſolent. Naſcuntur non longe à flumine radiculæ parvæ in terra, cyperis rotundis haud diſſimiles, exterius flavi coloris, intus albæ, quæ dulciſſimæ ſunt, unde multi iis crudis veſcuntur : ex ipſis lac expreſſum dant tuſſientibus, atque ardore urinæ vexatis. Hanc Arabes Zeilin vocant, Serapioque ipſius meminit. Theophraſtus vocat Melinatalam, & Plinius Anralium, & noſtri Cyperum eſculentum.

C A-

Caput XIII.

De Plantis Cerealibus, atque de leguminibus quibus Ægyptii abundant.

Cerealibus omnibus ſeminibus Ægyptii, quibus & Itali, abundant, quippe tritico, ſecale, hordeo, zea, avena, milio Æthiopico, quod Dorà appellant, vicia, trifolio. Triticum abundè ea regio producit: ſeritur initio menſis Novembris poſteaquam aqua Nili ex toto à terra abſorpta eſt. Complures ſunt, qui terræ ſiccationem ad ſerendum non exſpectant, menſe Octobri triticum in aquam projicientes, quod in aqua naſcitur, creſcitque ſenſim, ac ſenſim, veluti aqua adhuc tellure inundante ſenſim ac ſenſim ex toto abſumpta, terraque ſiccata radicibus firmatur. Ita creſcit in pinguiſſimo ſolo ex Cæli calore, ut ad Nativitatem Domini omnes ſegetes ſpicas proferant, quæ toto menſe Februario perfectam maturitatem nanciſcuntur. Provincia Memphitica, Maſrim dicta, abundè triticum producit. Sed Saitica provincia, atque Thebaica ita tritico abundant, ut ingentem quantitatem magnas naves onerantes, Cairum quotannis convehant: quo horrea (vulgo ſonè vocata) ob annonæ alicujus futuræ caritatis timorem, ad ſervandamve annonæ ubertatem, ſingulo ſeptennio replent. Qua providentia ibi plerumque vili pretio triticum venditur, atque ita ejus copia incolæ juvantur, ut omnes cum urbani, tum ruſtici, tum divites, tum pauperes triticeo pane veſcantur, atque nutriantur. Triticeæ paleæ ad equorum pabulum utiliſſimæ ſunt, namque ibi paleas ſiccatas quodam molendinario inſtrumento conterunt, eas triticeis furfuribus parvitate proximas reddentes, quas ita paratas hordeo mixtas ſuis equis in pabulo con-

tinuo

tinuo exhibent, quo probe ii nutriuntur, & robuftiffimi evadunt. Hordeum ibi ad equos alendos abundantiffimè ferunt, ac colligunt: Secale non multum delectantur: Oryzam abunde in toto Ægypti folo aquis irriguo ferunt, & magno ftudio colunt, quod cibus fit Ægyptiis longè aliis cibis frequentior, & familiarior. Decoquunt in jure pingui vervecis donec veluti crufta pultis reddatur, & poftea copiofum butyrum addentes, ebulliendo ipfum adhuc perfectius concoquunt: hocque epulum Pilà nominant. Serunt zeam, viciam, atque medicam pro equorum, mulorumque pabulo. Milium habet Ægyptus etiam, fed non multum, quod pullorum gallinaceorum caufa ferunt. Habent, & copiofius quoddam genus milii, quod Æthiopicum appellant, & proprio nomine Dorà. * Planta fert caulem arundinaceum, geniculatum, Veneto milio (forgo vulgo vocato) longe brevius, foliis itidem brevioribus, minusque latis: paniculam fert magnitudine, atque figura forgo proximam, non tamen furfum, ut in forgo, rectè, actam, fed deorfum flexam, feminibus parvis, rotundis, forgi granis fimilibus innumeris congeftam, colore extra, intusque candido; ex ipforum farina panis conficitur albus & efui acceptiffimus, & utiliffimus. Eodem tempore quo triticum ferunt, eodem & linum, quo maximè Ægyptus abundat, & trifolium, & reliqua omnia cerealia femina, atque leguminofa ab Incolis feruntur. Inter legumina quod primum bonitatis locum habet, eft quod Mas appellant: poft ipfum bonitate, pifum, phafeolus, cicer, lens, faba, ervile, cicercula, aracus, fænugræcum, & ervum. Ægyptii omnibus leguminibus præferunt Mas ab omnibus Arabibus vocatum, & planta, & femine pifo fimile, fed longè minus: crediderim tamen ego effe pifi genus, fed eo longe ad victum utilius, quando facilis fit coctionis in paffivis qualitatibus. At de hoc legumine in fine primi Libri iftiufce Hiftoriæ cum à nobis accuratè actum fit, nihil aliud addimus. Pifa huic fuccedunt, quibus coctis familiarus ad cibum utuntur, atque viridibus crudis quoque indigenæ perinde ac noftri vefcuntur. Phafeolos multorum generum habent, inter

* Vide Tab. III. Num. 3.

Z

ter quos albos Italis ſimiles, & parvos, lentis ferè magnitudine: libentius eſitant Ægyptii, Turcæque plurimum eſu leguminum delectantur, atque adeo, ut in conviviis, quæ fiunt à Pro-rege Ægypti, Turcarum Imperatoris ſumptu, in aula auditoria Cadis, Spais, Chiauſſis, Beis, Sangiachis, atque aliis Turcis, dapes majori ex parte ſint legumina varia, ſcilicet Mas, piſa, phaſeoli albi parvi, ciceres, lenteſque.

Caput XIV.

De Plantis non eſculentis, quæ in Ægypto naſcuntur, atque de ipſarum uſu.

Innumeræ ferè plantæ in Ægypto naſcentes etiam obſervantur, non ciborum uſui ſervientes, cujuſmodi ex iis, quas potuimus obſervare, eſt Kali, cujus multæ ſunt differentiæ Kellù vocata ab Arabibus, Harmel Armala, Melanthium papaver nigrum, hyoſciami genera quædam, ſed album præſertim, urtica à noſtratibus differens lini ſemine, oſſar, cujus fructus beidelſar vocant, viola, gramen, melilotus, viſnuga, ſchœnanthus, iris, pſyllium, beem album, & rubrum, hermodactylus, buzeidam, abelmeluch, papyrus, ſtratiotes aquatica, cyperus rotundus, artemiſia alba, roſa ſofferra, ſesban, bon, gelſiminum Arabicum, calaf, ſeu ban, goſſypium, uzeg, agialid, glans unguentaria, liguſtrum, tamariſcus, acacia, ſecamonè, caſſia cathartica, balſamum, tamerindus, atque lanifera arbor. De his modo ſingulis enumeratis ſtirpibus non eſculentis, particularis ſermo à nobis habendus eſt. Ex Kalli plantis Kellù vocatis, eas, quas in Libro de Plantis Ægypti ſcriptis tradidimus, altera ejuſdem generis planta poſtea nobis innotuit, ex qua uſta cineres ad vitra conflanda, atque ad ſaponem parandum etiam fiunt.

fiunt. Hanc Petrus Bellonius prope urbem, Raffit vocatam, in quadam planitie, fe vidiffe tradidit; quam plantam effe Anthillidem Græcorum crédidit, neque immeritò fane, cum hæc planta habeat ramulos rectos, folia parva lenti fimilia, fed longè minora, totaque planta guftui fit falfa, in fabulofifque, & falfis locis nafcatur. Armale multis in locis nafcitur qualis profecto à Diofcoride expreffa videtur. Violas habent & inibi nafcentes, & aliunde perlatas, quibus familiarius, atque utilius omnes in illo calido cælo utuntur. Melanthium quoque & nigro femine, & albicante odoratum ibi copiofius nafcitur. De papavere nigro quod copiosè ibi provenit, fuperius dictum eft, quippè ipfius plantæ contufis capitibus, preloque expreffis, fuccum meconium vocatum emanare, atque ab iisdem fcarificatis lacrymam exire, quæ ab Arabibus Affium dicitur, atque à noftris Opium, quæ eft exitiale venenum refrigeratorium, de cujus viribus, atque ufibus cum fæperius fatis, fuperque diximus, nihil aliud in præfentia addere voluimus. Hyofciamum album in multis locis provenire vidimus, fed privatim circum magnas eas pyramides in ea planicie copiofius, cujus quidem plantæ imaginem dabimus in altero libro de Exoticis Plantis, quas nos fpatio annorum viginti, quo & Venetiis Medicinæ caufa fuimus, & Patavii Medicam materiam ordinarie in Patavino Gymnafio profeffi fumus, collegimus; eo enim temporis fpatio multa à multis ex variis locis accepimus: qui liber fimul cum hac hiftoria, quam nunc fcribimus, evulgabitur. In ruderibus Alexandriæ, & antiquæ Memphis, quæ nunc extant in ruinis folummodo, hæc planta nafcitur. Urtica femine lini copiofius provenit, cujus profecto vires, atque ufus aliàs abundè diximus. Nafci etiam in locis humentibus Offar planta, & gramina multa, & melilotum, quam plantam Alchimelech vocant, in Libro de Plantis Ægypti diximus. Gingidium quoque, quod vifnagam multi appellant, Cairo per Nilum flumen Alexandria navigantes, juxta ramum Caliz vocatùm, non procul ab Oppido Raffit appellato, copiofiffimè nafci offendimus, cujus quidem plantæ umbella-

rum ramulis ficcatis ad ufum dentium detergendorum magno comodo uti frequentius folent. Habent & plantam Papyri in Nilo flumine nafcentem, cyperumque rotundum, quam plantam nos in ejusmodi fluminis fuperciliis humentibus copiofam fæpe manu noftra decerpfimus, quippe rotundas radices habentem, & grandiores quidem quam ullis aliis in locis unquam fuerint inventæ. Habent & quasdam radiculas fubtiles coloris flavefcentis, & fapore fubdulci, cum quadam lævi excalefactione, quas Buzeidam vocant, quæ radices ufque adeo fimiles videntur radicibus Polemonii, quas Officinæ ben album appellant, ut aliquando easdem effe crediderim. Hæ ad venerem movendam apud omnes in magno pretio habentur, atque ita, ut tunc temporis fingulæ drachmæ harum radicum fingulis aureis venderentur. Fatemur & nos ex omnibus Medicamentis ad venerem augendam mortalium memoriæ à veteribus traditis, atque hucufque à noftris cognitis, hanc unam radicem omnibus effe præferendam. Johannes Brattius Juftinopolitanus, Medicus maximè eruditus, multos annos Venetiis qui Medicinam fecerat, frigidi, ficcique temperamenti, atque ita, ut potuerit inter frigidos maleficiatos facile comprehendi, cum fortè Venetiis in Officina Medica ad infignia Struthii modicum illiusce radicis cafu deguftaffet, faffus eft nocte fubfecuta ufque adeo ipfi venerem fuiffe excitatam, atque auctam, ut per totam eam noctem fe in magnum priapifmum incidiffe, atque laboraffe fufpicaretur. Non poffum affirmare, hæc radix an in Ægypto nafcatur, vel aliunde deferatur. Ad hunc ufum etiam habent Behem album, & Behem rubrum legitimum Arabum: quod eft planta paftinacæ fylveftri fimilis, radicibus quæ nititur multis, non unica, ut in paftinacis, brevibus, craffis, in acutum definentibus, per longum rugofis, non rectè, fed oblique actis, colore aut rubro, quas † Behem amra, aut albo, quas Behem abiat vocant. Sunt etiam boni odoris, & faporis fubdulcis. Serapio in lib. Simpl. cap. 223. has radices ex Medico Aben Mefuag ita defcripfit. „ Behem funt duæ fpecies, fcilicet rubri, & albi, & funt

† *Vide Tab. II. num. 6. & 7.*

„ ambæ

„ ambæ venæ in magnitudine radicis paſtinacæ parvæ, qua-
„ rum quædam ſunt tortuoſæ. Deferuntur ab Armenia:
„ odor ejus eſt bonus, & eſt in eis viſcoſitas quædam, &
„ utræque ſunt calidæ, & humidæ, & augent ſperma. Avi-
„ cenna vero dixit: Behem eſſe radices carnoſas, aſperas,
„ à ſiccitate contractas: „ Cum errore autem ſtatuit has eſſe calidas, & ſiccas, cum hæc ſemen non augeant, ſed quæ humidæ ſunt: Quod melius à Serapione dictum fuit, eas calidas, & humidas eſſe. Abelmeluc ſunt ſemina, quæ ex Meccha deferuntur cujusdam plantæ ricino ſimilis, oblonga, rotunda, nigreſcentia, extrema in acutum deſinentia, violentiſſima vi purgatoria prædita, atque adeo purgant, ut unum ſemen devoratum cum per vomitum, tum per ventrem violentiſſimè purget ellebori albi modo. At hæc duplicis ſunt differentiæ: quædam majora piſtaciorum cum corticibus ferè magnitudine, atque figura: quædam vero longè minora, eadem tamen figura, quæ nucleis pinis piaſſè ſimilia magnitudine videantur. Hæc longè venenoſiora ſunt, ut medietas unius ſeminis ita exitialis ſit, ut purgando non raro ſævis ſymptomatibus homines qui eam devoraverint, quaſi interemerit. Ab his omnes abſtinent, tanquam à veneno exitiali. Majora vero apud quoſdam ruſticos in uſu exiſtunt. Iridem habent & ipſi in eo ſolo provenientem, at ipſius radicibus non utuntur, quod non ita viribus præſtent. Utuntur iis familiarius ex Græcia, ac vel etiam ex Syria delatis, quæ ſunt admodum odoratæ. Has pro Arabibus, & agreſtibus hominibus pulverizatas ad manus habent, quem pulverem corporibus eorum à balneo inſpergunt. Hanc profecto radicem tanti faciunt Arabes, ut ipſorum nullus ſit, qui duas, vel tres radices collo appenſas non habeat, ipſamque Moſcho odore præferunt, unde apud eos Moſch non immerito appellata eſt. Naſcitur in multis locis Ægypti Schænanthus, ſive juncus odoratus, quo tamen ibi naſcente non utuntur, ſed eo qui ex Arabia defertur, cum Ægyptio longè ſit odoratior, & viribus magis præſtet, quam quæ in Africa tota naſcatur. Habentque flores ipſius quos ad Medi-

cinæ usum recipiunt: neque illis desunt flores, etsi non in ea copia, ut herba suppetit illis, quod Cameli partes superiores plerisque in locis depascantur, eoque pabulo maximè delectentur: florum enim defectus, vel etiam Galeni tempore dignoscebatur, qui de eo ita inquit. " His prætea juncum odoratum ex Arabia allatum immitti præcipit, quem nescio quomodo Schœnanthos, id est junci florem multi vocant, cum nobis floris copia non adeo suppeditet: nam etsi tota advehatur herba, sunt tamen ejus superiores partes à Camelis sæpe depastæ, vescuntur enim ea, & delectantur maximè ". Neque enim etiam hoc tempore in magna abundantia flores junci odorati Cairi habentur, quod, uti à Galeno dictum est, Cameli partes istiusce herbæ superiores maxime depascantur. Neque iis qui Arabiæ loca viderunt hoc mirum videbitur, atque etiam non minus qui Camelorum ingentem numerum inibi viventium observarunt: etenim in quibusdam locis inter Damascum, & Babilonem Arabes affirmant non minus quatuorcentum millia Camelorum vivere. In Arabia verò in qua juncus odoratus nascitur longè plures observari. Quo mirari quispiam non debebit, si tot numero Camelorum pastione, qui herbæ superiores partes assiduè depascuntur, flores Schœnanthi magna ex parte absumantur, atque proptèrea in tam magna ex parte absumantur, atque propterea in tam magna copia non suppetant. Quæ si Mattheolus perspecta habuisset, Galenum, tantum Medicum, dicentem, ex ingenti copia Camelorum depascentium partes superiores herbæ, flores non ut opus esset, nobis suppeditari, haud risisset. Non enim dixit, quod omnino flores non habeantur, sed parcius quidem istos ob eam causam nobis suppeditari. Psyllio quoque ea regio maxime abundat. Herba usum non habet, at semina ejus, quæ quod colore, magnitudine, & figura pulicibus sint similia, idcirco planta herba pulicaris dicta est. Semen verè quidem miraculorum omnium maximum meritò Arabibus dicitur, quod nimirum usque adeo exile semen duas profecto facultates oppositas in excessu con-

In 1°. de Antid.

conſtitutas, deleteriaſque habeat: cortici enim facultas frigidiſſima, humidiſſima, atque epiceraſtica ineſt, qua hoc ſemen interimere poteſt: interna vero ſubſtantia calidiſſima, ſicciſſima, atque interna viſcera corrodens: tritum vero ſemen, in pulveremque redactum intus aſſumptum, validiſſimum purgatorium eſt, cum per vomitum, tum per ventrem, educendo bilem craſſam, pituitamque, non minus quam etiam ſeroſas humiditates. Unde in frequentiſſimo uſu eſt tritum ad drachmam, & geminas etiam, devoratum in hiſtericis mulieribus, atque ad colicos, uterique frigidos dolores. Sed quid amplius de eo dicemus, an non etiam integra ſemina ſolida ad drachmam, & ad geminam etiam dantur, quater aqua optima prius lota, priuſquam mucaginem contraxerint, in febribus ardentibus malignis, atque in peſtilentibus mirabili cum utilitate, cum ab ipſis voratis, ſudor copioſus erumpat, aut venter excernat humores ſummè putridos, fætidiſſimoſque, eoque modo ægrotos ab iis febribus liberet. Hoc modo non paucos deſperatæ ſalutis vidimus fuiſſe ſanatos, ſed qua ratione pſyllium ſudorem in illos movere valeat, atque ventrem purgare itidem, non eſt iſtius loci diſputatio. De ipſo ſemine ſatis, ſuperque in Libris de Medicina Ægyptiorum etiam ſcripſimus. Demum & hermodactylis quoque Ægyptii non carent ad Medicinæ commodum, præſertimque ad podagricos, & arthriticos dolores tollendos, in quibus nihil videtur utilius: etenim per cibum interius aſſumptus hermodactylus, tum exterius parti dolenti adhibitus, & dolorem tollit, & partem afflictam à futuro dolore præſervat. Quam hermodactyli facultatem inſignem ad podagram finiendam, ſolus Siſè, Medicus Ægyptius, cognoviſſe viſus eſt, qui in ſuo libro de Simplicibus Medicamentis, qui nunc etiam Arabico idiomate ſcriptus apud Medicos Ægyptios habetur, ita de hoc Medicamento ſcripſit.
„ Hermodactylus calidus eſt, & ſiccus receſſu ſecundo. Ve-
„ nerem ciet, ſemen auget, præſertim cum gingibere, cala-
„ mentho, & cimino, ejuſque doſis eſt ad ſcrupulos duos
„ cum ſaccharo. Eſt articulorum theriaca, & præſertim
„ mate-

„ materia fluente: compaginum dolorem admotum illico „ compefcit, pituitam craffam educit, adftrictionis eft par- „ ticeps. Ad membrum, à quo evacuatur, materiarum ef- „ fufionem prohibet. Stomachum fummopere lædit. Ve- „ rum ejus noxa corrigitur, rofis, paffis, calamento, & ci- „ mino: ejus dofis eft cum eft fimplex fefquidrachma; at „ cum Medicamentis folventibus, ad fcrupulos duos. In „ ejus locum fubftituitur farcocolla rubra. „ Inquit in articularibus doloribus „ ejus loco liguftri foliorum idem pon- „ dus fupplet., atque ejus ponderis dimidiam dellii farace- „ nici.„ Rurfufque inquit: „Hermodactilus conftat ex duplici „ fubftantia, altera folutiva, altera adftringenti. Cumque „ calor naturalis in ipfo agit, fubftantiam tenuem folventem „ feparat, ejufque effectum præftat refolvendo, atque ma- „ teriam in articulis detentam, quoad ipfam pellat, ad fe „ attrahit. Deinde fubfequitur poft aliquod tempus fubftan- „ tia frigida, ficca, ad illudque membrum redit, & vias, „ ipfumque refrigerat, adftringitque, prohibet reditum ad „ ipfum materiæ fluxilis, effufionemque ejus, quod currit ab „ alio loco. „ Itaque Ægyptii habent legitimum hermodactylum, quo, ut dixi, utuntur in arthriticis, podagricifque doloribus, fumma cum utilitate. Hincque creditum eft eas gentes non vexari podagra antiquata, quod nimirum quam primum ejus mali principium fenferint, eo fingulari Medicamento utantur, quo nedum doloribus præfentibus liberantur, fed quinimo ab eisdem inpofterum futuris maximè præfervantur. At Medicus aliquis dicet, quidnam fit ipforum hermodactylus quo ii Medici utuntur? an vulgaris officinarum? nequaquam: namque radices vulgares, quæ apud noftrates Medicos in ufu funt ad purgandum, Chamira vocant, expertefque eas effe cujusvis purgatoriæ facultatis longa, certaque experientia deprehenderunt: quando iis copiofius vefcantur mulieres, & crudis, & coctis fub cineribus, ut ipfarum corpora pinguefiant. Nihil enim eæ mulieres ab eorum efu purgantur, neque quicquam moleftiæ fentiunt, eofque bulbos, non fecus quam caftaneas, facile concoquunt,

atque

atque digerunt. Hinc noſtri Pharmacopœi, atque Medici intelligant, quanto errore eas radices ad purgandum in uſum recipiant, & ad purgantium medicamentorum compoſitiones; unde & valeant ipſorum catapotia de hermodactylis, & majora, & minora, cum nihil ab hermodactylis purgatoriæ facultatis habeant. Eæ enim mulieres Ægyptiæ nihil magis habent, quam ut pingues evadant, huc animum omni ſtudio intendunt, non ſecus ac noſtræ capillorum comptui. Eas enim ſummopere pinguedo delectat, non modo mediocris, quæ laudabilis eſt, quod calorem foveat indumenti modo, formoſioreſque reddat, perbelle formet membra, inania ſpacia replens, cutem extendens, lucidamque reddens, ſed & multa, quæ inutilis, atque moleſta eſt, corpus gravans, omnium articulorum gratiam, & membrorum formam, delineationeſque obſcurans. In id multis utuntur, præcipua autem ſunt Clyſteres ex jure pinguiſſimo Gallinarum, quæ nullibi pinguiores inveniuntur, quam in hac regione, & hermodactyli noſtri communis uſus, à Mauris Chamira nuncupati, quos avidè, non ſecus atque noſtrates Caſtaneas, ut diximus, comedunt, & crudos, & coctos ſub cineribus. Nullaque mulier reperitur, quæ domi eos non habeat, ut ſine iis vivere nequeant. Ex quo palam fit eos minimè venenatos eſſe, & non modo non ſtrangulare eadem die, ut veteres de Colchico poſteritatis memoriæ tradiderunt, ſed potius eos ſummè nutrire, quod unicuique abſque diſcrimine in ſe ipſo etiam experiri licet, ſicuti & multi ex noſtris inibi experti ſunt. His autem adeo pingueſcunt mulieres, ut earum pleriſque accidat quod Nicomacho Smyrnæo accidiſſe meminit Galenus, cujus corpus ad tantam molem auctum fuiſſe tradidit, ut loco moveri non poſſet, quem ajunt ab Æſculapio curatum. Mulieres Turcas, Hebræas, & noſtrates, ſæpe Nicomacho pinguiores vidi, quæ fortaſſe adhuc vivunt, atque ob adipoſam molem, non carnoſam, uſu prædictarum radicum comparatam, locum mutare minimè poſſunt. Harum radicum facultatem probè & Serapio expreſſit in ſuo libro de Simplicibus Medicamentis, agens de Her-

modactylo, &, quod nonnulli illius temporis Medici, vulgaribus hermodactylis, qui sunt Chamira, etiam pro legitimis uterentur, inquit. " Erraverunt autem qui putaverunt, quod
" sit lagia agrestis, quæ ex Africa defertur. Nam illa lagia
" impinguat mulieres, quando assumunt eam, & humectat
" corpora sicca, & augmentum efficit in carne; &
" facit rubere faciem colore bono.,, Quod vero nostrates vulgares hermodactyli, quibus perperam ad purgandum nostri Medici utuntur, sint Chamira Ægyptiorum, eo argumento vel cuique nostrum constabit, quia eadem magnitudo, figura, color, saporque in iis omnibus animadvertatur, atque quod nihilo corpora purgent, neque lædant stomachum; ex nostris quidam pulverem ad drachmam devorarunt, neque quicquam alvus ex ea ejecit humoris, neque quicquam molestiæ sensit. Nisi pulvis ex vulgaribus hermodactylis, quam officinæ Medicæ ad purgandum parant, alia Medicamenta purgantia reciperet, nihil profecto corpora purgaret. Quibus quidem liquido constabit, vulgarem nostrum hermodactylum non esse legitimum, quo Medici ad purgandum in arthriticis, podagricisque doloribus uti possint: & primo, quia nihil purgatoriæ facultatis habet, & quod stomachum nihil lædat, quas duas notas Paulus Ægineta de hermodactylo expressit, sic inquiens. " Hermodactyli radix, & per se, &
" ipsius decoctum vim habet purgandi, privatim arthriticis,
" tunc cum humores defluunt, exhibetur, verum stomacho
" nimis quam adversatur.,, Idem & Alexander Trallianus, Actuarius, & omnes Arabes. Cum vero vim hic noster purgandi non habeat, neque stomacho ullæ molestiæ sit, quis eum pro hermodactylo recipiet? Hermodactylus vero Ægyptiorum, quem Surungiam appellant, est radix itidem Chamira, seu vulgari nostro hermodactylo calorè, figura, & fere gustu etiam omnino similis, attamen longè minor, scilicet magnitudine avellanam æquans, eadem vero figura qua vulgaris hermodactylus. Hæc quidem est radix legitimi hermodactyli, quæ sola adsumta, absque aliis medicamentis purgatoriis, vim habet purgandi: atque id quoque proprii habet,

quod.

quod ftomacho adverfatur, unde illi ejus noxam corrigunt mixto cimino, aut calamentho. Negant vero plantam quam Mattheolus Byfantio acceptam refert ab Augerio Busbekio Flandro, Ferdinandi Cæfaris Imperatoris apud Solimanum Turcarum Imperatorèm Oratore, idque perfuafi multis rationibus, legitimum hermodactylum effe, ob parvam fuam radiculam rotundæ avellanæ magnitudine, figura vero, colore albo, ac ferè fapore, Chamira, five vulgari officinarum radici omnino perfimilem. An hujufmodi radices, fcilicet hermodactylus Ægyptiorum Chamira, atque vulgaris noftratium officinarum, fint Colchici Græcorum, ii maximè dubitarunt, præfertimque ex Arabum fcriptorum confufione. Serapio namque credidit hermodactylum effe Colchici radicem, præfertimque cum ex Diofcoride fcribat: " Hermodactylum „ effe herbam, quæ in fine autumni florefcit, & florem „ fert croco fimilem, & folia bulbi habet, in quibus eft hu„ miditas adhærens manui, caulemque palmo altum colore „ albo ad nigredinem inclinante: & habet radicem cujus „ cortex eft niger, & quando aufertur cortex, radix inte„ rius alba cernitur, mollis, dulcifque faporis, & turget hu„ miditate. Radix vero eft rotunda fimilis cæpæ bulbi, „ habetque itidem hæc radix in medio fciffuram, qua caulis „ exit in quo eft flos: hancque radicem efitatam fungorum mòdo „ ftrangulare. „ Quas notas de Colchico antea Diofcorides clarius expreffferat, ita dicens. " Colchicum, aliqui Ephome„ rum, Romani agreftem bulbum vocant: Autumni exitu „ florem edit croci, candicantem, ab eo tempore folia bul„ bi, fed pinguiora, caulem palmo altum, ferentem rufum „ femen, radicem foris è nigra rufefcentem, quæ delibrata, „ candida, & mollis fpectatur, lacteo colore madet, at„ que guftu dulcis invenitur. Bulbus mediam habet ri„ mam, fiffuramque qua flos erumpit: Plurimum in Meffe„ nia, & Colchis nafcitur: ea comefa fungorum more ftran„ gulando enecat. „ Hæc Diofcorides de Colchico; ex quibus apertiffimè conftat, & noftrum vulgarem hermodactylum, & Chamiram Ægyptiorum, quæ idem in ea fenten-

tia cum noſtro hermodactylo eſt, eſſe Colchici radices, cum ſint rotundo bulbo ſimiles, foris nigreſcentes ex rufo, intus candidæ lactis ſucco madentes, habentque in medio rimam, fiſſuramque, qua flos erumpit, quæ nota videtur ſingularis, floremque exitu autumni edat croco ſimilem albicantem, & poſtea ferat folia bulbi, ſed pinguiora, & caulem palmo altum, cum ſemine rufo. Omnes etenim eæ notæ in omnibus iis maxime, ad unguenque elucent, ſcilicet in Surungen, Chamira, atque vulgari Hermodactylo: hoc excepto, quod ſtrangulando non interimant, præterea quod Surungen purget, ſtomachoque adverſetur, Chamira nutriat, & pinguefaciat; & noſter Hermodactylus aut parum, vel nihil purgeat, atque perinde ac Chamira nutriat. Quid igitur dicendum in tanta difficultate propoſita? Crediderim ego eas omnes radices, quippe Surungen, Chamira, & vulgarem Hermodactylum, eſſe varias Colchici ſpecies, in variis locis viventes, quarum radices, & ob ſpeciei differentiam, & ob varii ſoli in quo vivunt temperamenti varietatem, variæ quoque facultate evadunt, atque non minus etiam ex vario anni tempore, in quo eæ radices è terra effodiuntur, facultate quoque variare animadvertuntur. Quod de Colchico Dioſcorides expreſſe affirmavit, dicens, autumno radicem eſſe lethalem, quæ ſtrangulando interimat, nimirum quod tunc temporis in ipſius radicis eſſentia prævaleat ſubſtantia humida; cruda, craſſa, & viſcida, qualis in fungis obſervatur, majori ex parte calida, ſicca, tenuique, per flores qui hoc tempore à radice exeunt, excluſa. Quod Dioſcorides expreſſiſſe viſus eſt, cum dixerit, exitu autumni hanc radicem lacteo ſucco turgere. Igitur hoc tempore lethalis eſt hæc radix, quod abundet humido, crudo, frigido, craſſo, viſcidoque, qui, ut in fungis, adhærendo gulæ, tracheæque arteriæ, ſtrangulat, atque eo magis ſi in frigido ea radix fuerit enutrita cælo, ut in Colcho, vel in loco frigido, & humido, opaco, quod hæc natalia augeant in iis radicibus, & copiam ſubſtantiæ crudæ, frigidæ, craſſæ, viſcidæque ſtrangulantis, & qualitatem. Per æſtatem vero

hæc

hæc radix, quippè ejus cruda humiditate ſtrangulante, per hyemen à calore ſubterraneo excocta, atque fere ex toto per ampla folia, & caules craſſos, qui vere ex radice prodeunt, excluſa, remanente in radice majori ex parte ſubſtantia calida, ſiccaque, & tenui cum quodam humido excocto, redditoque utili, medicamentoſa, haud ita humanæ naturæ adverſa obſervatur; quinimo ex calida, ſiccaque facultate, quæ in iis radicibus tunc temporis prævalet, neceſſe eſt, ut in ea ſit quædam facultas deterſoria, proindeque & purgatoria, cujusmodi videtur in Colchici radicibus, quæ in Italiæ locis ſoli expoſitis æſtate effodiuntur, eæ namque carent facultate ſtrangulatoria, & medicamentoſæ ſunt, ita ut à calore noſtro vincantur, atque majori ex parte, aut ex toto in ſtomacho concoquantur, unde aut nihil purgant, aut parum quidem. Quæ vero in locis calidis naſcuntur, æſtateque eruuntur, nihil purgatoriæ facultatis habent, quin imo ex toto ipſarum ſubſtantia cruda, viſcidaque minus, in cælo valde calore abundante; eaque tota coctione etiam utili reddita, calidæ, igneæque prævalenti permixta, redduntur eſculentæ. Cujuſmodi ait Serapio eſſe illas, quæ ex Africa deferuntur, quas ait lagias vocari, id eſt bulbos ſylveſtres, quibus veſcuntur mulieres, ut pinguefiant. Proinde reprehendit eos, qui eas pro hermodactylis recipiunt, cum eæ in eo calidiſſimo cælo ex calore concoquente exuantur omni medicamentoſa qualitate. Hincque vulgaris hermodactylus eſt radix Colchici in Italiæ locis ſoli expoſitis per æſtatem è terra eruta, quæ idcirco parum, aut nihil habet facultatis purgatoriæ, exuta tamen eſt ea ratione, qua dictum eſt, omni ſtrangulatoria facultate. Eædem ſunt, quæ in Africa radices habentur, ſed ex cæli caliditate, adjuvante etiam quadantenus illiuſce ſoli fortaſſe bona qualitate, omni medicamentoſa qualitate exutæ, eſui redduntur maximè utiles, unde probè nutriunt, & saginant. Surungen vero Ægyptiorum, quæ ſunt radiculæ parvæ ſimili figura, albo colore, ſaporeque fere omnino, etiam eſſe Colchici radices, minimè eſt dubitandum, cum omnes notas Colchici habeant: noſque aliquando ex Creta

Infula accepimus radiculas parvas, quæ & flore croci albo, & aliis omnibus Colchici plantam verè quidem exprimebant, atque ex Syria etiam, quas cum iis, quibus Ægyptii utuntur pro Surungen, planè convenire deprehendimus: idque proprii habent, quod valenter purgant per fe folæ, fi exhibeantur abfque alio medicamento purgatorio, atque etiam ftomacho adverfantur, ita ut ad eam noxam evitandam neceffarium fit iis permifceri quidpiam aromatici medicamenti, ftomacho amici. Atque hæc funt, quæ de hermodactylo fuerant à nobis confideranda.

Caput XV.

De quibusdam aliis fruticibus, & arboribus, quibus Ægyptus abundat.

In multis locis, non procul à Memphi nafcitur Artemifia alba magna, fruticat enim latiffimè ramulos expandens, atque duobus, vel tribus cubitibus altos, floribus umbelliferis aureis fenecioni proximis. Abundant Ægyptii rofis communibus, & rubris vulgo Damafcenis vocatis. Habent & colore easdem albas, & flavefcentes, quod & Bellonius animadvertiffe vifus eft. In Medicina præcipuum ufum habent communes, carneo fcilicet colore, ex quibus, penuria Damafcenarum, faccharum fuum rofatum parant, quo ibi & fani, & ægri familiarius utuntur. Nafcitur & folanum fomniferum, cujus radice utuntur ad homines fomnolentos, amentesque reddendos. Nafcitur & Nux metella, & Datura Indorum, quarum ex feminibus Latrones bellaria parant, quæ in caravanis mercatoribus exhibentes, largumque fomnum, profundumque inducentes, aurum, gemmasque furripiunt, & abeunt: ii enim triduo quandoque fomno ftupefa-

cti,

cti, non expergifcuntur. Secamonè inibi maximè luxuriat ad pergulas ornandas: ejus fuccus purgat Scamonii modo. Habent & plantam, quam Mofch vocant, cujus femen Abelmofch itidem dicunt. Planta eft fimilis Bammiæ, fed longè major, & vegetior: producit femina parva nigra fimilia feminibus Abutili Avicennæ, quæ refpirat mofchum Orientalem, quo mofchum adulterant. Habent & convolvulum quemdam quem Arabicum vocant, quæ planta ferpendo fcandit arbores, in altumque fertur, folia ferens viticis, & flores ex caulium cavitatibus fimul multos, quippè tres, aut quinque corymbos modo producit: flos vero, colore, magnitudine, atque figura fimilis eft Nilo Avicennæ, quem vulgus florem noctis appellat: femina funt parva, rotunda, pilofa, fimilia orobis: fed de his duabus plantis egimus in Libro de Plantis, qui una cum hac Hiftoria evulgabitur, imaginemque utriusque plantæ ibi libenter dabimus. Nafcitur itidem ibi copiofius glans unguentaria, quæ frutex eft arborefcens, foliis leguminofis, fumacho proximis, fed minoribus tamen, albicantibus, fructusque fert oblongos piftaciis fimiles, carnofos, pulpa molli, candida, pinguique fubdulci præditos, ex quibus expreffis oleum eliciunt, quod cujusvis odoris fit expers, idcirco ad unguentorum odoramenta paranda eo utuntur. Hæc planta nititur radice longa, craffa, carnofa, molli, albicante, inodora, ac ferè ex toto infipida. Nafcuntur & ibi Sesban, frutex filiquatus, vifu pulcherrimus, quo fepes contexuntur: Soffera, quæ fenæ fpecies creditur, eft tamen planta perennis. Gelfiminum ex Arabia Felici, cujus flores non fimplices, fed pleni duodecim foliis conftantes funt, noftris longè majores, atque odoratiores. Goffipium vero, & herbaceum, & arboreum Ægyptia terra copiosè producit. Balfamum ibi non nafcitur, fed ejus plantæ ex Felici Arabia, cujus folum balfamo femper natale fuiffe à nobis aliàs demonftratum eft, deferuntur, in viridariisque inferuntur, & magno ftudio à topiariis coluntur, ut vivant. Inter olea enim quæ Mauris funt familiaria, præfertim vero Nobilibus, & Regibus gratiffima, in magnoque honore habita, duo

funt

ſunt, alterum, quod Dunelzachum appellant, quod in Judæa provenit, magnique eſt uſus ad dolores frigidos, ad nervorum convulſionem, maximeque ad dorſi dolorem in mulieribus. Alterum eſt liquor balſami, nunquam ſatis laudati, quod ex Arabia Felici afferunt. Oleum hoc pretioſum ad multa interius aſſumunt, atque exterius partibus adhibent. Intus enim aſſumptum ventriculum maximè roborat, coctionem juvat, flatus digerit, menſes elicit, dolores omnes levat, colorem, & anhelitum commendat, obſtructiones aperit, juventutem conſervat. Exterius vero omnes dolores ſimiliter frigidos tollit, tumores diſcutit, convulſioni, & paralyſi ſuccurrit, ad quascumque nervorum convulſiones utiliſſimum eſt: à flatibus ventriculum liberat, tumores, & lienem emollit: vulneribus, atque ulceribus valenter remedio eſt. Horrores ſpina inuncta diſcutit, unde ad febres periodicas finiendas maximè commendatur, ſed de ipſius, & viribus, & uſibus aliàs à nobis ſcriptum eſt. Abundat & liguſtris ubique locorum in ſuo ſolo naſcentibus Ægyptus, quæ el Hanne nuncupant. Hæc vero arbor fruticoſa magni uſus, & in ea regione, atque in aliis provinciis eſt, privatim vero ipſius folia pulverizata, quibus quidem pulverizatis, aqua vel ſimplici, vel roſacea ſubactis, capillos mulieres rufo colore inficiunt, caputque & cerebrum hoc medicamento ſanum conſervant, cum non modicæ adſtrictionis ſit particeps. Ad febrium ardorem, atque vehementiam, nullum aliud remedium efficacius invenere, quo refrigerentur. In balneis hoc foliorum pulvere ex aqua ſubacto utuntur, non tantum eo pedibus adhibito emplaſtri modo ad eosdem flavo calore tingendos, ſed multum plus ad eos roborandos: quod maximè præſtat & ſiccando, & adſtringendo. Iſtiuſce arboris flores magna utilitate olfaciunt & ad febres, & ad alios morbos, nec non frontem ad reprimendos calidos vapores illinunt. Quod cognoſcentes Mauri, ipſum familiariſſimum habent, nullumque ægrum invenias apud quem hujusmodi flos non reperiatur. Ex eo aquam ſtillatitiam proliciunt ad fluxus ſummè utilem, atque ad ſanguinis rejectionem, ac

ad

ad uteri fluxionem. Ex iisdem floribus oleum parant ſummè utile ad vulnerum inflammationes, ad capitis dolorem à calidis humoribus, vaporibusque provenientem. Liguſtri campi vaſtiſſimi conſpiciuntur non procul à Cairo in via, quæ Hieroſolymam ducit, locusque hic appellatur Canech, & Belbes. Autumno hujuſce plantæ virgulta ſecus terram ſuccidunt agricolæ, inſolant, exſiccant, atque ejus pulverem per totam Turcarum ditionem deferunt, ubi ſummopere expetitur, tum ad prædictos uſus, tum præſertim ad manuum, & pedum digitos inficiendos. Quod quidem omnibus tum proceribus, tum infimæ gentis hominibus communiſſimum eſt, adeo ut multi, & eorum barbam noctu inficiant, in ſacculoque detineant, mane autem ejus aqua lavent. Arabum mulieres liguſtro non modo ipſarum digitos tingunt, ſed & totam manum, & pedem. Mentum autem acu multiplici foramine perforant, deinde liguſtro tingunt, veſtigiumque hoc Aluſen vocant. Plerumque in aquam, quam ægris ſunt propinaturi, liguſtri, & Ban flores injiciunt, ut potus & gratior ſit, & vires magis reficiat. Qui vero eorum aquam bibere negligunt, ut ſaltem eos olfaciant, efficiunt, ipſique flores parietibus appendentes viſuntur, ut aërem puriorem, & frigidiorem reddant: ſicuti autem ocimum apud nos fovent in figulinis vaſis ubique ſuper feneſtras mulieres, aliique in cœnaculis, & viridariis, ſic longè præſtantiorem liguſtri plantam alunt Mauritanæ, omnesque ædes, & deambulatoria, non ocimum redolent, ſed liguſtrum, quod fragrantia, & corde roborando ocimum longe antecellit. De planta vero, quam Callaf & Ban appellant, idem dicendum profectò videtur, ſcilicèt, quod Ægyptii eam non minori arte, cura, atque diligentia alunt, cum ex ea planta innumeras ferè capiant utilitates, & oblectamenta. Ex floribus aquam præſtantiſſimam parant, maximè autem Damaſci, quæ adeo viribus roborandis præſtat, ut nullam, quod ſciam, nos habeamus, quæ huic comparari poſſit, cum ſuaviſſimum ſpiret odorem, quo mirificè animi deliquio detentos juvet. Hanc plantam non rectè vel etiam auctores Arabes cognoviſſe, licèt Avi-

cenna ſæpè & in Libro ſecundo, & in Libro quarto ejus meminerit, mihi perſuadeo, multoque minus Avicennæ interpretes, quippe qui hæc nomina Callaf, Dechen el Callaf, ſalicem, ſalicis aquam, & oleum de ſalice verterunt. Tantum autem abeſt, etſi ſimillima ſit ſalici latifoliæ, humilique, qua ratione aliàs credidi eſſe ſalicis ſpeciem, Callaf, ſalicem eſſe, ut potius plantæ ſint omnino diverſæ, ſiquidem eæ & nomine, & viribus, & forma differunt. Primum enim harum plantarum nomina apud Arabes varia ſunt: unum Callaf, & Ban nuncupant, alterum vero, quippe ſalicem Saffaf, non autem Saffas, ſeu Safaf, ut malè legerunt Avicennæ interpretes; facultatibus quoque evariant, alterum quidem ſuaviter olet, alteraque planè inodora, ſcilicet ſalix. Callaf utuntur Mauri in febribus ardentibus, peſtilentibusque, hæc vero, ſcilicet Salix in iis inutilis eſt. Ex floribus Callaf aquam ſtillatitiam proliciunt, cujus vires abundè explicare non poſſem. Ex iisdem & oleum conficiunt ad multa magni uſus. Rurſus Callaf folia habet Ceraſi ſimilia, per ambitum ſerrata, quæ ad rotundum pergunt. Quæ planta tantùm in hortis Regum, Procerumque ob ejus odoris ſuavitatem incredibilem diligentiſſimè, omnique ſolertia colitur ab agricolis: & quod ex ejus floribus magnum quæſtum accipiant: quibus profectò conſtabit, Callaf, ſive Ban verè quidem ſalicem non eſſe: attamen cum latifolia Salice magnam habet, & foliis, & floribus convenientiam, præterquam quod, ut Salices, amat & ipſa Callaf loca humida, fert tamen flores inodoros. Quare Callaf, etſi Salici latifoliæ ſimilis ſit, verè tamen Salix non eſt, cum ſit odorata, & aromatica, neque multum intereſt, ſi quis eam plantam Salicem aromaticam vocet; Eſt vero arbor fruticoſa, humilis, ligni materia lævi, foliis ceraſum quandantenus æmulantibus, per ambitum ſerratis, in ramorum ſanè extremitatibus exorientibus, ramis rectis, enodis, flexibilibus, colore flaveſcentibus, floribus luteis, quos antequam folia producat Decembri menſe producit innumeros alios flores ſuavitate præſtantes, æquè per intervalla diſtantes: folia autem producit

cit ubi exciderint flores, qui ſunt veluti quidam globuli oblongi, lanuginoſi, in luteum albicantes, aut lutei, ſuaviter olentes, inter foliorum alas caudicibus adjacentes, lociſque humidis gaudet hæc planta. Ex floribus aquam proliciunt, quam Mácaallaf appellant, quam in cauſone, in febribus malignis, & peſtilentibus, tam interius, quam exterius utiliſſime affectant: hac aqua profecto nihil ſuavius, nihilque fragrantius eſt. Eandem ad Turcarum Imperatorem quotannis è Cairo, & Syria afferunt, & non modo ad Regem, ſed per omnia quibus Turcæ dominium extenditur loca circumfertur: omnes inquiunt ipſam refrigerare, & humectare. Cairi innumera ſunt viridaria, quæ hac planta abundant, inter quæ pulcherrimus hortus videtur primi inter eos legis periti, quem Siech el Bacchari nuncupant, cujus munus eſt eorum legem interpretari, quem quandoque ægrotantem inviſi. Ad hunc hortum ejus plantæ ſuavitate ducti Conſules Veneti Illuſtriſſimi ſæpe proficiſcuntur. Hortus autem eſt ad orientem poſitus, in ea via qua itur Hieroſolymam. De quibusdam vero arboribus aliis, quibus Ægyptium ſolum abundat, in Libro de Plantis Ægypti ſatis ſuperque ſcripſimus, quippe de Uzeg, Agialid, Acacia, Tamariſco, Caſſia cathartica, Tamarindo: proinde nihil iis, quæ de ipſis in eo libro dicta fuere, addimus. Eſt demum quoddam lignum rectum, longum, digiti craſſitie, quod Meſuag appellant, utiliſſimum profecto ad dentium ſanitatem conſervandam. Nullum unquam in Ægypto dentium aliquo affectu corre-ptum videre potui, neque ſenem dentibus carentem, quod certe mirum eſt, ſicut apud nos frequentiſſimum, idque illis evenire exiſtimavi, quod dentium indigenæ omnes maximam curam gerant: nam à ſomno ſurgentes, ubi ſe laverint, ornaverintque, per horam dentes fricant, vel Ban, vel granati, aut ejusmodi alio ligno, maximè vero prædicto, Meſuag vocato, quod è Meccha afferunt, eorumque Prophetæ lignum nominant. Hujus ramuli alterum caput, extremumve contundunt, aqua macerant, mandunt, molleque reddunt; deinde dentes eo fricant, ſicque eos detergunt, & pur-

purgant, hocque modo eosdem à dolore, erosione, putredine, carie optimè præservant, eosque quominus labantur efficiunt, halitumque oris commendant, gingivas roborant, eas ab erosione, & fluxione conservantes. Multi ad id Faufel ore detinent, quo & Indos adeo suos dentes servare dicunt, ut propterea dentium dolorem & India non norit. In maximo Mecchæ delubro ex Mesuag dentrificia quotidie, aquamque in pelvi parant, vanè populo persuadentes, Mehemet quacumque nocte eo venire, seque lavare, nec non ejus dentes fricare, quod ut verisimile reddant, eorum aliquis se lavat, dentifriciis utitur, prophetamque id fecisse simulat. Omissis vero eorum vanitatibus, hujusmodi dentifricia ob eas, quas dixi causas, utilissima sunt. Quare cuperem, ut apud nos in usu venirent: hoc quidem modo dentes maximè præservarentur, non secus quam apud Ægyptios, atque Indos fiat.

Finis Libri Tertii.

LIBER QUARTUS.

Caput I.

De Animalibus, quæ in Ægypto vivunt, & primum de volatilibus ibi degentibus.

Acturi de animalibus, quæ in Ægypto vivunt, præfertim de iis quæ in illiufce provinciis exiftunt, primum aves inibi viventes enumerabimus: ipforumque quædam Ægyptiorum veluti propria confiderabimus: mox de iis, quæ in aquis vivunt, atque demum de terreftribus. Ex avibus has inibi viventes obfervavimus, pafferes, turdos, coturnices, turtures, columbas, palumbos, hirundines, noctuas, pifces volantes, vefpertiliones, anates varii generis, anferes, cygnos, fulicas, ciconias, grues, aquilas, falcones, accipitres, pfittacos, milvos, ftruthiocamelos, Gallinas cujusque generis. Pafferes nullo in loco quam in Ægypto abundantius vivere deprehendimus, atque, ut legimus apud multos, hujusmodi aves tam in locis frigidis, quam in calidis æquè vivunt: fimiles profecto aliquibus plantis, quæ ubique etiam locorum æquè vivere obfervantur, cujusmodi eft periploca, Secamonè ab Ægyptiis vocata, quæ propria cum illiufce cæli calidioris fit, in Italia non minus libenter vivit, hyemalia vel etiam intenfiffima frigora fpernens, non minus quam Datura Indorum, noftrum laferpitium, atque aliæ plantæ fimiles, quæ calidiori cælo affuetæ, etiam in locis frigidis vivunt. Turdis non femper gaudet Ægyptus, fed, folummodo menfe Novembri, ex Africæ locis in Ægyptum, atque exindè in Græciam, Thraciam, Italiam, atque in alias provincias cæli fri-

frigidioris accedente verè convolant; usque adeo pingues in Ægypto sunt, & gustui suaves, antea dactylis, atque oleis maturis, pinguibusque enutriti, ut de iis solis verè dici possit: inter aves turdus. Coturnicibus usque adeo tota ea regio abundat pinguissimis, ut rustici eas non retibus, sed propriis manibus, celeri cursu persequentes, capiant, easque ita vili pretio vendant, ut denario argenteo Maidin vocato, viginti habeantur. Carnem vero habent nigram, duram, insuavem, haud nostratibus bonitate, atque gustu similem. Quæ suavissimæ gustui redduntur, si solo milio plures dies nutriantur, cujus rei nos experientiam fecimus. Turtures nostratibus majores, & bonitate longè meliores, inibi aluntur in tanta copia, ut domum ferè non reperias in qua innumeræ suos nidos spontè non habeant, atque non minus cicures, & familiares sunt, quàm apud nos Columbæ, & inter has suaviores esui existunt, quas Bedoui, idest rusticas appellant. Nos quas Pelusii, sivè Damiatæ offendimus, gustui suaviores judicavimus. Columbæ, & palumbi perinde ac in Italia abundant, esui admodum suaves. In primo Libro diximus, quomodo Turcæ columbas suos extraordinarios tabellarios faciant. Hirundines duplicis generis ibi observantur; patriæ scilicet, quæ nunquam ab Ægypto discedentes, ibi perpetuo morantur: atque peregrinæ, hæ sunt nostratibus omnino similes. Patriæ vero toto etiam ventre nigricant, reliquæ non ex toto nigræ, sed ventrem album habent. Alexandriæ, atque Cairi rudera noctuis usque quaque abundant, columbis ferè non minores, quæ interdiù æque ac noctu circumvolant. Hinc credidi volucres parvas, perindè ac in Italia fit, eas non consectari, quandoquidem cum has frequentius in die videant, omnis apud aviculas cesset noctuarum admiratio; qua ad eas videndi causa convolare solent. Nos propterea frustra ibi (uti in Italia avium cum noctua & visco sæpe venationem magno fructu exercebamus) eas capere non semel tentavimus. Vespertiliones, Columbis non minores, in pyramide magna copiosos offendimus, atque non sine magno & timore, & molestia. Alexandriæ in lacu proximo pisces ex-

tra aquam super lacus aquam volantes, ſæpe vidimus. Aliqui hunc piſcem Columbum non injuria appellant, à quadam, quam cum Columbis habet, ſimilitudine, perſuaſi. Anates, anſeresque multiplicis generis, & domeſticas, alunt; ſylveſtres, ingenti copia, & in Nilo, & in lacubus ſpontè vivunt. Cygni in Nili littoribus non deſunt, ſe ipſos ea aqua oblectantes, nec minus & lacus iis abundant. Harum Avium pelles cum ſuis candidis pennis decorticatas calce condiunt, quibus veſtes nobilium frigoris cauſa muniunt: multosque annos, quod mirum eſt, incorruptæ conſervantur, ſicuti aliæ nobiles pelles, quas hyeme ob frigus geſtant. Lacus abundant fulicibus, atque omnibus avibus aquatilibus, tanta copia, ut lacuum aquæ innumeris iis avibus occupatæ, vix conſpiciantur: facillimo negotio ruſtici illarum avium quot, qualesve volunt, capiunt. Hi nudi, fune ad ventrem pluries circumvoluto, in aquam projecti, ſubter aquam ubi illarum avium in aqua ludentium, obſtrepentiumque ingens caterva viſa eſt, natantes, manibus pedibus avium apprehenſis, quotquot volunt capiunt, quas funi circumvoluto appenſas, natando extra lacum deferunt: hinc vili pretio ibi habentur, & quod iis lacus abundent, & quod Mauri iis non veſcantur. Ciconiis, atque Gruibus ea regio non eſt deſtituta, quæ aliundè ex longis provinciis hyeme in Ægyptum volant, ſerpentesque occidunt, ciconiæ præſertim: unde apud eas gentes vel etiam nunc in magno honore habentur, non minus quam & Ibis vocata avis, quæ & ipſa ſerpentes oppugnat, hæcque tota nigra eſt, gruinis cruribus, roſtro adunco, ciconiæ magnitudine, atque figura. Altera vero eſt, non ex toto nigra, graciliori & capite, & collo conſtans, pennæque in hac ubique candidæ, præter caput (ut & Herodotus expreſſit) cervicem, extremasque alas, & nates, quæ partes nigreſcunt. Avis manſueta, & facilè cicuris, apud Turcas proceres & patricios Ægyptios, cum aliis volatilibus alitur. Utramque & nigram. & candidam indiſcriminatim ubique locorum in Ægypto juxta Nilum, & lacus omnes vivere à multis accepi. Ab hac ave traditum

à

à veteribus eſt Clyſteriorum uſum cognitum fuiſſe, quod hæc avis roſtri aduncitate aquam in ventrem injiciens, iſta eundem clyſteris modo proluat: quod an verum ſit, verè quidem ſcire non potui. Accipitres quoque habent cujuſvis generis, quibus Arabes ad venandum familiarius utuntur; nec non & Aquilis leporariis, & Falconibus præſtantiſſimis, nobiliſſimisque abundant, quorum plures in varias provincias ad Reges ſæpe Maurorum aliqui convehere ſoliti ſunt. Aliquando ad Henricum Quartum, Galliarum Regem, complures ex iis delatos vidimus. Milvi quoque apud eas gentes familiarius vivunt, cicuresque admodum ſunt. Hi magnitudine, colore, atque figura magnos Capos noſtros Gallinaceos omninò æmulari videntur. Pſittaci complures ex Æthiopia per Nilum flumen æſtate flumine increſcente, deferuntur, hique virides ſunt, magnitudine parvos Columbos æmulantes. Vidimus nos quosdam illorum paſſeribus noſtris haud majores; qui tamen majores, diſciplinæ ſunt capaciores: nulli in Ægypto naſcuntur, ſed uti dictum eſt, convehuntur ex provinciis verſus meridiem poſitis. Abundant itidem Ægyptii ſtruthiocamelis, ità enim deſerta loca copioſos alunt, ut nos in deſerto quo itur Sues, aliquando non minus quam quinquaginta procul ſimul convolare viderimus. Velociſſimi ſunt pedibus, alisque ſimul in curſum motis, atque ita, ut etiam magno celeritatis impetu acti, ungue majori animalia, vel etiam admodum fera, in pectus, vel in ventrem vulnerantes, interimant. Pulli illorum parvi, & pulcherrimi ſunt, & facilè cicures. Caro pullorum parvorum eſui non injucunda videtur, & coctioni commoda: ſed antiquorum, majorumque, coctioni adverſiſſima eſt. Inter alias Aves hactenus conſideratas, Gallinæ ibi numeroſiſſimæ vivunt cujusvis generis, vilique pretio ob id ita habebantur, ut ad ſummum ſingulis Maidinis ſingulæ Gallinæ eo tempore coemerentur. Ibi nunquam Gallinæ glociunt, neque ova incubant, ſed ex ovis in clibano ex fimo equino confecto, ſolaribusque radiis expoſito impoſitis, à calore veluti incubatu pulli omnes excluduntur. Unde ea facilitate naſcendi

omnia

omnia Ægypti loca, & pullis, & ovis gallinaceis maximè abundant. Quo tempore ibi moram traxi, Cairi ad minimum pro Maidino ova quadraginta coemebantur: in villis vero feptuaginta habuimus: hinc pullicini, non numero, fed menfura quadam fimili ligneæ menfuræ, quam noftri Quartam appellant, fine fundo, quam pullis repletam in gremia Maurarum mulierum pro Maidino verfabant. Præter hafce Gallinas, habent & alias non minores anferibus, maximè pingues, quas Maluffas vocant. Habent & peregrinas ex Numidia perlatas, quæ efui funt fuaviffimæ, ibique magno pretio etiam venduntur, adeo ut duæ folummodo pro aureo Veneto haberentur. Hafce Gallinas vel etiam veteribus notas fuiffe ex eo conftat, quod Varro Meleagrides vocaverit, & Martialis Numidicas guttatas, quæ in plumis nigrantes rhombos habent, in iisdemque afperfas albas guttulas. Indicæ vero à nobis vocatæ, cælum Ægyptium commodè non ferunt, ut idcirco vix ibi vivant.

Caput II.

De Pifcibus, qui & in Nilo flumine, & in lacubus Ægypti, atque in mari capiuntur.

Nilus flumen pifcibus multis abundat, fed omnes quos producit pinguiffimi funt. Eft inprimis inter Niloticos pifces lupus, Venetis variolus dictus, quique adeo ibi augetur, ut vitulum magnitudine æquet, atque etiam longè major, cum inter illos inibi inveniantur fexaginta ufque librarum ponderis, viliique pretio vendantur propter copiam ingentem pifcium aliorum, quæ ex Nilo fuppeditatur, emebatur enim

major illorum lupus ad ſummum quarta parte aurei Veneti. Pinguiſſimus eſt, & ſuaviſſimus. Anguillæ ibi capiuntur uſque adeo pingues, & craſſæ, ut brachium craſſitudine æquent, ac vel etiam craſſiores reperiuntur. Sunt optimæ, & guſtui acceptiſſimæ, ſed ipſarum eſus ibi perpetuo non eſt tutus, præſertimque menſibus Aprili, & Majo, quo tempore non paucæ ipſarum cum ſerpentibus miſcentur. Aliqui earum paſtu, tanquam ab exitiali veneno interempti fuerunt, ex totoque ipſarum uſus eſt inſalubris: gignunt enim ſanguinem uſque adeo craſſum, atque lentum, ut morbi exinde graviſſimi excitentur. Eſt quidam piſcis ſquammis candicantibus, ex totoque ut lupus albus, cubitum longus, & admodum craſſus, caput, atque caudam craſſitudine ſimilia habens, at in medio ingens ejus craſſities viſitur, carne conſtat lupi piſcis molliore, & ſuavi guſtu illi non cedens. Huic ſimilis alius gignitur eodem modo craſſus, & brevis, nullis ſquammis, ſed cute molli, & craſſa, ut cutis ſuilla, viridis coloris nigreſcentis, capite magno, & craſſo, qui juxta os utrinque fibram habet longam craſſi pili inſtar. Hic Chriſtianis inibi viventibus eſt cibus admodum familiaris, qui etſi figura Tincæ noſtrati ſit aliquantum diſſimilis, tamen Tincarum genere non dubitavi ipſum comprehendi oportere: Caro etiam, & colore, & guſtu, tincam eſſe confirmat. Alocæ, vulgo Chiepe, ibi majores, melioreſque, quam alibi inveniantur, expiſcantur, quæ fumo ſiccatæ, guſtui acceptiſſimæ redduntur. Mugiles, vulgo Cephali, varii generis etiam in eo flumine vivunt, ſed in pretio ſunt apud eos longi, craſſi, cute quadantenus emaculata, quos Mugiles Arabicos vocant. Lacus hyeme ſiccati, adveniente nova aqua ex aucto flumine, piſciculos parvos gignunt ex putri materia, qui eſui ſunt jucundiſſimi. Horum piſciculorum generationem vel etiam Herodotus meminit. Ranas nuſquam in Ægypto videre potui, excepto Peluſio, Damiatavè: inibi ſolum ranas obſtrepentes audivi, quæ parviſſimæ ſunt, neque incolæ iis veſcuntur. In Nilo quoque naſcuntur Teſtudines omnium maximæ, quæ habent

habent operimenta ufque quaque rotunda, atque adeo ampla, ut rotundum clypeum maximum æmulari videantur. Caro eft, fi probè condita rectè coquatur, efui fuavis, multumque nutrit. Hujusmodi teftudines, & majores etiam in Ægyptio mari reperiuntur, operimentaque pro clypeis conficiendis fervant, etenim duriffima funt. Pifces gignit mare Ægyptium, cum Alexandriæ, tum Raffit, tum Damiatæ innumeros, & optimos, quorum ingens quantitas fale condita dimittitur in varias Provincias conterminas, maximèque in Cretam infulam, è qua vina pro pifcibus revehunt optima, & pro Chriftianis, & pro Hebræis iftic habitantibus. Condiuntur etiam pifcium ova fale, quæ Botarac vocant, quæque in vicinas infulas mittuntur mercaturæ caufa, & ipforum quoque haud parvam copiam Venetias convehunt. Pifces vero iis familiares, funt, auratæ, folea, barbi, mugiles, acus efculentus, gobii, cancri, oftrea, chamæ, tellinæ. In littore maris Alexandriæ, Raffitum pedeftre iter facientes, vidimus cancrum parviffimum, unguem pollicis humani digiti magnitudine non excedentem, tanta curfus velocitate præditum, ut ictu oculi ex litore in mare quafi convolet. Hunc merito Ariftoteles cancrum curforem appellavit: coacervatim è mare in littus afcendit, catervamque eorum ferè innumerorum in maris littore vidimus. Ex Mare Rubro fæpe edimus pifces delatos, fæpiffimèque tellinas, at noftratibus longè falfiorem guftum habentes.

Caput III.

De infectis Animalibus, quæ in Ægypto vivunt.

Inter infecta animalia, quibus ea regio abundat, funt Apes inibi fæliciffimè viventes, magnoque propter infignem utilitatem quam ex ipfis capiunt, ftudio, diligentia, & labore, eæ inibi aluntur. Etenim in fuis alveariis pofitas per Nilum flumen locum mutantes, in varia loca vehunt, atque revehunt, cælum temperatius quærentes, atque pabulum copiofum, quo vivant, atque multum mellis gignant. Nos fæpe in flumine eas in naviculis cum alveariis pofitas offendimus, aliquando Raffit, & aliquando Damiatam, & aliquando fupra Cairum verfus Sahit navigantes. Itaque ex magna diligentia qua eas alunt, multam copiam mellis, atque ceræ colligunt. Mel eft optimum, fcilicet albicans, durum, granelofum, dulciffimumque, quo in victu plures ex rufticis vefcuntur, fenefque præfertim, quibus eft utiliffimum. Ceræque etiam idcirco illis non deeft copia, quam foli expofitam, atque ex aqua lotam dealbant. Vefpæ etiam inibi abundant, ipfarumque privatim genus, quod ichneumon dicitur, quæ vefpa id proprii habet, ut phalangium oppugnet, de qua *In Lib. 2°. Itiner. Obferv.* Bellonius rectè quidem inquit. „Sed & aliud animalculum eft „ è vefparum genere, quod ichneumon vefpa appellatur, & „ bellum internecinum habet cum phalangio.„ Quoniam vero eorum pugnam vidimus, ipfam hoc loco commemorare libuit. Infecti genus eft fanguinis expers, forma api, five vefpæ, vel magnæ formicæ alatæ perquam fimili, vefpa tamen minus, in terra etiam fuum latibulum quemadmodum phalangium faciens. Superat phalangium quandocumque id ex-

extra fuum latibulum invenire poteft at fi in latibulo id adoriatur, fæpe numero re infecta redit. Accidit ut ichneumon vefpa, phalangium è fuo latibulo egreffum corriperet, atque poft fe traheret, quemadmodum formica tritici granum, idque quo volebat impelleret, tametfi non fine magna difficultate: nam phalangium pedum uncis obvia quæque apprehendens, quantum poterat renitebatur: Ichneumon vero fuo aculeo, quod inftar apis exferit, variis in locis ipfum pungebat. Defeffus autem ifta pertractione, avolavit hac illac oberrans ad baliftæ ferè jactum, deinde fuum phalangium requirens, nec quo reliquerat loco inveniens, ejus veftigia fequebatur, quafi illa odoraretur, non minus quam canes leporum veftigia; deinde inventum plusquam quinquagies aculeo pupugit, rurfumque pertrahens quo voluit perduxit, ifticque planè confecit. Sunt ibi & copiofi Crabrones, & qui fub terra nidificant, & qui in arborum cavernis habitant, quique noftratibus ictus venenofiores aculeis in homines, atque in alia animalia infligunt. Formicis vero cujusque generis magna copia abundant Ægyptii, & longe majoribus quam in Italia vivant, quæ mordentes magnum dolorem parti inducunt cum magna excalefactione, atque ex iis magnis formicis alatas, volantefque complures vidimus. Scorpiones, qui in Ægypto nafcuntur, aut albicant colore, aut virides funt, triploque majores quam noftrates fint, cernuntur. Dicantque quid velint qui Nicandrum, aut Ælianum, aut alios nova genera fcorpionum facientes fecuti funt: namque in Ægypto nulli alii quam ii duo fcorpiones reperiuntur: nigrifque fpeciatim ea regio caret omnino: neque alatos unquam ibi videre potui: & Mauri qui quotannis ad noftrum Pharmacopolam fcorpiones pro oleo ad Medicinæ ufum parando deferebant, omnes unanimiter affirmabant, neque nigros, neque alatos, neque alterius coloris, vel formæ ufpiam in ea Provincia vifos fuiffe: tantummodo ibi albos, & virides reperiri, quorum ictus funt ufque adeo exitiales, ut ni partem ictam ex toto fectione abdicare queant, omnes moriantur, illorum caudæ plerique duos aculeos habent. Plus

timent ſcorpionum illorum venenum, quam faciant aliorum ſerpentum lethaliſſimi veneni æſtimatorum, cujusmodi ſunt aſpides, ceraſtes, & ſimiles alii exitiales ſerpentes. Ego enim cum forte aliquando unum in meo cubiculo offendiſſem, ferè cammari fluviatilis magnitudine, ita timui, ut quotidie numquam dormitum iverim, ni prius totum cubiculum diligentiſſimè recognoviſſem, rimatuſque eſſem. Mirum tamen eſt, tametſi adeo exitiales ii ſint omnes, (licet minus albicantes) ut inevitabile fatum viridium ictus afferat, ni pars iſta ex toto, ut diximus, amputari poſſit, Mauros illos ruſticos, qui deferunt pharmacopolis ad Medicinæ uſum, abſque ulla læſione, vel læſionis timore, eos manibus apprehendere, quolibetque alio modo tractare: primum in antiquis ruderibus eos venantur, manibuſque liberè abſque ulla cautione illos apprehendunt, & in utriculum conjiciunt, iiſque repletum in ſinu poſitum inter cutem, & camiſiam, neque ſemper ipſum probè clauſum ad pharmacopœum geſtant, & quia numero eos vendunt, ex utriculo manipulatim manibus apprehendentes eosdem numerant. Aliquando vero non pauci, per os uteris non bene clauſi, egreſſi in ſinum illorum recepti, ab iisdem in ſinu inter induſium inventi manibus comprehenduntur; certè mirum maximè eſt, eos nunquam ab ipſis pungi, etſi eo modo, ut dictum eſt, liberè tractentur. Verè profecto à Dioſcoride traditum eſt, à ſcorpionis ictu ſæva oriri ſymptomata, quæ brevem mortem minantur, ita ut aliquando per diem, & aliquando per horas paucas, ipſorum virus interimat. Noſtrates longè minus exitiales ſunt, exceptis annoſis, quorum venenum eſt exitiale. Sæpe ego fui demorſus à ſcorpionibus nigris noſtratibus, à quorum ictu parum doloris ſenſi, ſatiſque ad ejus ictum fuit, vel ſcorpio tritus parti appoſitus, vel oleum è ſcorpionibus paratum illitum. Ad Ægyptiorum vero ſcorpionum morſus, nullum Medicamentum eſt cui venenum illud cedat, neque vel etiam ulla antidotus potens contra hoc venenum hactenus cognita eſt: ſi vero pars iſta amputari poteſt, ea ſtatim amputata, aſſumptà unà & theriaca, ſervantur. Poſt ſcorpiones vero & va-

riæ

riæ araneorum differentiæ, ſimulque & phalangia varia, quæ & ipſa aranearum ſunt ſpecies, inibi naſcuntur, à quibus partes demorſæ, in magnum tumorem elevantur, vehementerque dolent, ſed theriaca devorata ad drachmam, & ictæ parti adhibita, à periculo liberantur. Præter hæc animalia inſecta, Ægyptus abundat Scolopendris terreſtribus venenatis. Muſcæ, & culices inibi ita copioſi ubique locorum ſunt, ut abſque linteis tentoriis pauciſſimi ſint, qui dormiant. Sed longè moleſtiores ſunt múſcæ, à quorum morſibus complures Mauri æſtate oculorum angulos ulceratos perpetuo habere ſolent. Apud Mauros Monachos, ut ſe à muſcis tueantur, vidimus ædium januas, atque feneſtras lineis retibus clauſas, & mirum eſt, etſi retium foramina ſint ampla, per ea muſcas intra cameras non ingredi, unde hi à muſcarum moleſtia in tuto ſunt.

Caput IV.

De Serpentibus Ægyptiis familiaribus.

In Ægypto tanquam Africæ parte, quæ ſemper mater Serpentum ab omnibus meritò fuit æſtimata, omnium Serpentum maximè exitialium genera copioſius naſcuntur, familiariusque vivunt. Inter exitialiores vero ſerpentes ibi naſcentes, locum tenent Aſpides, poſt ipſos Ceraſtes, Dipſades, Viperæ, atque alii hujuſmodi in eo ſolo viventes. Ita enim Aſpidum morſus ſunt in Ægypto exitiales, ut, ni pars demorſa ſectione omnino amputari queat, ab una hora uſque ad tres homines intereant. Tres ſpecies iſtius ſerpentis obſervantur, ſcilicet ipſorum quidam Phtyas dicitur, quaſi ſpuens, quod nimirum in homines, & in alia animalia, ut iis damnum faciat, virus exſpuat, collum enim, quaſi ſpacium, quod inter ipſum, atque hominem, vel animal eſt, dimenſus, exporrigit,

quaſi

quaſi ratione computans, quàm longè ſpuere debeat, ut aliquem attingat. Serpens eſt ferè bicubitalis, parvæ viperæ craſſitie, quæ craſſities incipit à capite craſſo, calloſas veluti carunculas in fronte habente, & ſenſim ac ſenſim in caudam uſque ſubtilem decreſcit, atque diminuitur. Colore cinereo, viridique ad auri colorem declinante, viſitur, duosque habet dentes perforatos, per quos, apertis in morſu veſicis, virus in partem demorſam effunditur. Morſus uſque adeo parvus eſt, ut in cute, veluti acus ſubtilis punctura appareat, cutis enim neque inflammatur, neque in tumorem attollitur, neque multum dolet, quia venenum ſuſceptum, tenuiſſimæ ſuſtantiæ, in cute ferè nullo temporis momento detinetur, cum ſtatim intra corpus ſuâ ſubſtantiæ tenuitate feratur, excitatque in toto corpore quendam veluti torporem, vel quandam laſſitudinem non injucundam, leni quodam ſopore, ut demorſi non ſine voluptate intereant. Unde Nicander de iis, qui à Ptyade aſpide demorſi ſunt, meritò dixit: „ Qui cum voluptate intereunt. " Hinc eſt, quod Cleopatra, Ægypti Regina, mortuo Marco Antonio, ne Romam in triumpho à Cæſare duceretur, mortem potius expetivit, non tamen ex vulnere, aut ex veneno, quo mors ex doloribus vulnerum, & in ſtomacho ex prava qualitate veneni excitatis, atque ex convulſionibus dolorificis ſequatur moleſtiſſima, at ſicuti in deliciis, & voluptatibus ipſa vitam duxerat, ita cum voluptate mortem quoque oppetivit, adeoque à Ptyade aſpide percuſſa, ſine labore interiit. Altera vero aſpis Cherſæa dicta eſt, omnium longiſſima, quippè quæ quinque cubitibus uſque longa appareat, bellicæ haſtæ craſſitie ſimilis, & colore cinereo aliquantulum ſubviridi, qualis eſt fraxini color: oculi ignis modo rubent, verſatur in ſitientibus, arenoſisque Africæ deſertis, unde & terreſtris dictus eſt. Tertius Chelidonia dicitur à colore nigro, quo dorſum infectum habet, & ab albo ventris colore, quibus coloribus hirundines conſpiciuntur. Cubitalis eſt, libentiusque vivit circum Nili ripas, ibique habet ſub terra ſuas cavernas in quibus degit. Ab horum Serpentum morſu fiunt ſingultus frequentes, coloris mutatio,

ſtupor

ftupor, & frigus membrorum, ac profundiores fomni, & occlufio palpebrarum, cum vehementia pulfus cordis ei propria, atque doloris vehementia. In demorfis ab iis ferpentibus continuò membrum fupra vulnus arctiffimè ligant, &, fi pars fectionem ferat, ipfam fectione amputant, atque ex papaveris aqua theriacam ad geminas drachmas exhibent, & fæpe ab diffecta parte fanguinem appofita cucubita extrahunt, ut unà & virus extrahant, mox & theriacam fauciatæ parti imponunt. Cicurari, & manfuefieri afpides, quod Ælianus, atque alii tradiderunt, apud Ægyptios nobis argumento funt homines Circulatores, qui illos coram fpectatoribus manibus liberè tractant, & cum ipfis quafi edoctis varios ludos exercent. Non minori copia ea regio etiam Ceraftis abundat, qui ferpentes cubitales, & ampliores funt, cinerei coloris flavefcentis cum quibusdam maculis in dorfo nigricantibus, capite plano, lato, duo cornicula in fœminis, & unum in maribus cochlearum corniculis fimilia in fronte habentes, at dura, acuum ferreorum modo in acutum defінentia, quod in aliquibus latum, planumque vifitur, Hæmodite maxillas latiores, ampliorefque præfeferens, & in aliquibus caput oblongum eft viperis noftratibus haud diffimile. Ex hujus ferpentis carne Ægyptii Medici, eo tempore quo ibi moram traxi, paftillos viperinos ad theriacam parandam conficiebant, quem ferpentem Tahyr appellabant. Alterum latiori capite ferpentem, duo cornicula in capite gerentem fœminam, atque unum marem, ex Ægypto vivum cum vipera Avicennæ accepimus poftea, veramque ceraftem effe illum credidimus, tum quod habeat in capite duo cornicula chochlearum fimilia, tum quod Viperæ fimilis ferpens fit: quæ de ceraftis figna expreffa veteres reliquerunt: ac tametfi de ceraftum cornibus antiqui fatis confufè fcripferint, fiquidem non cornua, fed eminentias quasdam cornuum inftar eos ferpentes habere affirmarint, & quidam alii in cornuum numero minimè convenerint, nihilominus cum plerique antiquorum duo habere cornua in capite cochlearum modo unanimiter tradiderint, nempe Ælianus, Plinius, Solinus, & cum his alii, atque omnes

 fer-

ſerpentem viperæ ſimilem feciſſe viſi fuerint, & in corporis magnitudine, & in colore; nos utique credidimus, ſerpentem, cujus imaginem affabrè delineatam * hic dedimus, pro legitima ceraſte accipi poſſe. Serpentem vero alterum, cujus etiam imaginem nos † hic damus, eſſe legitimam viperam Avicennæ affirmare non dubitavimus, cum omnes notæ ab ipſo expreſſæ verè in hoc ipſo ſerpente eluceant. " De viperis ita inquit. †† Et Viperæ quidem ſunt Serpentes capita habentes plana, quæ ſunt lata proprie apud propinquitatem colli, minuti, ſubtilis valde, quorum caudæ ſunt curtæ, ſtrepitum facientes, & ſonitum in inceſſu. " Colorem etiam paulo poſt ſubdidit eſſe flaveſcentem. Hic ſerpens quem hic damus, vix cubitalis eſt; caput latum, atque planum habet in acutum deſinens, collumque anguſtum, ventrem craſſiorem, caudamque brevem, in extremo nigram, colore ad flavum inclinante, cum quibusdam in dorſo, & ventre maculis nigricantibus. Audio nunc cœpiſſe Ægyptios iſtiuſce ſerpentis carne uti pro paſtillis viperinis parandis, quod an verum ſit, nondum certò deprehendi. De viperis vero in Libro quarto de Ægyptiorum Medicina, una cum iſtac Hiſtoria brevi evulganda, ſatis ſuperque egimus, & multa ad illarum notitiam aſſequendam accuratiſſime conſideravimus, quæque alii neglexerant. Dipſas non minus inibi reperitur, quæ, ut audivimus, ſerpens eſt viperæ ſimilis, ſed longè ſubtiliori corpore, minorique capite. Non eſt ſpecies viperæ, multo minus, ut Marſi olim Galeno affirmaſſe viſi fuerunt, eſt ex viperis viventibus in locis ſiccis, aſperis, nitroſis, & ſalſis, à quorum locorum nitroſo, & ſalſo temperamento credidit Galenus ex Marſis hoſce ſerpentes nanciſci qualitatem immodicè ſiccantem, qua ſitim inextinguibilem eorum carnes inducant, unde haſce carnes Theriacam etiam ſitim inducentem reddere credidit. Quod tamen Ægyptii falſum eſſe, longa experientia deprehenderunt, cum ſuos trochiſcos vipereos ex ſerpentibus Tahyr vocatis parare ſemper fuerint aſſueti, qui ſerpentes vivunt in locis ſiccis, ſqualidis, ex toto nitroſis ac ſalſis, univerſum etenim

* Vide Tab. V.

† Vide Tab. VI.

†† Viperam Avicennæ, vide Tab. VII. num. 1.

Cerastes legitima Antiquoram.

Cerastes altera, mitu pro Tahyr femina ex Ægypto missa.

etenim Ægypti solum, præter id quod prope flumen, & lacus est, est squalidum, & adprime salsum. Non ob id tamen Ægyptiorum Theriacam ab innumeris voratam, aliquem ex ipsis siticulosum unquam reddidisse cognitum est. Unde merito Dipsas serpens est sui generis, cujus morsus calorem æstuosissimum inducit, atque sitim inexplebilem, cum qua demorsi moriuntur, nihil eos juvantibus Medicis præsidiis. In demorsis vero primum arctissimè confestim partem percussam ligant, scarificant, aut ferro candente inurunt, exhibentes theriacam per os, atque extrinsecus etiam percussæ parti eandem theriacam adhibent. Fert & ea regio complures alios serpentes summè exitiales, cujusmodi est Hæmorrhois, Acontia, sive Jaculum, Seps, Ophylinus, Draco. Hæmorrhois dictus est, quod ejus morsus sanguinis profluvio interimat, estque serpens nostrati viperæ, quam Patavini Marassum vocant, similis, sed minor, & corpore tenuiori. Acontia, sivè Jaculum, quod jaculi modo se ipsum in homines, atque in alia animalia magno impetu effert. Ejus morsus brevem mortem inducit. In Ægypto ii serpentes vivunt, ut Ammianus Marcellinus auctor est: at longè copiosiores Acontiæ observantur in multis Æthiopiæ locis, ut Franciscus Alvarez in suis Relationibus sæpe meminit. Seps, seu Sepedo, quem Arabes Selsir appellant, est brevis serpens, habens caput latum, planum, collum tenue, corpus crassum, & rotundum, caudam brevem diverso colore Hæmorrhoi similis. Hic morsu suo summam inducit, & in parte percussa, in qua caro veluti ex toto corrupta, ex ossibus abscedit, & in corpore, putrefactionem, adeo ut paucis diebus demorsi intereant, membris omnibus diffluentibus solutis. Avicenna de hoc serpente ita habet. " Existimaverunt quidam quod „ sunt serpentes, qui sunt in regionibus Assem (Syriæ) & „ in Ægypto, habentes capita lata, parva colla, curtas caudas, ventres rotundos, & non sunt super capita lineæ, & „ squammæ, sed super corpora eorum sunt lineæ diversi coloris, & cum incedunt, non rectificantur, imo contrahuntur; curant demorsos, ut à viperis, atque ceraftis. „ De

 Basi-

Bafilifco etfi nihil certi ibi habeatur, audivimus tamen effe parvulum ferpentem, qui palmum longus, minimi digiti craffitie, in capite carunculam criftæ inftar habet, & in dorfi medio duas fqammas utrinque pofitas, quibus utitur alarum modo ad curfus celeritatem. Retulerunt mihi non pauci, hofce ferpentes copiofius, & abundantius vivere juxta quofdam lacus, à quibus putant Nilum flumen originem habere, ad quos profecto lacus nulli accedere audent, neque tentant, ob eorum ferpentum ufque adeo exitium cognitum, ut propterea ibi, & alibi ad multa miliaria prope eos lacus neque animal ullum vivat, neque (quod magis mirum videtur) ulla planta. Hæc de Bafilifco ex relatione Ægyptiorum in Æthiopiam, & Nubiam fæpe iter facientium, accepimus. Sed fortaffe non minus dubitabitur de Dracone, an verus ferpens, vel fabulofus fit. Non effe fabulofum, Ægypti incolas non latet, præfertimque eos qui Ægyptum fuperiorem habitant, in cujus deferto non femel vifi fuerunt ferpentes hominis craffitie, longi triginta, & quod excedit pedes, quorum capita magnitudine Bovina æmulantur, quæ in fincipite quasdam carnofas eminentias habent criftarum in modum rubri coloris. Hofque, & fimiles alios ferpentes, ii dracones effe exiftimant, quorum aliqui non raro etiam in deferto Memphitico confpecti funt: nofque cum multis aliis Damiatam navigantes per flumen Nilum, cum in principio Deltæ Infulæ navem egreffi in littore fluminis fpatiaremur, eminus in quodam monte arenofo ferpentem confpeximus, longiffimum quidem, &, ut conjecimus, ad minimum pedum viginti, capitis humani amplitudine, elatoque collo, capiteque fuper arenam morabatur, qui, ad fonitum noftrorum tormentorum manuariorum, quæ ignifero pulvere contra ipfum accenfo direximus, continuò in ictu oculi quafi avis evolando aliò fugit. Quædam mulier Chriftiana Cophta, mihi admodum familiaris, emit quandam fervam Chriftianam juvenem Feida vocatam, quæ ex Provincia Nubiæ Decrur dicta Cairum deducta erat. Cum hac juvene lubens fæpe converfabar, ut ab ipfa quædam propria ejus patriæ gentis audirem,

rem, inter quæ hoc fæpe ab ea percepi, in Nubiæ Provinciæ fuæ folo patrio aliquibus annis ferpentes multos longiffimos, hominis craffitie, habentes capita magna bovis inftar, habentia in fummitate quandam criftam rubram, tranfire, omnefque & homines, & alia animalia illis obvia devorare, eamque Provinciam devaftare, ac inhabitabilem reddere. At indigenæ cum earum Belluarum adventum aliquo modo præfentifcerent, herbam inibi à Deo Opt. Maximo remedii loco productam, abundeque viventem, fuccendentes, atque ex ea fuffitum excitantes, omnes eos ferpentes fugare, ut ea Provincia tuta reddatur ab eorum ferpentum incurfione. Eam herbam dixit effe humilem, foliis ocymo non diffimilibus, validum, ingratiffimumque odorem fpirantem: quam etfi multo ftudio ad me deferre à Nubis mercatoribus ftuduerim, numquam videre potui. Atque hæc obiter de Dracone dicta fint. Eft vero in Ægypto alius ferpens admodum familiaris, decem pedes longus, brachii humani craffitie, capite magno, & lato, cui peculiare, ut recto collo, ventre in velum rotundum catini modo expanfo, celerrimum curfum habeat, Ægyptii Jehban appellant, & nos Ophylinum, id eft, ferpentem velatum, nominavimus. Veteribus vifus eft omnino ignotus, cum nullus ex antiquis ipfius meminerit, & mirum eft, eos latuiffe tantum ferpentem adeo Ægyptiis familiarem. Ita eft hominibus familiaris, ut non folum ab ipfis manfuefiat, & cicuretur, fed etiam ita erudiatur, ut rationis ufum, atque rerum cognitionem habere videatur: unde mirum non eft, fi circulatoribus Ægyptiis evaferit multum domefticus, atque utilis, quem nos fæpe apud eos vidimus, qui plus intelligentiæ quam canis habere nobis vifus eft, ejusque fuperius, cum de circulatoribus Memphiticis fermo habitus eft, meminimus, ipfumque accratius confideravimus. Dum vero hæc fcriberem, litteras ex Ægypto accipio à Matthæo Carbono, illuftriffimi Confulis Veneti Medico præcellentiffimo, amico maximè colendo, qui in magna illa Civitate Cairi multos annos Medicinam magna cum laude faciendo moratus eft, atque adhuc inibi moratur, qui de prædicto fer-

pente hæc in litteris habet. "Sed jam venio ad ferpentem. „Hunc Ægyptii nominant Tehbam naffer, ab aliquibus voca„tur folummodo Tehbam, ab aliis Tohbam, cujus quidem, ut „tibi plane fatisfacerem, imaginem, figuramque delineatam mifi, „& præter ejus ferpentis expreffam figuram, etiam duos fer„pentes ex iisdem vivos mitto duabus ligneis capfulis claufos, „quos dentibus carere volui, ut fine timore tractari poffint. „Ego vero, qui maxime hofce ferpentes timere foleo, meis „manibus in pyxides ligneas repofui: præter hos, unius alte„rius decorticati pellem itidem mitto, ftuppa oppletam. Quem „autem mifi, eft mediocris magnitudinis, ipfo enim longe ma„jores inibi obfervantur. „Hi ferpentes in ventre obfcurè albicant, reliquum corporis in aliquibus nigrum vifitur, in aliis coloris cinericii. Hujusmodi animal cum totum humi procumbit, & ferpit, totum rotundum cernitur, cum vero ipfi aliquis adverfatur, opponiturque, continuò è terra capite, recto collo, & ventre extollitur, eaque parte corporis, quæ ejufce corporis tres quartas capit, rectum manet, incedit, & reliquo corporis ferpit. Qui ferpens rectus multo tempore manere, & progredi in terra poteft, plurimum efflat, fibilatque: habet vero (quod quidem fingulare eft) à collo ufque in ventrem eam partem membranaceam, quam dum rectus progreditur expandit in veli modum. Velum enim vento inflatum diftentumque apparet, rotundumque, catini veluti magnitudine, quam partem in velum diftentam, ad libitum claudit. Vidi rem mirabilem in hoc ferpente apud Circulatores; fcilicet, quod cum hoc animal caput extollit, & rectus incedit, velociufque ob velum proferpit, efficitur admodum effrenis, & quafi furiis agitatus. Quod cum viderint Circulatores, ut iram ipfius compefcant, confputo ftatim digito nafi ejus fummitatem tangunt, ex quo beftia illa continuò in terram, ut mortua cadit, libereque manibus tractatur, & ita veluti profundo fomno oppreffa, vel etiam per diem integram perftat. Cum vero ipfam expergifci volunt, caudam ipfius validè comprimunt, fricantque, quoad expergifcuntur, quæ continuò redit ad fuum, ut ita dicam, furo-

Vipera Aviconnæ.

Ophylinus,
sive
Tebham Nasser;
inflato velo
festinans.

p. 215.

Tehbam nasser
seu
Ophylinus.
Longitudo est Cubit. IV.

rorem. Hoc cum viderim, credidi Circulatores id feciſſe vi alicujus antidoti, quod ore continerent: unde illud meo ſputo, & meis manibus experientia cognovi, eos nullo ad id antidoto uſos fuiſſe. Hic damus iſtius ſerpentis duas imagines, * unam humi ſerpentis in qua totus ſerpens rotundus etiam ſub collo cernitur, atque † alteram ejusdem, ſed recti, cum velo ſub collo extenſo incedentis, qui velociſſimè movetur. Hic naſcitur in antiquis ſepulcris, quæ vulgus mumias vocat: eſt hic ſerpens maximè diſciplinæ aptus: quod ſi eſſet verum, animas humanas migrantes è corporibus poſt mortem ingredi corpora beſtiarum, ut Anaxagoras credidit, ſuſpicari liceret, ob cognitionem qua præditi hi ſunt, Ægyptiorum animas habere, quorum corpora inibi humata jacent.

* Vide Tab. VIII.
† Vide Tab. VII. num. 2.

Caput V.

De Animalibus lacertoſis in Ægypto viventibus.

Complura animalia lacertoſa Ægyptiis itidem ſunt familiaria, cujusmodi eſt ſeps, lacerta chalcidica vocata, chameleon, ſcincus, atque crocodilus. Lacerta chalcidica cujus * hic imaginem damus, eſt ſeps veterum, non ſerpens mortiferus, quem ſuperius nominavimus, ſed animal lacertoſum, quem Nicander expreſſit, cum ſepem fecerit corpore humilibus lacertis ſimilem. Hæc inquam apud Ægyptios familiarius vivit in murorum, ædiumque foraminibus, & in hominum cubiculis, quam non magis incolæ timent, quam noſtri vulgo lacertas. Verum etſi ab ipſis accepimus eſſe venenatam, tamen nunquam quempiam ejus morſu in venenata ſymptomata incidiſſe liquidò conſtat. Chameleonibus etiam multis ſtirpes Ægyptiæ abundant, qui degentes in ſtirpium foliis, & ramis viſuntur, cum ex loci ubi ſunt, colore;

* Vide Tab. IX. Num. 1.

lore, hæc animalia itidem colorem trahant, virefcunt in foliis, in terra colore obfcurantur. Eft veluti lacerta, horrido afpectu, ut ferpens, oreque in fufflando excitat ftrepitum, quo, antequam ejus naturam expertus fuiffem, mihi timor aliquis ex illo ftrepitu, fimulque & ex horrido illorum afpectu inducebatur, fed poftea ejus naturam non noxiam, fed benignam effe cognovi. Flatu enim ftrepitum edente, digitum intra ipfius os imponebam, à quo nihil noxæ recipiebam, etfi ufque in gulam digitum injeciffem: os enim omninò dentibus caret, nihilque duri in ore habet, quod dentium loco effe queat. Ex quo fortaffe veteres perperam exiftimaffe vifi funt, non fuiffe dentes Chameleonibus neceffarios, quod ii folo aëre vivant, proinde os magnum, amplumque habuiffe, intus leniffimum, atque molle. Sed decepti fuerunt, quando ii ex quibusdam infectis vivant, mufcafque præfertim continuè venentur, linguæque extremo, tanquam Elephantis probofcide, non tamen cavo, fed tenui, afperoque eas capiant: in Chameleonibus mirus eft mufcarum venatus, mufcas etenim vel etiam femipede diftantes gemino gradu repente mira celeritate edito linguæ extremo capiunt, eafque devorant. Chameleones verò duplicis differentiæ obfervantur, quidam longitudine lacertæ vifuntur, alii minores, in multis mutuò etiam differentes: utrique linguam habent longam, in cujus extremo eft veluti probofcis, quo mufcas capiunt, & tametfi in ambobus iis Chameleonibus tam * majoribus, quam † minoribus in ore appareant quædam eminentiæ, inæqualitatefve, quafi ferras, vel dentes æmulantes, tamen nulli funt in ore dentes, eæque inæquales eminentiæ dentes æmulantes funt ex carne molliffima, unde in ipforum ore digiti immittuntur, qui undique oris carnem molliffimam fentiunt. Ambo colore flavefcunt ad viridem inclinante, unde in frondibus, perinde ac frondes virides evadunt: Hieme latere in cavernis, nequaquam verum eft, cum in ea regione hyems veris in modum fit temperata, ut frigus haudquaquam moleftum animalibus fit. Abundant Ægyptii quoque ad opiparam Venerem conciliandam iis lacertofis ani-

Vide Tab. IX. num. 2. & Tab. X.

† Vide Tab. IX. num. 3.

TAB. IX.

p. 216.

nimalibus, quos Scincos vocant, Diofcorides, & alii Crocodilos terreftres appellarunt. Qui ex Ægypto Venetias convehuntur, lacertas noftrates maximè imitantur, at funt craffiores, latiores, & coloris flavefcentis cum quibusdam maculis circa dorfum nigricantibus. Serapio Scincum ftellionis aquatici fpeciem fecit. Animal eft amphibium, quod vivit in aqua Nili, & in terra. Et tametfi non me lateat hujusmodi lacertam omnes fere pro Scinco legitimo in ufum recepiffe, nihilominus iftiufce Scinci cognitio apud me non levem diffcultatem habuiffe perpetuo vifa eft, fiquidem vulgaris Scincus officinis Venetis maxime notus, notis non refpondeat Scinco antiquorum. Primo enim ex Diofcoride conftat, Scincum effe terreftrem Crocodilum fale induratum. Sed quænam in vulgari Scinco cum Crocodilo apparet in magnitudine, & in figura fimilitudo? Crocodilus in magnitudine eft ficut Elephas ad murem. Præterea, quis unquam vidit ex Scincis vulgaribus quendam bicubitalem, ut de Scinco Paufanias tradidit? Haud leviter videtur fufpicandum, Herodotum (qui ne verbum quidem de Scinco) per Crocodilos terreftres, apud Nomadas tricubitali ad fummum magnitudine nafcentes, terreftribus lacertis affimiles fcribentem, Scincos intelligere voluiffe. Addimus, in Scincis eam infignem vim movendi venerem, ita ut ex vorata drachma Scinci renum, quod Arabes prodidere, veluti magnus priapismus excitetur, atque adeo, ut ad adimendum hunc excitatum affectum, Medicamentum adhibere fit neceffarium, multo minus obfervari. Etenim complures, qui Scincum, vel etiam recentiffimum copiofius affumferunt, nullam utilitatem ad venerem confecuti funt. Quare crediderim ego, illud animal lacertofum terreftre crocodilo fimile, cubitale, fquamis minimis rotundis obfitum, colore candidiore, atque cute etiam tenuiori, cauda rotunda, & brevi, mitiori natura, ita ut non lædat, raroque mordeat, effe veterum Scincum, cujus renes tantopere ad opiparam Deam Venerem augendam à veteribus fuere miris laudibus concelebrati. Copiofi reperiuntur fupra Memphim in terreftribus, ficcifque

locis. Sed puto hæc animalia eſſe amphibia, ſcilicet & in terra, & in aqua promiſcuè viventia. * Horum duorum Scincorum hic imaginem damus. De † Crocodilis vero, quibus Ægypti tota ea regio maximè abundat, præſertimque ſupra Cairum verſus Tebas, & in Nilo, & in lacubus, atque ita ut non ſit tutum homines inibi verſari, immaniſſima enim beſtia eſt, magnitudine triginta cubitorum, homines, aliaque animalia indiſcriminatim devorans; major vis ejus in cauda eſt, qua veluti latiſſima, duriſſimaque enſi, animalia, ſe ipſum vibrando, proſternat, quæ poſtea devorat. Ægyptus inferior minus iis abundat, maximeque circa Inſulam Deltam vocatam, inibi pauciſſimi, & minimi habitare obſervantur, fortaſſe hoc, quod poſt Memphim verſus mare pauciſſimi Crocrodili viſuntur, iique omnium minime, quos Scincos veterum eſſe credidimus, ſit ex majori in hac parte hominum commercio, à quibus timeant; vel quod ſuperius longe plures ſint lacus maximi, in quibus libenter vivunt. Aliàs diximus, ut indigenarum relatione accepimus, poſtquam à quodam Ægyptio Mago Crocodilus magica arte confectus ſupra Cairum duorum dierum itinere in Nilo flumine obrutus fuit, nunquam Crocodilos tranſire locum, in quo magicus crocodilus ſepultus eſt, potuiſſe, & in hanc cauſam Ægyptii eruditiores magnorum crocodilorum ad Memphim, & ad alias verſus mare Ægyptium urbes ſublatum comercium, frequentemque tranſitum interceptum, retulerunt. Quod tamen fabuloſum eſſe credidi, & potius crediderim ego, illud referendum eſſe, in minorem, & majorem per ea loca hominum converſationem, quam crocodili fugientes, propterea ad Memphim, neque ad alias urbis verſus mare non veniunt, ſed manent in Nilo ſuper Memphim, quod hæc loca minus ſint ab hominibus habitata, & frequentata. Rem maxime miram dicam, ſcilicet tam grandem, immanemque belluam, quæ numeroſiſſimis hominibus validè obſiſtere apta nata eſt, homunculos quosdam ruſticos gracillimos, unum, vel duos invadere, eamque manibus apprehendere, & ita tractare, ut fune os vinciant, atque pedes, & ita legatis pedi-

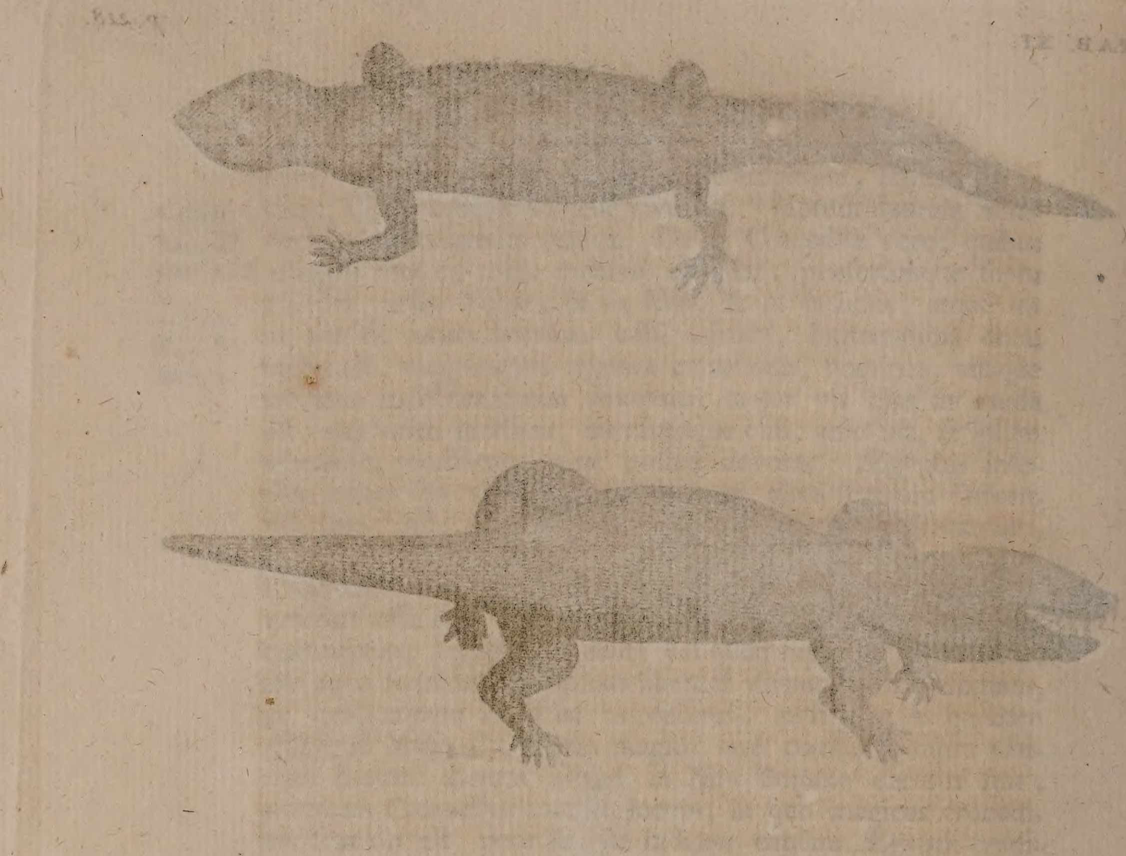
* *Vide Tab. XI. num.* 1. & 2.

† *Vide Tab. XI. num.* 3.

TAB. XI.

p. 218.

pedibus, & ore, afino fuperponentes, vehant ipfam ad mercatores Venetos, eamque belluam vendant, occidant, pellemque decorticent. Quid majus? deductam beftiam, ut eam mercatores empturi commodè videant, & ejus inceffum obfervent, eaque oblectentur, os, pedefque ablaqueantes, finunt eam ad libitum moveri, fpaciarique, quam, ni fponte id faciat, verberibus, puncturifque cogunt, quæ ubi moveri, ac fpaciari parum vifa eft, denuo os, pedefque arctè ligant, eamque gladio jugulantes, ab ea pellem decorticant, & vendunt; & admiratio eft, quod ii audeant tam grandem belluam ità liberè tractare, nunquamque ii ab ipfa male afficiantur, cum ea quofcumque alios occidat, atque devoret. Quod de Trochilo avicula dictum eft, verum effe quoque audivimus, quippe excrementa carnium in dentibus relicta, atque etiam vermiculos ex putrefactis carnium reliquiis qui inibi nafcuntur, ipfum os crocodili apertum ingreffa, roftro acutiffimo purgare, non autem fanguifugas, ut perperam Herodotus tradidit: at, finita dentium deterfione, beftia beneficii immemor, ut tandem aviculam etiam devoret, os claudit, quo cognito Trochilus roftrum acutiffimum in maxillæ fuperioris cavitatem, (ea enim pars, & mollis, & exquifitiffimi fenfus eft) affligendo, non finit os claudere, & repentino volatu ab eo difcedit.

Caput VI.

De Animalibus quadrupedibus domesticis, quæ Ægyptiis sunt familiaria, & primo de equis, asinis, atque mulis.

Ægyptii præter singularia quædam quadrupeda animalia, quæ ipsis sunt propria, cujusmodi sunt cameli, dromades, bubali, leones, pardales, civetæ, gazelæ, ichneumones, equi marini, habent ea omnia, quæ apud nos sunt, scilicet equos, asinos, mulos, boves, sues, oves, capras, canes, feles, mures, & ex sylvestribus quoque, boves, asinos, ursos, lupos, vulpes, martires, cuniculos, & ex peregrinis, quæ ex finitimis provinciis deferuntur, tigres, leones, pantheras, elephantes, giraffas, atque simias. Horum vero omnium animalium quadrupedum, hic qualitates complecti nostrum erit institutum. Idque faciemus à domesticis exorsi primum & ab equis, quibus ea tota regio maxime abundat. Eos etenim pulcherrimos Ægyptus producit, omnibusque numeris absolutos, velocissimos, audaces, maximeque dociles, ut velociores, quique freno magis obediant, nullum alium reperiri putem; ita enim ii disciplinabiles sunt, ut ratione pollere videantur, ad varios, differentesque currendi, movendique modos, & in pugna ita audaces, prudentesque apparent, ut bellicæ disciplinæ omnino haud expertes videantur. Turcæ si in via discedant, ibique diu equos relinquant, quoad ad ipsos redeant, nunquam vel unum pedem loco in quo relinquuntur, movebunt, unde servos ad ipsorum custodiam relinquere non sit opus. Pulcherrimi inibi nascuntur, caput parvum habent, aures breves, faciemque brevem, oculos magnos, vividos, mobiles, totius corporis habitus non præ-

pin-

pinguis, & craſſus, ſed carnoſus, & ad gracilem inclinans, juxta ilia ſunt quam noſtrates graciliores. Hordeo, atque paleis, quodam artificio furfurum modo detritis, quæ non triticeis furfuribus majores ſunt, perpetuo aluntur, quo pabulo mirum non eſt, ſi optimam carnem, ſolidamque gignant, qua robuſti redduntur, & ad omnia opera apti. Unus ex iis duo mille aureis Turcicis venditur. Arabes pulchritudine iis non cedunt, at ſunt longiores, & graciliores: idque ex parco victu evenit, poſſunt enim ii triduo abſque potu manere. At in curſu, longè urbanis equis ſunt velociores, atque agiliores, quibus Arabes utuntur, & in pugna, & in rapina, & in fuga. Quidam Princeps Arabum, Turca, Remonim vocatus, inter alios equos ferè innumeros unum habebat, quem præ inſigni ejus pulchritudine, ingenio, atque amore quo ſuum dominum proſequebatur, mirum in modum adamabat, cariſſimumque ita habebat, ut unà in tentoriis cum Remonino dormiret, à quo profectò equo ita quoad dormiret ipſe cuſtodiebatur, ut veluti excubias faciens, ſi rumorem aliquem ſentiret, capite ipſum contingens à ſomno excitaret. Quod equi in Ægypto ſint pulcherrimi, velociſſimi, maximeque audaces, & ingenio verſatili, quotannis ex toto regno quadraginta, & quinquaginta ſeliguntur, qui ad Turcarum Imperatorem Byzantium mittuntur, ſiquidem ipſe rarò alium equum quam Ægyptium conſcendere folet. Aliqui ex iis duobus millibus aureis veneunt, & longè pluris. Inter equos autem ſeliguntur ſpadices, aurei coloris, nec non rufi, quos Aſcar vocant. Abundat & ea tota regio optimis, & præſtantiſſimis Aſinis, equis minimè commodo inceſſu cedentibus, unde (ut mea fert opinio, omnes inibi gentes meritò aſinis & familiarius uſi fuerunt, atque in præſentia etiam utuntur ad itinera conficienda, non Turcarum Imperatoris decreto perſuaſæ, decernente nullum ex Ægyptiis non privilegiatum licere uti equis, aut equitare. Quod etſi nunc verum ſit, nihilominus ea gens aſinis pro itinere faciendo uti mavult, quoniam præſtantiſſimi ſunt, non minus quam equi ad iter faciendum expetendi, quoniam & velociori cur-

ſu perinde ac equi, & commodiore homines vehunt. Complures inibi reperiuntur aſini, & colore nigerrimo, & pulchritudine, & magnitudine, & commodiori inceſſu, atque curſu iis equis nihilo cedentes, quos vulgus Chineas vocat, unuſque pretio æſtimatur centum aureorum, & plurium: Quod in ſolo calidiori vivant, atque in arenoſo minimè lapidibus referto, ac impedito, velociores & in inceſſu, & in curſu ſunt, à noſtratibus admodum diverſam naturam habentes, qua onagris, id eſt ſylveſtribus aſinis in Africæ ſolitudinibus viventibus ſimiles videntur. Ab onagris vero differunt, eo quod majores ſunt, atque manſuetiores. Ægyptii non ephippiis ad aſinos utuntur, ſed parvo tapete ſuper dorſum ſtrato, quo modo vel etiam mulieres aſino vehi ſolent, quippè ſuper tapetem ſedentes. Aſinis conductitiis complures utuntur, iiſque ſex horarum ſpacio ſeptemvè ad plurimum Alexandria diſcedentes Raſſitum pervenimus, quæ ab Alexandria diſtat quadraginta milliaribus Italicis. Neque in toto eo itinere quidquam, vel cibi, vel potus deguſtarunt, finitoque itinere, aſinorum cuſtodes ipſis pro cibo dabant integras fabas ſiccas ad libræ pondus. De Aſinorum vero ingenio, atque natura diſciplinabili, ſuperius cum de circumforaneis ſermo habitus eſt, ſatis, ſuperque diximus. Muli etiam inibi innumeri ferè naſcuntur, qui magni ſunt, pulcherrimi, & curſu velociſſimi, quos, qui iter ocius quam Aſinis fieri queat expetunt, aſinorum loco conſcendunt, diuturno etiam labori itinerario, plus quam aſini, reſiſtunt, eumque diutius perferunt.

TAB. XII.

Caput VII.

De Camelis, & Dromadibus, qui in Ægypto aluntur.

Sequuntur ex domesticis quadrupedibus Cameli, quibus non minus prædictis tota ea regio, & Arabia, contermina Provincia, maximè abundant. Animalia sancta ii appellant, ex insigni commodo quem ex ipsis indigenæ accipiunt: Victum enim parcissimum, exiguique sumptus ferunt, & magnis laboribus robustissime resistunt. Horum vero triplex genus reperitur: unum quod Turcicum vocant, robustissimum, validissimumque: alterum nobilissimum, quod Latini Dromadem, & Mauri Egin vocant: Tertium medium inter hos. In hujuscemodi camelis, tota Arabum vis, & robur, victusque consistit. Etenim primis ad onera ferenda, eorumque supellectilem, filiosve, in quibusdam pulcherrimis cunis pereleganter ad id instructis, utuntur. Alteros verò ephippiis insternunt, frenoque perindè atque equos regunt. Hos conscendentes vastissimas solitudines, loca invia, montes, & deserta pervadunt: Hos cursores, & tabellarii per Arabias equitant, iisque maximæ sunt utilitati, nam usque adeo veloces sunt, & celerrimo cursu præstant, ut uno die iter absolvant, quod quatriduo equi commutati non facerent: quod si aliquanto defessi videantur, per horam solummodo respirare permissi, vires recipiunt. E Meccha Memphim quadraginta dierum iter, atque illud per montes, decem diebus veniunt. Nullum animal illiusce molis citius comedit. † Pulcherrimum est, & Arabes, cum uxores ducunt, eas super dromades ornamenti gratia vehunt. Qui ad longa itinera, & bella proficiscuntur, & Turcæ, & Reges, multos Dromades

† *Vide figuram Dromadis Tab. XII.*

des habent undequaque ornatiſſimos, quorum nonnulli, ſuper ipſis ſedentibus ſervis, quocumque ſe contulerint, eos comitantur, ſivè currendo, ſivè alio modo, aquam, bellaria, & ſelectos cibos, & condita in mantica, nec non tapetes, & aliam ſuppellectilem ferentes. Conſuevere enim, qui agmen vel militum, vel mercatorum, ſeu peregrinorum, ducunt, modo præire, modo ſubſequi, modo huc, modo illuc ſe conferre, cum ſelectiſſimis hominibus, ne ſui à lateribus invadantur, maximeque qui alios ſequi nequeunt, ut mulieres, virivè imbecilles, aut qui animalia defeſſa, laboreque confecta habent, quibus omnibus conſulunt, ſivè Mehemetes ſectæ ſint, ſivè alterius; in quo quidem Mauritanorum diligentiam, & humanitatem dignam ſumma laude judico: quod in itineribus omnium eam curam gerant, ut nullum perire ſinant, quod ſedulo facientes, quandoque ut totus exercitus pertranſeat, expectant, quandoque ex quo diſceſſerunt, quandoque ad jumenta accurrunt. Aliàs ob vigilias noctis id temporis ad dormiendum aſſumunt, quo omnis multitudo pertranſeat. Ad quod facit Dromas, à quo in terram prono, quicquid volunt accipiunt. Hicque eſt Dromadum uſus, non autem in bello, ut Plinio fuit perſuaſum. Nullam aliam utilitatem in bello Dromades afferunt, quam eam à nobis prædictam, expreſſamque. Tertii generis camelos fœminas, intactas, propter earum lac, ſervant; eas, omni labore ſolutas, vagari permittentes per loca ſylveſtria, paſcentes ſpinam in Ægypto acutam, Arabicamque etiam vocatam, acaciam in Arabia petrea, atque juncum odoratum in Arabia deſerta, ubivis abſinthii ſpecies, aliaſque herbas, & virgulta ſpinoſa, quæ in deſertis reperiuntur. Camelorum itaque lac eſt præcipuus eorum cibus, vel ſolum, vel cum malva coctum. In deliciis habent panem ſpoditen ſine fermento ſub cineribus, vel ſuper marmoreum lapidem candentem coctum, quem deinde butyro emolliunt. Quamvis autem Arabes ſylveſtribus animalibus ad victum maxime abundant, tamen eorum carnibus, ut in primo libro etiam dictum eſt, Camelorum lac anteponunt, tum quod hoc animal quaſi venerentur, cum

vana

vana fide credant Mecchæ Camelum eorum pſeudo-Prophetam allocutam, quodque male à Domino tractaretur coram illo conqueſtam, idque, orationi vanitatem adhibentes, eveniſſe inquiunt, ut & brutorum animalium teſtimonio ipſum Prophetam eſſe liquidò conſtaret; tum etiam quod præter alia emolumenta, quæ ex Camelis capiunt, veſtes quoque, & tentoria ex iisdem habeant. Ex eorum enim pilis multa fiunt, maxime vero pannus, quo & Principes oblectantur, nec minus quam aulæum ipſum nonnulli meritò æſtimant, unde &, quod ejus uſus ſalubris ſit, eo panno nonnulli Veneti Patritii veſtiuntur; tum etiam quod apud illos hujuſce lactis ope, nullus hydrope, nullus regio morbo, nullus dyſpnœa, nemo obſtructione detentus reperiatur. Nullus tandem pſora, lepra, ſcabie, vitiligine, nec alia cutis infectione laborat, quemadmodum urbanorum multi iis malis vexari ſolent, cum lac omnibus his malis medeatur. Aſthma enim tollit, hydropem ſanat, ſpleneticis prodeſt, uteri obſtructionibus ſubvenit, menſes movet, faciliſque eſt coctionis & naturam lenit. Quæ profecto omnia Ægyptios ſæpe fuiſſe expertos deprehendimus. Nam, aliis omiſſis, mulieri Mauritanæ, febre, hydrope, aſcite, jecoriſque, & lienis obſtructione inſigni laboranti, ſimul cum lotii ſuppreſſione, à Perſa Medico, nullo alio remedii genere proficiente, hujusmodi lac ad ſeſquilibram quotidie fuit exhibitum, quoad ſanitati fuit reſtituta. Aquam educebat, obſtructiones aperiebantur, urinam movebat, vires recreabat, ſicque ea omnino fuit ſanata. Multos & ab affectibus ſplenis hoc tantummodo lacte epoto liberatos fuiſſe vidimus. Quod vero ipſum ſit optimum, optimique ſucci, vel eo argumento probari poteſt, quod Arabes hi, quamvis in montibus vitam tranſigant, tamen ingenio, arte, & multis animi dotibus probè valent, callidique ſunt, & ſtratagematum non ignari. Contra, qui noſtros montes incolunt, quamvis libero, apertoque cælo fruantur, ob aſſiduam tamen fructuum craſſorum, ſicuti caſtanearum, & raparum, & id genus eduliorum uſum, ingenii dexteritate parum valent: ex quo quidem animi, & corporis temperiem mutuo

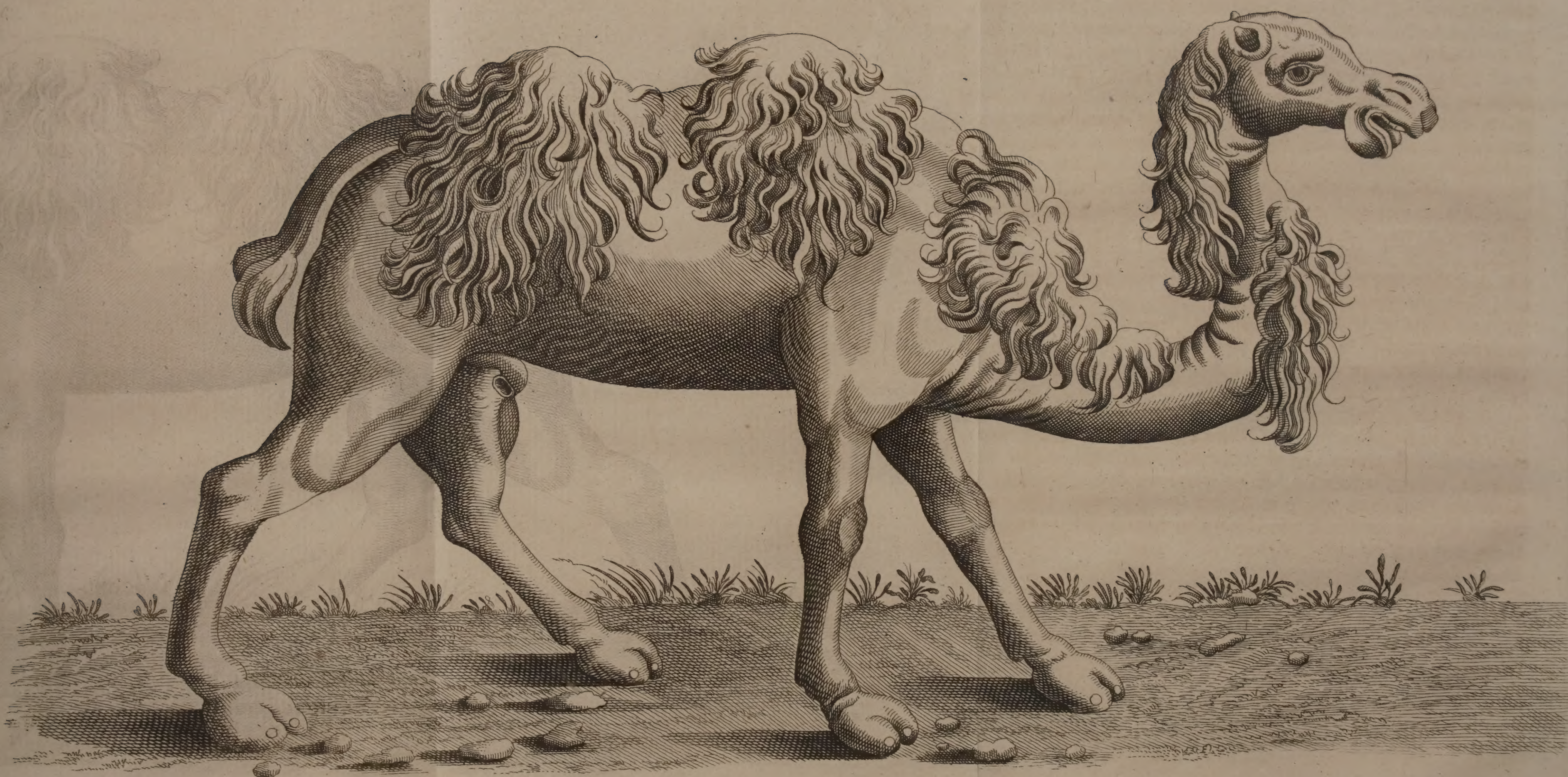
ſe conſequi licet intelligere. Quare Moyſem populo Iſdraelitico, & Mahemetem, à Sergio Monacho Græco edoctum, populo Arabico, cibos, frigidos, craſſos, & viſcoſos, tenaceſque gignentes ſuccos, interdixiſſe ferunt. Quod autem Arabes ingenio valeant, vel ex eo intelligi poteſt, quia de iis dici poſſit, quod veteres de Romanis tradiderunt, ſcilicet alias nationes ſervitutem pati potuiſſe, populi vero Romani propriam eſſe libertatem, ſiquidem hi magis quam Romani libertatem retinuere, eam enim omnibus divitiis, omnibusque commodis prætulerunt. Hos per tot ſecula nullus unquam ſubegit. De qua re ſatis accuratè ſcripſimus in fine primi libri, ubi ex profeſſo de Arabibus ſermo à nobis habitus eſt. Præter alia animalia, quorum carnem in cibo plurimi faciunt, cameli in magno honore exiſtunt. In Arabum Principum caſtris cameli plures unius anni, aut biennes mactantur, quorum carnes avidè commedunt, eaſque odoratas, ſuaves, atque optimas eſſe fatentur. Tanta apud Arabes eſt camelorum copia, ut eorum pauperrimus decem ad minus camelos habeat: multique ſunt, quorum quiſque quatuorcentum, ac mille etiam numerare poſſit. Audio vero in Ægypto longe plura quam quatercentum millia camelorum vivere. In Arabia vero adhuc plures Camelos eſſe, unde mirum haud eſt, ſi ſinguli aureis ſingulis emantur. In quibusdam vero locis, inter Damaſcum, & Babylonem, & ubi vir ſanctus Abraham habitabat, atque in Arabia deſerta triplo plures nutriri. Quibus conſtabit camelorum numerum adeo magnum, atque numeroſum eſſe, ut vix credi queat. * Atque hæc de Camelis

* *Cameli figuram vide Tab. XIII.*

C A-

TAB. XIII.

p. 226.

Caput VIII.

De quibusdam aliis quadrupedibus apud Ægyptios viventibus, scilicet de Bobus, Bubalis, Ovibus, Capris, Suibus, Canibus, Felibus.

Abundat Ægyptus & Bobus, & Bubalis, & Ovibus, & Capris, Suibus, Canibus, atque Felibus. Boves magnitudine mediocri ibi visuntur, sed pingues illi pulcherrimique. Neque immeritò sane, cum in terræ cultura minimè laborent, aut parum laboris capiant. In serendo tritico nihil laborant, cum nihil prorsus terra vomere vertatur, aut moveatur, siquidem (ut aliàs etiam dictum est) absorpta aqua Nili post ipsius augmentum, statim semina nullo præmisso cultu terræ committere solent: quo ii felices in agricolatione haud injuria æstimantur. Itaque meritò, & quod parum laboris habeant, pingues boves redduntur, atque etiam quod in illis alendis optimum fœnum, paleæ triticæ, atque hordeum non ipsis desit, omniumque maximè pinguescunt vacculæ, quod ad generationem, atque ad lactis usum absque ullo labore adserventur, in pinguissimisque pratis arte factis eas vagari, & pascere liberè sinant. Vitulos habent in magna copia pinguissimos, esuique jucundissimos, singulique ad summum aureo argenteo habentur. Ægyptii tamen nunquam vitulum absque vacca ejus matre, magno vel etiam pretio vendunt, vaccarum mugitus, atque lamentationes propter sobolis privationem (quod præhumanissimi erga omnes bestias sint) æquo animo minime ferentes. Carnem Vitulorum Mau-

ri rariſſimè comedunt: Hebræi vero familiarius, & frequentius: at emunt vitulum cum vacca ſimul non pluris quam gemino aureo Turcico, & ſeparatos à vaccis Chriſtianis vendunt vitulos, ut & vaccarum partes poſteriores illis Moſaica lege prohibitas. Carnes vero Vaccarum, atque Boum unius anni, aut ad ſummum duorum annorum, comedere ſolent, quæ pingues admodum ſint, palatoque ſuaves. Bubali inibi maximi viſuntur, atque pulcherrimi, qui frequentius, calorem devitantes, in aqua Nili fluminis morari magna diei parte ſolent, libentiuſque in aqua quam in terra vivunt, è cujus aqua refrigerata, humectataque illorum corpora pinguiora redduntur, quorum carnes eſui gratæ ſunt, concoctuque faciles. Veneti Mercatores linguas Bubulas, tanquam menſis optimas, ſale conditas, in magna copia Venetias mittunt. Ægyptia tellus maximè ovibus abundat, agniſque optimis, vervecibuſque: Præfertur ibi caro vervecina omnibus aliis carnibus bonitate, triploque majori quam vitulina, hædinaque pretio venditur, apud eoſque omnes, ejus uſus eſt frequentiſſimus, atque familiariſſimus, adeo ut omnes eam ægrotis Medici concedant: neque injuria ſane, cum caro ſit odorata, concoctu facilis, optimique ſucci. Complures eam libentius aſſam, aſperſam ſucco limonum, comedunt. Nulli ferè ſimpliciter ex aqua elixa veſcuntur, ſed ipſorum multi in ollam, vel tegetem terreum magnis fruſtis deſſectam conjiciunt, cum cæpis, allioque tritis, petroſelinique foliis, piperis triti modico, crocoque, ſaleque conditam, & operculo clauſam lento igne percoquunt. Hujuſmodi vero conditam vervecinam carnem, decoctamque, Caulian vocant, eſtque uſque adeo eſui ſuavis, & grata, ut avidiſſimè, magnaque cum voluptate ea omnes veſcantur. Hoc modo ſemicoctam Arabes itinera per deſerta loca facturi ſecum deferunt, & quod magis mirum eſt, eam in iis cœli caloribus imputrem, atque incorruptam ad uſum ſervant viginti, & pluribus etiam diebus, hoc modo ſcilicet; quotidie ipſam modicum in olla igne coquentes, nunquam ex toto coquunt, at prima die habent ferè ſemicoctam, & quotidie eam, quamdiu

diu incorruptam confervare volunt, modicè excoquunt: quæ optima, ea modica, quotidie repetita ebullitione, coctione per plures dies ab iis confervatur. Affam vero, torrefactamvè duobus modis eam excoquentes reddunt. Altero modo ipfam in parva frufta diffectam, & veruculis ferreis, acuum modo, infixam fuper crates ferreas igne fuppofito pofitam torrefaciunt, quam fucco limonum afperfam avidè efitant. Non fit convivium fine vervecina carne hoc quidem modo fuper craticulas torrefacta. Altero vero torrefacientes hanc carnem fic excoquunt. Habent clibanum parvum longum fictilem, ore angufto, ventre latiore ollæ fimilem, fub quo fupponunt ignem. In ore habet pauca filamenta ferrea transverfim pofita, quibus ferrea verucula altero extremo adunco appendunt cum carnis magnis fruftis infixis, hifque veruculis carne infarctis totam ollæ, feu Clibani fictilis prædicti capacitatem implent, lentoque igne excoqui, ac torrefieri finunt, quam concoctam extrahunt, fuccoque limonum afperfam comedunt. Hifque modis carnem vervecinam percoquunt, quam omnibus aliis carnibus bonitate præferunt. Ex iis vervecibus, quidam caudas ufque adeo pingues, & magna mole auctas habent, ut nonnullæ ex iis librarum viginti, & plurium etiam pondere deprehendatur. Multi ipforum caudis, quod egerrimè præ magnitudine earum hæc animalia incedant, ad juvandum inceffum rotulas ligneas fupponunt. Capris quoque Ægyptii abundant, quarum ufus præcipuus eft in lacte ipfarum: omnes enim (ut aliàs diximus) lacte vefcuntur, vel folo crudo, acetofo, vel ex eo cum herbis variis efculentis ferculis paratis. Hædi optimi funt, ac maximè pingues, fingulique duobus feftertiis, ideft Maidinis Turcicis vendebantur. Ex capris complures funt, quæ ita aures oblongas habent, ut extremitate terram ufque contingant. Ingenio maximè perfpicaci Capra Ægyptia prædita eft, idcirco facilè difciplinabilis. Circulatores quidam ufque adeo ipfam edocent, inftructamque reddunt, ut multa quidem non fine fpectantium admiratione faciat: fed præfertim illi fuperpofito ephippio, equorum modo currit, fuperbè incedit, fal-

tat, atque pedibus equorum more calcitrat. Sues quoque habent in magna copia, at longè noſtratibus minores ſunt, uniuſque anni, Chriſtiani minimè caſtratos comedunt. Alunt ferè omnes equites Mauri, & Turcæ in ſtabulis cum ſuis equis, rati ſuum præſentiam non parum facere ad equorum ſanitatem conſervandam. Emunt parvulos bimeſtres, quos cum equis ſimul nutriunt. Hi viliſſimo pretio habentur, adeo ut majores, quippè unius anni, qui carnem habent ad ſexaginta librarum pondus, non pluris, quam duobus ſeſtertiis habeantur; hocque vili pretio ii habentur, quia eos neque Mauri, neque Hebræi comedunt. Equites nobiſcum unà in via habitantes nobis concedebant, ut ſuos porcos unius anni caperemus, & eorum loco parvulos recenter natos in ſuis ſtabulis ſubſtitueremus. Caro illorum longè ſuavior quam noſtratium eſui apparet, minuſque humida, & excrementoſa, quippè ex pabulo quo ſues nutriuntur. Fabacea farina, atque hordeo eos alunt. Ex illorum carne cum ſale minutim detrita, commixta caudarum vervecinarum pinguedine, farcimina eſui acceptiſſima à noſtris parabantur. Sed carnes eæ porcinæ, recenter ſuibus mactatis, modico ſale aſperſæ, elixæque, optimæ ſunt, atque guſtui gratiſſimæ. Canibus ea regio quoque non minus abundat, præſtantiſſimis ad venatum: Nonnulli apud quosdam Arabes reperiuntur, quos omni diligentia alunt, præſertimque leporarii, quibus in venatione utuntur. Præter hos paucos, omnes alii, quorum numerus ineffabilis eſt, qui in civitatibus, oppidis, atque in pagis vivunt, leproſi ferè omnes exiſtunt, cum ex pulveribus nitroſis quibus Ægyptus abundare ſolet, ipſorum cutis defædetur, tum ex pravo potu aquæ ſemiputris: non enim vivunt, ut apud nos, in domibus privatis à particularibus dominis enutriti, ſed omnes, nullis patronis addicti, paſſim in viis, locisque omnibus indiſcriminatim converſantes in ocio omnes vitam ducentes. Vivunt, ut dixi, ex carnibus putridis, atque ex recrementis terræ: ſed tamen adeo Ægyptii ſunt præhumani, & præliberales erga beſtias, præſertimque erga Canes, ut multi morientes ſuis hæredibus teſtamento relinquant,

quant, ut quotidie panes multi triticei canibus difpenfentur: quod etiam viventes multi faciunt: etenim in aliquibus locis civitatis ferè defertis, in quibus canes catervatim perpetuo morantur, quotidie mane aliqui corbes ligneas etiam amplas, optimis panibus plenas, illuc ad Canes deferunt, ad quem locum ubi pervenerint, canes ad fe vocant magna voce clamantes thaù, thaù, qui ftatim audientes accurrunt, folitofque panes illis projectos devorant. Hoc primum Alexandriæ, atque non fine admiratione fieri vidimus. Multæ mulieres funt, quæ canes puerperas in publica via cum fuis parvis catulis degentes, alant; ante fuas domos, earum mifericordia ductæ, vas aqua optima plenum per plures dies fervantes, in eo aquam puram, & recentem, nec non panes, aliofque cibos optimos fubminiftrantes. Mirum eft, quod inibi cœlo maximè calido nunquam rabie canes tententur; indigenæque hoc non abs re in leprofum affectum referunt, quo omnes vexantur, iis exceptis, qui quotidie, & pluries in Nilo flumine fe lavant, qui tamen pauciffimi funt. Canem fœminam, apud Venetos Mercatores enutritam, pulcherrimam Alexandriæ vidi, quæ quotidie fummo mane in mare fe lavatum ibat, & hoc modo incolumis perpetuo à lepra confervabatur, & quod magis mirum eft, fuos catulos fingulo mane ablutioni confuefaciebat, eos ad mare quotidie ducendo, qui & ipfi optimè valuerunt. Neque Feles iis populis defunt numerofiffimæ, neque iis mures plurium generum pro cibo itidem defunt. De illis poftea nos quæpiam accuratius.

Caput IX.

De Quadrupedibus ſylveſtribus in ea regione viventibus, quippe de Urſis, Lupis, Vulpibus, Leporibus, Cuniculis, Gazellis, Juvencis Sylveſtribus, Capris, Cervis, Gliribus, Muribus, Muſtelis, atque de Ichneumone.

Urſis, Lupis, Vulpibusque ea Provincia non eſt deſtituta, etſi hæc animalia non admodum ibi ſint copioſa. Urſi ovibus noſtratibus haud majores viſuntur, omneſque colore ferè albicant, & cicures noſtratibus facilius redduntur, minuſque feroces ſunt. Lupi itidem, & Vulpes duplo minores quam apud nos apparent. Lepores quoque Arabes in aliquibus locis propè montes venantur, præſertim penes Synaim, & Oreb montes. In planiciebus, locisque arenoſis rarò hæc animalia viſuntur, inibique propter nimium calorem non vivunt. Venantur quoque quoddam Animal pumile cuniculo non diſſimile, ſed cuniculis majus, quod vocunt Agnum filiorum Israel. Horum carnes cuniculorum carne ſuaviores exiſtunt. Venantur non minus, & * Gazellas, quibus Ægyptus abundat, quarum carnes bonitate, & guſtu, Capreolorum carnibus ſimiles exiſtunt. Biſulcum animal eſt ſylveſtre, ſed quod facilè manſueſit, capræ ſimile, colore igneo ad pallidum inclinante, duplici cornu longo intro converſo lunæ modo, & nigro, auribus arrectis, ut in Cervis, oculis magnis oblongis nigris pulcherrimis. Unde in adagio apud Ægyptios dicitur de pulchris oculis. Aine el Czazel, ideſt oculus Gazellæ. Collo longo, & gracili, cruribus gracilibus, atque pedibus biſulcis conſtat. Pantheræ in deſertis locis Gazellas venantur, quibus aliquandiu cornibus duriſſimis,

* *Vide Tab. XIV. num.* 1.

TAB. XIV. p. 232.

mis, acutiſque reſiſtunt, ſed victæ eorum præda fiunt. Pili quibus conteguntur, videntur ſanè ſimiles iis, qui in Moſchiferis animalibus ſpectantur: pulcherrimum eſt animal, quod facile hominibus redditur cicur, manſuetumque. Venantur & onagros, quos veteres oryges appellarunt, qui uno cornu armantur, ſylveſtribuſque Aſinis bicornibus longe minores exiſtunt, iiſque non minus feroces, veloceſque, quorum unius anni, ac vel etiam duorum, carnibus veſcuntur Arabes, dicuntque eas eſſe optimas, admodumque odoratas, & guſtui ſuaves. Non deſunt etiam illis ſylveſtres * Juvencæ, quæ capris majores non ſunt, binaque cornua vaccarum modo, craſſa, brevia, introrſum lunæ creſcentis modo inverſa, habent; caput, & reliquum corporis plenum macularum parvarum eſſe videtur, biſulcos pedes habent, ventremque craſſum, colore rutilo ſpectantur, cicures hæ facilè fiunt: unam habebat Chiaus quidam, mihi multum familiaris, quæ manſuètiſſima erat, ita ut neque noſtrum conſpectum fugeret, atque liberè ad libitum ipſam manibus tractaremus. Hanc eandem eſſe cum Bove Africano Bellonii putamus, tametſi cornua non ſint nigra, ſed eodem colore quo viſuntur noſtratium Boum cornua. In reliquis omnia habet, quæ in Africano bove viſuntur. Quod vero Bubalus veterum ſit, nequaquam mihi perſuadere potui, cum bubalus non diſtinguatur à Bove magnitudine, aut figura, ſed colore nigro, atque quod libentius vivat in aquis. Nullumque aliud genus Bovis eſſe, quam illud quod vulgo Buffalus dicitur, quod nomen corruptum eſt à bubalo nomine antiquo, bos enim, ſive juvenca ſylveſtris, eſt parva (ut dictum eſt) quæ tamen facile cicuratur: caroque ejus bovis non vaccæ ſaporem, aut odorem præſeferens. Apros etiam habent, quibus Arabes veſcuntur. Sunt vero non majores ſuibus domeſticis, ipſorumque carnes eſui, etſi gratiſſimæ ſint, nihilominus plures ab iis abſtinent, legis decreto, quo ipſis negatum eſt. Non deſunt quoque cervorum complures, quos indigenæ venatione infectari ſolent, & carnes comedunt. Glires inibi copioſius vivunt, pingueſque, atque eſui grati ſunt, quo cibo

* Vide Tab. XIV. num. 2.

plures oblectantur. Vivunt etiam in eo ſolo Muſtelæ fere innumeræ, quæ mures inſectantur atque ipſis veſcuntur. Sunt vero inibi complura murium genera, noſtratibus primo parvis ſimilia, ac vel etiam majoribus, ſed longè majores omnibus inibi vivunt, non modo in domibus, ſed magis in agris, in quibus uſque adeo copioſi vivunt, ut, ni in multis, qui plurimum iis ſcatent, una cum tritico ſimul arſenicum pulverizatum ſeminarent, totum triticum terræ commiſſum à muribus conſumeretur: ſed arſenici & odore, & ſapore fugantur, atque ſementem non attingunt. Æſtate in terræ fiſſuris, quæ fiunt terra à nimio calore ſiccata in rimas dehiſcente, innumeri ferè vivunt: Etenim hæ fiſſuræ, ſive rimæ in quibusdam locis uſque adeo magnæ, profundæque ſunt, ut vix oculis ipſarum fundus conſpiciatur. Itaque muribus hæ ſunt refertiſſimæ, atque adeo plenæ, ut ſi nos, vel alii aliquando inibi pedibus terram pulſando ſtrepitum faciant, innumeri mures è rimis continuò proſiliant, atque terra egrediantur. Ubique locorum etiam quoddam muris genus ſylveſtre vivit, quod indigenæ Murem Pharaonis appellant. Antiqui vero Ichneumonem olim hoc animal dixerunt, quaſi perſcrutatorem murium. Animal parvum eſt muſtelæ magnitudine, atque figura, ſed longe breviori corpore quam muſtela viſitur, & alvo ampliori, caput parvum habet, roſtrum nigrum, acutum, ore parvo, dentibus murinis conſtat, oculis parvis, admodum vivacibus, itidem viſitur breviſſimo collo, ventre craſſo, pedibus parvis, unguibuſque uncinatis, caudam vero habet longam ſerpentis modo in tenuitatem abeuntem, colore cinereo fulveſcente. Petrus Bellonius id proprii in ipſo obſervavit, quod habet præter muliebrem ſexum meatum alium quempiam magnum illi contiguum, pilis obſitum haud mulieris pudendo diſſimile, per quem meatum excrementa alvi dejiciebat. Animal eſt mundiſſimum, atque ita cicuratur, ut fele manſuetius evadat; in domibus cicuratum manet felium modo, & ſi aliquando abeat, denuo, & horis ordinatis redit. Vafer eſt, vivax, & animoſus, ut quamvis minor fele ſit, audeat ſe & in magnum

gnum Canem ex posterioribus pedibus vibrare, & cum eo pugnam inire; feles, mures, mustelasque occidit, atque ipsis vescitur, sed longè libentius aviculis, gallinisque, & aliis gallinaceis pullis vivit, facileque eas, in ipsas se ipsum ex posterioribus pedibus vibrans, capit. * Marem hunc habui in meo cubiculo per multos menses, quem postea cuidam amico advenæ in Italiam redeunti dono dedi. Semper in meo cubiculo manebat, excepto eo tempore quo sibi victum procurabat, tunc enim ad prædam capiendam egrediebatur, moxque saturatus redibat. In meo cubili mecum unà felium modo dormiebat, mecumque canis modo fere semper ludebat. Confirmant Ægyptii naturale odium quo adversus Crocodilum, atque Aspides agitur. Hos pugnando aliquando interimit. At, cum Aspides sint animalia non ovipara, sed vivipera, cum in partu non ova, sed integros catulos excludant, unde viperarum genere hosce serpentes comprehendi in Libro Quinto de Medicina Ægyptiorum, satis superque demonstravimus; inde ex veteribus Nicandrum non fideliter scripsisse constat, Ichneumonem aspidum ova confringere. De Crocodilo etiam quod veteres tradidere, aliquando evenisse ut Crocodilum hoc animal interimat, quippe per os ejus, in somno hiantis, in viscera ingressum, atque ab ipso visceribus corrosis, eo modo quem Oppianus versibus expressit, indigenæ non negarunt. Mihi Ichneumon fuit utilissimus ad mures ex meo cubiculo fugandos, qui magna damna mihi adeo intulerant, ut nec meis libris pepercerint, quin ipsorum multos corroserint; etenim, à quodam Hebræo edoctus, ut si meum cubiculum à muribus vindicare voluerim, Murem Pharaonis mihi alerem: eo consilio persuasus, unum parvulum alui, à quo murium damna planè cessarunt, siquidem quotquot offendebat, interimebat, longeque ad hos necandos, fugandosque, fele est Ichneumon utilior.

* Vide Tab. XIV. num. 3.

Caput X.

De Elephante, Camelo-Pardali, Leone, Pardali, Tigri, atque Zibetho.

Anno MDLXXXI. menſe Aprili Alexandriæ vidimus Elephantem, atque Camelo-pardalem, quem Arabes Zurnap, & noſtri * Giraffam appellant. Hæc equum parvum, elegantiſſimumque repræſentare videtur, quæ gracili corpore conſtat, collo longo, recto, equino, vultu & colore cervino, innumeris maculis rotundis, minimiſque, & nigricantibus infecto, pedibus anterioribus longis, gracilibus, biſulcis, poſteriores verò longè breviores erant; duo cornicula habebat, & circa frontem habebat etiam quandam eminentiam duram, carnoſam, inſtar parvi cornu. Petrus Bellonius & ipſe cum duobus cornibus hoc animal vidiſſe ſe tradidit. Animal ut dictum eſt benigno verius aſpectu quam ferò conſpicitur, tractaturque à quolibet tam facile, ut funiculo ejus capiti alligato, ubivis à quolibet ducatur, quo non inter feras, quum nulla feritate præditum ſit, merito ab iis fuit adnumeratum. Elephas vero erat juvenis, ſed tamen ſpectabatur magni Bovis Lombardici altitudine, & craſſitie: erat uſque adeo perbellè diſciplinatus, ut humanam rerum intelligentiam habere omnibus videretur. Sed mirum eſt quanto majeſtatis decore uteretur, atque illuſtrioribus nominum ſignificationibus ab ea gente coram cohoneſtari oblectaretur. Hi, qui ei præſunt, ut faceret quod volebant, ipſum nominabant regiis nominibus, ſemper ipſum nomine Sultan, & Sultanon etiam, quæ cognominatio apud Turcas Regia eſt. Ad ipſum nonnulli convenerant ut ab ipſius proboſcide ſanarentur ab antiquo dolore capitis quo jam diu fuerant divexati.

* *Vide Tab. XIV. num. 4.*

ti. Itaque qui Elephantem regebant, coram me, & multis aliis rogavit ipſum, ita dicens: O elegantiſſime, & nobiliſſimè Princeps, hic homo, qui hactenus vitam miſerrimam duxit, atque etiam nunc peſſimè vivit ob iniquiſſimum capitis dolorem, te ſupplex genibus flexis, etiam atque etiam rogat, ut ipſum à tanto dolore liberare non neges; & longè pluribus verbis magnificè prolatis, poſtquam ei illud perſuaſit, caput illius, qui ab ipſo ſanari exoptabat ſedulo an mundum eſſet conſpiciebat, & ſi mundum erat, ipſum ſuo proboſcide retrahebat, & poſtquam aliorum non paucorum capita ſuo proboſcide contexit, à dolore ipſos liberavit. Profecto ad hujuſmodi excruciantes dolores antiquos perſanandos proboſcis, Elephantis diu ſupra capita detentus, eſt utiliſſimus, utpote qui ſuo multo calore, ſuturas capitis aperiat, & humores, vel craſſos vapores, capitis membranas nimium diſtendentes, digerendo difflet. Nos enim tunc temporis audivimus, illos omnes quorum capita proboſcide foverat, fuiſſe multum adjutos, atque eodem præſidio multos, qui ſæpius uſi fuerunt, planè ſanos evaſiſſe. Sed jam ad feras quidem, quas in ea regione obſervavimus dicendas declinemus; quæ fuerunt Leones, Pardales, Tigres, Hyenæ, Civetæquè. Leones ibi habentur, ſed non multi, uſque adeo à prima ætate cicurati, ut manſuetiſſimi evaſerint, & maximè fideles. Minores ibi vivunt quam in Aſia, atque in Æthiopia vivant; ita audio eos & manſueſcere, & diſciplinari, ut in venatu ipſis multi perinde atque vulgo canibus, utantur. Leæna Tigri fœminæ ſimillima eſt, totum corpus maculatum habens, leone mare longè craſſius. Tigres ex Æthiopia in Ægyptum convectas vidimus, etſi nullo modo cicuratæ hæ manſuefiant, neque unquam ferinam naturam relinquant. Sunt leænis quam ſimiles, & forma, & colore albicante, rotundis maculis fulveſcentibus evariato, ſed leænis longè majores ſunt. Inibi vero Pardi, Pantheræve copioſius vivunt. Pardus mas eſt, Panthera fœmina. Animal longum eſt, colore albicante, maculis varium, oculatis enim ex fulvo, aut nigro circulis ejus color albicans infectus eſt,

 atque

ut breviter dicam, hoc animal Leoni quam ſimillimum, ſed in vultu ad Felem maximè declinat: atque ut Felis ſtertit, dormit libenter in molli ſtrato, habet pilos eosdem albicantes ſupra os, qui in Felis labiis viſuntur: eſt ſane Pardus Leoni quam ſimillimus, dico longitudine, atque figura, differt vero à Leone, quoniam & jubam non habet in collo, ut Leo, & maculis rotundis, parviſque fulveſcentibus toto corpore infectus eſt. Minus vero animoſus eſt quam Leo, & cum ipſo pugnat à tergo, inſidiis uti ſemper ſtudet. Panthera vero & longe animoſior eſt, & cum Leone pugnam nunquam declinat. Quo tempore perveni Alexandriam, duos Pardos uti Leones maximos vidi apud Antonium Calepium nobilem Bergomatem pro Veneta Natione Pro-Conſulem, ibique magnum mercaturæ negotium agentem, qui ex iis ſemper aliquot nutriebat lucri cauſa. Unum aliquando vendidit quingentis coronatis. Uſque adeo cicures erant, ut una cum eo dormirent felium modo ſtertendo: ii manſueti erant, ſemperque in lectulis Pro-Conſulis decumbentes dormiebant, culcitraſque illi etiam ſericeas, & magni pretii lacerantes: carne eos nutriebat. Sæpe à nobis cum Pardo ibatur ad venandas Gazellas, & pugnam inter ipſos pulcherrimam quæ fiebat, admirabamur, præſertim Gazellæ artificium cum Pardo, cornibus duriſſimis armatæ pugnando, ſed eam tandem multum defatigatam, atque ex pugna admodum defeſſam, interimebat. Cairi poſtea vidimus quandam Helenam, Græcam meretricem, quinque catulos recenter à Panthera effuſos, aureis Turcicis triginta, ex Arabe coëmiſſe, eoſque ut feles aluiſſe, eos enim parvulos lavabat, pectebat, omnique cibo humano conſuefaciebat. * Erant omnino viſu pulcherrimi: albicabant colore, maculis parvis rotundis toto corpore evariato; parvos feles pulcherrimos æmulabantur: fere ſemper ut feles dormiebant, atque non citra ſtertorem, non minus quam catulos eos manſuetos reddidit. Parum quidem differentiæ inter Pardum, atque Pantheram intercedere obſervavimus. Panthera major quidem Pardalis, & toto corpore, & capite eſt, atque multo ferocior. Eſt

* *Vide Tab. XV. Num.* 2.

&

2

1

& animal illud quod odoratum excrementum ex teſtibus exſudat, Arabibus Zebet vocatum, à quo nomine corrupto forte Bellonius credidit, Civetam appellatum fuiſſe. Complura horum animalium vidimus in caveis ferreis ab Hebræis multis, atque Mauris, ſumma cuſtodia enutrita: illis copioſam carnem ſemper ſuppeditant, ut ex multo cibo plethorica evadant, plurimumque ex teſtibus, & inguinibus Zebeti refudent: illud etenim magno pretio vendunt. Ego vero pro drachma illiuſce excrementi, quod me præſente digitis ex animali extractum fuit, quatuor aureos Venetos ſolvi. Extractum eſt veluti ſpuma candida, uſque adeo validi odoris, ut à quoquam ferri nequeat, locuſque, in quo hæc animalia vivunt, ita eo odore acuto fetet, & moleſtus eſt, ut à noſtris ſine multa capitis noxa perferri non queat: poſt multum tempus in fulvum nigricantem mutatur, odorem prævalidum, omnino ingratum, in mitiorem, ſuaviorem, & gratiorem mutat. Indigenæ ita hoc pigmentum adulterant, ut auſim affirmare, nullum Zibetum ſincerum ad nos deferri. Animal eſt, non modo, ut Ariſtoteles de Hyæna ſcripſit, lupi colore, ſed ferè in omnibus Lupo ſimile, niſi quod ſit Lupo minus, & habeat caput magis mucronatum, ab ipſo pilis multis albicantibus barbæ modo dependentibus, aures parvas habet oblongas, totum corpus maculis multis non rotundis obſcureſcentibus maculatum, itemque & caudæ extremum. Ferum eſt admodum ut omnes affirmarunt, undè non ſine multa admiratione legi apud Bellonium, unum Alexandriæ ita cicurem ab ipſo conſpectum fuiſſe, atque manſuetum redditum, ut perinde atque Canis cum hominibus ludere obſervatum fuerit, atque ipſum liberè manibus perinde atque manſuetiſſimum canem tractari à quolibet potuiſſe. Bellonius non immeritò credidit Hyænam eſſe antiquorum: at, ex veteribus tamen nullus expreſſit Hyænam excrementum reddere illud odoratum. De Panthera potius Ariſtoteles affirmaſſe viſus eſt, quod neque verum eſſe cognovimus, qui plures, ut diximus eorum animalium obſervavimus.

C A-

Caput XI.

De variis ſimiarum generibus in Ægypto obſervatis, & primo de Cynocephalis vocatis.

Etſi in Ægypto nullum ſimiarum genus naſcatur, cujuslibet tamen generis & ex Arabia Felici, & ex Æthiopia innumeræ mercaturæ cauſa illuc convehuntur. Quæ tametſi mutuo variis differentiis interſtinguantur, duobus ſimiarum generibus comprehendimus: nempe ſub Cynocephalis, atque Callitrichis vocatis. Cynocephali vero ſimiæ variis diſtinguuntur differentiis. Quædam enim, (etſi omnes ad caninam faciem inclinent, unde nomen invenerunt) maximorum canum magnitudine ſpectantur, quædam vero parvis canibus ſimiles exiſtunt. Sunt autem ferè omnes caudatæ, etſi aliquæ ſine caudis cernantur. Viſuntur colore fulvo, albicante lteræque, caneſque maximè æmulantur, & facie, & moribus. Ita vero ſolerti ingenio valent omnes, ut expertes alicujus cognitionis minime æſtimari debeant. Quo Circulatores hæc animalia, quæ volunt facile docent, ludoſque potiſſimum varios, maximeque induſtrios, quibus ii ſpectatores delectare in ea regione ſolent, ut nos ſæpius & Cairi, & Alexandriæ, & alibi in ea provincia cognovimus: quibus haſce ſimias facilè diſciplinabiles eſſe conſtat. Mares plurimum libidinoſi ſunt, in mulierumque libidinem perpetuo aguntur. Plura de iis dixiſſem, niſi verecundia, & modeſtia rerum obſcenarum me continuiſſet. Hoc unum tamen non diſſimulabimus, quippè hoſce Simios Cynocephalos, magnis canibus ſimiles, Arabicis mulieribus, præſertimque rura habitantibus, eſſe plurimum ex libidine infeſtos, atque adeo quibusdam anni temporibus, ut eæ mulieres ab ipſis minimè tutæ ſint, ſiquidem has vi ſubi-

p. 241.

TAB. XVI.

fubigunt, atque rem veneream magna libidinis rabie cum ipfis explent. Quæ ruri agunt, ob hunc timorem, ne vi Simiis venere jungantur, faciem croco fibi ipfis tingunt, & totum corpus etiam, atque hoc fecreto fe maxime à fimiorum libidine tutas reddunt, ita ut nullam ex illis croco tinctam, feu infectam, Simii invadant, credentes iis colore croco infectis fluere menfes: quo ab iis abftinent, veluti nec fimias menftruas habentes purgationes ad concubitum attingunt. Simiæ Cynocephali; five caninæ vocatæ, magnitudine majorum canum, variæ à nobis vifæ fuerunt, quarum imagines plures hic damus, ex Simiis ex Alexandria Ægypti Venetias deductis, affabre à Veneto Pictore delineatas, diligentia, & liberalitate Nicolai Contareni Veneti Patritii maximè illuftris, qui rerum naturalium cognitione, & ftudio plurimum delectatur, præfertimque ftirpium peregrinarum, & nobilium obfervatione, in qua re & ad Hiftoriam hanc confcribendam, & ad Libros de Exoticis Plantis à nobis evulgandos, in multis nos eximia fua liberalitate multum adjuvare ftuduit, unde non paucas plantarum peregrinarum, & animalium imagines delineatas, quas in hifce noftris libris dedimus, ejus liberalitati acceptas fatemur, veluti & pictas Simiarum imagines quas hic damus, ab eo itidem accepimus. * Primum datur hic imago Simii Cynocephali magno Cani Anglico perfimilis, qui admodum ferus, infidelis, ferinis moribus deprehenfus eft. † Alterius Cynocephali magni imaginem fecundo expreffam itidem damus; quod animal mitioris naturæ, & benignioris eft. Ferox tamen & ipfum eft antequam cicuretur, & manfuefiat. Hilaris hic Simius eft, atque facile difciplinabilis. Olim Euftachius Rudius Philofophus, & Medicus illuftris, qui è Prima fede Practicam Medicinam in Patavino Gymnafio multos annos maxima cum laude eft interpretatus, aliquando de iftiufce Simiæ folertia aliqua narrabat, fed inter alia, quod cum unum haberet, hyemeque apud ignem frigoris caufa, à quo plurimum hæc animalia læduntur, maneret, & vidiffet caftaneas complures fub ignis cineribus ferè decoctas latere, nullumque vel li-

* *Vide Tab. XV. num. 1.*

† *Vide Tab. XVI.*

gnum, vel aliquod aliud inſtrumentum ad extrahendas in promptu haberet, viſo Fele ſibi ſocio apud ignem dormiente, repente manu apprehenſo brachio ipſius altero, caſtaneas è ferventibus cineribus ipſum extraxiſſe, atque comediſſe, non abſque miſeri Felis ab igne magna læſione. Huic ſimilis * ſimia viſa eſt ſupra aures comata ejusdem cum priori naturæ. Damus, & quarto † alterius Simiæ Cynocephali pictam figuram, in qua apparet maxima ex toto corpore ad hominem ſimilitudo: Habet & ipſa ad utramque aurem magnam comam dependentem. Hæc merito cæteris Cynocephalis viſa eſt elegantior, pulchriorque, ingenioque benigniori, ac cæteris aliis ſolertiori, fideliorique amicitia ad homines. Huic etiam ſimilis viſus eſt, cujus ‡ imaginem itidem hic damus: eſt tamen ægreſtiori facie, & natura ferociori, & infediliori præditus, atque hæc ſimia eſt ultima ex magnis Cynocephalis. Sequuntur Cynocephali longe minores, parvis etiam canibus perſimiles, quorum damus etiam quasdam imagines delineatas, numero vero tres, ** Figura prima eſt earum ſimiarum, quæ caudas non habent. Hæ cæteris facilius, & citius manſuefiunt, cæterisque ſolertiori ingenio præſtant, hilarioreſque, & verſutiores exiſtunt. *** Tertius eſt ex iis qui vulgo Monichi vocantur, caudati, & barbati: ex Æthiopiæ locis conterminis in Ægyptum deducuntur, ſuntque admodum cicures, & mundi, non tamen eo ingenii acumine, ut alii cynocephali donati ſunt. At ut feles naturam ingenii habent, atque hæc de Simiis Cynocephalis à facie canina vocatis ſufficiant. Sequuntur has Simiæ caudatæ, & barbatæ, quas callitriches Ariſtoteles vocavit, quæ prioribus admodum diſſimiles cernuntur. Quædam maximorum Canum magnitudinem habent, & quædam mediocris ſunt magnitudinis. Rarò hæ ſimiæ bipedes incedunt, ſed quadrupedes brutorum modo. Habent alias differentias quibus interſtinguuntur: etenim aliquæ ex iis toto corpore nigerrimæ ſpectantur, faciei cum toto corpore figura ad leones accedentes, crinitasque jubas veluti leones habere videntur, ſed pilis nigris pendulas. ¶ Hic ſimius in pectore craſſior

* *Vide Tab. XVII.*

† *Vide Tab. XVIII.*

‡ *Vide Tab. XIX.*

** *Vide Tab. XX. num. 1.*

*** *Vide Tab. XX. num. 3.*

¶ *Vide Tab. XX. num. 2.*

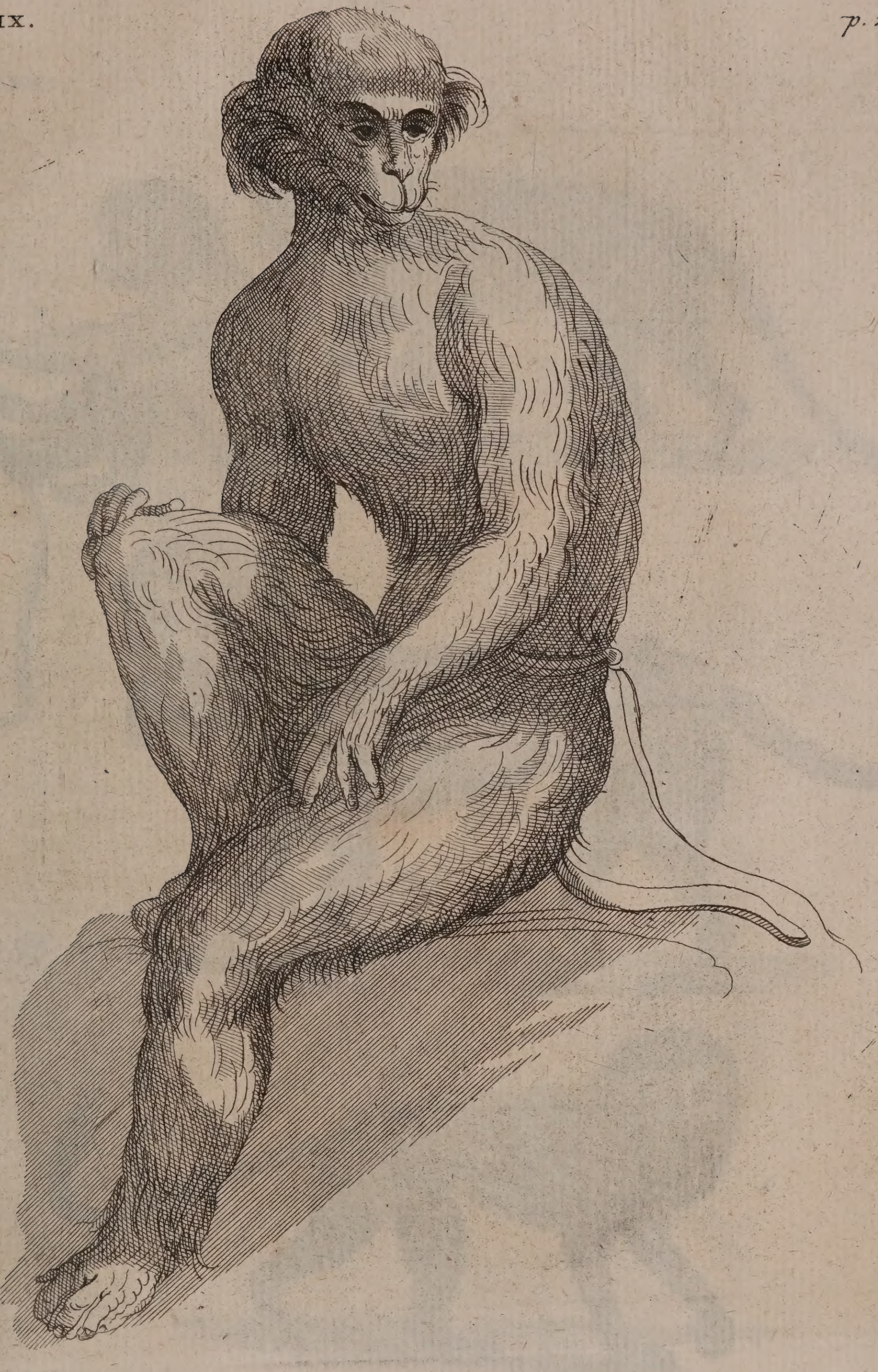

p. 242.

TAB. XIX.

TAB. XX.

p. 242.

craſſior apparet, & circa ilia ſubtilior, ut leones. Caudam latam pilis longis, prolixiſque cubitalem, & ampliorem habet: facies vero ad leoninam quadantenus inclinat, ore, & dentibus itidem proximis. Barba ex mento pendet longa, lata, nigris pilis obſita. Aures humanis longiores cernuntur, totaque facies nigerrimo ſplendet colore. Hic Simius haud injuria à nobis Callitriches leonino corpore dictus eſt. Hoc Animal etſi naturam maximè ferinam habeat, nihilominus adeo facile cicuratur, ut cibo manſuetiſſimum omnibus evadat, hominibuſque quos novit, benevolam, fidelemque amicitiam conſervet. * Alterum ex iis Simiis Callitrichis Alexandriæ una cum priori manentem vidimus, colore aſinino, & corpore toto, & facie non diſſimili, barba caprina, & quemadmodum hic Simius horrida præditus forma, ita & agreſtis, & ferox, illiberaliſque, & infidelis omnibus fuerat, & tametſi, cicur factus videatur, nunquam tamen illi fidendum, quando animal ſit ferinum, atque infidum. Hos duos poſtremos Simios, ut nuper diximus, Alexandriæ vidimus in Veneto Oenopolio ab Illuſtriſſimo Franciſco Priulo pro Sereniſſima Veneta Republica ibi Conſulatum agente emptos. Leoninus, nigerrimuſque, ut dictum eſt, & facie, & toto corpore, Carander appellabatur, atque alter aſininus, & colore, & figura, Suidam. Hic etſi animal mole majus, alteri obediebat, ipſumque plurimum formidabat, & timebat. Et, ſi cibus ei offerebatur, non audebat ipſum, prius quam Carander accepiſſet, & comediſſet, accipere, & comedere: Quem ſi fortè negligenter aliquando ab aliquo accepiſſet prius, Carander ipſum morſibus peſſime puniebat. Suidam vocatus, ſi aliquem odio habere cœpiſſet, vix ipſum videre poterat. Erat quidam Vir Chriſtianus Cophtus Mercatoribus Venetis in Oenopolio commorantibus ſerviens, (memoria non teneo quamobrem ab hoc Simio ille ſervus Cophtus odio habitus fuerit) quem Suidam ita odio habebat, ut continuò eo conſpecto, roſtro oblongato, varias motiones, diſtorſioneſque in illius ſervi deriſionem, atque injuriam faceret, & toties quoties illum videbat, injurius, & moleſtus

* *Vide Tab. XX. num.* 3.

esse ſtudebat. Aliquando hic Chriſtianus ludendi gratia, ligno accepto fingebat ſe ipſum verberaturum; è quo repente Simius fortiſſimis manibus ligneo bacterio ſubrepto Chriſtianum peſſime in capite verberavit. * Hos duos Simios poſt multos annos Venetiis agentes recognovimus. † Simium Callitrichum alium Cairi duos annos in ædibus habuimus, felem magnam quadantenus magnitudine, & figura æmulantem. Anibal dicebatur, prolixiori corporis figura, capite parvo erat, rotundo, in quo facies humana maximè exprimebatur, ore leonino, & dentibus felinis, corpore circa ilia gracillimo, toto corpore rufo, rutilove ſpectabatur: facies vero humanæ ſimilis fuit, nigra, undique barbata, ſed barba albi erat coloris, unde faciem ſenilem, elegantiſſimamque habere ipſe videbatur: caudamque longam, rutilamque habebat. Nuſquam aliquod animal vidi, quod gemendo evidentius, expreſſiuſque humanam vocem hoc ipſo Simio ediſſe putaretur: perinde atque felis cicur, & manſuetus cum omnibus fuit: timidus tamen erat, & puſillanimus, talemque cum fecerit natura ipſum, idcirco ingenio præſtantiori donavit, atque adeo, ut cum aliquod animal ipſum aggredi videret, continuò os magnum aperiendo illi occurrens, maximum timorem, & formidinem inducendo, ipſum fugaret: quem rictum os ſic apertum ſervabat, horridum, atque barba alba totam faciem circumdante, ejuſque pilis prolixis, & canis, oreque leonino, formidabilem aſpectum efficiebat, ita ut animalia multa primo intuitu expaveſcerent, & ab eo fugerent. Hanc ingenii calliditatem roboris loco ei natura donaſſe viſa eſt, qua ſe defenderet ab inimicis, iis horrido eo aſpectu maximè timorem incutiendo: acies tota, præſertim vero oculi, cilia, naſus, aures, barba, manus, & pedes, ad humanam figuram maximè inclinabant. Ingenio præſtanti ita valebat, ut ſæpe ex iis quæ faciebat ipſum maximè fuerim admiratus, & viſus fuerit mihi rationis ex toto non expers. In reditu ad patriam navigando Corcyræ è navi clam mihi fuit ſurreptus. Quædam Simiæ ex Callitrichis viſuntur magnitudine magnorum Cynocephalorum, nigro colore, totius corporis, & faciei præſer-

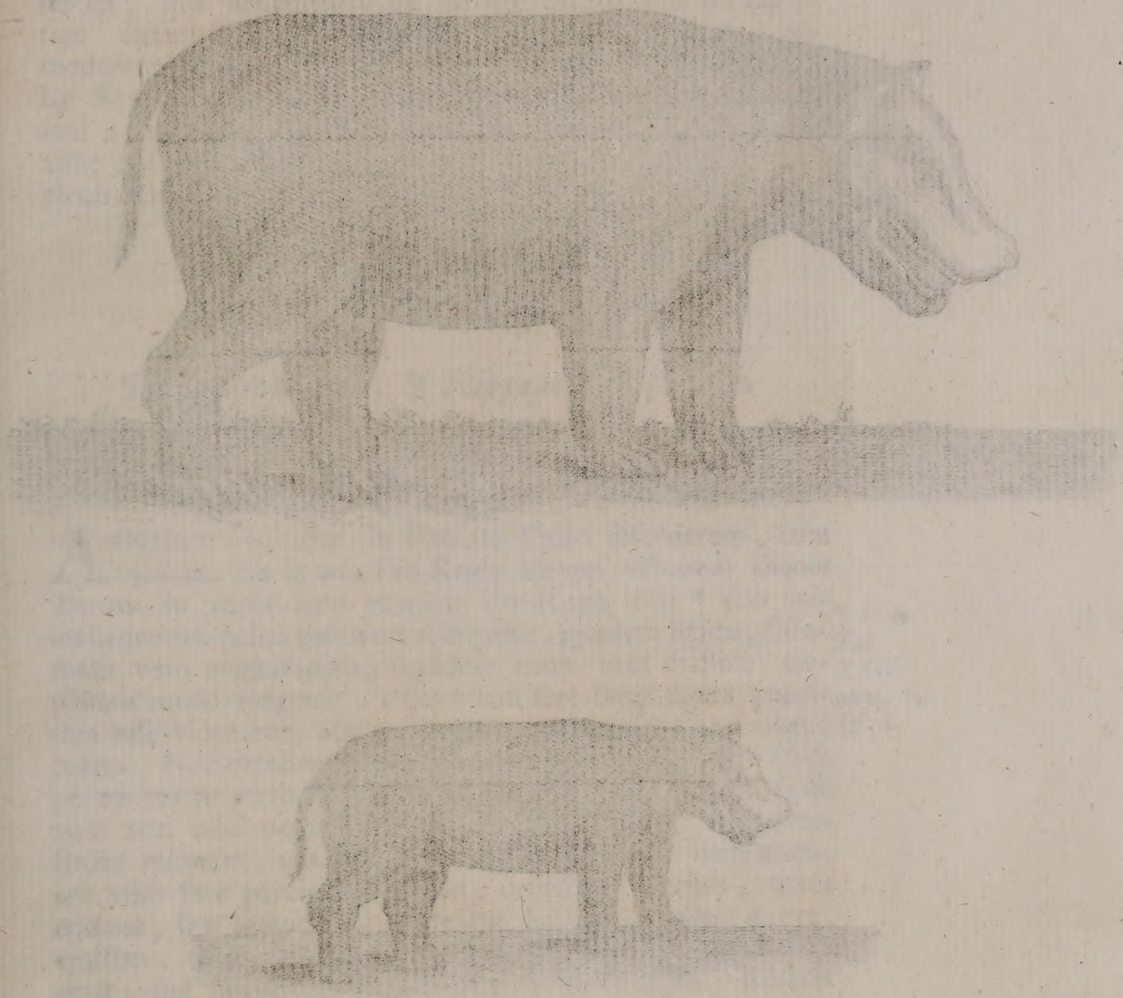
* *Vide Tab. XX. num.* 2. & 3.

† *Vide Tab. XX. num.* 4.

p. 244.

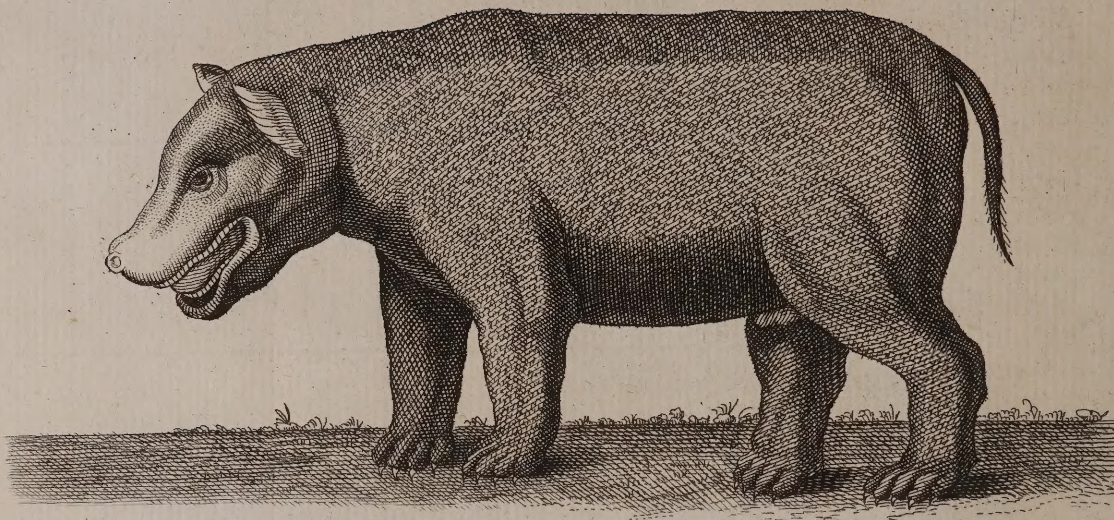

p. 245.

TAB. XXII.

fertim, quæ undequaque est cæsarie magna pilorum nigrorum circumdata. Hilari, & eleganti faciei sunt, admodumque cicures, mansuetæ, benevolæ, atque fideles hæ Simiæ observantur. ‡ Imaginem pictam quam hic damus misit ad me Nicolaus Contrarenus Patritius Venetus maximè illustris, ad Simiam ex Ægypto Venetias deductam affabre pictura delinatam. ‡ *Vide Tab. XXI.*

Caput XII.

De Cheropotamo, & Hippopotamo feris in Nilo Flumine nascentibus.

Antequam rediturus in Patriam Cairo discederem, cum quadam die in aula Pro-Regis Ægypti visitarem aliquot Turcas, in platea ante palatium Pro-Regis vidi * duo animalia quorum pelles paleis erant impletæ, ejusdem figuræ, differentis vero magnitudinis, siquidem unum erat crassum, elephantis modo magnum, cujus etiam ferè simili figura præditum esse videbatur, atque alterum parvum, fere par magno porco. Hoc dicebant esse majoris ex alvo extractum, quippe ex matre utero gerente. Caput ferè videbatur ad equinum non nihil parum inclinare, crassius tamen, habens rostrum resimum, quadantenus ad porcum etiam inclinatum, ore vero ferè porcino constabat, oculisque porcinis, aures equinas, sed breviores, latioresque habebat, collum breve, crassum, toto corpore nigrum erat, pedesque non bisulci erant, sed quadrifidi; cauda brevis, rotundaque. Referebant hoc magnæ molis animal in littoribus Nili fluminis penes urbem Damiatam captum fuisse, paucosque post capturam dies interiisse, atque ex ejus ventre dissecto fœtum mortuum extractum fuisse, Pro-Regemque Ægypti harum bestia- * *Vide Tab. XXII. num.* 1. & 2.

rum pelles ad Turcarum Imperatorem brevi eſſe miſſurum. Hoc animal non eſſe equum fluviatilem, quem Græci Hippopotamum appellarunt, ſed fortaſſe, cum non abhorreat à porcina forma, eſſe potius porcum fluviatilem, Cheropotamum Græcis dictum, facile crediderim. Non fuiſſe vero Hippopotamum vel eo argumento deprehendebatur quod non haberet dentes exertos, ut omnes veteres de equo fluviatili unanimiter tradidiſſe viſi ſunt; cujusmodi poſtea corium legitimi Hippopotami Alexandriæ nos vidiſſe contigit, in quo erant dentes exerti, magnique ut in apris. Ad hujuſmodi animalis prædicti effigiem Hippopotami imago ab Andrea Mattheolo in ſuis ad Dioſcoridis libros, de re Medica conſcriptos, commentariis doctiſſimis, quam maximè accedere videtur, quam perperam Bellonium pro legitimo Hippopotamo pinxiſſe tradidit Mattheolus. Neque enim in hac fera dentes apri modo exerti cernebantur, neque notæ ad equum fluviatilem ullo modo accedere viſæ ſunt. Nos vero quod potius ad porcinam formam pleræque notæ inclinare videantur, idcirco non equum, ſed porcum fluviatilem eam beſtiam eſſe credidimus. Unde rectè quoque olim de iis ſeptem Hippopotamis, qui Romæ in Nilo coloſſeo ſculpti viſuntur, judicaſſe viſus eſt Mattheolus, quippe perſuaſus eos non fuiſſe Hippopotamos. At Antiquos etiam in Hippopotami cognitione deceptos quorundam relatione fuiſſe non leviter ſuſpicamur, quemadmodum & in aliis animalibus, atque in compluribus Plantis in Indiæ locis naſcentibus poſteriores viri, qui omnia Indiæ, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique loca probe navigationibus illuſtrarunt, antiquorum multos deceptos fuiſſe deprehenderunt. Etenim Ariſtoteles, & alii ex veteribus, equo fluviatili, & jubam equinam, & bifidos pedes inter alia attribuiſſe viſi ſunt. Cum tamen nullus unquam, (ut nos ab Ægyptiis multis, ſed præſertim à Damiatæ Urbis incolis) penes quam in Nilo flumine Hippopotamos omnes ferè vivere deprehenderunt, accepimus, viderit aliquem ex multis Hippopotamis, qui variis temporibus in Nilo flumine inventi fuerunt, atque capti, jubam equinam habentem, vel

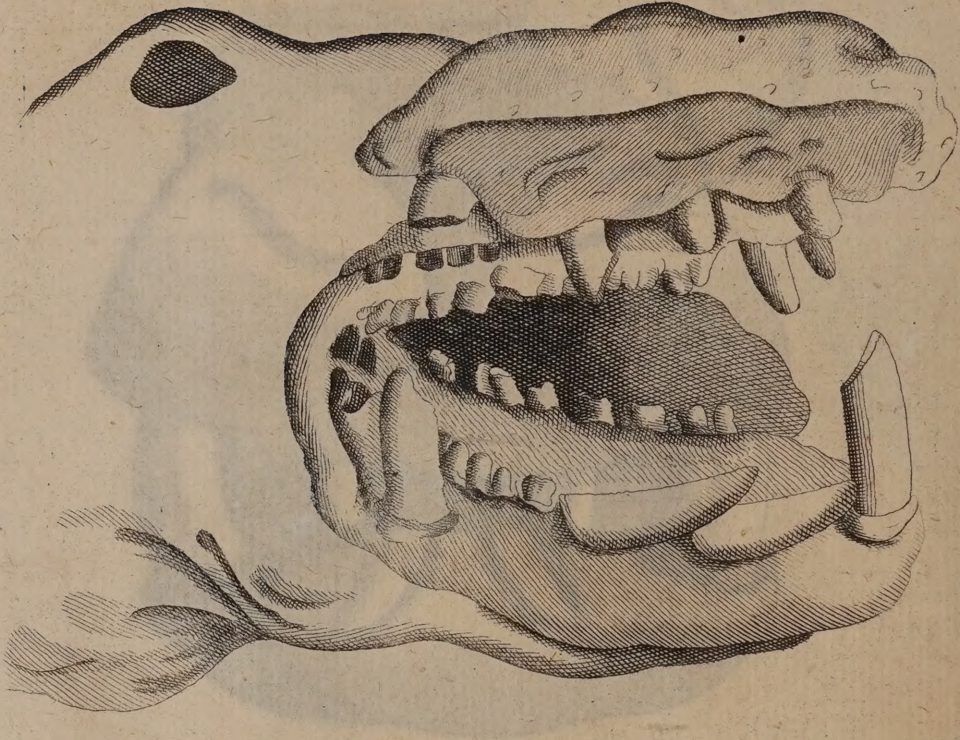

p. 247.

p. 247.

TAB. XXV.

vel etiam pedes bifulcos, ut antiquis vifum fuit. Quo merito fufpicati fumus, potius Ariftotelem, atque alios dicentes equum fluviatilem juba equina præditum effe, pedibufque bifulcis, aliorum relatione fuiffe deceptos, cum Hippopotami qui inibi capti, accuratèque obfervati fuerunt, habeant equinam faciem, dentefque exertos apri modo, & corium tergoris ufque adeo validum, & durum, ut ad clypeos ufum olim apud eas gentes habere proculdubio potuerit. Quis amplius dubitabit eas beftias effe legitimos Hippopotamos, cum habeant notas Hippopotamo affignatas? De equina facie nemo dubitavit: de dentibus aprorum modo exertis, Ariftoteles, atque alii fere omnes antiqui illud apertè affirmarunt. Cofmus Indopleuftes (Petro Gillio referente) qui Juftini Imperatoris tempore de India, & de Æthiopia fcripfit, teftatur, fe dentem Hioppopotami Niliaci tredecim libras ponderantem vidiffe. Paufanias fcribit, Hippopotamum dentes in inferiori maxilla, ut aper, exertos habere, eofque adeo confpicuos, & grandes, ut in Arcadicis ille fcribat, apud Proconnefios matris Dindymenæ fimulachrum aureum extitiffe, cujus facies eboris vice è dentibus Hippopotamorum erat conformata. Ex iis dentibus non pauci ex Arabibus Hippopotamum Elephantem fluviatilem vocant, quod animal, capite excepto non parum ei fimile videatur: corium in tergo eft ufque adeo validum, & durum, ut inde homines agreftes, atque Reverendi Monachi montis Sinai foleas ad calceos faciant, quæ in ficco folo geftatæ, diutiffimè durant. Sed quid amplus? An non ab indigenis deprehenfum quoque eft, longaque obfervatione cognitum, eam beftiam Niliacam fæpe quidem plethora laborantem, fibi cannæ acuto cufpide vena in crure diffecta confueviffe fanguinem mittere: Indigenæ enim fæpe in Nili littoribus fanguinis recentiffimè excreti colluviem in terram fparfi idcircò obfervant, quod de Hippopotamo ab antiquis quoque traditum fuit. Iftiufque beftiæ corii, & reliquarum partium * hæc diligens exarata à diligentiffimo pictore imago à nobis datur. Eft itaque Hippopotamus animal Niliacum, etfi alibi ipfum etiam

* *Vide Tab. XXIII.*

etiam vivere conſtat, magnitudine, non Aſini, ut credidit Ariſtoteles, ſed mediocris potius Elephantis, corio nigro, in tergo duriſſimo: † caput ad equinum quandantenus inclinans viſitur, roſtrum reſimum eſt: oculos vero rotundos habet: aures parvas fere equinas; os autem magnum habet, magnis, multiplicibuſque dentibus armatum, quorum duo majores aliis in maxilla inferiori exeruntur, apri modo, ut de Hippopotamo Pauſanias expreſſit, collum breve habet, craſſumque citra jubam, quam perperam Ariſtoteles, & alii huic animali tribuiſſe viſi ſunt, pedes etiam non bifidos, craſſoſque habet, caudam brevem, & alvum craſſum. Vocem equinam edit, illiuſce gentis relatione. Veſcitur herbis iis omnibus, quas boves edunt. At carnivorum eſſe & ea Damiatica gens affirmat, & dentes multi, magni, duriſſimique eburnei nobis argumento eſſe poſſunt, quod ad frangendas carnes duras, animaliaque duræ carnis, & corii duriſſimi, atque ad oſſa itidem atterenda, factos à natura fuiſſe, liquidò conſtare viſum eſt. Quod vero extra aquam diu vivere nequeat, apud omnes receptiſſimum eſt. Nihilominus Petrus Gillius in epiſtola ad Cardinalem Armaigniacum ſcribit: Se Hippopotamum vivum ex Ægypto Byſantium convectum vidiſſe. Quod quidem animal iisdem à nobis præmiſſis notis, ſua imagine preſſit: mirumque eſt dixiſſe mitiſſimum eſſe, ita ut manibus tractari neque indignaretur, neque ſi aliquis os ejus aperire tentaſſet. Atque hic eſto finis quarti libri, totiuſque Hiſtoriæ Ægyptiacæ Naturalis, quam præ voluptate, & dulci memoria rerum inibi obſervatarum, ſcribendam inſtitueramus. Deo Optimo Maximo laus, & honor.

† Vide Tab. XXIV. & XXV.

FINIS.

IN-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

A.

Ara-

Ca-

In-